ANTON ÇEHOV

BÜTÜN OYUNLARI·I

İVANOV ● VANYA DAYI ● VİŞNE BAHÇESİ

Çev: Ataol Behramoğlu

ADAM

ANTON ÇEHOV BÜTÜN OYUNLARI·I

ADAM

Anton Çehov

●

Bütün Oyunları I

"İvanov" "Dyadya Vanya", "Vişnioviye Sad"

ADAM YAYINLARI
©
Adam Yayıncılık ve Matbaacılık A.Ş.

Bu kitapta yer alan çevirilerden
İvanov'un birinci basımı
1967 yılında yapılmıştır.

Birinci Basım: Haziran 1984

Anton Çehov

•

Bütün Oyunları I

Rusça'dan çeviren Ataol Behramoğlu

ADAM

İÇİNDEKİLER

Oyun Yazarı Olarak Anton Çehov	7
İVANOV	15
VANYA DAYI	91
VİŞNE BAHÇESİ	145

OYUN YAZARI OLARAK ANTON ÇEHOV

«Her şey basit olmalıdır... Tümüyle basit... Teatral olmamaktır esas olan...»

A. Çehov

Biyografik Notlar: Anton Çehov 1860 yılında Rusya'nın bir taşra kenti olan Taganrog'da doğdu. Babası bakkaldı. Çocukluk ve ilk gençlik yılları taşra Rusyası'nın tekdüze, sıkıcı ortamında geçti. Sert mizaçlı fakat sanata düşkün bir adam olan babasının isteğiyle iki ağabeyisiyle birlikte pazar günleri kilise çocuk korosunda ilahiler söylemesi sanatla ilk tanışıklığı sayılabilir. Ortaöğrenim döneminde okul gazetesinde yazıları yayımlanıyordu. *Babasız* adını taşıyan bir de oyun yazdı bu sırada. Ailesi ekonomik nedenlerle Moskova'ya taşındıktan sonra da öğrenimini sürdürmek için daha bir süre tek başına Taganrog'da yaşadı. 1879 yılında liseyi bitirdi ve Moskova'ya ailesinin yanına giderek Moskova Üniversitesi Tıp Fakültesi'ne yazıldı. Bir mağazada küçük bir iş bulan babasının kazancı ailenin geçimine yetmiyordu. Anton Çehov sırf ailesinin geçimine katkıda bulunabilmek amacıyla haftalık bir mizah dergisinde yayımlanan skeçler, kısa hikâyeler yazdı bu dönemde ve oldukça başarı kazandı. Ancak geleceğin büyük yazarının yazarlık işini bir meslek olarak ciddiye alması çok daha sonradır. Tıp Fakültesini bitirdikten sonra da hekimliği birincil meslek saymış, yazarlığını uzun süre ikincil bir iş olarak düşünmüştür.

Anton Çehov «vodvil» diye adlandırdığı birer perdelik oyunlarıyla dörder perdelik oyunlarından ilk ikisi olan *İvanov* ve *Orman Cini*'ni 1887-1890 yılları arasında yazdı. Vodvilleri taşra tiyatrolarında büyük başarı kazandı ve genç yazara önemli gelir sağladı. Bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen *İvanov* da başarı kazandı. Ancak yine bir Moskova tiyatrosunda sahnelenen *Orman Cini* aynı başarıyı sağlayamadı. Bunun üzerine Çehov oyun yazmaya uzunca bir süre ara verdi. Ancak 1895 yılında *Martı* üzerinde çalışmaya koyuldu. Oyun 1896 yılında Petersburg'da sahnelendi, fakat ne yorumcu ve oyuncular, ne de seyirci tarafından anlaşılabildi. Bu ikinci başarısızlık üzerine umutsuzluğa kapılan Çehov bir yurt dışı yolculuğuna çıktı. Ciğerlerinden rahatsızlığının ilk belirtileri de bu döneme rastlar. Rusya'ya 1898 yılında döndü. Moskova Sanat Tiyatrosu da bu sırada kurulmuştu. Tiyatronun kurucuları Nemiroviç-Dançenko ve Stanislavski de tıpkı Çehov gibi geleneksel dram sanatı anlayışına, yıldız oyunculuk sistemine karşı çıkıyorlar; tiyatroda doğallığı, içtenliği, toplu oyunculuk anlayışını savunuyorlardı. *Martı*'nın Moskova Sanat Tiyatrosu'nca sahnelenmesi ve kazandığı olağanüstü büyük başarı, Çehov'un oyun yazarlığında ve Rus tiyatrosunda bir dönüm noktası olmuştur.

Hastalığı ilerleyen yazar, Kırım'da (Yalta) bir yazlık satın alarak ömrünün geri kalan yıllarını burada geçirecektir. 1897 yılında yayımlanan toplu oyunları arasında *Orman Cini*'nin yeni yazımı olan *Vanya Dayı* da bulunmaktaydı. Bu oyun 1899'da sahnelendi ve yine başarı kazandı. Ancak *Martı*'nın olağanüstü başarısı değildi bu. Gerçekte Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının ve Moskova Sanat Tiyatrosu'yla gelen yeni tiyatro anlayışının geleneksel tiyatro kalıplarına koşullanmış seyirci tarafından anlaşılıp benimsenmesi kolay olmamıştır. *Vanya Dayı*'yı 1901 yılında yine ölçülü bir başarı kazanan *Üç Kızkardeş*'in sahnelenişi izledi. Çehov aynı yıl Moskova Sanat Tiyatrosu'nun ünlü aktristi Olga Knipper'le evlendi ve *Vişne Bahçesi* üzerinde çalışmaya koyuldu. Bu oyun üzerinde çalışması birkaç yıl sürdü. Moskova Sanat Tiyatrosu'nda ilk gösteri Çehov'un doğum günü olan 17 Ocak 1904 tarihinde sunuldu. Gösteri olağanüstü büyük bir başarı kazandı. Anton Çehov birkaç ay sonra 2 Temmuz 1904'te tedavi olmak için gittiği Badenweiler'de (Almanya) öldü.

Oyunlarında Tip ve Tema Özellikleri: Çehov'un oyunlarında konular, temalar ve tipler 1880-1900 yılları, yani geçiş dönemi

Rusyası'nın toplumsal çalkantılar ortamıyla birlikte düşünülmelidir. Değerlerin, toplumsal ilişkilerin altüst olduğu, toplumsal katmanlar ve kuşaklar arasında uçurumların açıldığı bir dönemdir bu. Onun oyunlarında geçiş dönemi Rus toplumunun çeşitli toplumsal çevrelerinden ve çeşitli kuşaklardan tipler görürüz. Bunlar arasındaki uzlaşmaz çatışkıları, kapatılması olanaksız uzaklıkları izleriz. Dramatik kurgunun belkemiğini de bir öykü değil, bu çatışkıların ve uzlaşmazlıkların gerilimi oluşturur. Kişilerini toplumsal ortama, çevreye bağlı olarak göstermekle birlikte, yalınkat bir ilişki değildir bu. Nitekim *İvanov*'da, İvanov'un genç idealist doktor Livov'a söylediği sözler Çehov'un bir yazar olarak insana yaklaşımını da yansıtmaktadır; «İnsan işte bu kadar kolay ve anlaşılır bir makine... öyle mi? Hayır doktor! İnsanların ilk bakışta, ya da bir iki belirtiye bakarak birbirleri üzerine yargı vermelerini sağlayacak kadar çok sayıda çark vida ve supap yok hiçbirimizde...»

Hemen hemen tüm oyunlarında yinelenen başlıca tipler, toplumsal çevrenin yok ettiği aydınlardır. İvanov, oyundaki bir tiradında şöyle der: «Daha bir yıl öncesine kadar sağlıklı, güçlü, dinç, çalışkan ve ateşli bir adamdım... İnançlarım vardı... Ama şimdi yoruldum, inançlarım yok oldu...» Bir başka yerde de şunları söyler: «Ben şerefli bir adam mıyım, yoksa bir alçak mı? Sağlıklı bir adam mıyım, yoksa bir psikopat mı? Kimim ben, niçin yaşıyorum, amacım ne?..»

Yine *İvanov'da*, Çehov'un Rus taşra yaşamına, en değerli insanları yok eden, yozlaştıran bu toplumsal çevreye hemen hemen tüm oyunlarında yönelttiği ağır eleştiriyi, İvanov'un sevgilisi Saşa'nın ağzından işitiriz: «Niçin, niçin böyle saçma sapan konuşuyorlar? Ah, can sıkıcı bütün bunlar, can sıkıcı... Baylar, sabrınıza gerçekten şaşıyorum! Böyle oturup durmaktan hiç mi sıkılmıyorsunuz? Can sıkıntısından neredeyse hava pelteleşti... Ömrünüzde bir kere, alay için, gücünüzü toplayın da, keskin, parlak bir şey söyleyin! Varsın küstahlık, hatta bayağılık olsun bu; ama eğlendirici, yeni bir şey gibi görünsün...»

İvanov'daki idealist genç doktor Livov, *Orman Cini*'nde doktor Hruşçov tipiyle yinelenir... Fakat aynı kişi *Vanya Dayı*'da orta yaşlı, yorgun, bezgin doktor Astrov olarak çıkar karşımıza... *Vanya Dayı*'nın İvanov'u ise Voynitski'dir... Doktor Astrov şöyle der Voynitski'ye (Vanya Dayı'ya), «Tüm bu bölgede aklı başında, aydın, dürüst iki kişi vardı sadece: Sen ve ben. Fakat

on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi...» Bu çevre eleştirisi Astrov'un Sonya'ya söylediklerinde daha da belirgin ve açıktır: «... bizim bu taşralı, Rus, yerli yaşamımıza dayanamıyorum; tüm benliğimle nefret ediyorum ondan... Ve daha sonra bu eleştiri, toplumun öteki katmanlarına doğru genişler. Yine Astrov'un sözleriyle: «Köylüler çok tekdüze, gelişmemişler, pislik içinde yüzüyorlar. Aydınlarla da iyi geçinmek çok güç. Yoruyorlar insanı. Bütün o sevimli tanıdıklarımız çok sığ düşünüyorlar. Duyguları çok yüzeysel, burunlarından ötesini gördükleri yok; tek sözcükle aptal hepsi. Kafa yetenekleri biraz daha gelişmiş olanlar ise düpedüz isterikler, iç gözlem ve abes beyin etkinlikleriyle çürümüşler...»

Martı'daki Dorn ve Sorin *Vanya Dayı*'nın Astrov ve Voynitski'sinin daha ileri yaşları gibidir... Sorin'in «yaşamadım ben» sözü, tüm bu yitik aydınların ortak çığlığıdır. *Üç Kızkardeş*'in Andrey'i taşranın yok ettiği aydın tipinin bir başka çeşitlemesidir. Aynı oyunun ayyaş doktoru Çebutikin ise Livov, Hruşçov, Astrov ve Dorn'un varacağı sondur

Çehov'un taşra çiftliklerinde (yurtluklarda) geçen öteki oyunlarından farklı olarak *Üç Kızkardeş*'in ortamı küçük bir taşra kentidir. Yaşanılan hayatın, toplumsal çevrenin, boğucu taşranın eleştirisi bu oyunda doruktadır. Oyundaki yitik aydınlardan Andrey şöyle der: «Moskova'da bir restoranın muazzam büyüklükteki salonunda oturursun, kimse tanımaz seni ve sen kimseyi tanımazsın, ama yine de yabancı hissetmezsin kendini. Burada ise herkesi tanırsın, herkes seni tanır; yine de yabancısındır, yabancı... Yabancı ve yalnız...» Bu taşra ortamında, bilginin, öğrenilen şeylerin de bir anlamı yoktur. *Üç Kızkardeş*'te İrina'nın, bildiği yabancı dili İtalyanca'yı unutmaya başladığını farkettiğinde kapıldığı panik, Çehov'un oyunlarında acıma duygusu ve ironinin birarada olduğu en etkileyici sahnelerden biridir Bir Rus taşra kentinde İtalyanca «pencere» ya da «tavan» sözcüğünü öğrenmenin anlamsızlığı, boşu boşuna geçip giden hayatın simgesi gibidir...

Çehov'un oyunlarında taşra boğuntusuyla birlikte işlenen başlıca temalardan biri de gelecek umududur *Orman Cini*'nde Hruşçov ve *Vanya Dayı*'da onun daha işlenmiş, geliştirilmiş bir kimlikle yinelenmesi olan Astrov, umutlarını insanlığın geleceğine, gelecek kuşaklara bağlamış aydınlardır. Bir orman yetiş-

tirirken, kendi elleriyle diktikleri bir fidanlığın yanından geçerken, «geleceğin biraz da kendi ellerinde olduğunun» bilincini taşırlar. Fakat Çehov'un oyunları içinde gelecekten, gelecek umudundan en çok söz edileni de yine *Üç Kızkardeş*'tir. Andrey şöyle der bir yerde: «Yaşadığımız şu hayat iğrenç, ama buna karşılık geleceği düşündüğümde içim öyle rahatlıyor, her şey öyle kolay, öyle engin görünüyor ki: Uzakta bir ışık parlıyor sanki ve özgürlüğü görüyorum. Kendimin ve çocuklarımın başıboşluktan, kvas içmekten, lahanalı kaz yemekten, öğle sonrası uykusundan, aşağılık asalaklıktan nasıl kurtulacağımızı görüyorum...» Oyundaki yitik aydınlardan bir başkası, Verşinin şöyle der: «Belki de şimdiki hayatımız, böylesine, uzlaştığımız bu hayat, gün gelecek, tuhaf, biçimsiz, budalaca, kirli ve hatta günahkâr bir hayat olarak görünecek bize...» Yine Verşinin, bir başka yerde şunları söyler: «Nasıl anlatmalı size? Bana öyle geliyor ki dünyada her şey azar azar değişmek zorundadır, ve bizim gözlerimizin önünde değişmektedir de. İki yüz, üç yüz, çok çok bin yıl sonra, —iş sürede değil— yeni, mutlu bir yaşam gelecek. Bizler bu yaşama katılamayacağız kuşkusuz. Fakat daha şimdiden onun için yaşamakta, çalışmakta, peki haydi, acı çekmekte, yaratmaktayız onu... Ve varlığımızın anlamı ve hatta mutluluğumuz sadece bundadır...

Üç Kızkardeş'in etkileyici bitiş sahnesinde, Moskova'ya gitme umudunun artık bütün bütüne yok olduğu anlaşıldığında, Olga, kızkardeşlerini (Maşa ve İrina'yı) kucaklayarak şöyle der: «Oh Tanrım! Zaman geçecek, sonsuzca geçip gideceğiz bizler de; unutacaklar bizi, yüzlerimizi unutacaklar, seslerimizi, kaç kişi olduğumuzu; fakat acılarımız bizden sonra yaşayanlar için sevince dönüşecek, mutluluk ve esenlik gelecek dünyaya ve iyi sözlerle anacaklar bizi, şimdi yaşamakta olanları kutsayacaklar...» Aynı sahnede İrina şunları söyler: «Gün gelecek, bütün bunların, bu acıların nedenini öğrenecek herkes, hiçbir şey gizli kalmayacak, fakat yaşamak gerek şimdi... çalışmak gerek, sadece çalışmak...

Böylece Çehov'un oyunlarındaki bir başka ana temaya, «çalışmak», «özveri», «sabır» temalarına gelmiş oluyoruz... Henüz bir ortaokul öğrencisiyken, kardeşlerinden birine yazdığı mektupta Anton Çehov, «adaleti, inceliği, insanlar arasında saygı ve sevecenliği vicdan hesaplaşmasını ve iç tutarlığı» ve bunların yanı sıra da çalışkanlık ve özveriyi ne kadar önemsediğini anlat-

mıştı... Oyun yazarı olarak kahramanlarına karşı ne kadar yansız olmaya çalışırsa çalışsın, onun yine de en çok sevecenlikle yaklaştığı tipler, bu erdemlerin savunucularıdır. *Üç Kızkardeş*'in bitiş sahnesinde İrina'nın söyledikleri, *Vanya Dayı*'nın yine bitiş sahnesinde Sonya'nın söylediklerinin hemen hemen aynısıdır... Bu sahnede Sonya'nın «...sabredeceğiz, yaşayacağız, çalışacağız...» sözleri acılara katlanmanın anlatımı olduğu kadar, geleceğe dönük bir umut çığlığıdır da... Yine *Üç Kızkardeş*'in bir başka sahnesinde İrina şöyle diyor doktor Çebutikin'e: «Bu sabah uyandım, kalktım, yüzümü yıkadım ve ansızın öyle geldi ki bana, bu dünyada her şeyin anlamı açık benim için! Ve nasıl yaşamam gerektiğini biliyorum ...İnsan kim olursa olsun, emek harcamalı, ter dökmelidir; ve yaşamın anlamı, amacı, mutluğu ve coşkusu sadece bundadır...» Yine İrina bir başka yerde şunları söylüyor: «Çalışmak gerekir, çalışmak. Emeğin ne olduğunu bilmediğimiz için mutsuzuz böyle, yaşam böylesine karanlık görünüyor bize. Bizler çalışmayı hor gören insanlardan doğduk.» *Martı*'nın sonlarına doğru Nina'nın söyledikleri de bu doğrultudadır: «Asıl olan şan değil, parıltı değil, benim hayal ettiğim şeyler değil, sabretme becerisidir... Haçını taşımayı becer ve inan... Bu sözlerde bir dindarlık eğilimi de sezilmektedir. *Üç Kızkardeş*'te Verşinin bir kez daha vurguluyor bu kavramları: «Bizler için mutluluğun olmadığını, olamayacağını size kanıtlamayı ne kadar isterdim... Biz sadece çalışmak, çalışmak zorundayız... Mutluluk ise bizden çok sonra gelecek olan çocuklarımızın kısmetidir.»

Olumlu özellikler taşıyan bu genç tiplerine (*İvanov*'da Saşa; *Vanya Dayı*'da Sonya; *Üç Kızkardeş*'te İrina; *Vişne Bahçesi*'nde Varya ve Anya...) karşı, bir kuşak öncenin aristokrat kökenli kadınları tembel ve uyumsuzdurlar. Mutsuzdurlar ve bunun nedeninden de habersizdirler. Tek başlarına var olamazlar. Hep bir erkeğe dayanma gereksinimi duymaktadırlar ve yaşamları mutsuzluk içinde sürüp gidecektir. *İvanov*'da Anna Petrovna, *Martı*'da İrina Arkadina, *Vanya Dayı*'da Yelena Andreyevna, *Vişne Bahçesi*'nde Lubov Andreyevna, hep bu güzel, alımlı ama mutsuz, dayanaksız, tek başlarına var olamayan aristokrat kökenli kadın tipleridir... Onların yanı sıra, toplumsal tabanları kaymış aristokratlar, (*İvanov*'da Şabyelski, *Martı*'da Sorin, *Vişne Bahçesi*'nde Gayev); taşra feodalizminin gülünç *gogoliyen tipleri* (*İvanov*'da Lebedev, Z. Savişna, *Vanya Dayı*'da Telyegin, *Vişne Bahçesi*'nde Simeonov Pişçik); ezik, gülünç bürokratlar

(Martı'da Medvedenko, *Üç Kızkardeş*'te Kuligin, *Vişne Bahçesi*'nde Yepihodov); eski ve yeni kuşaktan uşaklar, hizmetkârlar *(Vanya* Dayı'da Marina, *Vişne Bahçesi*'nde Yâşa, Dunyaşa Firs vb...) Çehov'un oyunlarının zengin toplumsal ve psikolojik örgüsü içinde yerlerini alırlar... *Vişne Bahçesi*'nde eski köle, yeni zengin Lopahin'in söyledikleri, yitik aydınlarla birlikte bütün bu toplumsal çevreleri ve insanları da kapsıyor sayılabilir: «Şu Rusya'da ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin?» Ve yine *Vişne Bahçesi*'nin o etkileyici sahnesindeki «Yoldan Geçen», tüm bu yıpranmış, yozlaşmış, çökmüş insanlara ve toplumsal ilişkilere karşı yükselmekte olan müthiş bir tehdidin simgesi gibidir...

Oyunlarında Yapı ve Biçim Özellikleri: Çehov daha *İvanov*'u yazdığı sırada, «hayatı ve insanları ayaklıklar takmışken göründükleri gibi değil, oldukları gibi göstermek» gerektiğini düşünüyordu. Bir oyun öyle «yazılmalı ki, insanlar gelsinler gitsinler, yemek yesinler, havadan sudan konuşsunlar, kâğıt oynasınlar. Yaşam nasılsa öyle olmalıdır; karmaşık ve aynı zamanda basit... Fakat bütün bu olaylar sırasında da mutlulukları yaratılmakta ya da hayatları paramparça olmaktadır...» Yazarın bu sözleri, onun oyunlarındaki yapı ve biçim özelliklerini kavramada da en iyi anahtar niteliğindedir. *İvanov* melodram öğeleri taşıyordu henüz. *Orman Cini* eleştirmenlerce «ilginç olmayan bir yaşam parçasını sahneye getirmekle» eleştirilmişti. Fakat her iki oyunda da Çehov'un kendi tanımlamasıyla, geleneksel dramın «kahraman»ları yoktur. *Martı*'yı «dramatik sanatın tüm kurallarına karşı» yazdığını söylüyordu. *Vanya Dayı* ise Çehov'un yenilikçi oyun yazarlığının katıksız bir ürünü, bir başyapıttır. *Vanya Dayı*'dan başlayarak olgunluk dönemi oyunlarında dramatik durumlardan özenle kaçınmıştır. Nitekim Voynitski'nin cinayet işleme girişimi birden komediye dönüşür. İntihar tasarısı da ciddi olmaktan uzaktır. *Üç Kızkardeş*'te İrina'nın bildiği yabancı dili unuttuğunu farkettiğinde gösterdiği tepki hüzün verici olduğu kadar gülünç ve ironiktir de... *Vişne Bahçesi*'nde Firs'in kapalı evde unutuluşu yine acı olduğu kadar gülünç ve ironiktir. Buna karşılık *Vişne Bahçesi*'nin son sahnesinde Gayev ve Lubov Andreyevna'nın artık bir daha dönmeyecekleri evlerinde yalnız kaldıkları kısa an, insanca bir duygululuğun varabileceği en yüksek noktadır... Gülünçlük ve hüzün, humor ve sıkıntı, umut ve düşkırıklığı, duy-

gu ve ironi, tıpkı yaşamda olduğu gibi yan yana ve bazen aynı cümlenin içinde birliktedir... Yaşam üstüne en çarpıcı bir gözlem ve en duygulu sözlerle en kaba ve basit söz ve imalar biraradadır bu oyunlarda... Klişe olaylar ve durumlardan bilinçli olarak uzak durulmuştur. Her şey çok olağandır. Günlük yaşamın ayrıntıları, sıradan bir söz, bir olay, kaybolan ve sonra bulunan bir çift galoş, rüzgârda çarpan bir pencere, can alıcı önemde şeyler konuşulmaktayken tavukların yemlenmesi vb... öykünün akışıyla işlevsel ilgisi olmayan bu olgular birden olay örgüsüne giriverir... Ama gerçeklik duygusunu güçlendiren de, görünüşte işlevsel olmayan bu küçük olgular, ayrıntılardır... Bunlar oyunlara yaşamsal bir canlılık, olağanlık, hayatın atan nabzını, ritmini kazandırmışlardır... Çehov'un oyunları sahnelenirken bu incelikler gözetilmeli, gülünçlük ve duygululuğun, hüzün verici ve ironik olanın, abartısız, ölçülü dengesi kurulabilmelidir. Kişiler değil, kişiler arasındaki ilişkilerin anlamı, entrika değil yaşanılan vurgulanabilmelidir. Ve Çehov'un, *Martı*'nın oyuncularına söylediği gibi, «Her şey basit olmalıdır... tümüyle basit... teatral olmamaktır esas olan...»

Ataol Behramoğlu
Aralık 1982

İVANOV

Dram - 4 Perde

KİŞİLER

NİKOLAY ALEKSEYEVİÇ İVANOV *(Kolya Nicolas, Nikolaşa)* İlçe Köylü İşleri Kurulu sürekli üyesi.
ANNA PETROVNA *(Anya, Anyuta)* İvanov'un karısı, kızlık adı *Sarra Abramson.*
MATYEV SEMYONOVİÇ ŞABYELSKİ Kont. İvanov'un dayısı.
PAVEL KİRİLLİÇ LEBEDEV *(Paşa)* Belediye Başkanı.
ZİNAİDA SAVİŞNA *(Ziyuziyuşka)* Lebedev'in karısı.
SAŞA *(Aleksandra Pavlovna, Şura, Suroçka, Saneçka)* Lebedevler'in kızı, 20 yaşında.
YEVGENİY KONSTANTİNOVİÇ LİVOV Genç belediye doktoru.
MARFA YEGOROVNA BABAKİNA *(Marfuşa)* Büyük çiftlik sahibesi genç bir dul, zengin bir tüccar kızı.
DİMİTRİ NİKİTİÇ KOSİH Tüketim vergisi memuru.
MİHAİL MİHAİLOVİÇ BORKİN *(Mişa Michel)* İvanov'un uzaktan akrabası, İvanov yurtluğunun (malikâne) yöneticisi.
AVDOTYA NAZAROVNA Belirli işi olmayan yaşlı bir kadın.
YEGORUŞKA Lebedevler'in sığıntısı.

BİRİNCİ KONUK
İKİNCİ KONUK
ÜÇÜNCÜ KONUK
DÖRDÜNCÜ KONUK

Hepsi erkek.

PİYOTR İvanov'un uşağı.
GAVRİLA Lebedevler'in uşağı.
Erkek ve kadın KONUKLAR, UŞAKLAR.

Olay Orta Rusya'nın taşra ilçelerinden birinde geçer.

BİRİNCİ PERDE

İvanov yurtluğunun bahçesi. Solda evin teraslı ön yüzeyi. Pencerelerden biri açıktır. Terasın karşısındaki geniş, yarım daire biçimindeki alandan bahçenin daha uzak yerlerine ortadan ve sağdan ağaçlı yollar uzanıyor. Sağda bahçe sıraları ve masaları. Masalardan birinde bir lamba yanmaktadır. Hava kararmakta. Perde açılırken evden bir piyano-viyolonsel ikilisi işitilir..

I

İVANOV, BORKİN

(İvanov masalardan birinde kitap okumaktadır. Bahçenin derinliklerinde, büyük çizmeleri ve tüfeğiyle Borkin görülür. Çakırkeyiftir. İvanov'u görünce ayaklarının ucuna basarak yaklaşır Tam yanına vardığında tüfeğiyle yüzüne nişan alır.)

İVANOV *(Borkin'i görerek irkilir ve sıçrar)* Mişa! Bu da nesi! Tanrım! Korkuttunuz beni.. Sinirlerim yeterince bozuk zaten, bir de siz bu budalaca şakalarınızla... *(Oturur)* Korkuttu, seviniyor

BORKİN *(kahkahayla)* Peki, peki... Özür dilerim, özür dilerim *(Yanına oturur)* Bir daha yapmam, bir daha yapmam... *(Kasketini çıkarır)* Ne kadar sıcak, inanır mısınız ruhum. üç saatten daha az bir zamanda 17 kilometre yürüdüm... Bittim... Bakınız kalbime, nasıl da çarpıyor...

İVANOV *(okumasını sürdürerek)* Peki, peki, sonra bakarım...

BORKİN Yo, şimdi bakın. *(İvanov'un elini tutup göğsüne yapıştırır)* Duyuyor musunuz? Tık - tık - tık - tık - tık - tık! Demek kalb hastalığı var bende. Her an ansızın ölebilirim. Söyleyin, üzülür müsünüz ben ölürsem?

İVANOV Okuyorum şimdi, sonra...

BORKİN Hayır, hayır, gerçekten üzülür müsünüz eğer ansızın ölüverirsem? Nikolay Alekseyeviç, üzülür müsünüz ben ölürsem?

İVANOV Canımı sıkıyorsunuz!

BORKİN Canım söylesenize, üzülür müsünüz?

İVANOV Evet, üzülüyorum, çünkü votka kokuyorsunuz. Mişa, iğrenç bir şey bu.

BORKİN *(güler)* Kokuyor muyum gerçekten? Şaşılacak şey Bununla birlikte, hiç de şaşılacak şey değil. Plesniki'de savcıyla karşılaştım. Doğrusunu söylemek gerekirse, sekiz kadeh yuvarladık onunla. Aslına bakarsan, içki zararlı bir şey Söyler misiniz, zararlı mı gerçekten? Ha? Zararlı mı?

İVANOV Artık bu kadarına dayanılmaz... Mişa, davranışlarınızın hakaret sınırına vardığını anlamalısınız.

BORKİN Peki, peki... Özür dilerim, özür dilerim!.. Oturup durun burda kendi kendinize, Tanrı selamet versin! *(Kalkıp yürür)* Amma da tuhaf insanlar canım, ağzını açıp bir söz edemiyorsun. *(Döner)* Ha! Az kalsın unutuyordum... Lütfen 82 ruble verir misiniz!..

İVANOV Ne 82 rublesi?

BORKİN: Yarın işçilere ödeyeceğimiz 82 ruble.

İVANOV Yok bende.

BORKİN Pek çok teşekkürler! *(Öykünür)* «Yok bende»... İşçilerin ücretini ödememiz gerekmiyor mu acaba? Ha, gerekmiyor mu?

İVANOV Bilmem... Param yok bugün. Ay başına, maaş alıncaya kadar bekleyin.

BORKİN Gelin de konuşun böyle adamlarla! İşçiler ay başında değil, yarın gelecekler paralarını almaya!

İVANOV Peki ne yapayım yani, ne yapayım öyleyse? Canımı sıkıyorsunuz, öldürüyorsunuz beni... Nedir bu iğrenç yapışma huyunuz, okuduğum, yazdığım, ya da...

BORKİN Soruyorum size: İşçilerin ücretlerini ödemek zorunda mıyız, değil miyiz? Eee, daha ne söyleyeyim yani! *(Elini sallar.)* Büyük çiftlik sahibine bak! Şeytan canını alsın böyle büyük çiftlik sahiplerinin... Örnek çiftçilik... Binlerce dönüm toprak; cepte beş para yok... Yarın troykayı satayım da görün! Evet efendim!.. Yulafı daha biçilmeden satmıştım, yarın çavdarı da satayım da görün! *(Sahneyi adımlar)* İşi uzatacağımı mı sanıyorsunuz? Ha? Öyle mi sanıyorsunuz? Hayır efendim, yanlış kapı çaldınız...

II

ÖNCEKİLER, ŞABYELSKİ *(sahne arkasında)* ve ANNA PETROVNA

ŞABYELSKİ *(pencereden sesi duyulur)* Hiç kimse viyolonselle eşlik edemez size... Kulağınız bir turna balığı dolması kadar bile duyarlı değil, tuş vuruşlarınız felaket!

ANNA PETROVNA *(açık pencereden görünür)* Kimdi az önce burada konuşan? Mişa, siz misiniz? Niçin tepinip duruyorsunuz öyle?

BORKİN Pek sayın Nicolas'ınızla bir çift ciddi söz etmeye kalkışsaydınız, siz de böyle tepinirdiniz.

ANNA PETROVNA Mişa, kroket çimenliğine biraz kuru ot getirmelerini söyler misiniz?

BORKİN *(elini sallar)* Lütfen rahat bırakın beni.

ANNA PETROVNA: Bu nasıl ses tonu böyle... Bu ses tonu size hiç yakışmıyor. Eğer kadınlar sizi sevsin istiyorsanız, hiçbir zaman öfkelenmeyin onların yanında, kurum satmayın... *(Kocasına)* Nikolay, haydi kuru otların üstünde takla atalım!..

İVANOV Anyuta, açık pencere önünde böyle durman zararlı sana. İçeri gir lütfen... *(Bağırır)* Dayı, kapa pencereyi. *(Pencere kapanır.)*

III

İVANOV, BORKİN

BORKİN İki gün sonra Lebedev'e faizleri ödemek zorunda olduğunuzu da unutmayın.

İVANOV Unutmadım. Lebedev'e gidip biraz daha beklemesini isteyeceğim. *(Saate bakar.)*

BORKİN Ne zaman gideceksiniz?

İVANOV Biraz sonra.

BORKİN *(canlı)* Dur hele, dur hele... Bugün Şuroçka'nın doğum günü değil mi yahu? Ah-ah-ah... unuttu gittiydim... ne kafa, ne kafa!.. *(Sıçrar.)* Gitmeli, gitmeli. *(Şarkı söyler).* Gitmeli... Gidip bir yıkanmalı, kâğıt çiğnemeli bu mendebur kokuyu defetmek için, üç damla da nişadır ruhu içince yaşasın yeni bir gün... Nikolay Alekseyeviç, canımın içi, ruhumun meleği, şu durmadan sinirlenmeleriniz, yakınmalarınız olmasa kim bilir ne işlerin üstesinden gelirdik ikimiz! Sizin için her şeye hazırım ben... İster misiniz Marfuşa Babakina'yla evleneyim sizin için? Drahomanın yarısı sizin... Yo, yo, hepsini alın, hepsini...

İVANOV Bırak saçmalamayı.

BORKİN Hayır, ciddi söylüyorum! İster misiniz evleneyim Marfuşa'yla? Drahomanın yarısı sizin, yarısı benim... Fakat, ne yararı var size bunları söylemenin? Anlayacak mısınız sanki? *(Öykünür.)* «Bırak saçmalamayı» İyi bir insansınız, akıllısınız, fakat yetenek yok sizde, anlıyor musunuz, iş yapabilme yeteneği yok sizde. İşe öyle girişmeli ki, şeytanın bile gözü yılsın. Oysa, bir psikopatsınız siz, mızmızsınız. Eğer normal bir insan olsaydınız bir yıl içinde milyon kazanmanız işten bile değildi. İşte örnek: Eğer şu anda elimde iki bin üç yüz ruble olsaydı, iki hafta sonra yirmi bin yapardım onu. İnanmıyorsunuz şimdi buna değil mi? Size saçma geliyor şimdi bu, öyle mi? Hayır, hiç de saçma değil. Verin iki bin üç yüz rubleyi, bir hafta sonra yirmi bin olarak alın benden. Biliyor musunuz ki Ovsyanov tam bizim topraklarımızın karşısına düşen, nehrin öte yakasındaki topraklarını iki bin üç yüz rubleye satışa çıkardı... Şimdi bu toprakları biz satın alırsak her iki kıyıyı da el-

mize geçirmiş olacağız. Her iki kıyı bizim olunca da, anlıyorsunuz değil mi, nehri setlerle kapamak hakkını elde edeceğiz. Nasıl mı? Değirmen kurarak. Nehre set yapmak istediğimizi bildirir bildirmez nehrin aşağılarında yaşayanlar basacaklar yaygarayı. İşte o zaman: «*Kommen Sie hierher*», eğer istemiyorsanız bu su bentlerini, sökülün paraları baylar. Anlıyor musunuz? Zarev fabrikasından beş bin, Korolkov'dan üç bin, manastırdan beş bin...

İVANOV Mişa, bütün bunlar dalavere... Eğer benimle bozuşmak istemiyorsanız düşünceleriniz kendinizde kalsın.

BORKİN *(oturur)* Kuşkusuz!.. Biliyordum zaten!.. Hem kendiniz bir şey yapmazsınız, hem de benim elimi kolumu bağlarsınız.

IV

ÖNCEKİLER, ŞABYELSKİ, LİVOV

ŞABYELSKİ *(Livov'la evden çıkarken)* Doktorlarla avukatlar birbirlerinin tıpkısıdır. Aralarında sadece bir tek fark var: Avukatlar soyarlar, doktorlarsa hem soyar, hem de öldürürler... Sözüm sizlere değil. *(Bir kerevete oturur)* Şarlatanlar, sömürücüler Belki cennet bahçelerinde bu kurala aykırı bir durumla karşılaşabilirsiniz... fakat, bütün ömrüm boyunca doktordu, ilaçtı derken aşağı yukarı yirmi bin ruble tükettim, bana diplomalı bir dolandırıcı gibi görünmeyen bir tek doktorla karşılaşmadım...

BORKİN *(İvanov'a)* Evet, hem kendiniz bir şey yapmazsınız, hem de benim elimi kolumu bağlarsınız. Zaten beş parasız oluşumuzun nedeni bu değil mi...

ŞABYELSKİ Sözüm sizlere değil... Dedim ya, belki cennet bahçelerinde bu kurala aykırı bir durumla karşılaşabilirsiniz İstisnalar kuralı bozmaz... Bununla birlikte... *(Esner..)*

İVANOV *(kitabı kapayarak)* Evet, sizi dinliyorum doktor?

LİVOV *(pencereye göz atarak)* Sabahleyin söylediğim gibi. Bir an önce Kırım'a gitmesi gerek *(Sahnede gezinir.)*

ŞABYELSKİ *(bir kahkaha patlatır)* Kırım'a gitmesi gerekmiş!..

Mişa, neden senle ikimiz doktorluk yapmıyoruz? Ne kadar kolay bir iş... Herhangi bir Madam Angot'un ya da Ophelia'nın gıcığı tutar tutmaz, sarıl kaleme kâğıda, yaz bilim kurallarına göre; önce genç bir doktor, sonra bir Kırım gezisi, Kırım'a varınca da yakışıklı bir kılavuz Tatar

İVANOV *(Kont'a)* Ah neler saçmalıyorsun can sıkıcı adam! *(Livov'a)* Çok para gerekli Kırım'a gidebilmek için. Diyelim ki parayı bulduk, fakat karım kesin olarak çıkmak istemiyor bu geziye.

LİVOV İstemiyor, evet.

(Sessizlik)

BORKİN Doktor; Kırım'a gitmesi gerekecek kadar hasta mı gerçekten?

LİVOV *(pencereye göz atar)* Evet, verem...

BORKİN Hımm!.. çok kötü.. Çoktandır yüzünden seziyordum zaten.

LİVOV Fakat, daha yavaş konuşun... Sesiniz evden duyulabilir

(Sessizlik)

BORKİN *(içini çeker)* İşte hayat... İnsan hayatı tıpkı tarlada açan bir çiçeğe benzer Bir katır gelip yiyiverir onu, çiçek sizlere ömür...

ŞABYELSKİ Her şey, boş, boş, boş! *(Esner.)* Boş ve dalavere!..

BORKİN Bense baylar, para kazanmanın yollarını öğretiyordum Nikolay Alekseyeviç'e. Olağanüstü bir tasarı sundum ona, fakat tohumumuz her zaman olduğu gibi yine kıraç toprağa düştü tabii. Sokamıyorsun ki kafasına... Şu durumuna bakın bir: melankoli, keder, tasa, karasevda, hüzün...

ŞABYELSKİ *(kalkar, gerinir)* Sen bir dâhisin, herkese bir yaşama yolu öğretiyor, yön gösteriyorsun, ne olur bana da bir akıl versen. Bilgili adam, akıl ver bana, bir çıkar yol göster...

BORKİN *(kalkar)* Gidip bir banyo alayım... Baylar, hoşça kalın.. *(Kont'a)* Sizin için yirmi tane çıkar yol var... Eğer sizin yerinizde olsaydım, bir hafta içinde yirmi binim olurdu. *(Yürüyüp gider.)*

ŞABYELSKİ *(Borkin'in arkasından gider)* Nasıl, hangi yolla? hadi, öğretsene!

BORKİN Öğretecek ne var bunda, çok kolay... *(Döner.)* Nikolay

Alekseyeviç, bana bir ruble verin!

(İvanov sesini çıkarmadan parayı verir.)

BORKİN «Merci!» *(Kont'a)* Oynayacak daha öyle kozlarımız var ki..

ŞABYELSKİ *(arkasından giderek)* Hadi, söylesene, hangi kozlar?

BORKİN Eğer sizin yerinizde olsaydım, bir hafta içinde otuz binim olurdu. Belki daha da çok. *(Borkin ve Kont çıkarlar.)*

V

İVANOV, LİVOV

İVANOV *(kısa bir sessizlikten sonra)*: Gereksiz insanlar, gereksiz sözler, bir yığın budalaca soruya karşılık vermek zorunluluğu... Doktor yordu beni bütün bunlar, hasta etti. Öyle sinirli, öyle çabuk parlayan, öyle sert, öyle ıvır zıvırla uğraşan biri olup çıktım ki, tanıyamıyorum, kulaklarımda uğultular Bir yer bulamıyorum başımı dinleyecek. Şöyle rahat nefes alabileceğim bir yer yok...

LİVOV Nikolay Alekseyeviç, sizinle ciddi olarak konuşmamız gerekiyor.

İVANOV Buyurun, sizi dinliyorum.

LİVOV Anna Petrovna'yla ilgili olacak bu. *(Oturur.)* Kırım'a gitmek istemediği doğru, ama eğer siz de onunla birlikte gitseydiniz değiştirirdi bu düşüncesini.

İVANOV *(kısa bir süre düşünür)* Çok para gerekli. Sonra uzun bir süre için izin vermezler bana. Zaten bu yılın iznini kullandım.

LİVOV Peki, diyelim ki bunda haklısınız. Fakat veremin en etkili ilacı, bilirsiniz, tam bir gönül rahatlığıdır. Oysa karınızın bir dakika bile rahatı yok. Davranışlarınızda onu her an kaygılandıran bir şey var. Biraz heyecanlıyım, özür dilerim, fakat dosdoğru konuşmak istiyorum; davranışlarınız öldürüyor onu. *(Sessizlik)* Hakkınızda daha iyi şeyler düşünebilmeyi isterdim Nikolay Alekseyeviç!

İVANOV Yerden göğe kadar haklısınız bütün bunlarda. Kor-

kunç suçlu olmalıyım. Fakat, düşüncelerim karmakarışık, bir tembellik ruhumu zincire vurdu, kendimi anlamaya gücüm yetmiyor. İnsanları da anlayamaz oldum, kendimi de... *(Pencereye göz atar)* Sözlerimiz duyulabilir, gezinelim. *(Kalkarlar.)* Size ta en başından anlatmak isterdim her şeyi, fakat öyle uzun, öyle karışık bir hikâye ki bu, dostum, sabaha kadar bitmez. *(Yürürler.)* Anyuta eşsiz, olağanüstü bir kadındır. Benim için dinini değiştirdi, babasını annesini bıraktı, varlıklı bir yaşamı tepti, eğer daha çok, daha büyük özveriler isteseydim onlarda da bulunurdu gözünü kırpmadan. Bense olağanüstü hiçbir şey yapmadım, bir tek kurban vermedim. Evet, gerçekten de uzun bir hikâye bu... Fakat işin özü şurada, sevgili doktor *(Duraksar.)* Kısaca söylemek gerekirse, ona tutkundum evlendiğimizde, bu sevginin ömrümüz boyunca süreceğine yemin etmiştim... Fakat... beş yıl geçti, o beni bugün de seviyor; bense... *(Ellerini çaresizlikle açar)* İşte, kısa bir süre sonra öleceğini söylüyorsunuz, bense ne aşk duyuyorum ne acıma, yalnız bir boşluk, bir yorgunluk. Korkunç bir durumda olmalıyım. Ne oluyor bana, bunu ben de bilmiyorum. *(Agaçlı yolda uzaklaşırlar.)*

VI

ŞABYELSKİ, sonra ANNA PETROVNA

ŞABYELSKİ *(kahkahalarla girer)* Kör olayım bir dolandırıcı değil bu, bir düşünür, bir virtüöz. Bu adamın anıtı dikilmeli. Çağımızın bütün çürük yanlarını kendinde toplamış. Hem avukat, hem doktor, hem tüccar, hem memur. *(Terasın alt basamağına oturur.)* Hem de hiç bir yüksek okuldan diploması yok. İşte buna şaşılır Bir de kültür edinse, bilim öğrenimi filan yapsaymış, kim bilir nasıl dâhi bir alçak olup çıkacakmış... Bir hafta içinde yirmi binim olurmuş... Kozlu bey, yani kontluk unvanı elimdeymiş daha.. *(Kahkahayla)* «Her genç kız drahomasıyla birlikte varabilir size, eğer isterseniz.»

(Anna Petrovna pencereyi açıp aşağı bakar.)

ŞABYELSKİ «İster misiniz Marfuşa'yı sizin için isteyeyim?» *«Qui est ce que c'est»* Marfuşa? Ah, sanırım Balabalkina olacak bu... Balabalkina*... şu çamaşırcı karılara benzeyen.

ANNA PETROVNA: Kont, siz misiniz?

ŞABYELSKİ Ne istiyorsunuz?

(Anna Petrovna güler.)

ŞABYELSKİ *(Yahudi ağzıyla)* Niçin gülüyorsunuz?

ANNA PETROVNA Aklıma sizin söylediğiniz bir yakıştırma geldi de. Öğle yemeğinde söylemiştiniz, anımsıyor musunuz? Bir kere hastalanan attan, tövbekâr olan ka... nasıldı, nasıldı?

ŞABYELSKİ Hıristiyan olan çıfıttan, tövbekâr olan kavattan, bir kere hastalanan attan hayır gelmez.

ANNA PETROVNA *(güler)* Küçük bir cinası bile kötülüksüz söyleyemiyorsunuz. Kötü bir insansınız siz. *(Ciddi)* Kont, şaka etmiyorum, çok kötü bir insansınız siz. Can sıkıcı, korkunç bir şey sizinle birlikte yaşamak. Durmadan sızlanıyorsunuz, durmadan homurdanıyorsunuz, size kalırsa herkes alçak, namussuz. Kont, içtenlikle söyleyin, herhangi birisi hakkında iyi şeyler söylediğiniz oldu mu hiç?

ŞABYELSKİ Bu da nesi? Sınava mı girdik yoksa?

ANNA PETROVNA Sizinle beş yıldır aynı çatı altındayız, ama bir kere bile insanlar üzerine soğukkanlılıkla, sağduyuyla konuştuğunuzu duymadım; dikensiz, alaysız bir söz ettiğinizi işitmedim. Ne kötülük etti bu insanlar size? Kendinizi herkesten daha mı iyi sanıyorsunuz yani?

ŞABYELSKİ Hiç de öyle sanmıyorum. Ben de namussuzun, rezilin biriyim herkes gibi. *«Mauvais ton»*, bırakılmış bir bunak. Sövüyorum kendime. «Kimsin sen? Nesin sen?» diye soruyorum. Bir zamanlar varlıklı, başıma buyruktum, mutluydum da az çok. Ya şimdi... sığıntının, asalağın, sorumsuz soytarının biri. İnsanlara öfkelendiğim, onlara aşağılık olduklarını söylediğim zaman gülüveriyorlar; eğer ben de gülersem, kederli kederli bakıp başlarım sallıyor, moruk çıldırdı diyorlar. Aslında çoğu zaman ne sözlerimin farkındalar ne de varlığımın.

Kont, Babakina adıyla alay ediyor. *(Çev.)*

ANNA PETROVNA *(sessizce)* İşte yine çığlık atıyor.

ŞABYELSKİ Kim çığlık atıyor?

ANNA PETROVNA Baykuş. Her akşam çığlık atıyor böyle.

ŞABYELSKİ Varsın atsın. Şu yaşadığımızdan daha kötüsü var mı sanki. *(Gerinir.)* Eh, sevgili Sarra, piyangodan bir yüzbin ya da iki yüz bin vursaydı, gösterirdim istakozların nerede kışladığını! O zaman ne yapacağımı görürdünüz. Bu merhamet çukurundan çıkar, bir daha da kıyamete kadar adımımı atmazdım buraya.

ANNA PETROVNA Piyangodan para vursaydı ne yapardınız sahi?

ŞABYELSKİ *(biraz düşündükten sonra)* İlkin doğru Moskova'ya, Çingene korosunu dinlemeye giderdim. Sonra... Sonra da Paris'e atardım kapağı. Kendime bir kat tutar, düzenli olarak Rus kilisesine giderdim.

ANNA PETROVNA Peki, sonra?

ŞABYELSKİ Sonra da günler boyunca karımın mezarı başında oturur, düşünceye dalardım. Geberinceye kadar da kalkmazdım ordan. Biliyor musunuz, karım Paris'te gömülü...

(Sessizlik)

ANNA PETROVNA Ne kadar korkunç bir can sıkıntısı. Var mısınız bir şeyler çalmaya?

ŞABYELSKİ Peki, notaları hazırlayın.

VII

ŞABYELSKİ, İVANOV, LİVOV

İVANOV *(agaçlıklı yolda Livov'la görünürler)* Siz, sevgili dostum, geçen yıl bitirdiniz okulunuzu; gençsiniz daha, dinçsiniz. Bense otuz beş yaşındayım. Size öğüt verebilirim. Bir Yahudi'yle, bir psikopatla, ya da mavi çoraplının biriyle evleneyim demeyin sakın; sıradan, renksiz birini seçin en iyisi. Yaşamanız basmakalıp, bir örnek olsun. Fon ne kadar renksiz, ne kadar tekdüze olursa o kadar iyi. Dostum, bin kişiye karşı koymaya kalkmayın tek başınıza, yel değirmenleriyle dövüşe girişmeyin, başınızla duvarlara tos vurma-

yın... Tanrı her türlü örnek çiftçilikten, olağanüstü okullardan, ateşli söylevlerden korusun sizi. Kabuğunuza çekilip kendi küçük işinizle uğraşın. Bence insana yaraşır, en onurlu, en sağlıklı iş bu. Benimse nasıl yorucu bir hayatım var! Ah, nasıl yorucu bir hayatım var!.. Bir yığın yanlış davranış, bir yığın haksızlık, bir yığın anlamsızlık!.. *(Kontu görerek sinirlenir.)* Dayı, her zaman göz önünde dolaşıp durursun, insanların baş başa bir çift söz etmelerine izin vermezsin!

ŞABYELSKİ *(ağlamaklı)* Allah kahretsin beni, dünyada bana göre yer yok! *(Dönüp eve girer.)*

VIII

İVANOV, LİVOV

İVANOV *(Kont'un arkasından bağırır)* Özür dilerim, özür dilerim! *(Livov'a)* Şimdi, niçin kırdım onu? Yok, yok, sinirlerim tümüyle laçka olmuş benim. Bir şeyler yapmalı, bir şeyler yapmalı...

LİVOV *(heyecanlı)* Nikolay Alekseyeviç, dinledim sizi... Özür dilerim, dosdoğru, düpedüz konuşacağım. Bırakın söylediklerinizi, daha sesinizde, sesinizin tonunda öyle umursamaz bir bencillik, öyle soğuk bir katı yüreklilik var ki... Şaşıyor insan... Size yakın olan bir insan sırf size yakın olduğu için yok olup gidiyor, günleri sayılacak kadar az, ve siz... hâlâ sevmeyebiliyorsunuz onu, hâlâ dolaşabiliyor, öğütler verebiliyor, çalım satabiliyorsunuz... Bende güzel konuşabilme yeteneği yok, gücüm yetmez buna, fakat, fakat... sizden hiç, ama hiç hoşlanmıyorum...

İVANOV Olabilir, olabilir... Kuşkusuz, dışardan biri olarak daha iyi görebiliyorsunuz her şeyi... Beni anlamış olmanız olağandır... Herhalde çok, çok suçluyum... *(Kulak kabartır.)* Sanırım atları getirdiler... Gidip giyinmeliyim... *(Eve doğru yürür, duraklar.)* Doktor, beni sevmiyorsunuz, açıkça da söyleyebiliyorsunuz bunu. Bu sizin şerefli bir insan olduğunuzu gösterir. *(Eve girer.)*

IX

LİVOV

LİVOV *(yalnız)* Allah kahretsin beni; işte yine en elverişli durumu kaçırdım, yine gerektiği gibi konuşamadım... Bu adamla konuşurken soğukkanlı olamıyorum! Ağzımı açıp bir söz edeyim derken *(Eliyle göğsünü gösterir)* göğsüm sıkışmaya başlıyor, altüst oluyorum, dilim damağım kuruyor. Bütün varlığımla nefret ediyorum bu Tartuffe'ten, bu soylu dolandırıcıdan... Yine binip arabaya gidecek... Bahtsız karısının bütün dileği ise onunla birlikte olmak. Onunla birlikte olmak yaşama gücünü artırıyor kadıncağızın. Hiç olmazsa bir tek akşamı birlikte geçirmeleri için yalvarıyor... Fakat elinden gelmiyor beyefendinin bu... Evi dar ve boğucuymuş; bakın hele. Eğer bir gece bile evde kalsaymış, alnına kurşunu sıkıp öldürebilirmiş kendini. Zavallı... herhangi yeni bir alçaklığa girişebilmesi için geniş alanlar gerekli ona... Ama, biliyorum ben neden her akşam bu Lebedevler'e gidiyorsun! Biliyorum!

X

İVANOV *(şapkalı, paltolu)*; ŞABYELSKİ, ANNA PETROVNA.

ŞABYELSKİ *(İvanov ve Anna Petrovna'yla birlikte evden çıkarken)* Nicolas, insanlık dışı bir şey bu yaptığın!.. Kendin her akşam binip arabaya gidiyorsun, bizse yapayalnız kalıyoruz burada. Can sıkıntısından saat sekizde yatağa girer oldum. Yaşamak değil, rezalet bu! Peki neden sen gidebilirmişsin de biz gidemezmişiz? Ha, neden?

ANNA PETROVNA Kont, bırak onu; bırak gitsin...

İVANOV *(karısına)* Fakat sen nereye gidebilirsin bu hasta halinle? Hastasın, güneş battıktan sonra dışarı çıkamazsın... İşte, doktor burada, sor Anyuta, çocuk değilsin, düşünme

lisin... *(Kont'a)* Peki, sen ne diye gelmek istiyorsun oraya?

ŞABYELSKİ Burada kalmayayım da ister cehennemin dibine gideyim, ister timsahın midesine! Sıkılıyorum! Cansıkıntısı alıklaştırdı beni! Herkesin kafasını şişiren biri olup çıktım. Sen Sarra'nın canı sıkılmasın diye beni evde bırakıyorsun ama, ben iyice canına okudum kadıncağızın, yiyip bitirdim zavallıyı!

ANNA PETROVNA Bırakın onu Kont, bırakın gitsin. Mademki orada neşelenebiliyor...

İVANOV Anya, bu tavır neden, bu ses tonu neden? Oraya eğlenmek için gitmediğimi biliyorsun! Bonolar üzerine konuşmalıyım..

ANYA PETROVNA Anlayamıyorum, ne diye açıklama gereğini duyuyorsun? Git! Seni tutan mı var?

İVANOV Baylar, niçin yiyip duruyoruz birbirimizi?.. Ne gereği var bunun!..

ŞABYELSKİ *(ağlamaklı)* Nicolas, sevgili yavrum, beni de götür ne olur! Oradaki namussuzlarla ahmakları görüp belki biraz açılırım! Biliyorsun, Paskalyadan beri dışarı çıkmadım...

İVANOV *(sinirli)* Peki, peki, gel! Ah, nasıl kafamı şişiriyorsunuz!

ŞABYELSKİ Geleyim mi! Oh, *merci, merci... (Sevinçle İvanov'un koluna girer, onu kıyıya çeker)* Senin hasır şapkayı giyebilir miyim?

İVANOV Peki, ama çabuk, lütfen!

(Kont koşup eve girer.)

XI

İVANOV, ANNA PETROVNA

İVANOV Nasıl yorup bitirdiniz beni! Fakat neler söylüyorum ben! Anya, konuşmalarımın seni yaraladığını biliyorum. Eskiden böyle davranmazdım. Neyse, hoşça kal, saat bire doğru dönerim.

ANNA PETROVNA Kolya, sevgilim, gitme!

İVANOV *(coşkun)* Sevgili kızım, canım, mutsuz çocuğum, yal-

varırım, akşamları dışarı çıkmamı engelleme. Biliyorum, haksızlık bu, ama izin ver bu haksızlığı yapmama! Ev beni öldürüyor! Güneş batar batmaz bir keder ruhumu ezmeye başlıyor. Korkunç bir keder! Nedenini sorma bunun. Ben de bilmiyorum. Yemin ederim ki bilmiyorum. Lebedevler'e gidiyorum, aynı keder orada da bütün ağırlığıyla ruhuma çökeleniyor? Dönüyorum, aynı.. Ümitsizlik bu; tam bir ümitsizlik!..

ANNA PETROVNA Kolya... kalsaydın eğer, yine eskisi gibi dertleşirdik. Akşam yemeğini birlikte yer, okurduk... İhtiyarla bir şeyler çalardık senin için. *(Kucaklar)* Gitme!.. *(Sessizlik)* Anlayamıyorum seni. Bir yıldır böyle sürüp gidiyor bu. Neden değiştin Kolya?

İVANOV Bilmiyorum, bilmiyorum...

ANNA PETROVNA Akşamları birlikte çıkmamızı niçin istemiyorsun?

İVANOV Peki, niçin seninle olmak istemediğimi öğrenmek istiyorsun, söyleyeyim, peki. Bunu söylemek katı yüreklilik olacak, ama yine de daha iyi; söyleyeyim... Keder ruhumu ezmeye başladığı zaman içimde sana karşı bir soğukluk uyanıyor, seni sevmez oluyorum. İşte o zaman kaçıyorum senden. Kısaca, kendimi dışarı atmalıyım; işte bu!

ANNA PETROVNA: Keder mi dedin? Anlıyorum... anlıyorum... Biliyor musun, Kolya, eskisi gibi şarkı söylemeyi, gülmeyi, öfkelenmeyi denesen... Gitme, gülelim birlikte, likör içelim, bir dakika içinde kederin geçer... İster misin, sana şarkı söyleyeyim? Ya da, eskisi gibi, gidip çalışma odanda karanlıkta oturalım, bana kederini anlat... Gözlerin ne kadar acılı!.. Onlara bakıp ağlayayım, o zaman her şey daha kolay gelir ikimize... *(Güler, ağlar)* Ha, olmaz mı? Nasıldı o şarkı? «Çiçekler her bahar yenileniyor, ama mutluluk geri gelmez bir daha...» Ha? Peki, git, git...

İVANOV Anya, benim için dua et! *(Yürür, duraklar, düşünür.)* Hayır, elimde değil, hayır! *(Gider.)*

ANNA PETROVNA: Git... *(Oturur.)*

XII

ANNA PETROVNA, LİVOV

LİVOV *(girer)* Anna Petrovna, saat altıyı çalar çalmaz hemen odanıza çıkmak, sabaha kadar da orada kalmak zorundasınız. Bunu bir kural sayın kendiniz için. Akşam havasındaki nem sağlığınıza çok zararlı..

ANNA PETROVNA Başüstüne...

LİVOV Bu da nesi? Ben ciddi konuşuyorum.

ANNA PETROVNA Bense ciddi olmak istemiyorum. *(Öksürür.)*

LİVOV İşte, öksürüyorsunuz...

XIII

ÖNCEKİLER, ŞABYELSKİ

ŞABYELSKİ *((şapkalı, paltolu, evden çıkar)* Nikolay nerede? Atlar hazır mı? *(Koşup Anna Petrovna'nın elini öper.)* İyi geceler meleğim! *(Yüzünü buruşturur.)* "Gevalt!" • *(Yahudi ağzıyla)* Bağışlayın beni, lütfen! *(Hızla çıkar.)*

XIV

ANNA PETROVNA, LİVOV

(Sessizlik, uzakta bir akordeon sesi.)

ANNA PETROVNA Ne korkunç bir can sıkıntısı!.. İşte arabacılar ve ahçılar eğleniyorlar, bense... bense böyle bir köşeye fırlatılmış... Yevgeniy Konstantinoviç, niçin dolanıp duruyorsunuz? Gelin, oturun!..

LİVOV İçimden oturmak gelmiyor.

(Sessizlik)

ANNA PETROVNA Mutfakta «Sığırcık Kuşu»nu çalıyorlar. *(Söyler)* «Sığırcık, sığırcık, nereden? Kırdan, votka içmeden.» *(Sessizlik)* Babanız, anneniz sağ mı doktor?

Yidiş dilinde bir ünlem; «Vay canına!» *(Çev.)*

LİVOV Annem sağ.

ANNA PETROVNA Annenizi özlüyor musunuz?

LİVOV Zamanım yok.

ANNA PETROVNA *(güler)* «Çiçekler her bahar yenileniyor, ama mutluluk geri gelmez bir daha.» Kimdi bunu söyleyen? Tanrın, kimdi? Sanırım, Nikolay'dı yine. *(Kulak kabartır)* Baykuş çığlık atıyor.

LİVOV Varsın atsın!

ANNA PETROVNA Alın yazısının beni aldattığını düşünmeye başlıyorum artık, doktor. Birçok kişi, benden hiç de daha iyi olmayan pek çok kişi mutlu olabiliyor, ve bu mutluluğu elde etmek için de hiçbir karşılık ödemiyorlar Bense en küçük parçasına kadar her şeyin karşılığını ödedim, kesin olarak her şeyin!.. Hem de nasıl pahalı! Benden niçin böyle korkunç ücretler alındı? Dostum, bana çok sevecen, çok incelikle davranıyorsunuz, gerçeği yüzüme karşı söylemekten kaçınıyorsunuz, fakat nasıl korkunç bir hastalığın pençesinde olduğumu bilmediğimi mi sanıyorsunuz!.. Neyse, bunlardan söz etmek can sıkıcı... *(Yahudi ağzıyla)* Bağışlayın beni, lütfen! Gülünç fıkralar bilir misiniz?

LİVOV Hayır, bilmem.

ANNA PETROVNA Ama Nikolay bilir. Artık insanların adaletsizliğine şaşmaya başlıyorum: Niçin aşkın karşılığı aldanış, gerçeğin karşılığı yalan oluyor? Söyleyin, daha ne zamana kadar benden nefret edecekler annemle babam? Buradan elli kilometre uzakta yaşıyorlar ama, gece gündüz, uyurken bile onların nefretini duyuyorum üzerimde. Peki Nikolay'ın kederine ne dersiniz? Akşamları bir keder ruhunu ezmeye başladığında benden soğuyormuş. Bunu anlıyorum, bir şey söylemiyorum, ama ya büsbütün soğursa benden!.. Yok yok; olmaz bu, ama, ya bir de olursa? Hayır, hayır böyle bir şeyi düşünmek bile gereksiz. *(Şarkı söyler)* «Sığırcık, sığırcık, nereden?» *(Titrer.)* Nasıl korkunç şeyler geliyor aklıma!.. Doktor, bir aile içinde değilsiniz siz, bunların çoğunu anlayamazsınız.

LİVOV Şaştığınızı söylüyorsunuz. *(Yanına oturur.)* Asıl ben... ben şaşıyorum size! Sizin gibi akıllı, onurlu, nerdeyse kutsal denebilecek bir kadın böyle küstahça aldatılmaya, bu baykuş yuvasına sürüklenmeye nasıl izin verdi, açıklayın

bana, anlatın! Sizinle bu soğuk, bu katı yürekli adam arasında... Neyse, kocanızı bırakalım şimdilik! Sizinle bu boş, bu bayağı çevre arasında ne gibi bir ortak özellik bulunabilir? Aman Tanrım! Bu mızmız, paslı, kafadan kontak Kont, bu üçkâğıtçı, dolandırıcılar dolandırıcısı, iğrenç tavırlı Mişa... Açıklayın bana, ne işiniz var sizin burada? Nasıl düştünüz buraya?

ANNA PETROVNA *(güler)* Bir zamanlar o da tam böyle konuşurdu işte... Tam böyle... Fakat onun gözleri sizinkilerden daha büyüktür. Ateşli ateşli konuşmaya başladığında kor gibi parlarlardı... Konuşun, konuşun!..

LİVOV *(kalkar, elini sallar)* Ne konuşayım? Lütfen odanıza gidin...

ANNA PETROVNA Nikolay için ağzınıza geleni söylüyorsunuz. Onu nasıl böyle yakından tanıyabilirsiniz? Bir insan altı ay içinde tanınabilir mi? Doktor, o olağanüstü bir insandır, onunla iki üç yıl önce tanışmadığınıza yanıyorum. Bunalıma düştü şimdi, ne konuşuyor, ne de bir şey yapıyor Ama eskiden... ne kadar büyüleyici bir insandı!.. İlk bakışta vurulmuştum. *(Güler.)* Bir tek bakışı kafese girmeme yetmişti! «Gidelim» der demez çürümüş yaprakları makasla budar gibi her şeyi koparıp attım, ve gittik... *(Sessizlik)* Ama durum değişti artık. Şimdi başka kadınlarla eğlenmek için Lebedevler'e gidiyor, bense... bahçede oturup baykuşun çığlıklarını dinliyorum!.. *(Bekçinin vuruşları duyulur.)* Doktor, kardeşiniz var mı?

LİVOV Hayır.

(Anna Petrovna hüngür hüngür ağlar.)

LİVOV Bu da nesi? Ne oluyorsunuz?

ANNA PETROVNA *(kalkar)* Doktor, dayanamayacağım; oraya gidiyorum.

LİVOV Nereye?

ANNA PETROVNA Onun olduğu yere... Gideceğim... Arabayı hazırlamalarını söyleyin. *(Koşarak eve girer.)*

LİVOV Yoo, bu koşullarda doktorluk yapılamaz! On para ödememeleri bir yana, insanı allak bullak ediyorlar! Hayır, bu durumda doktorluk yapılamaz! Yeter!.. *(Yürüyüp eve girer.)*

PERDE

İKİNCİ PERDE

Lebedevler'in salonu. Karşıda bahçeye açılan bir kapı. Sağda ve solda kapılar. Antika değerli ev eşyası: Avize, şamdanlar, tablolar... Hepsi tozdan korunmak amacıyla örtülüdür.

I

ZİNAİDA SAVİŞNA, KOSİH, AVDOTYA NAZAROVNA, YEGORUŞKA, GAVRİLA, HİZMETÇİ KIZ, KONUK YAŞLI KADINLAR, GENÇ KIZLAR, sonra BABAKİNA

(Zinaida Savişna divanda oturmaktadır. İki yanındaki koltuklarda yaşlı konuklar, sandalyelerde gençler. Arkada, bahçeye açılan kapının yakınında iskambil oynanıyor. Oyuncular arasında Kosih, Avdotya Nazarovna, Yegoruşka. Gavrila sağdaki kapıda durmaktadır. Hizmetçi kız tepsiyle şekerleme dağıtıyor. Konuklardan bazıları bahçeyle sağdaki kapı arasında dolaşmaktalar. Sağdaki kapıdan Babakina girer. Zinaida Savişna'ya doğru yürür.)

ZİNAİDA SAVİŞNA *(sevinçle)* Marfa Yegorovna, ruhum...
BABAKİNA Nasılsınız Zinaida Savişna? Kızınızın doğum günü-

nü kutlamakla şeref duyduğumu bildiririm!.. *(Öpüşürler.)* Tanrı daha nice nice yıllar...

ZİNAİDA SAVİŞNA: Teşekkür ederim, ruhum, öyle sevinçliyim ki... Ya siz nasılsınız?

BABAKİNA Çok teşekkür ederim. *(Divana, Zinaida Savişna'nın yanına oturur.)* Genç adamlar merhaba!

(Konuklar Babakina'yı selamlarlar.)

BİRİNCİ KONUK *(güler)* «Genç adamlar»... Peki siz genç değil misiniz?

BABAKİNA *(içini çeker)* Biz kim, gençlik kim..

BİRİNCİ KONUK *(saygılı bir gülümsemeyle)* İnsaf edin... Adınız dul sizin... Yoksa nice kızlara taş çıkartırsınız.

(Gavrila, Babakina'ya çay getirir.)

ZİNAİDA SAVİŞNA *(Gavrila'ya)* İnsan sadece çay getirir mi? Reçel filan da getirseydin ya. Bektaşiüzümü...

BABAKİNA İstemez, istemez, çok teşekkür ederim.

(Sessizlik)

BİRİNCİ KONUK Marfa Yegorovna, Muşkino yoluyla mı geldiniz?

BABAKİNA Hayır, Zaymifçe'den. Orası daha iyi.

BİRİNCİ KONUK: Evet, haklısınız var.

KOSİH: İki maça.

YEGORUŞKA Pas..

AVDOTYA NAZAROVNA Pas.

İKİNCİ KONUK: Pas..

BABAKİNA: Ruhum, Zinaida Savişna, borsada fiyatlar fırlamış yine. İşitilmiş şey değil; birinci keşide tahvilleri iki yüze çıkmış, ikinciler de yuvarlak hesap iki yüz elli... Hiçbir zaman bu kadar yükselmemişti.

ZİNAİDA SAVİŞNA *(içini çeker)* Eh, elinde çok olan yaşadı...

BABAKİNA: Öyle demeyin ruhum, değerleri büyük olmakla birlikte, sermayeyi onlara yatırmak pek de yararlı değil. Sigortasına bile gücünüz yetmiyor.

ZİNAİDA SAVİŞNA: Öyle olmasına öyle ama, ne de olsa ümit ediyorsun iki gözüm... *(İçini çeker.)* Tanrı kullarını düşünür.

ÜÇÜNCÜ KONUK Eğer bana soracak olursanız, Leydiler, zamanımızda sermaye sahibi olmak bence pek zararlı bir şey. Yüzde senetleri pek az pay veriyor, parayı işletmeye yatırmaksa çok tehlikeli. Bana kalırsa, Leydiler, zamanımızda ser-

maye sahibi olan kişinin durumu şu kişiden daha kritiktir, o kişi ki...

BABAKİNA *(içini çeker)* Pek doğru!

(Birinci Konuk esner.)

BABAKİNA Acaba bayanların yanında esnenir mi?

BİRİNCİ KONUK: Pardon, birdenbire oldu.

(Zinaida Savişna kalkar, sağdaki kapıdan çıkar, sürekli sessizlik.)

II

ZİNAİDA SAVİŞNA DIŞINDAKİLER

YEGORUŞKA: İki karo.

AVDOTYA NAZAROVNA Pas.

İKİNCİ KONUK Pas.

KOSİH: Pas.

BABAKİNA *(kendi kendine)* İnsan can sıkıntısından ölebilir.

III

ÖNCEKİLER, ZİNAİDA SAVİŞNA, LEBEDEV

ZİNAİDA SAVİŞNA *(sağdaki kapıdan Lebedev'le birlikte sahneye girerken, sessizce):* Ne diye mıhlanıp kaldın oraya? Sen ne «Prima donna»sın sen!

LEBEDEV *(esner)* Ne ağır suçlarım varmış Tanrım! *(Babakina'yı görerek)* Anacığım, kaymağa bak! Lokum!.. *(Babakina'yı selamlar.)* Canımın içi nasıllar?

BABAKİNA Çok teşekkür ederim, iyiyim.

LEBEDEV Oh oh, çok şükür!.. *(Koltuğa oturur.)* Pek güzel, pek güzel... Gavrila!

(Gavrila bir kadeh votka, bir bardak su getirir. Lebedev önce votkayı, sonra suyu içer.)

BİRİNCİ KONUK Sağlığınıza!..

LEBEDEV Ne sağlığı!.. Gebermediğimize şükür. *(Karısına)* Ziyuziyuşka, bizim küçük nerelerde?

KOSİH *(ağlamaklı)* Peki söyler misiniz, biz neden bir el bile alamadık? *(Sıçrayıp kalkar.)* Şeytan canımı alsın, neden ütüldük biz?

AVDOTYA NAZAROVNA *(sıçrayıp kalkar; sertçe)* Söyleyeceğim şimdi neden ütüldüğümüzü; madem oyun oynamayı bilmiyorsun, oynamaya kalkma azizim. Ne hakkın var eşinin kâğıdını kesmeye. İşte turşuluk bey elinde kaldı!.. *(İkisi de masadan içeri doğru koşarlar.)*

KOSİH *(ağlamaklı)* Bakın, baylar Elimde karodan, bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt, maçanın beyi, bir de anlıyorsunuz ya, bir de küçük kupacık var O ise, Tanrı iyiliğini versin, şleme bile gidemedi! Ben sansatu açıyorum...

AVDOTYA NAZAROVNA *(keserek)* Bendim sansatu açan! Sen iki sansatu dedin...

KOSİH: Şaşılacak şey!.. Dinleyin, Tanrı aşkına... sizde... bende... *(Lebedev'e)* siz yargıç olun Pavel Kirilliç... elimde karodan; bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt..

LEBEDEV *(kulaklarını tıkar)* Sus, Tanrı aşkına, sus...

AVDOTYA NAZAROVNA *(bağırır)* Sansatu diyen bendim!

KOSİH *(azgın)* Bir daha bu ihtiyar alabalıkla oyun masasına otururşam alçağım! *(Hızla bahçeye çıkar.)*

(İkinci konuk da onun arkasından çıkar, masada Yegoruşka kalır.)

AVDOTYA NAZAROVNA Of!.. Kan beynime sıçradı... «İhtiyar alabalık!..» Sensin ihtiyar alabalık!..

BABAKİNA Pek öfkelisiniz büyükanne...

AVDOTYA NAZAROVNA *(Babakina'yı görür; ellerini çırpar)* Ah güzelim... ah canım!.. O burada oturuyor da, ben, koca kör, görmüyorum... İkigözüm... *(Babakina'nın omzunu öper, yanına oturur)* Ne kadar sevindim. Dur hele, bir bakayım sana beyaz kuğum. Tu-tu-tu-tu... Kem gözler kör olsun...

LEBEDEV Amma da döktürdün ha... Bu lafları sıralayacağına, ona bir koca bulsan daha iyi edersin...

AVDOTYA NAZAROVNA Bulacağım da! Onu ve Saneçka'yı evlendirmeden tabuta girmek yok!.. *(İçini çeker)* Gelgelelim,

güvey nerede hani? Şu güveylere bakın, tüylerini teleklerini kısmış, ıslak horozlar gibi oturup duruyorlar!..

ÜÇÜNCÜ KONUK: Çok başarısız bir benzetme. Bana sorarsanız, Leydiler, günümüzdeki genç adamlar evlenmekten kaçınıyorlarsa bunun nedeni toplumsal koşullardır...

LEBEDEV Peki, peki! Felsefeyi bırak! Hoşuma gitmiyor!...

IV

ÖNCEKİLER, SAŞA.

SAŞA *((girer, babasına doğru yürür)* Dışarda eşsiz bir hava var, sizse, baylar, bu boğucu sıcakta oturuyorsunuz.

ZİNAİDA SAVİŞNA Saşenka, Marfa Yegorovna'yı görmüyor musun?

SAŞA: Özür dilerim. *(Babakina'ya gider, selamlar.)*

BABAKİNA: Çok kibirli oldun. Saneçka, çok kibirli oldun. Hiç olmazsa ayda yılda bir kere uğrar insan. *(Öper.)* Kutlarım, ikigözüm.

SAŞA: Teşekkür ederim. *(Babasının yanına oturur.)*

LEBEDEV Hakkınız var Avdotya Nazarovna, güvey bulmak çok zorlaştı zamanımızda. Güvey şurda dursun, işe yarar sağdıç bile bulunmuyor. Kötülemek gibi olmasın ama, şimdiki gençlik bana hani ateşte çok durmuş yemek gibi biraz ekşimsi geliyor... Ne dansetmekten anlıyorlar, ne iki çift söz etmekten, ne de adam gibi içmekten...

AVDOTYA NAZAROVNA Yok canım, içmede pek ustadırlar, yeter ki içecek şey bulsunlar...

LEBEDEV İş içki içmede değil ki, atlar da içer ona kalırsa... Amfa adam gibi içmeli içince!.. Bizim gençliğimizde bir genç adam akşama kadar dersleriyle uğraşır, akşam olunca da karşısına ilk çıkan gazinoya dalıp sabaha kadar topaç gibi dönerdi. İş içki içmede değil, hem içip hem dansetmede, hem de kızları eğlendirmede.. .*(Boynuna bir fiske atar.)* Dilimiz iyice dolanana kadar saçma sapan konuştuğumuz, felsefe yaptığımız olurdu... Ya şimdikiler?.. *(Elini sallar)* Hiç aklım ermiyor doğrusu... Ne Tanrı'ya mum oluyorlar, ne şeytana

ocak demiri... Koca kasabada işe yarar bir tek adam vardı, o da evlendi. *(İçini çeker.)* Hem de, galiba oynatmak üzere...

BABAKİNA: Kim bu?

LEBEDEV Nikolaşa İvanov.

BABAKİNA: Evet, gerçekten de iyi bir adam ama *(yüzünü buruşturur)* bahtsız!..

ZİNAİDA SAVİŞNA: Nasıl bahtsız olmasın ikigözüm!. *(İçini çeker.)* Zavallı, öyle kötü yanıldı ki!.. Çıfıtı alırken kızın annesiyle babasından hazineler gelecek sanıyordu, oysa tam tersi oldu... Kız din değiştirince annesiyle babası bizim kızımız yok deyip çıktılar, ilençlediler... Böylece bir kapik bile alamadı. Şimdi çıfıtla evlendiğine yanıyor ama, iş işten geçmiş ola...

SAŞA: Anne, bu söylediklerin gerçek değil.

BABAKİNA *(ateşli)* Niye gerçek olmasınmış Şuroçka? Sanki herkes bilmiyor mu? Eğer bir çıkarı olmasaydı, evlenir miydi çıfıtla? Rus kızlarının köküne kıran mı girmişti?.. Yanıldı, ikigözüm, yanıldı... *(Canlı)* Tanrım, ne kötü bahtı varmış kadının!.. Tam bir komedi. Adam ne yapıyor biliyor musunuz? Şurda burda dolaşıp eve dönüyor, doğruca kadının üstüne saldırıyor, «Babanla annen beni aldattılar, defol evimden!» diye bas bas bağırıyormuş. Fakat nereye gitsin zavallı? Babası anası kabul etmez, hizmetçilik yapayım dese çalışmayı beceremez... Eğer Kont araya girmese ölüp gidecek kadın...

AVDOTYA NAZAROVNA Bu da bir şey mi, bazen daha da kötüsünü yapıyormuş. Kadını bodruma kapatıp «Ye ulan şu sarmısakları falan filanın kızı» diyormuş. Kadın çatlayıncaya kadar sarmısak yiyormuş..

(Gülüşmeler)

SAŞA Baba, fakat yalan bütün bunlar!

LEBEDEV Ne yapalım yalansa, bırak, saçmalayıp keyiflensinler. *(Bağırır)* Gavrila!..

(Gavrila votka ve su getirir.)

ZİNAİDA SAVİŞNA İşte bu yüzden işleri altüst oldu zavallı adamın... Eğer Borkin olmasa, çıfıtla birlikte aç kalırlar. *(İçini çeker.)* İkigözüm, biz de az mı acı çektik onun yüzünden? Tanrı tanıktır çektiklerimize! İnanır mısınız şekerim, üç yıldır on bin ruble borcunu ödemiyor!

BABAKİNA *(dehşet içinde)* On bin ruble!..

ZİNAİDA SAVİŞNA Ya... İşte bu benim sevgili Paşenka, verelim diye buyurdu. Kime borç verilip kime verilmeyeceğini bilmez ki... Ana para şurda dursun, onu Tanrı'ya havale ettik, hiç olmazsa faizleri zamanında ödese ya!. Nerdeee!..

SAŞA *(kızgınlıkla)* Anne, bininci keredir aynı şeyleri söylüyorsunuz!..

ZİNAİDA SAVİŞNA Peki, sana ne oluyor? Ne diye koruyup duruyorsun onu?

SAŞA *(kalkar)* Size hiçbir zaman kötülüğü dokunmamış bir adam hakkında nasıl söyleyebiliyorsunuz bütün bunları? Peki, ne yaptı bu adam size?

ÜÇÜNCÜ KONUK Aleksandra Pavlovna, iki sözcük söylememe izin veriniz! Nikolay Alekseyeviç'e her zaman saygı duydum, kendim için şeref sayarım bunu! Fakat, «*entre nous*», bana biraz serüvenci gibi görünüyor.

SAŞA Size öyle görünüyorsa kutlarım.

ÜÇÜNCÜ KONUK Kanıt olarak şu olayı göstereceğim sizlere: Nikolay Alekseyeviç'in «ateşe»si, ya da denebilirse «Çiçeronu» olan Borkin anlatmıştı: İki yıl önceki hayvan hastalığı salgını sırasında bu Nikolay Alekseyeviç bir inek sürüsü satın alıp sigortalatmış.

ZİNAİDA SAVİŞNA Evet, evet! Ben de duymuştum böyle bir olay, bana da anlatmışlardı.

ÜÇÜNCÜ KONUK: Hayvanları sigortalattıktan sonra ne yapmış biliyor musunuz? Hepsine veba bulaştırıp sigortadan parayı almış.

SAŞA Ah, saçma bütün bunlar! Saçma! Hiç kimse hayvan filan satın alıp hastalık bulaştırmadı! Borkin uydurdu bütün bunları, her yerde anlatarak da övündü. İvanov öğrenince de, iki hafta boyunca özür dilemek zorunda kaldı ondan. Zaten İvanov'un bütün suçu bu Borkin'i kovamayacak kadar yufka yürekli, güçsüz oluşu, bir de insanlara çok fazla güvenişi. Varını yoğunu azar azar çalıp yağmaladılar. Onun cömertliği yüzünden her isteyen zengin oldu.

LEBEDEV Şura, yeter!

SAŞA Niçin, niçin böyle saçma sapan konuşuyorlar? Ah, can sıkıcı bütün bunlar, can sıkıcı! İvanov, İvanov, İvanov — konuşacak başka bir şey yok mu? *(Kapıya yürür, döner.)*

Baylar, sabrınıza gerçekten şaşıyorum! Böyle oturup durmaktan hiç mi sıkılmıyorsunuz? Can sıkıntısından neredeyse hava pelteleşti! Kımıldasanıza, bir şeyler söyleyip genç kızları eğlendirsenize! Eğer İvanov'dan başka konuşacak bir şeyiniz yoksa, dansedin bari, gülün, şarkı söyleyin, ne bileyim, bir şeyler yapın işte...

LEBEDEV *(güler)* Payla kızım, adamakıllı payla şunları!

SAŞA Bakın, dinleyin: Eğer dans etmek, şarkı söylemek istemiyorsanız, eğer bunlar size sıkıcı geliyorsa, o zaman rica ederim hiç olmazsa ömrünüzde bir kere, alay için, gücünüzü toplayın da keskin, parlak bir şey söyleyin! Varsın küstahlık, hatta bayağılık olsun bu, ama eğlendirici yeni bir şey gibi görünsün! Ya da ansızın, küçük, ancak sezilebilen, fakat birazcık kahramanlığa benzeyen öyle bir davranışta bulunun ki, kızlar size bakıp ömürlerinde bir kere «Ah» desinler!.. Madem hoşa gitmek istiyorsunuz, öyleyse neden bu yönde bir çaba göstermiyorsunuz? Ah, baylar! Hepiniz zavallısınız, zavallısınız, zavallısınız!.. Size bir göz atan sinekler ölür, lambalar tütmeye başlar!.. Bin kere söyledim, yine söylüyorum işte: Hepiniz zavallısınız, zavallısınız, zavallısınız!..

V

ÖNCEKİLER, İVANOV, ŞABYELSKİ

ŞABYELSKİ *(İvanov'la birlikte sağ kapıdan girerken)* Kimmiş bakayım o söylevci? Şuroçka, siz misiniz? *(Kahkaha atar, kızın elini sıkar)* Kutlarım meleğim! İnşallah uzun ömürlü olur, öldükten sonra da ikinci kere dünyaya gelmezsiniz...

ZİNAİDA SAVİŞNA *(sevinçle)* Nikolay Alekseyeviç! Kont!

LEBEDEV Vay! Kimi görüyorum... Kont! *(Karşılar.)*

ŞABYELSKİ *(Zinaida Savişna ve Babakina'yı görür, ellerini onlara doğru uzatır)* Bir divanda iki banka yan yana!.. Bakması bile zevk!.. *(Zinaida Savişna'yı selamlar)* Merhabalar Ziyuziyuşka!.. *(Babakina'ya)* Merhabalar, tontoncuğum!..

ZİNAİDA SAVİŞNA Ne sevindim! Ne sevindim! Kont, bizim

için öyle az rastlanır bir konuksunuz ki! *(Bağırır)* Gavrila, çay! *(Kalkar, sağdaki kapıdan çıkar, hemen döner, kaygılı bir tavır takınmıştır.)*

(Saşa önceki yerine oturur. İvanov herkesle sessizce selamlaşır.)

LEBEDEV *(Şabyelski'ye)* Nasıl düştün azizim? Hangi rüzgâr buralara attı seni? İşte sürpriz diye buna derler! *(Şabyelski'yi öper.)* Kont, haydut! Eski dost böyle mi davranır! *(Şabyelski'yi elinden tutar, öne doğru yürütür)* Ne diye gelmiyorsun bize? Dargın mıyız, bir şey mi var?

ŞABYELSKİ Değnekten ata mı binip geleyim? Bende at yok. Sarra'nın canı sıkılmasın, onu eğlendireyim diye Nikolay da yanına almıyor. At gönder, geleyim...

LEBEDEV *(elini sallar)* Daha neler!.. Ziyuziyuşka atlarını vermektense çatlamayı yeğler. Canım, iki gözüm, sen benim en yakınımsın! Moruklardan bir sen, bir de ben kaldık işte... Ben sende eski günlerimin acılarını, yıkılıp giden gençliğimi seviyorum... Şaka bir yana, neredeyse ağlayacağım.. *(Kont'u öper.)*

ŞABYELSKİ: Dur, dur! Şarap mahzeni gibi kokuyorsun...

LEBEDEV Ruhum, dostlarımdan uzakta ne kadar sıkıldığımı düşünebiliyor musun? Kederden herdeyse kendimi asacağım... *(Yavaş)* Ziyuziyuşka'nın tefeciliği bütün akıllı uslu adamları kaçırdı, işte gördüğün gibi yalnız bu yamyamlar kaldı... bütün bu Dudkinler.. Mudkinler... Neyse, çayını iç. *(Gavrila, Kont'a çay getirir.)*

ZİNAİDA SAVİŞNA *(kaygılı, Gavrila'ya)* Şu yaptığın işe bak! Reçel de getirseydin ya... Bektaşiüzümü filan...

ŞABYELSKİ *(kahkahayla, İvanov'a)* Nasıl, dememiş miydim? *(Lebedev'e)* Ziyuziyuşka'nın gelir gelmez bizi bektaşiüzümü reçeliyle ağırlayacağına bahse girmiştim onunla...

ZİNAİDA SAVİŞNA Kont, her zaman da alay edersiniz böyle... *(Oturur.)*

LEBEDEV Yirmi fıçı bektaşiüzümü reçeli kaynatmışlar, nereye harcayacaksın?

ŞABYELSKİ *(masanın yakınında bir yere oturur)* Ziyuziyuşka, demek hâlâ biriktiriyorsunuz ha? Nasıl, milyoncuğu buldu mu?

ZİNAİDA SAVİŞNA *(içini çeker)* Evet, dışardan bakınca biz-

den zengini yok. Oysa, biz kim para kim? Yalnız bir adı var işte...

ŞABYELSKİ Hadi, hadi!.. Biliyoruz... biliyoruz... Sizin ne kapalı kutu olduğunuzu biliyoruz *(Lebedev'e)* Paşa, elini vicdanına koyup söyle, milyoner oldunuz mu?

LEBEDEV Bilmem. Bunu Ziyuziyuşka'ya sor...

ŞABYELSKİ *(Babakina'ya)* Tombul tontoncuğum da yakında milyoner olacak! Günden güne değil, saatten saate tombullaşıp güzelleşiyor! Demek ki paracıkların haddi hesabı yok!..

BABAKİNA Çok teşekkür ederim Kont. Fakat alaydan hoşlanmam.

ŞABYELSKİ: Sevgili bankacığım, siz buna alay mı diyorsunuz? Bu, bir ruhun haykırışı, duyguların baskısıyla dudakların harekete geçişidir!.. Sizi ve Ziyuziyuşka'yı sonsuz seviyorum... *(Neşeyle.)* Coşku!... Şevk... Sizlere bakarken heyecanlanmamak elimden gelmiyor...

ZİNAİDA SAVİŞNA Eskiden nasıldıysanız şimdi de öylesiniz. *(Yegoruşka'ya)* Yegoruşka, mumları söndürsene! Oynamadığınıza göre, niçin boşu boşuna yansınlar?

(Yegoruşka irkilir, mumları söndürür, yerine oturur.)

ZİNAİDA SAVİŞNA *(İvanov'a)* Karınız nasıllar Nikolay Alekseyeviç?

İVANOV Çok kötü. Doktor bugün kesinlikle söyledi verem olduğunu...

ZİNAİDA SAVİŞNA: Öyle mi?.. Vah vah!.. *(İçini çeker.)* Hepimiz öyle de severiz ki kendisini...

ŞABYELSKİ: Saçma, saçma, saçma!.. Verem merem değil, sadece doktor dalaveresi ve şarlatanlığı.. Lokman Hekim sık sık eve gelmeyi pek istediğinden bu verem hikâyesini uydurdu. Neyse ki koca kıskanç değil... *(İvanov'da bir sabırsızlık davranışı)* Sarra'nınsa ne bir tek sözüne, ne de bir tek davranışına inanırım. Yaşadığım süre içinde doktorlara, avukatlara ve kadınlara hiçbir zaman inanmadım. Saçma, saçma, şarlatanlık ve dalavere!...

LEBEDEV *(Şabyelski'ye)* Matvey, şaşılacak bir herifsin! Bir insansevmezlik pozu takındın, sonra da mal bulmuş mağribi gibi sarıldın bu poza. İnsan olmasına herkes gibi bir insansın ya, konuşmanı duyanlar ya sonsuz nezleye yakalandığını ya da gırtlağında bir kurbağa bulunduğunu sanacaklar!..

ŞABYELSKİ İstiyorsun ki dolandırıcılarla, alçaklarla sarmaş dolaş olup öpüşeyim, öyle mi?

LEBEDEV Kimmiş bu dolandırıcılar, alçaklar?..

ŞABYELSKİ Elbette sözüm buradakilere değil, fakat...

LEBEDEV Al sana bir fakat... Dostum, bütün bunlar numara!..

ŞABYELSKİ Numara mı? İyi, demek ki herhangi bir dünya görüşün yok senin.

LEBEDEV «Dünya görüşü» mü dedin? Oturuyorum ve her an gebermeyi bekliyorum, işte benim dünya görüşüm... Kardeş, dünya görüşleri üzerine kafa yormaya zamanımız yok bizim. İşte böyle... *(Bağırır)* Gavrila!

ŞABYELSKİ Gavrila, Gavrila diye bağıra bağıra şimdiden yeterince gavrilalaşmışsın... Bak, burnun domatese dönmüş!

LEBEDEV *(içer)* Boşver ruhum, yeniden evlenecek değilim ya...

ZİNAİDA SAVİŞNA Doktor Livov çoktandır uğramıyor. Bizi büsbütün unuttu.

SAŞA Hiç hoşuma gitmiyor o adam. Ayaklı şeref. Olağanüstü şerefliliğini belli etmeden ne bir bardak su isteyebilir, ne de bir sigara tüttürebilir.. Sanki alnında «Ben şerefli bir insanım» sözleri yazılı. Canımı sıkıyor.

ŞABYELSKİ Dar kafalı, sığ bir hekim. *(Öyküner)* «Şerefli emek yolu!» Her adım başında papağan gibi bunu söyleyip duruyor. Kendini gerçekten de ikinci Dobrolyubov* sanıyor. Kim papağan gibi ötmüyorsa, o bir alçaktır. Şaşılacak derinlikte görüşler... Ona kalırsa, durumu iyi olan, insanca yaşayabilen bir köylü ancak bir alçak ve bir toprak ağasıdır. Eğer ben kadife ceket giyiyorsam, beni uşağım giydiriyorsa, ben bir alçak ve derebeyiyim. Öyle şerefli, öyle şerefli bir adam ki, neredeyse şereften çatlayacak. Ödüm kopuyor Her an ödev duygusuyla harekete geçerek suratımı yumruklayabilir, ya da alçak diye bağırabilir yüzüme...

İVANOV Beni pek çok üzüyor ama, yine de hoşlanıyorum ondan. Pek çok içten yanları var.

ŞABYELSKİ Sevsinler içtenliğini! Dün akşam yaklaşıp, dosdoğru yüzüme, «Kont, sizden hiç hoşlanmıyorum,» demez mi! Pek çok teşekkürler!.. Üstelik aklına o anda gelen bir şey de

Genç yaşta ölen ünlü bir 19. yüzyıl Rus edebiyat eleştirmeni, devrimci demokrat düşünür. *(Çev.)*

değil bu, sinirlilikle bir anda söyleniveren bir şey de değil. Tasarlayarak yapıyor, sesi titriyor, gözleri alev alev parlıyor, dizleri ve dirsekleri sapır sapır sapırdıyor... Şeytan alsın böyle taş kafalı içtenliği! Onun hoşuna gitmeyişime, iğrenç biri oluşuma peki, bir şey dediğim yok... Bunları ben de biliyorum... fakat yüzüme söyleyivermek de nesi? Ne olursa olsun, yaşlı bir adamım ben, saçları ağarmış bir adamım... Boş, katı yürekli bir içtenlik!

LEBEDEV Hadi, hadi, hadi!.. Sen de gençtin. Anlaman gerekir.

ŞABYELSKİ: Evet, bir zamanlar genç ve ahmaktım ben de! Çatski * rolünü oynuyor, alçakların ve dolandırıcıların suratlarındaki maskeleri indiriyordum. Fakat ömrüm boyunca hiçbir zaman, hırsıza «sen hırsızsın» demedim, kendini asmışın evinde ipten söz etmedim. Ben terbiyeliydim. Fakat şu bizim genç hekim yok mu, eğer yüksek ilkeler ve insanlık ülküleri adına, herkesin ortasında, suratımı yumruklama fırsatı geçirseydi eline, sevinçten kendini göğün yedinci katında hissederdi...

LEBEDEV Gençler hep böyle azgın olur. Benim Hegelci bir amcam vardı... Şimdi burada olduğu gibi bazen evi konuklarla doldurur, içer, sonra da sandalyenin üstüne çıktığı gibi başlardı: «Sizler, karacahillersiniz! Sizler gericisiniz! Yeni yaşamın şafağı!..» Vs. vs. vs... Artık, azarlar da azarlardı...

SAŞA Peki, konuklar ne yapardı?

LEBEDEV Hiç... Dinleyip içerlerdi. Bir keresinde onu düelloya çağırdım! Öz amcamı... Her şey Bacon yüzünden patlak vermişti... İyice anımsamıyorum ya, aklımda kaldığına göre, ben şimdi Matyev'in oturduğu yerde oturuyordum, amcamsa, rahmetli Gerasim Niliç'le birlikte işte şurada, aşağı yukarı Nikolas'ın bulunduğu yerde duruyordu... İşte azizim, bu Gerasim Niliç dedi ki...

(Borkin girer.)

* Griboyedov'un ***Akıllılığın Belası*** adlı ünlü oyununun kahramanı. *(Çev.)*

VI

ÖNCEKİLER, BORKİN

(Şık giyimli, elinde bir paket, sıçrayarak ve bir şarkı mırıldanarak sağdaki kapıdan girer. Hoşgeldin uğultusu.)

GENÇ KIZLAR: Mihail Mihayloviç!

LEBEDEV Mişel Mişeliç! Ta kendisi!

ŞABYELSKİ Topluluğun gözbebeği!

BORKİN: İşte ben de geldim! *(Saşa'ya koşar)* Soylu Sinyorina, sizin gibi olağanüstü bir çiçeğin doğumu nedeniyle bütün evreni kutlamaya cesaret ediyorum... Coşkunluğumun bir belgesi olarak, kendi ellerimle yaptığım şu donanma fişeklerini ve patlangaçları sunmak cüretinde bulunuyorum. *(Paketi verir)* Sizin güzelliğiniz karanlık evrene nasıl ışık saçıyorsa, bunlar da geceyi tıpkı öyle aydınlatacaklar. *(Teatral bir biçimde eğilir.)*

SAŞA Teşekkür ederim.

LEBEDEV *(kahkahayla, İvanov'a)* Niçin kovmuyorsun bu Yehuda'yı?

BORKİN *(Lebedev'e)* Pavel Kirilliç'e saygılar! *(İvanov'a)* Patrona da... *(Şarkı söyler)* «Şu bizim Nicolas, la, la, la...» *(Herkesi dolaşır)* Değerli Zinaida Savişna'ya da, tanrısal Marfa Yegorovna'ya da, çok saygı değer Avdotya Nazarovna'ya da... Sayın Kont'a da...

ŞABYELSKİ *(kahkahayla)* Topluluğun gözbebeği... Girer girmez değiştirdi havayı, seziyor musunuz?

BORKİN Of, yoruldum... Sanırım herkesle selamlaştık. Baylar, ne var ne yok? Yeni bir şeylerin kokusunu almıyor musunuz? *(Canlı, Zinaida Savişna'ya)* Ah, bakınız... *(Gavrila'ya)* Gavrila, bana bektaşiüzümü, reçelsiz bir çay getir! *(Zinaida Savişna'ya)*... Gelirken dere boyunda sizin söğüt fundalığından ağaç kabukları koparan köylüler gördüm. Söğüt fundalığını niçin kiraya vermiyorsunuz?

LEBEDEV *(İvanov'a)* Niçin kovmuyorsun bu Yehuda'yı?

ZİNAİDA SAVİŞNA *(ürkmüş)* Evet, çok doğru... Hiç de aklıma gelmemişti...

BORKİN *(kollarıyla beden eğitimi hareketleri yapar)* Hareketsiz duramam... Anacığım, aklınıza ilgi çekici bir oyun gelmiyor mu? Marfa Yegorovna, çok canlıyım... Çok canlıyım... *(Şarkı söyler)* «İşte yeniden senin karşında...»

ZİNAİDA SAVİŞNA Bir oyun düzenlesenize, herkes sıkıntıdan patlıyor.

BORKİN Baylar, nedir bu bitkinliğiniz? Ağır ceza kurulu üyeleri gibi kurulmuşsunuz!.. Haydi, bir şeyler oynayalım! Ne istersiniz? Fıkra anlatma, elimsende, dans, donanma fişeği?

GENÇ KIZLAR *(el çırparlar)* Donanma fişeği, donanma fişeği *(Bahçeye koşarlar.)*

SAŞA *(İvanov'a)* Niçin böyle solgunsunuz bugün?..

İVANOV Başım ağrıyor Şuroçka, sıkılıyorum da.

SAŞA: Haydi konuk odasına gidelim. *(Sağdaki kapıdan çıkarlar.)*

(Zinaida Savişna ve Lebedev dışında herkes bahçeye çıkar.)

VII

ZİNAİDA SAVİŞNA, LEBEDEV

ZİNAİDA SAVİŞNA Genç adam diye buna derim işte, bir dakika içinde herkesi neşelendirdi. *(Büyük lambayı kısar.)* Onlar bahçedeyken mumlar boşuna yanmasın. *(Mumları söndürür.)*

LEBEDEV *(Zinaida Savişna'nın arkasından gider)* Ziyuziyuşka, konuklara yiyecek bir şeyler verseydin...

ZİNAİDA SAVİŞNA Ne kadar da çok mum var... Paralı olduğumuzu düşünmeleri boşuna değil. *(Söndürür.)*

LEBEDEV *(arkasından)* Ziyuziyuşka, konuklara yiyecek bir şeyler verseydin... Gençlerin karınları acıkmıştır... Zavallılar... Ziyuziyuşka...

ZİNAİDA SAVİŞNA Kont bardağını bitirmeden bırakmış. Şeker boşu boşuna harcandı. *(Soldaki kapıdan çıkar.)*

LEBEDEV Tuuu!.. *(Bahçeye çıkar.)*

VIII

İVANOV, SAŞA

SAŞA *(İvanov'la sağdaki kapıdan girerken)* Herkes bahçeye çıkmış.

İVANOV İşte böyle Şuroçka. Bir zamanlar çok çalışır, çok düşünürdüm, ama yorgunluk duymazdım. Şimdiyse ne yaptığım bir iş var, ne de üzerinde kafa yorduğum bir sorun, ama vücudum ve ruhum o kadar yorgun ki... Vicdanım gece gündüz sızlıyor, derinden derine suçlu olduğumu sezinliyorum, ama suçum nedir, bilmiyorum bunu. Üstelik bir de karımın hastalığı, parasızlık, tükenmek bilmez hırgür, dedikodular, Borkin budalası... Evimden öyle bıktım ki artık, işkenceden daha beter geliyor orada yaşamak. Şuroçka, içtenlikle söylüyorum; beni seven bir kadınla birlikte yaşamak bile dayanılmaz bir şey olup çıktı. Sözümona eğlenmek için geldim ya, işte burada da sıkılıyorum, eve dönmek istiyorum. İzin verin, sessizce çıkıp gideyim.

SAŞA : Sizi anlıyorum Nikolay Alekseyeviç. Sizin mutsuzluğunuz böyle yalnız oluşunuzdan geliyor. Sizi seven, anlayan biriyle birlikte olmalıydınız. Sizi sadece aşk kurtarabilir.

İVANOV Şuroçka, daha neler! Ben, kart horoz, yeni bir aşk serüvenine gireceğim öyle mi? Bir bu eksikti! Tanrı korusun! Bak, akıllı kızım, sorun aşk filan değil. Bütün içtenliğimle söylüyorum sana: Her şeye, her şeye dayanabilirim; tasaya, ruh düşkünlüğüne, iflasa, karımı yitirmeye, yalnızlığa; fakat kendi kendimle alay edişime dayanamıyorum. Benim gibi sağlığı yerinde, güçlü bir adamın, Hamlet'e, Manfred'e ya da ne bileyim, gereksiz kişilerden herhangi birine benzediğini düşünmek utançtan öldürüyor beni. Hamlet'e benzetilmekten hoşlanacak zavallılar çıkabilir belki, ama benim için yüzkarası bu. Onurum kırılıyor, utançtan eziliyorum, acı çekiyorum.

SAŞA *(gözyaşları içinde)* Nikolay Alekseyeviç, Amerika'ya kaçalım mı?

İVANOV Benim kapıya kadar yürümeye gücüm yok, siz Amerika'dan söz ediyorsunuz. *(Bahçeye açılan kapıya doğru yü-*

rürler) Şuroçka, sizin burada yaşamanız gerçekten de çok güç. Çevrenizdeki insanlara bakınca korkuyorum doğrusu. Kiminle evlenebilirsiniz ki? Buradan geçecek bir üsteğmenin, ya da bir üniversitelinin sizi kapıp götürmesini beklemek... Tek ümit bu.

(Zinaida Savişna soldaki kapıdan elinde bi- reçel kavanozuyla çıkar.)

IX

İVANOV, ZİNAİDA SAVİŞNA

İVANOV *((duraklar)* Özür dilerim Şuroçka, annenizle bir şey görüşmek istiyorum, size yetişirim.

(Saşa bahçeye çıkar.)

İVANOV Sizden bir şey dileyeceğim Zinaida Savişna...

ZİNAİDA SAVİŞNA : Buyurun Nikolay Alekseyeviç?

İVANOV *(duralar)* Sorun, anlıyorsunuz ya, şu ki... öbür gün benim borç senetlerinin ödeme süresi gelmiş oluyor. Eğer bu süreyi ertelerseniz, ya da faizi artırırsanız, minnettar olacağım. Şu sıralar hiç param yok...

ZİNAİDA SAVİŞNA *(ürkmüş)* Fakat, olur mu böyle şey Nikolay Alekseyeviç? Sözleşmeye uyar mı bu? Ne olur, sözünü etmeyin böyle şeylerin, zavallı bir kadını üzmeyin...

İVANOV Özür dilerim, özür dilerim... *(Bahçeye çıkar.)*

ZİNAİDA SAVİŞNA Anacığım, yüreğim ağzıma geldi!.. Bütün vücudum titriyor *(Sağdaki kapıdan çıkar.)*

X

KOSİH

KOSİH *(sol kapıdan girerek sahne boyunca yürür)* Elimde karodan bey, papaz, kız, bacak ve aşağı sekiz kâğıt, maça beyi, bir de, bir tanecik de kupa var. O ise, Tanrı iyiliğini versin, şleme bile gidemedi!..

(Sağ kapıdan çıkar.)

XI

AVDOTYA NAZAROVNA, BİRİNCİ KONUK

AVDOTYA NAZAROVNA *(Birinci Konukla birlikte bahçeden gelirler)* Öyle bir paralardım ki şu cimri karının suratını... Şaka mı canım, saat beşten beri buradayım, bayatlamış bir parça ringa balığı bile çıkarmadı!.. Eve bak!.. Aileye bak!..

BİRİNCİ KONUK Canım o kadar sıkılıyor ki, koşup şu duvara başımla toslayabilirim! Amma da insanlar!.. Can sıkıntısından ve açlıktan nerdeyse kurt gibi uluyup karşıma çıkanı kemirmeye başlayacağım...

AVDOTYA NAZAROVNA: Öyle bir paralardım ki şu cimri karının suratını...

BİRİNCİ KONUK Azıcık kafayı çekip tüyeceğim! Senin bulacağın nişanlıyı mişanlıyı da istememl Eğer öğle yemeğinden bu yana bir kadehcik bile yuvarlamadıysa, şeytanın bile aklına aşk gelmez..

AVDOTYA NAZAROVNA: Gidip arayalım, ha?

BİRİNCİ KONUK: Şşş!.. Yavaş! Yemek salonunun büfesinde bir Hollanda cini var sanıyorum. Yegoruşka'yı enselemeli. Şşşş...

(Soldaki kapıdan çıkarlar.)

XII

ANNA PETROVNA, LİVOV

(Sağdaki kapıdan girerler.)

ANNA PETROVNA: Yok canım, sevinecekler bizi görünce. Kimseler yokmuş. Öyleyse bahçede olacaklar.

LİVOV Peki, neden beni bu akbabalara getirdiğinizi söyler misiniz? Burada size ve bana yer yok! Şerefli insanlar buradaki havayı soluyamaz..

ANNA PETROVNA: Bakın, bay Şerefli! Bir bayana yol arkadaşlığı eden bir erkeğin boyuna kendi şerefliliğinden söz edip durması doğru bir şey değil! Belki bu da bir şereflilikti**r** ama, en azından can sıkıcıdır... Erdemlerinizden hiçbir za-

man söz etmeyin bayanlara. Bırakın onlar anlasınlar bunu. Nikolay sizin yaşınızdayken bayan topluluklarında yalnız şarkı söyler, fıkra anlatırdı; ama yine de onun nasıl erdemli bir adam olduğunu herkes bilirdi.

LİVOV Ah, hiç söz etmeyin bana Nikolay'ınızdan. Onun ne adam olduğunu pek iyi biliyorum ben.

ANNA PETROVNA Çok iyi bir insansınız siz, ama bir şey bilmediğiniz yok. Haydi, bahçeye çıkalım. O, hiçbir zaman şöyle konuşmazdı: «Ben şerefliyim! Bu hava beni sıkıyor! Akbabalar! Baykuş yuvası! Timsahlar!» Yabani hayvanlarla alıp vereceği bir şey yoktu onun. Öfkelendiği zamanlarsa yalnız şu sözleri işitebilirdiniz: «Ah, bu gün ne kadar insafsızım!» ya da «Anyuta, bu adam çok üzüyor beni!» O böyleydi işte. Ya siz...

(Çıkarlar.)

XIII

AVDOTYA NAZAROVNA, BİRİNCİ KONUK

BİRİNCİ KONUK *(soldaki kapıdan girerken)* Yemek salonunda da yok, kilerde bir yerlerde olmalı! Yegoruşka'yı ele geçirebilseydik... Konuk salonundan geçelim.

AVDOTYA NAZAROVNA Öyle bir paraladım ki suratını!..

(Sağ kapıdan çıkarlar.)

XIV

BABAKİNA, BORKİN, ŞABYELSKİ

(Babakina ve Borkin gülerek bahçeden koşup gelirler. Onların arkasından kısa adımlarla, ellerini ovuşturarak ve gülerek Şabyelski girer.)

BABAKİNA Ne kadar can sıkıcı! *(Kahkahayla)* Ne kadar can sıkıcı! Baston yutmuş gibi dolaşıp, baston yutmuş gibi oturuyorlar! Sıkıntıdan kemiklerim dondu. *(Sıçrar.)* Canlanmalı!..

(Borkin, Babakina'yı belinden tutar, yanağından öper.)

ŞABYELSKİ *(kahkahayla güler, parmaklarını şıkırdatır)* Canı cehenneme! İnceldiği yerden kopsun...

BABAKİNA Çekin elinizi, çekin, utanmaz adam! Şu Kont da Tanrı bilir ne düşünüyor yine! Bırakın beni, çekin elinizi!..

BORKİN Ruhumun meleği, yüreğimin şir pençesi... *(Öper.)* Bana iki bin üç yüz ruble borç versenize!..

BABAKİNA Ha-ha-hayır Her şeye evet... fakat paraya gelince... çok teşekkür ederim... Hayır, hayır, hayır!.. Ah, fakat ellerinizi çekin!..

ŞABYELSKİ *(kısa adımlarla çevrede dolaşır)* Tontoncuğum... Kimselerde olmayan başka bir tadı var...

BORKİN Yeter! Artık işimizden söz edelim. Hemen meseleye giriyorum, tüccarca: Soruma dosdoğru, kaçamaksız karşılık verin. Evet ya da hayır. Dinleyin *(Kont'u gösterir)* Ona para gerekli, yılda en az üç bin ruble.. Size de koca. Kontes olmak ister misiniz?

ŞABYELSKİ *(kahkahayla)* Arsızlığın bu kadarına pes!

BORKİN Kontes olmak ister misiniz? Evet ya da hayır...

BABAKİNA *(heyecanlı)* Fakat, doğrusunu söylemek gerekirse, oldu bittiye getiriyorsunuz Mişa... Böyle şeyler birdenbire yapılmaz ki canım... Eğer Kont istiyorsa, bunu kendisi de yapabilirdi... ne bileyim... böyle birdenbire... ansızın...

BORKİN Durun, durun, işi karıştırmayın! Tüccarca... Evet mi, hayır mı?..

ŞABYELSKİ *(gülerek ellerini ovuşturur)* Gerçekten de, yapmalı mı bu alçaklığı? Ha? Tontoncuk... *(Babakina'nın yanağını öper.)* Tatlı... Badem...

BABAKİNA Durun, durun, elim ayağım dolaştı... Gidin! Hayır, gitmeyin!..

BORKİN Çabuk olun! Evet mi, hayır mı?.. Zamanımız yok...

BABAKİNA Biliyor musunuz ne diyeceğim; bir iki günlüğüne bana gelsenize Kont... Bizim oradaki eğlenceler buradakilere benzemez... Hemen yarın gelin... *(Borkin'e)* Hayır, hayır, şaka ediyorsunuz!..

BORKİN *(ciddi)* Şakanın sırası mı şimdi!

BABAKİNA Durun, durun... Ah, fenalaşıyorum! Çok fenayım!.. Kontes... Fenalık geliyor... Bayılıyorum...

(Borkin ve Kont gülerek Babakina'nın koluna girer-

ler, yanaklarından öperek hep birlikte sağdaki kapıdan çıkarlar.)

XV

İVANOV, SAŞA

(İvanov ve Saşa koşarak bahçeden gelirler.)

İVANOV *(umutsuz, başını ellerinin arasına alır)* Olamaz! Hayır, hayır! Şuroçka!.. Ah, hayır!..

SAŞA *(coşkun)* Sizi çılgın gibi seviyorum. Hayatımın siz olmadan hiçbir anlamı yok! Sizin dışınızda mutluluktan ve sevinçten söz edilemez! Siz benim her şeyimsiniz!..

İVANOV Niçin? Niçin? Tanrım, hiçbir şey anlamıyorum... Şuroçka, olamaz bu!..

SAŞA: Çocukluğumdan beri benim tek sevinç kaynağımdınız. O zamanlar beğeniyordum sizi, şimdi de âşığım... Nikolay Alekseyeviç... Değil dünyanın öbür ucuna, isterseniz mezara bile gidebilirim sizinle... Fakat haydi artık, boğuluyorum...

İVANOV *(mutluluk gülüşleri)* Ne oluyor? Yeniden yaşamaya mı başlıyorum? Ha, Şuroçka?.. Mutluluğum!.. *(Saşa'yı kendine çeker.)* Gençliğim, tazeliğim!..

XVI

ÖNCEKİLER, ANNA PETROVNA

(Anna Petrovna bahçe kapısından girer, kocasıyla Saşa'yı görünce donakalır.)

İVANOV Yeniden yaşamaya mı başlıyorum yoksa? Yeniden insanlığa mı dönüyorum?

(Öpüşürler. Sonra Anna Petrovna'yı görürler.)

İVANOV *(dehşet içinde)* Sarra!

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

İvanov'un çalışma odası. Yazı masasının üzerinde düzensiz olarak kâğıtlar, kitaplar, resmi zarflar, biblolar, tabancalar; kâğıtların yakınında lamba, su dolu bir sürahi, bir tabak ringa balığı, ekmek parçaları ve salatalıklar. Duvarlarda yöresel haritalar, tablolar, tüfekler, tabancalar, oraklar, kamçılar, vb. Öğle zamanı.

I

ŞABYELSKİ, LEBEDEV BORKİN, PİYOTR

(Şabyelski ve Lebedev yazı masasının iki yanında oturmaktalar Borkin sahne ortasındaki bir sandalyede ata biner gibi oturmaktadır. Piyotr kapıda.)

LEBEDEV Fransızlar'ın savaş politikası açık ve belirli.. Adamlar ne istediklerini biliyorlar. Sosisçilerin barsaklarını deşmek onlara yetecek. Almanya'da ise havalar çok başka. Fransızlar'ın dışında daha birçok dertleri var.

ŞABYELSKİ Saçma! Bence Almanlar da ödlek Fransızlar da... Yalnızca nanik yapıyorlar birbirlerine. İnan ki iş nanikle kalacak. Savaş mavaş olmayacak..

BORKİN Zaten, savaşmanın hiç gereği yok bana sorarsanız. Nedir bütün bu silahlanmalar, ulusal savunma bütçeleri filan? Ben olsam ne yapardım biliyor musunuz? Ülkedeki bütün köpeklere kuduz mikrobu aşılar, sonra da hepsini düşman ülkesine salıverirdim. Bütün düşmanlar bir aya kalmaz kudururlardı...

LEBEDEV *(güler)* Kafa küçük ama, düşünceler okyanusta balık gibi kaynıyor.

ŞABYELSKİ Virtüöz!

LEBEDEV Tanrı iyiliğini versin, adamı güldürüyorsun Mişel Mişeliç. *(Ciddileşir.)* Baylar, votkanın sözünü eden yok! «Repetatur.» *(Üç kadeh doldurur.)* Sağlığınıza!.. *(İçerler, meze alırlar.)* Azizim, şu ringa balığının üstüne meze yok.

ŞABYELSKİ Haydi canım, salatalık daha iyidir... Bilginler dünya kurulalı beri kafa patlatıyorlarmış ama, meze olarak tuzlu salatalıktan iyisini bulamıyorlarmış. *(Piyotr'a)* Piyotr, haydi biraz daha salatalık getir, mutfaktakilere de söyle, dört tane soğanlı börek kızartsınlar. Börekler iyice kızarsın ha...

(Piyotr çıkar.)

II

PİYOTR DIŞINDAKİLER

LEBEDEV Votka havyarla da iyi gidiyor Ama yolunu yöntemini bilmeli... Dört tane kara havyarla iki baş yeşil soğanı zeytinyağında karıştıracaksın... Üstüne de limonu sıktın mı, yeme de yanında yat... Kokusu bile adamın başını döndürür.

BORKİN Votkayla, kızarmış sazan balığı da iyi gidiyor. Fakat kızartmasını bilmeli. Önce temizleyeceksin, sonra dövülmüş peksimete bulayacaksın, sonra da kuruyuncaya kadar öyle kızartacaksın ki dişlerde kıtırdasın: kıtır.. kıtır.. kıtır

ŞABLEYSKİ Dün Babakina'da enfes bir beyaz mantar vardı.

LEBEDEV Nefis!

ŞABYELSKİ: Fakat özel bir yöntemle hazırlanmış. Soğan, defne yaprağı, ve her çeşit baharat... Düşünebiliyor musunuz.

Tencerenin kapağını açtığınızda bir buhar, bir koku. İnsan heyecanlanıyor

LEBEDEV Öyleyse, «Repetatur!» *(İçerler.)* Sağlığınıza!.. *(Saate bakar.)* Nikolay'ı daha fazla bekleyemeyeceğim anlaşılıyor. Gitme zamanı geldi. Biz evde mantar yüzü görmedik daha. sen Babakina'da mantar yiyorsun. Söyler misin, ne şeytanlık var aklında, ne diye böyle sık sık gidiyorsun Marfutka'ya?

BABYELSKİ *(başıyla Borkin'i gösterir)* İşte bu, beni Marfutka'yla evlendirmek istiyor

LEBEDEV Ne? Peki, sen kaç yaşındasın?

ŞABYELSKİ Altmış iki.

LEBEDEV Tam çağın. Marfutka da tam sana göre bir eş.

BORKİN İş Marfutka'da değil, Marfutka'nın sterlinglerinde.

LEBEDEV Demek ki Marfutka'dan para koparacaksınız, öyle mi? Öyleyse çıkmaz ayın son çarşambasında kavağa çıkacak olan balığı da elde etmek istersiniz, değil mi?

BORKİN El oğlu evlenip ceplerini doldurduğunda görürsünüz çıkmaz ayın son çarşambasında kavağa çıkacak olan balığı. O zaman dudaklarınızı yalarsınız.

ŞABYELSKİ İşte, gördüğün gibi iş bu kadar ciddi. Dediklerini yaparsam dünya evine gireceğime bu büyük adam kesin olarak inanıyor

BORKİN Ne demek istiyorsunuz? Yoksa siz kesin olarak inanmıyor musunuz?

ŞABYELSKİ Oğlum, sen aklını mı oynattın? Nasıl kesin olarak inanılır böyle bir şeye? Hadi canım.

BORKİN Pek çok teşekkürler Pek çok teşekkürler! Yani benimle alay mı ediyorsunuz siz? Bir evleneceğim, bir evlenmeyeceğim, şeytan bilir hangisi!.. Ben şeref şözü veriyorum ve siz evlenmiyorsunuz, öyle mi?..

ŞABYELSKİ *(omuz silker)* Adam ciddi.. Şaşılacak şey!..

BORKİN *(öfkelenir)* Öyleyse ne diye telaşa verdiniz şerefli bir kadını? Zavallı, Konteslik sevdasıyla aklını oynattı, gözüne uyku girmez oldu, yemekten içmekten kesildi... İş buraya vardıktan sonra ciddiyetten ayrılmak şerefli bir insana yakışmaz!..

ŞABYELSKİ *(parmaklarını çıtlatır)* Yahu, gerçekten de, evlenmeli mi? Yapmalı mı bu alçaklığı? Ha? Yapacağım! Şeref sözü Varsın her şey iyice rezilleşsin!

(Livov girer.)

ÜÇÜNCÜ PERDE

III

ÖNCEKİLER, LİVOV

LEBEDEV Lokman Hekime naçiz saygılar *(Elini Livov'a uzatır, şarkı söyler)* «Doktor, anacığım, kurtarın beni; ölüm korkusundan nerdeyse öleceğim.»

LİVOV Nikolay Alekseyeviç gelmedi mi daha?

LEBEDEV Evet, gelmedi daha. Ben de onu bekliyorum bir saattir.

(Livov sabırsızlıkla sahneyi adımlar.)

LEBEDEV Dostum, Anna Petrovna'nın sağlığı nasıl, ha?

LİVOV Berbat.

LEBEDEV *(içini çeker)* Saygılarımı sunmak üzere yanına gidebilir miyim acaba?

LİVOV Hayır, lütfen. Uyuyor

(Sessizlik)

LEBEDEV Ne kadar cana yakın, ne kadar tatlı bir insan... *(İçini çeker.)* Şuroçka'nın doğum günü eğlentisinde düşüp bayıldığı zaman yüzüne bakmıştım da daha o zaman anlamıştım zavallının yaşayacak pek az günü kaldığını. O gün neden bayılmıştı acaba, anlayamıyorum? Gürültüye koştuğumda kadıncağız solgun bir yüzle düşemede yatıyordu. Nikolay hemen onun yanı başına diz çökmüştü. Suroçka da gözyaşları içindeydi. Olaydan sonra ben de. Şuroçka da bir hafta kendimizi toparlayamadık.

ŞABYELSKİ *(Livov'a)* Söyler misiniz pek sayın bilim dervişi, genç doktorların göğüs hastalığına tutulmuş bayanlara yaptıkları özel ziyaretlerin yararlı olduğunu acaba hangi bilgin keşfetti? Doğrusu, büyük bir buluş! Acaba Allopathy'ye mi giriyor bu, yoksa homoeopathy'ye mi?

(Livov önce yanıtlamak ister, fakat bir horgörü davranışıyla yetinip, çıkar.)

IV

LİVOV DIŞINDAKİLER

ŞABYELSKİ: Ne kahredici bir bakıştı!..

LEBEDEV Ne diye tutmuyorsun dilini? Niçin kırdın çocuğu?

ŞABYELSKİ *(sinirli)* O da niçin yalan söylüyor? Veremmiş... ümit yokmuş.. ölecekmiş.. Yalan söylüyor! Ben de dayanamıyorum!

LEBEDEV Peki, yalan söylediğini nereden çıkarıyorsun?

ŞABYELSKİ *(kalkıp yürür)* Sapasağlam bir insanın durup dururken ansızın ölebileceğini düşünmek istemiyorum. Bırakalım bu konuşmayı.

V

ÖNCEKİLER, KOSİH

KOSİH *(soluk soluğa girer)* Evde mi Nikolay Alekseyeviç? Merhabalar! *(Hızla herkesin elini sıkar)* Ha, evde mi?

BORKİN Evde değil.

KOSİH *(oturur ve yine fırlayıp kalkar)* Öyleyse, hoşça kalın *(Bir kadeh votka içer, hızla bir şeyler atıştırır)* Gitmeliyim... İşler Bittim. Güçlükle ayakta duruyorum...

LEBEDEV Hangi rüzgâr attı seni? Nerden?

KOSİH: Barabanovlar'daydım. Bütün gece vint oynadık, az önce bitti. Son meteliğime kadar ütüldüm!.. Şu Barabanov tıpkı bir arabacı gibi oynuyor! *(Ağlamaklı)* Bakın şimdi; kupayı hep elimde tutuyorum... *(Borkin'e döner, Borkin uzaklaşır.)* O karoyu geliyor, ben yeniden kupayı, o karoyu... ve oyunu alamıyorum..... *(Lebedev'e)* Dört sinek oynuyoruz. Beyle kız bende. Altılı da elimde. Maçanın beyi, onlusu, üçlüsü...

LEBEDEV İsa aşkına beni bırak!

KOSİH *(Kont'a)* Anlıyorsunuz ya, sinekten bey, kız, altılı, maçadan bey, onlu, üçlü...

ŞABYELSKİ *(Kosih'i itər)* Hayır, dinlemek istemiyorum!

KOSİH: Ve şanssızlığa bakın; maça beyi ilk elde kesiliyor...

ŞABYELSKİ *(masadan bir tabanca alır)*: Rahat bırakın beni, yoksa ateş ederim!..

KOSİH *(elini sallar)*: Allah allah... Konuşacak kimse yok mu yahu? Avusturalya'da mı yaşıyoruz canım... Ne birlik var, ne de ortak bir ilgi. Herkes kendi başına yaşıyor... Neyse, gitmeliyim, zamanıdır. *(Kasketini alır.)* Zaman çok değerli!.. *(Lebedev'in elini sıkar.)* Pas!

(Gülmeler)

(Kosih çıkarken kapıda Avdotya Nazarovna'yla çarpışır.)

VI

ÖNCEKİLER, AVDOTYA NAZAROVNA

AVDOTYA NAZAROVNA *(bir çığlık atar)* Gözün kör olsun! Yuvarlanıyordum az daha!

HEPSİ BİRDEN Avdotya Nazarovna!..

AVDOTYA NAZAROVNA Ben ev ev dolaşıp onları arıyorum, onlar da burada oturmuş kafayı tütsülüyorlar. Nasılsınız şahinlerim? Afiyet olsun! *(El sıkışır.)*

LEBEDEV Hayrola?

AVDOTYA NAZAROVNA Hayırdır anacığım, hayırdır!.. *(Kont'a)* Kont'um, sizinle ilgili. *(Selamlar.)* Sizi selamlamak ve sağlığınızı sormakla görevliyim. Eğer bu akşam da gelmezseniz bebeciğimin gözleri ağlamaktan kör olacakmış. Onu bir kıyıcığa çek, kulacığına fısılda bunları dedi. Ama ne diye gizli kapaklı söyleyecek mişim sanki? Yabancı mı var aramızda? Herkes bizden. Sonra, tavuk hırsızlığı yapmıyoruz ki cancağızım, iki tarafın da gönlü olan bir aşk evliliğinden söz ediyoruz... Ben, koca günahkâr, hiç de içmem bu mereti ya, bu mutlu olayın şerefine içeceğim...

LEBEDEV Ben de içeceğim. *(Doldurur.)* Hiç eskimiyorsun ihtiyar sığırcık kuşu. Benim bildiğim, otuz yıllık kocakarısın...

AVDOTYA NAZAROVNA Doğrusunu söylemek gerekirse, ben

de şaşırdım yılların sayısını... İki koca kefenledim, üçüncüye de varırdım varmasına ya, drahomasız almıyorlar... Sekiz çocuğum vardı... *(Kadehi kaldırır).* İyi başladık, inşallah başladığımız gibi de bitiririz! Örnek karı koca olurlar, biz de onlara bakıp seviniriz. Öğüt veririz, mutluluk dileriz. *(İçer.)* Amma da sertmiş ha..

ŞABYELSKİ *(kahkahalarla, Lebedev'e)* İşin tuhafı, anlıyor musun, sanıyorlar ki ben... Şaşılacak şey! *(Kalkar.)* Yapmalı mı bu alçaklığı yoksa? İnadına... Ha? Sürtsün burnunu ihtiyar köpek! Paşa, ne dersin? Ha?

LEBEDEV Boşuna saçmalıyorsun Kont. Bizim işimiz artık ölümümüzü beklemeye kaldı kardeş. Marfutka'nın da, sterlinglerinin de çoktan zamanı geçti.

ŞABYELSKİ Hayır, hayır, yapacağım bu alçaklığı! Şerefim hakkı için yapacağım bu alçaklığı!

(İvanov ve Livov girerler.)

VII

ÖNCEKİLER, İVANOV, LİVOV

LİVOV Bana sadece beş dakika ayırmanızı rica ediyorum.

LEBEDEV Nikolaşa! *(İvanov'u karşılar, öper.)* Nasılsın, sevgili dostum? Bir saattır seni bekliyorum.

AVDOTYA NAZAROVNA *(selamlar)* Merhaba iki gözüm.

İVANOV *(kızgın)* Çalışma odamı meyhaneye çevirmişsiniz yine!.. Bunu yapmamanızı bin kere rica ettim. *(Masaya yaklaşır)* İşte, kâğıtlara votka dökülmüş... ekmek kırıntıları... salatalıklar... Allah kahretsin!

LEBEDEV Özür dilerim, Nikolaşa, özür dilerim... Bağışla... Seninle, sevgili dostum, çok önemli bir iş hakkında konuşmalıyım.

BORKİN Ben de.

LİVOV Nikolay Alekseyeviç, konuşabilir miyiz?

İVANOV *(Lebedev'i gösterir)* Önce onunla konuşalım, sizinle daha sonra konuşuruz... *(Lebedev'e)* Evet?

LEBEDEV Baylar, konuşmamız özeldir, özür dilerim...

(Kont ve Avdotya Nazarovna birlikte çıkarlar, sonra Borkin, en sonra Livov çıkar.)

VIII

İVANOV, LEBEDEV

İVANOV Pâşa, sen istediğin kadar içebilirsin, hastalığın bu senin, fakat rica ederim dayıma içirme. Önceleri hiç içmezdi. İçki dokunuyor ona.

LEBEDEV *(ürkek)* Bilmiyordum anacığım, bilmiyordum... Aklıma bile gelmemişti...

İVANOV Tanrı korusun, bu koca bebek ölürse, benim için kötü olacak, sizin için değil... Evet, ne istiyorsun?

(Sessizlik)

LEBEDEV Görüyor musun, sevgili dostum.. Utancımdan nasıl başlayacağımı bilemiyorum... Utanıyorum Nikolaşa, yüzüm kızarıyor, dilim dolaşıyor... fakat, ikigözüm, düşün ki ben bir emir kuluyum, kölenin, paçavranın biriyim. Bağışla beni...

İVANOV Fakat, mesele nedir?

LEBEDEV Karım gönderdi beni... Gözünü seveyim öde şunun faizlerini! İnanır mısın, başımın etini yiyor! Tanrı aşkına kurtar beni!..

İVANOV Pâşa, biliyorsun ki şu sıralar hiç param yok.

LEBEDEV Biliyorum, biliyorum, bilmez olur muyum? Fakat ben ne yapabilirim ikigözüm? Beklemek istemiyor. Düşün ki, eğer senetleri protesto edip haciz koydurursa ben ve Şuroçka nasıl bakabiliriz senin yüzüne...

İVANOV Pâşa, ben de utanıyorum, yerin dibine geçiyorum. fakat... nereden para bulayım? Söyle, nereden? Tek çare, sonbaharı beklemek. O zaman buğdayları satınca elime para geçecek.

LEBEDEV *(bağırır)* Beklemek istemiyor!

(Sessizlik)

İVANOV Senin durumunun ne kadar kötü olduğunu anlamıyor değilim, fakat benimki daha da berbat. *(Yürür, düşünür)* Hiçbir kurtuluş çaresi gelmiyor aklıma... Satacak hiçbir şeyim yok...

LEBEDEV Bir kere de Milbah'a uğrayıp sorsaydın, biliyorsun, sana on altı bin ruble borcu var..

(İvanov elini umutsuzca sallar.)

LEBEDEV Bak ne diyeceğim... Biliyorum, kızacaksın... fakat... kırma ihtiyar bir sarhoşu. Dostça bak yüzüme... bir dosta bakar gibi bak!.. Biz ikimiz de üniversitedeniz... Liberaliz... Ortak ilgilerimiz, ortak dertlerimiz var. İkimiz de Moskova Üniversitesi'nde okuduk... Alma Mater... *(Cüzdanını çıkarır.)* İşte, hiç kimsenin varlıklarını bilmediği paracıklarım burada yatıyor... Borç olarak kabul et... *(Paraları çıkarıp masaya koyar.)* Onuru monuru bırak şimdi, dostça bak yüzüme... Eğer ben senin yerinde olsaydım, alırdım bunları, şerefim hakkı için... *(Sessizlik)* İşte hepsi masada. Bin yüz ruble. Bugün ona uğrayıp kendin ver. De ki: «Buyurun paranızı sayın geveze Zinaida Savişna, kursağınızda kalsın!..» Fakat benden borç aldığını belli etmeyesin!.. Tanrı korusun!.. Yoksa Bayan Bektaşiüzümü canıma okur... *(İvanov'a göz atar.)* Peki, peki, kızma! *(Paraları hızla masadan alır, kendi cebine koyar.)* Kızma! Şakaydı... İsa aşkına bağışla beni! *(Sessizlik)* Çok mu kızdın?

(İvanov elini sallar.)

LEBEDEV İşte böyle... *(İçini çeker.)* Senin acılı günlerin de bunlar. Kardeş, insan semavere benzer; her zaman serin serin raflarda durmaz, bazen de içine kömür koyarlar... İşe yaramadı bu benzetme, daha iyisini uydurmak da benim elimden gelmez... *(İçini çeker.)* Acı çekmek ruha dayanıklık verir. Ben senin için kaygılanmıyorum. Nikolaşa, biliyorum, sen bu yıkımdan kurtulacaksın, her şey düzelecek, fakat kardeş, şu dedikoduculara çok canım sıkılıyor, onların söylediklerini duyunca kendimi hakarete uğramış sayıyorum... Gözünü seveyim, söyler misin nereden çıkıyor bu laflar? Eğer kasabada senin için söylenen laflara bakarsak, savcının ziyareti yakındır... Çünkü hem katilin, hem kan içicinin, hem de azılı soyguncunun birisin...

İVANOV Bütün bu konuştuklarımız boş şeyler, başım ağrıyor benim.

LEBEDEV Zaten her şey bu kadar çok düşünmen yüzünden böyle oldu.

İVANOV Hiçbir şey düşündüğüm yok.

LEBEDEV Nikolaşa, boşver her şeye, bize gel. Şuroçka senin dostluğundan hoşlanıyor, seni anlıyor, değerini biliyor. Niko-

laşa, o dürüst, iyi bir kızdır. Ne anasına, ne de babasına çekmiş. Kardeş, bazen bakıyorum da inanasım gelmiyor; benim gibi koca burunlu bir ayyaşta böyle bir hazine bulunsun ha, şaşılacak şey!.. Gel bize, onunla akıllı uslu şeyler üstüne söz et, eğlenirsin. O sağlam, içten bir insandır...

İVANOV Pâşa, iki gözüm, yalnız bırak beni.

LEBEDEV Anlıyorum, anlıyorum... *(Aceleyle saatine bakar.)* Anlıyorum.. *(İvanov'u öper.)* Hoşça kal. Okulun açılış törenine yetişeceğim daha. *(Kapıya yürür, duraklar.)* Akıllı kızcığım... Dün onunla şu dedikodular üzerine konuşuyorduk... *(Güler)* Birdenbire, sanki bir özdeyiş söyler gibi, ne dedi biliyor musun; «Baba, ateş böceklerinin geceyi aydınlatmaları, gece kuşları kendilerini daha kolay görüp yesinler diyedir. İyi insanlar da dedikodulara ve kötü söylentilere yem olmak için parlarlar...» Nasıl? Harika, değil mi? George Sand!..

İVANOV Pâşa! *(Lebedev'i durdurur.)* Ne oluyor bana?

LEBEDEV Doğrusunu söylemek gerekirse, ben de bunu sormak istiyordum sana, ama çekiniyordum. Sana ne olduğunu bilmiyorum kardeş! Bir yandan senin karşı karşıya kaldığın mutsuzlukları düşünürken, öte yandan senin ne yenilmez bir adam olduğun aklıma geliyor. Başka bir neden olmalı Nikolaşa, başka bir neden olmalı ikigözüm... Fakat nedir o, bir türlü anlayamıyorum!..

İVANOV Bende anlayamıyorum. Bana öyle geliyor ki... fakat, hayır! *(Sessizlik)* Ne söylemek istiyordum biliyor musun: Semyon adında bir işçim vardı, tanırsın. Bir keresinde harman zamanı ne kadar güçlü olduğunu gösterip kızlara övünmek istedi, sırtına iki çuval çavdarı birden yüklendi. Ve çatladı. Az sonra da öldü. Bana öyle geliyor ki, ben de çatladım. Lise, üniversite, iş adamlığı, okullar, tasarılar... İnançlarım kimseninkilere benzemezdi, herkesten başka türlü evlendim. İkide bir öfkeleniyor, gözünü kırpmadan tehlikeye atılıyor, paramı sağa sola savuruyordum. Bunları sen de biliyorsun. Bütün kasabanın en mutlu, en acı çeken adamı bendim. İşte bütün bu saydıklarım Pâşa, benim çavdar çuvallarım oldular... Yüklendim ve belim kırıldı. Yirmisindeyken hepimiz kahramanızdır, ne olursa olsun gözümüzü kırpmadan her işe atılırız, otuzunda ise yorulur, hiçbir işe

yaramaz oluruz. Nasıl, nasıl açıklayabilirsin bu yorgunluğu sen? Fakat, git Pâşa, Tanrı aşkına git, başını ağrıttım.

LEBEDEV *(canlı)* Ne düşünüyorum biliyor musun; seni bu duruma çevren düşürdü!

İVANOV Ahmakça ve eski bir görüş bu. Pâşa, git!

LEBEDEV Gerçekten de ahmakça, ahmakça olduğunu ben de anlıyorum şimdi. Gidiyorum... *(Çıkar.)*

IX

İVANOV

İVANOV *(yalnız)* Kötü, zavallı, değersiz bir adamım ben. Bana ancak Pâşa gibi zavallı, ayyaş, bitik biri, sevgi, saygı duyabilir. Tanrım, nasıl hor görüyorum kendimi! Nasıl derin bir tiksinti duyuyorum kendi sesimden, kendi adımlarımdan, kendi ellerimden, giysilerimden, düşüncelerimden. Fakat, ne kadar gülünç, ne kadar onur kırıcı! Daha bir yıl öncesine kadar sağlıklı, güçlü, dinç, çalışkan ve ateşli bir adamdım: İşte bu ellerimle çalışıyordum. Konuşmalarım en bilgisiz kişileri bile etkileyebiliyordu. Acı karşısında ağlayabiliyor, kötülüğe karşı öfkeyle başkaldırabiliyordum. Esinlenmek nedir biliyordum. Çalışma masasının arkasında iki şafak boyunca, ruhu şiirlerle eğlendirerek oturulan sessiz gecelerin çekiciliğini ve güzelliğini biliyordum. İnançlarım vardı. Öz anamın gözlerine bakar gibi bakabiliyordum gelecek günlere... Ama şimdi, oh, Tanrım! Yoruldum, inançlarım yok oldu. Günlerimi, gecelerimi aylak aylak geçiriyorum. Beynim, ayaklarım, ellerim, kendi başlarına çalışır oldular. Evim barkım yıkılıyor, ormanın baltа vuruşları altında çatırdıyor *(Ağlar.)* Toprağım öksüz çocuklar gibi bakıyor yüzüme. Beklediğim, üzüldüğüm hiçbir şey yok, ruhum gelecek karşısında dehşetle titriyor Ya Sarra? Onu sonuna kadar seveceğime yemin etmiş, zavallıya mutluluktan söz etmiş, gözleri önüne düşünde bile göremeyeceği bir gelecek sermiştim. İnandı bana. Bütün bu beş yıl boyunca kurbanlarının ağırlığı altında onun nasıl sararıp solduğunu, vicdanıy-

la yaptığı savaş sonunda nasıl hasta düştüğünü gördüm. Fakat Tanrı tanıktır ki ne sitem etti, ne de yan baktı bir kerecik olsun!.. Ben... bense soğudum ondan... Nasıl? Neden? Niçin? Anlayamıyorum. İşte acı çekiyor, günleri sayılı, bense aşağılık bir korkak gibi onun solgun yüzünden, çökük göğsünden, yalvaran gözlerinden kaçıyorum... Utanılacak şey, utanılacak şey!.. *(Sessizlik)* Saşa'ya, kızcağıza, dokunuyor benim mutsuzluğum. Bana, neredeyse bir moruğa, aşktan söz ediyor, ve ben bir anda kendimden geçip her şeyi unutuyorum, sanki büyülenmiş gibi bağırıyorum: «Yeni bir hayat! Mutluluk.» Fakat aradan bir gün geçer geçmez bu yeni hayata, bu mutluluğa, cinlere inandığım kadar inanmaya başlıyorum. Ne oluyor bana? Bu güçsüzlüğüm nereden geliyor? Sinirlerime ne oldu? Zavallı hasta karım azıcık iğneli bir söz söylemesin, hizmetçi canımı sıkmaya görsün, ya da tüfeğim ateş almasın; nasıl da, nasıl da kötü, aykırı bir adam olup çıkıveriyorum! En iyisi, alnıma bir kurşun sıkıp...

X

İVANOV, LİVOV

LİVOV *(girer)* Sizinle görüşmem gerekiyor Nikolay Aalekseyeviç!

İVANOV Doktor, böyle her gün görüşeceksek, bu, insan gücünü aşan bir şey olur.

LİVOV Beni dinlemek zorundasınız.

İVANOV Sizi her gün dinliyorum, şu ana kadar da anlamış değilim: Ne yapmamı istiyorsunuz?

LİVOV Oysa ben açık seçik konuşuyorum; ancak yürek taşımayan biri benim sözlerimi anlayamaz...

İVANOV Karım ölümün eşiğinde bulunuyor, bunu biliyorum! Ona karşı bağışlanamaz ölçüde suçluyum, bunu da biliyorum! Siz şerefli bir adamsınız, bunu da biliyorum! Başka ne istiyorsunuz?

LİVOV Beni, insanların katı yürekliliği öfkelendiriyor... Bir ka-

dın ölüyor burada. Bu kadının annesi ve babası var ve bu kadın seviyor onları, son bir kere görmek istiyor; onlar da biliyorlar bunu, kızlarının ölmek üzere olduğunu, kendilerini son bir kere görmek istediğini biliyorlar, fakat —iğrenç katı yüreklilik!— dinsel inançlarının ne kadar sarsılmaz olduğunu gösterip, şaşırtmak istiyorlar herkesi, kızlarını hâlâ lanetliyorlar! Uğruna baba ocağını ve dinsel inancını kurban ettiği adam olan size hiç gizlemeden ve apaçık amaçlarla her gün şu Lebedevler'e koşuyorsunuz!

İVANOV Ah, iki haftadır gitmedim oraya.

LİVOV *(dinlemeyerek)* Sizin gibi insanlarla dosdoğru, açıkça konuşmak gerekir! İsterseniz dinlemeyin. Ben her şeyi gerçek adlarıyla adlandırmaktan çekinmem... Yeni başarılar elde etmek için karınızın ölümü gerekli size.. Peki, diyelim ki bu böyle, fakat, bekleyemez miydiniz? Onu doğal ölümüne bıraksaydınız da uygunsuz davranışlarınızla her gün her gün öldürmeseydiniz, acaba drahomalarıyla birlikte kaçar mıydı sizden bayan Lebedev? Siz, olağanüstü Tartuffe, bugünkü başarınızı iki yıl sonra da elde edebilir, kızın başını döndürüp drahomasına konabilirdiniz... Niçin acele ediyorsunuz? Karınızın hemen şimdi ölmesi niçin bu kadar gerekli size?

İVANOV Sözlerinizle bana acı veriyorsunuz... Doktor, bir insanın sonsuz sabırlı olabileceğini sanıyorsanız, kötü bir hekim olduğunuzu söyleyebilirim. Hakaretlerinizi yanıtlamamak için güçlükle tutabiliyorum kendimi.

LİVOV Yeter! Beni budala yerine koyamazsınız! İndirin yüzünüzdeki maskeyi!

İVANOV Akıllı adam, düşünün biraz. Size kalırsa beni anlamaktan daha kolay bir şey yok, öyle mi? Anna'yla büyük bir drahoma elde edebilmek için evlendim... Drahomayı vermediler, ben de onu öldürmeye çalışıp yeniden evlenmek istiyorum... Ha? Tıpkı böyle düşünüyorsunuz değil mi? Ne kadar kolay ve anlaşılır... İnsan işte bu kadar kolay ve anlaşılır bir makine... Öyle mi? Hayır doktor! İnsanların ilk bakışta ya da bir iki dış belirtiye bakarak birbirleri üzerine yargı vermelerini sağlayacak kadar çok sayıda çark, vida ve supap yok hiçbirimizde... Ben sizi anlayamam, siz beni anlayamazsınız, bazen kendi kendimizi de anlayamayız. Çok

iyi bir doktor olup, yine de insanları anlamayabilirsiniz. Kabul edin bunu, kendinize bu kadar güvenmeyin.

LİVOV Yani siz o kadar karanlık ve karışıksınız, ben de o kadar beyinsizim ki, namuslulukla namussuzluğu birbirinden ayıramıyorum, öyle mi?

İVANOV Öyle sanıyorum ki sizinle hiçbir zaman anlaşamayacağız... Son olarak soruyorum, rica ederim, kısaca karşılık verin; Ne yapmamı istiyorsunuz? Ne elde etmeye çalışıyorsunuz? *(Sinirli.)* Kiminle konuşmak şerefine eriyorum Beni suçlayan savcıyla mı, yoksa karımın doktoruyla mı?

LİVOV Ben bir doktorum; bir doktor olarak da karınıza karşı davranışlarınızı değiştirmenizi istiyorum... Davranışlarınız Anna Petrovna'yı öldürüyor!

İVANOV Peki ne yapayım yani? Ne yapayım? Eğer beni kendimden daha iyi anladığınızı düşünüyorsanız, açık seçik söyleyin; ne yapayım?

LİVOV Hiç olmazsa işlerinizi daha gizli kapaklı yürütün!

İVANOV Tanrım! Acaba kendinizi anlayabiliyor musunuz siz? *(Su içer.)* Bırakın beni. Bin kere suçluyum, bunların hesabını vermeye de hazırım, fakat bana her gün işkence etmeniz için sizi hiç kimse görevlendirmedi...

LİVOV Fakat sizi de hiç kimse, benim gerçek bildiğim şeylere hakaret edesiniz diye görevlendirmedi! Ruhuma acı verdiniz, zehirlediniz onu. Bu kasabaya gelmeden önce dünyada aptalların, delilerin, saplantılı insanların bulunabileceğini kabul edebiliyordum; fakat istençlerini bilerek ve tasarlayarak kötülüğe yönelten insanların bulunabileceğini sanmıyordum... İnsanlara saygı duyuyordum, seviyordum onları... Fakat ne zaman ki sizi gördüm...

İVANOV: Çok dinledim bunları!

LİVOV Öyle mi? *(İçeri giren Saşa'yı görür. Saşa binici giysileriyledir.)* Ümit ederim ki, birbirimizi şimdi çok daha iyi anlıyoruz! *(Omuzlarını silker ve çıkar.)*

XI

İVANOV, SAŞA

İVANOV *(irkilir)* : Şural Sen?..

SAŞA: Merhaba. Beklemiyordun değil mi? Niçin çoktandır uğramıyorsun?

İVANOV Şura, gelmemen gerekirdi, sakınmalıydın! Karım için çok kötü olabilir bu.

SAŞA Beni görmeyecek ki. Arka yoldan geldim. Hemen gideceğim. Çok kaygılıyım, nasılsın? Niçin gelmiyorsun?

İVANOV Karım yeterince hakarete uğradı zaten, neredeyse ölüyor, sen çıkıp buraya geliyorsun. Şura, aşırı bir vurdumduymazlık bu, insanlığa aykırı bir şey!

SAŞA Peki ne yapabilirdim? İki haftadır gelmiyorsun, mektuplarıma karşılık vermedin. Üzüntü içindeyim. Bana öyle geldi ki dayanılmaz acılar çekiyorsun, hastasın, öldün! Bir tek gece olsun rahat uyuyamadım. Hemen gideceğim... Hiç olmazsa söyle, iyi misin?

İVANOV Hayır. Eziyet ediyorum kendime. İnsanlar bana acı veriyorlar. Dayanma gücüm kalmadı! Ve sen buradasın! Ne kadar kötü, ne kadar olağandışı bir şey bu! Şura, ne kadar suçluyum, ne kadar suçluyum!..

SAŞA: Böyle korkunç. acıklı sözcüklerle konuşmayı ne kadar da seviyorsun! Demek suçlusun? Peki söyler misin: Niçin?

İVANOV Bilmiyorum... Bilmiyorum...

SAŞA Olmaz böyle şey, eğer suçluysan suçunun ne olduğunu bilmen gerekir. Yoksa sahte para mı bastın, ha?

İVANOV Şakanın sırası değil!

SAŞA Suçlusun, çünkü karını artık sevmiyorsun, öyle mi? Olabilir. Fakat insan kendi duyguları üstünde egemen değil ki, sen ondan soğumayı istemedin ki... Suçlusun, çünkü ben sana seni sevdiğimi söylerken karın sözlerimi duydu, öyle mi? Ama sen onun bunları duymasını istemedin ki...

İVANOV *(keser)* Vs., vs., vs... Sevdin, soğudun, duyguların üstünde egemen değilsin. Basmakalıp söz bütün bunlar, gereksiz bir yığın cümle. Bunlarla yardım edemezsin bana.

SAŞA: Seninle konuşmak çok yorucu bir şey. *(Tabloya bakar)* Köpek ne güzel çizilmiş. Acaba bakarak mı yapmışlar?

İVANOV Evet, bakarak. Bizim bu aşk hikâyemiz de basmakalıp, gereksiz bir şey. Adam ruhunu ve kişiliğini yitiriyor, tam o sırada ortaya çıkan dinç ve güçlü kadın ona yardım elini uzatıyor. Bu pek güzel bir şey, ama sadece romanlarda görülen bir şey... Oysa hayatta...

SAŞA Hayatta da görülür böyle şeyler.

İVANOV Hayatı pek ince bir şey gibi düşündüğün anlaşılıyor.

İniltilerim saygılı bir korku uyandırıyor sende, benim kişiliğimde ikinci bir Hamlet ele geçirdiğini sanıyorsun. Oysa ben bir piskopatım, ve bu sadece gülünç! Kırıtmalarına katıla katıla gülmek gerekirken sen yardım eli uzatıyorsun! Kurtarmak ve bir zafer kazanmak! Ah, bugün ne kadar da kötüyüm kendime karşı! Bu gerginlik mutlaka bir şeyle boşalacak... Ya bir şey kıracağım, ya da...

SAŞA Evet, evet, mutlaka gerekli bu. Bir şey kır, parçala, ya da bağır. Aptallık edip buraya geldiğim için azarla beni. Tepin! *(Sessizlik)* Haydi başla!..

İVANOV Gülünç!

SAŞA Güzel! Gerçekten de gülümsüyoruz! Haydi, bir iyilik et, yeniden gülümse!

İVANOV *(güler)* Beni kurtarmaya giriştiğin zaman yüzün saf bir anlatıma bürünüyor, gözbebeklerin sanki bir kuyrukluyıldıza bakıyormuşsun gibi büyüyor. Saf bir erkek bir ahmak demektir Oysa siz kadınlar öylesine saflaşabiliyorsunuz ki, ahmaklık şurda dursun, tatlılaşıp, sıcaklaşıyorsunuz. İşin şaşılacak yanı; sağlıklı, güçlü, neşeli erkekler hiç ilginizi çekmiyor da, kim başaşağı yuvarlanıyorsa onun boynuna sarılıyorsunuz. Acaba güçlü bir adamın kadını olmak, göz yaşartıcı bir zavallının hastabakıcısı olmaktan daha mı kötü?

SAŞA Evet, daha kötü.

İVANOV Fakat, niçin? *(Kahkahayla güler)* İyi ki Darwin bilmiyordu bunu, yoksa hemen açıklardı nedenini. İnsan soyunu bozuyorsunuz siz. Sizin bu sevecenliğiniz yüzünden kısa bir süre sonra dünya mızmızlar ve psikopatlarla dolmaya başlayacak.

SAŞA Erkeklerin anlayamayacağı pek çok şey var. Zavallı bir başarısız, başarılı bir adamdan daha kolay girebilir bir genç kızın yüreğine. Çünkü her genç kızın yüreğinde gerçek bir aşk duygusu yatar. Anlıyor musun; gerçek bir aşk! Erkeklerin başlıca sorunu işleridir, aşk üçüncü derecede bir şeydir onlar için. Kadınla konuşmak, onunla bahçede dolaşmak, hoşça bir zaman geçirmek ve onun mezarında ağlamak... İşte bir erkeğin aşktan anladığı. Oysa aşk, biz kadınlar için, hayatın kendisidir. Bir kadın, «seni seviyorum» diyorsa, bu, «senin tasalarını gidermek istiyorum, seninle dünyanın öbür ucuna nasıl gidebileceğimizi tasarlıyorum, eğer sen cehen-

neme gideceksen ben de seninle cehenneme geleceğim» demektir. Sözgelimi, bütün bir gece senin notlarını temize çekmek, ya da kimse uyandırmasın diye sabaha kadar sana gözcülük etmek, seninle yüzlerce kilometre yürümek büyük mutluluk olurdu benim için. Üç yıl önce, harman zamanıydı; güneşten yanmış, yorgun ve toz içinde bize geldiğini, içecek bir şey istediğini anımsıyorum. Getirdiğim şeyi içmiş, sonra da vurulmuş gibi uyuyup kalmıştın divanda. Yarım gün uyudun orada, ve ben bütün bu süre boyunca sana gözcülük ettim. Ne kadar hoşlanmıştım bundan! Aşk kendisi için harcanan emek oranınca güzeldir, yani, anlıyor musun, o kadar güçlü duyulur...

İVANOV Gerçek aşk... Hımm!.. Bence, aşırı bir bağlılık bu; genç kız felsefesi. Fakat kim bilir, belki de böyle olması gerekir... *(Omuzlarını silker)* Şeytan bilir! *(Neşeli)* Şura, şerefim hakkı için, gerçekte iyi bir adamım ben!.. Felsefeden her zaman hoşlanırdım, fakat hiç bir zaman şöyle konuşmazdım: «Kadınlarımız bozuldu», ya da: «Kadınlık yanlış bir yola girdi». Ben, sadece teşekkür doluydum, o kadar! Kızım benim, tatlım, ne kadar eğlendiricisin! Bense nasıl gülünç bir hayvanım! Lazar rolü oynuyor, dindar halkın kafasını karıştırıyorum. *(Güler)* Böö!.. *(Ansızın uzaklaşır.)* Fakat git, Saşa! Kendimizi unuttuk...

SAŞA Evet, gitmeliyim. Senin şerefli doktor yüksek görev duygularıyla harekete geçip Anna Petrovna'ya burada olduğumu yetiştirmeseydi bari. Bak, dinle beni: Şimdi dosdoğru karının yanına git ve başucuna otur. Otur... otur... Eğer bir yıl oturman gerekecekse bir yıl otur. Eğer on yıl oturman gerekecekse on yıl otur. Görevini yerine getir. Seni bağışlaması için dil dök ona, ayaklarına kapan, ağla. Mutlaka böyle yapmalısın. En önemlisi de, işlerinin peşini bırakma.

İVANOV İşte yine o duygu! Sanki tıka basa zehirli mantar yemişim!..

SAŞA: Tanrı seni korusun! İstersen beni hiç düşünme! Eğer on beş günde bir iki satır karalarsan, ona da teşekkürler. Ben sana yazacağım...

(Borkin kapıdan bakar.)

XII

ÖNCEKİLER, BORKİN

BORKİN Nikolay Alekseyeviç, girebilir miyim? *(Saşa'yı görür)* Özür dilerim, burada olduğunuzu bilmiyordum... *(Girer.)* Bonjur! *(Eğilip selamlar.)*

SAŞA *(bozulmuş)* Merhaba.

BORKİN Toplanmışsınız... güzelleşmişsiniz...

SAŞA *(İvanov'a)* Peki, ben gidiyorum. Hoşça kalın Nikolay Alekseyeviç. *(Çıkar.)*

XIII

İVANOV, BORKİN

BORKİN Eşsiz bir görüntü! Biz nesire geldik, karşımıza şiir çıktı!.. *(Şarkı söyler.)* «Sen ışığa uçan küçük bir kuş gibi göründün bana...»

(İvanov son derece öfkeli, sahnede yürür.)

BORKİN *(oturur)* Fakat azizim, bu kızda başkalarında olmayan bir şey var! Ha, ne dersiniz? Şöyle, fantasmagorik bir şey... *(İçini çeker)* Aslında, kasabanın en paralı gelinlik kızı ama, annesi olacak cimrinin yüzünden kimsenin gözü kesmiyor. Gerçi kadının ölümünden sonra her şey Şuroçka'ya kalacak ama, kadın ölmedikçe ona ancak bir on bin, biraz da eski kap kacak verir, üstelik bir de minnettarlık bekler. *(Ceplerini karıştırır.)* «De los majoros»um vardı biraz, siz de ister misiniz? *(Sigara tabakasını uzatır)* Pek güzel şeyler... İçimleri pek hoş.

İVANOV *(öfkeden boğulur gibidir. Borkin'e yaklaşır)* Şu dakikadan sonra evimde görmek istemiyorum sizi! Defolun!

(Borkin ayağa fırlar, sigara düşer)

İVANOV Defol! Hemen şimdi!

BORKİN Nicolas, ne demek oluyor bu? Niçin kızıyorsunuz?

İVANOV Niçin mi? Peki nereden aldınız bu sigaraları bakayım? İhtiyarı her gün nereye ve niçin götürdüğünüzü bilmiyor muyum sanıyorsunuz?

BORKİN *(omuzlarını silker)* Size ne bundan?

İVANOV Siz bir alçaksınız! Aşağılık tasarılarınızı bütün kasabaya yayarak herkesin gözünde şerefsiz bir insan durumuna

düşürdünüz beni! Sizinle hiçbir ortak yanımız yok ve rica ederim, şu dakika çıkıp gidin evimden! *(Hızla yürür.)*

BORKİN Bunları sinirlilikle söylediğinizi bildiğim için size darılmıyorum. İstediğiniz kadar hakaret edebilirsiniz... *(Sigarayı yerden alır)* Fakat, bu melankoliyi bırakmanızın zamanı geldi artık. Lise öğrencisi değilsiniz...

İVANOV *(titreyerek)* Siz hâlâ burada mısınız? Siz benimle alay mı ediyorsunuz!..

(Anna Petrovna girer.)

BORKİN İşte Anna Petrovna da geldi... Ben gideyim bari. *(Çıkar.)*

XIV

İVANOV, ANNA PETROVNA

(İvanov masanın yakınında duraklar, başını eğerek durur.)

ANNA PETROVNA *(kısa bir susuştan sonra)* Niçin buraya geldi o kız? *(Susar)* Soruyorum sana: Niçin buraya geldi o kız?

İVANOV Sorma Anyuta... *(Sessizlik)* Çok suçluyum. Nasıl cezalandırırsan cezalandır, bir şey demem, fakat... sorma... Gücüm yok konuşmaya.

ANNA PETROVNA *(sert)* Niçin buraya geldi o kız? *(Sessizlik)* İşte sen busun! Seni çok iyi anlıyorum şimdi. Senin nasıl bir adam olduğunu çok iyi görebiliyorum şimdi. Şerefsiz adam! Düşük yaratık!.. Anımsıyor musun, gelip beni sevdiğin yalanını söylediğin günü!.. Bir çocuk gibi kandım bu yalana; annemi, babamı, dinsel inancımı, her şeyimi, her şeyimi bırakıp seninle geldim... Her zaman yalan söylüyordun bana; gerçek üzerine, geleceğimiz üzerine, şerefli tasarıların üzerine her zaman, her zaman yalanlar söylüyordun bana... Söylediğin her söze inanıyordum...

İVANOV Anyuta, sana hiçbir zaman yalan söylemedim...

ANNA PETROVNA: Beş yıl birlikte yaşadım seninle, bu beş yıl içinde üzüntü çektim, hastalandım, fakat seni hep sevdim... Putumdun benim... Peki, ne elde ettim buna karşılık? Bütün bu beş yıl boyunca en iğrenç şekilde aldattın beni...

İVANOV Anyuta, gerçek olmayan şeyler söyleme. Hata işlediğim doğru, kabul ediyorum bunu, fakat bir kere bile olsun

yalan söylemedim sana... Bu konuda hiçbir şekilde suçlayamazsın beni...

ANNA PETROVNA: Her şeyi apaçık görebiliyorum şimdi... Benimle evlenirken babamın ve annemin beni bağışlayacaklarını, para vereceklerini sanıyordun... Düşündüğün buydu...

İVANOV Tanrım! Anyuta, niçin sabrımı sınayıp duruyorsun... *(Ağlar.)*

ANNA PETROVNA Sus! Umduğun parayı elde edemeyince de yeni bir dolap çevirdin... Şimdi her şeyi çok iyi anlıyorum, apaçık görüyorum. *(Ağlar.)* Beni hiçbir zaman sevmedin. hiçbir zaman sevmedin, hiçbir zaman!..

İVANOV Sarra, doğru değil bu!.. Ne istersen söyle, fakat yalancılıkla suçlama beni...

ANNA PETROVNA Şerefsiz adam! Düşük yaratık!.. Lebedev'e borçlusun, sırf bu borçtan yakayı kurtarabilmek için kızın başını döndürmek istiyorsun, beni aldattığın gibi onu da aldatmak istiyorsun! Yalan mı?..

İVANOV *(Boğulur gibi)* Tanrı aşkına sus! Kendimi tutamıyorum... Öfkeden boğuluyorum... Seni... seni incitebilirim...

ANNA PETROVNA Sen her zaman herkesi iğrenç biçimde aldattın, yalnız beni değil!.. Yaptığın bütün şerefsizce işleri Borkin'e yüklüyordun. Onların kime ait olduğunu anlıyorum şimdi...

İVANOV Sarra, sus, git burdan, yoksa ağzımdan kötü bir şey çıkacak! Korkunç, kötü bir şey söylememek için kendimi güçlükle tutabiliyorum... *(Bağırır)* Kes sesini, çıfıt!..

ANNA PETROVNA Kesmeyeceğim... Çok aldattın beni susayım diye..

İVANOV Susmayacaksın öyle mi? *(Kendisiyle savaşır)* Tanrı aşkına...

ANNA PETROVNA Şimdi git Lebedev'i aldat...

İVANOV Peki, öğren öyleyse... sen, sen, çok kısa bir süre sonra öleceksin... Doktor söyledi, çok kısa bir süre sonra öleceksin...

ANNA PETROVNA *(oturur, sönük bir sesle)* Ne zaman söyledi?

(Sessizlik)

İVANOV *(başını avuçları içine alır)*: Tanrım, ne kadar suçluyum! *(Hüngür hüngür ağlar.)*

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

Bir yıl sonra

Lebedev'lerin evinde bir konuk odası. Karşıda konuk odasını salondan ayıran bir kemer. Sağda ve solda kapılar. Bronz, antik bir yontu. Aile portreleri. Piyano, üstünde keman, yanda viyolonsel. Odanın her yanında, bir şenlik olduğunu belirten süslemeler. Fraklı erkekler ve tuvaletli kadınlar olayların akışı süresince salonda dolaşırlar

LİVOV

LİVOV *(girer, saatine bakar)* Beş olmuş. Kilisedeki törenin birazdan başlaması gerekir... Sonra da nikâh töreni. İşte gerçeğin ve erdemin zaferi! Sarra'yı soyamadığı için işkence ederek öldürdü, sonra da yenisini buldu. Soyup soğana çevirinceye kadar bunun da yüzüne gülecek, sonra da haydi Sarra'nın yanına!.. Herkesin bildiği aşağılık hikâye... *(Sessizlik)* Mutluluk içinde bir ömür sürerek yaşlanacak, esenlik içinde ölecek. Yoo, izin vermeyeceğim buna, senin ne mal olduğunu koyacağım ortaya! İğrenç maskeni yüzünden

indirerek senin hangi cins kuşlardan olduğunu herkese gösterdiğim zaman şimdi yedinci katında gezindiğin o mutluluk göğünden baş aşağı öyle bir çukura düşeceksin ki, şeytanlar bile çıkaramayacak seni oradan!.. Ben şerefli bir adamım. Haklıyı korumak, körlerin gözünü açmak benim görevimdir. Bu görevi yerine getirdikten sonra hemen yarın bu iğrenç kasabadan çıkıp gideceğim. *(Düşünceye dalar)* Fakat nasıl bir yol izlemeli? Lebedevler'e her şeyi anlatarak bir çözüm bulmaya çalışmak boş bir çabadan öteye gitmez. Yoksa düelloya mı çağırmalı? Skandal mı çıkarmalı? Tanrım, sanki bir çocukmuşum gibi heyecanlanıyorum, düşünebilme yeteneğim tümden yok oluyor Ne yapmalı? Yoksa düelloya mı çağırmalı?

II

LİVOV, KOSİH

KOSİH *(girer, Livov'a neşeyle)* Dün sinekten küçük bir şleme gittim, büyük şlem yakaladım. Fakat şu Barabanov olacak herif yok mu, her şeyi berbat etti yine! Oynuyoruz: Ben sansatu açıyorum. O pas geçiyor. İki sansatu diyorum. Yine pas geçiyor. İki karo.. üç sinek oynuyorum... ve düşünebiliyor musunuz, ben şleme gidiyorum, o elindeki ası göstermiyor. Eğer o alçak herif elindeki ası göstermiş olsaydı sansatudan büyük şleme gidebilirdim.

LİVOV Özür dilerim, iskambil oynamayı bilmediğim için coşkunluğunuzu paylaşamıyorum. Kilisedeki kutsal tören çabuk biter değil mi?

KOSİH Öyle olması gerekir. Şimdi Ziyuziyuşka'yı ayıltmaya çalışıyorlar. Vereceği drahomanın acısından mersin balığı gibi böğürüyor

LİVOV Peki, kızı için üzüntü duymuyor mu?

KOSİH: Ne kızı yahu, drahomaya üzülüyor! Kendini hakarete uğramış sayıyor. Çünkü adam kızla evlenince borçlarını ödemeyecek. Damadının borç senetlerini protesto da edemezsin...

III

ÖNCEKİLER, BABAKİNA

BABAKİNA *(iki dirhem bir çekirdek, Livov ile Kosih'in yanından kurumla geçer. Kosih kahkahasını elleriyle ancak bastırabilir. Babakina bakar)* Aptal!

(Kosih parmağıyla Babakina'nın beline dokunur, kahkahalarla güler.)

BABAKİNA Köylü! *(Çıkar.)*

IV

LİVOV, KOSİH

KOSİH *(kahkahalarla gülerek)* Karı tümden çıldırdı! Bu konteslik hikâyesinden önce öteki karılar gibi bir karıydı, şimdi yanına yaklaşılmıyor *(Öykünür)* «Köylü!»

LİVOV *(heyecanlanarak)* İvanov hakkındaki düşüncelerinizi içtenlikle söyler misiniz bana?

KOSİH: İvanov mu? Beş para etmez! Bir arabacı gibi iskambil oynar. Geçen yılbaşı sıralarında başımdan şöyle bir olay geçti: Oyuna oturduk; ben, Kont, Borkin ve o. Ben kâğıt dağıtıyorum...

LİVOV *(keser)* İvanov iyi bir insan mıdır?

KOSİH İvanov mu? On parmağında on hüneri bulunan bir alçaktır!.. Üçkâğıtçının, at cambazının biridir! O ve Kont; al birini vur birine. İş kokusu almakta burunlarının üstüne yoktur. Yahudi hikâyesinde baltayı taşa vurdu, şimdi de çaktırmadan Ziyuziyuşka'nın sandıklarına yaklaşıyor. Eğer bir yıl içinde Ziyuziyuşka topu atmazsa üç kere gâvur olayım. Var mısınız iddiaya? O Ziyuziyuşka'yı, Kont da Babakina'yı batıracak. Doktor, çok solgunsunuz bugün, betiniz benziniz atmış..

LİVOV Önemli bir şey değil. Dün içkiyi fazla kaçırmış olmalıyım.

DÖRDÜNCÜ PERDE

V

ÖNCEKİLER, LEBEDEV, SAŞA

LEBEDEV *(Saşa'yla girer)* Burada konuşalım. *(Livov ve Kosih'e)* Yanyamlar, salona kızların yanına gitsenize! Özel bir konuşma yapacağız burada.

KOSİH *(Saşa'nın yanından geçerken heyecanla parmağını şıkırdatır)* Harika! Kız koz!

LEBEDEV Yürü, mağara adamı, yürü!

(Livov ve Kosih çıkarlar.)

VI

LEBEDEV, SAŞA

LEBEDEV Otur Şuroçka, hah şöyle... *(Otururlar), arkaya göz atarlar.)* Kulağını bana ver, kesmeden dinle. Sorun şu: Şimdi sana söyleyeceğim şeyleri annenin elçisi olarak söylüyorum. Anlıyor musun? Ben kendim uydurmuyorum, annenin bana verdiği buyrukları sana iletiyorum...

SAŞA Baba, kısa kes.

LEBEDEV Sana drahoma olarak on beş bin gümüş ruble verilecek. İşte... şimdiden söyleyeyim! Dur, sus, sözümü kesme! Bu, evdeki hesap, şimdi gelelim çarşıya: Nikolay'ın annene dokuz bin ruble borçlu olduğu göz önünde tutularak bu dokuz bin ruble drahomadan çıkarılacak... Evet, bundan başka...

SAŞA Ne diye anlatıyorsun bunları bana?

LEBEDEV Annen böyle buyurdu!

SAŞA Beni rahat bırakın! Eğer bana ve kendinize birazcık saygı duymuş olsaydınız böyle bir konuşmaya girişmezdiniz. Sizin drahomanızı mırahomanızı isteyen yok! Sizden böyle bir şey istemedim ve istemeyeceğim!

LEBEDEV Peki böyle birdenbire niçin çullandın bana kızım? Gogol'un oyunundaki fareler önce koklaşmış, ondan sonra

kirişi kırmışlardı. Oysa sen, başına buyruk hanım kız, koklaşmadan saldırıya geçtin!

SAŞA: Beni rahat bırakın. Bu metelik hesaplarınızla kulağıma hakaret etmeyin!

LEBEDEV *(parlar)* Tuuu! Öyle yapacaksınız ki bir gün ya kendimi bıçaklayacağım, ya da başka birini boğazlayacağım! Öteki, gece gündüz böğürür, kafa ütüler, zırlar, kapik sayar; bu da, bu akıllı, bu insancıl, bu başına buyruk hanım kız da babasını anlayamaz! Kulağına hakaret ediyormuşum! Fakat buraya, senin kulağına hakaret etmeye gelmeden önce beni orada *(Kapıyı gösterir)* parça parça doğradılar, giyotinlediler, ne haber! Anlayamazmış! Delirttiniz beni be, şaşkına çevirdiniz! *(Kapıya doğru yürür, duraklar.)* Hoşlanmıyorum, hoşuma gitmiyor bütün bunlar!..

SAŞA Hoşuna gitmeyen nedir?

LEBEDEV Hoşuma gitmiyor bütün bunlar! Bütün bu olanlar!

SAŞA Baba, ne demek istiyorsun, nedir hoşuna gitmeyen?

LEBEDEV Şimdi karşına oturup bir bir anlatacağım hepsini. Bütün bu olanlar hoşuma gitmiyor ve şu senin düğününe bakmak bile istemiyorum. *(Saşa'ya yanaşır, tatlılıkla)* Şuroçka, bağışla beni; belki de çok akıllıca, pek şereflice, yüksek ülkülere pek uygun bir düğün bu. Fakat kötü bir şey var bu düğünde, kötü bir şey var, kötü bir şey var! Bu düğün öteki düğünlere benzemiyor. Sen gençsin, taze, temiz, cam gibi güzel bir kızsın. O ise yıpranmış, aşınmış bir dul! Tanrı iyiliğini versin, onun da ne yaptığına aklım ermiyor ya! *(Kızını öper.)* Şuroçka, sevgili kızım, bağışla beni. Hakkınızda pek çok şey konuşuluyor. Sarra daha henüz ölmüşken seninle evlenmeye kalkışmasından söz ediliyor *(Canlı)* Bunağın biriyim ben. Evde kalmış kızlar gibi mızmızlaştım. Bana kulak asma sen, kendinden başka kimseye kulak asma.

SAŞA: Baba, ben de seziyorum kötü bir şey olduğunu bu düğünde... Böyle olmamalıydı bu, böyle olmamalıydı. Bilsen, nasıl dayanılmaz bir acı içindeyim! Dayanılmaz bir şey! Korkunç! Olanı biteni kavrayamaz oldum. Baba, babacığım, güç ver bana... Tanrı aşkına, yardım et bana, yol göster...

LEBEDEV Kızım, neler söylüyorsun?..

SAŞA Her şeyi hiçbir zaman bu kadar korkunç hissetmemiş-

tim. *(Arkaya göz atar.)* Bana öyle geliyor ki onu anlayamıyorum ben, hiçbir zaman da anlayamıyacağım. Nişanlandığımızdan bu yana bir kerecik olsun gülümsemedi bana, bir kerecik olsun gözlerime dosdoğru bakmadı. Sonsuz sızlanmalar, yakınmalar, belirsiz bir suça imalar, titremeler... Yoruldum. Bazen, onu gerektiği kadar güçlü sevemediğimi düşünüyorum. Bize geldiğinde ya da benimle konuşmaya başladığında sıkıntı duyar oldum. Babacığım, ne demek oluyor bütün bunlar? Korkunç!

LEBEDEV Sevgili yavrum, biricik çocuğum, yaşlı babanı dinle, bırak onu...

SAŞA *(irkilir)* Neler söylüyorsun! Neler söylüyorsun!

LEBEDEV Gerçeği söylüyorum Şuroçka. Skandal olacakmış, bütün kasabada herkes aklına geleni söyleyecekmiş, varsın olsun! Kendini bütün hayatın boyunca berbat etmek daha mı iyi?

SAŞA Böyle konuşma baba, böyle konuşma! Duymak bile istemem bu sözleri! Olumsuz düşüncelerle savaşmak gerekir. O çok iyi, fakat mutsuz ve anlaşılmamış bir adam. Ben seveceğim onu, anlayacağım, yeniden dirilteceğim. Ödevim bu benim. Karar verildi buna!

LEBEDEV Ödev mödev değil bu, psikopati.

SAŞA Yeter Sana kendi kendimeyken bile düşünmekten kaçındığım şeyleri anlattım. Kimseye söyleme bunları. Unutalım.

LEBEDEV Hiçbir şey anlayamıyorum. Ya ben yaşlılıktan bunadım, ya da sizler çok akıllı oldunuz. Fakat, isterseniz kesin beni, ama hiçbir şey anlamıyorum ben bu işlerden, hiçbir şey anlamıyorum.

VII

ÖNCEKİLER, ŞABYELSKİ

ŞABYELSKİ *(girerken)* Şeytan herkesin canını alsın, bu arada benimkini de! Şaşılacak şey!

LEBEDEV Ne oluyorsun yine?

ŞABYELSKİ Hayır, çok ciddiyim... Öyle bir alçaklık yapayım ki, yalnız kendim değil herkes şaşıp kalsın. Yapacağım da... Şerefim hakkı için! Borkin'e, bugün beni damat olarak sunmasını söyledim. *(Güler)* Herkes alçak, ben de alçak olacağım!

LEBEDEV Sen artık zırvalamaya başladın! Dinle, Matvey, bu gidişle tımarhaneye yollayacaklar seni. Neler söylüyorsun!

ŞABYELSKİ Postane, pastane veya tımarhane! Ne fark eder? İyilik ederler eğer şu anda beni tımarhaneye yollarlarsa. İyilik ederler. Herkes alçak, küçük, değersiz ve yeteneksiz. Ben de iğrenç bir varlığım. Sözlerimin bir tekine bile inanmıyorum...

LEBEDEV Kardeş, ne diyeceğim biliyor musun; bir dinamit al, ateşle, insanlara fırlat. Ya da daha iyisi, şapkanı kaptığın gibi doğru evine yollan. Azizim, burada düğün yapılıyor. Herkes eğleniyor. Sense tıpkı karga gibi: gak-gak-gak. Evet, en doğrusu çekip gitmen.

(Şabyelski piyanoya eğilir, hüngür hüngür ağlar.)

LEBEDEV İkigözüm!.. Matyev!.. Kont!.. Ne oluyorsun? Matyuşa, meleğim, sevgili dostum... İncittim mi seni? Ne olur bağışla beni, bağışla bu ihtiyar köpeği... Bağışla bu ayyaşı.. Su iç...

ŞABYELSKİ İstemez. *(Başını kaldırır.)*

LEBEDEV Peki, niçin ağlıyorsun ikigözüm?

ŞABYELSKİ Bir şey yok... şey...

LEBEDEV Matyuşa, yalan söyleme... Niçin ağlıyorsun? Ha?

ŞABYELSKİ: Şu piyanoyu görünce aklıma bizim küçük Yahudicik geldi de...

LEBEDEV Eh, tam da aklına gelecek zamandı!.. Tanrı ondan rahmetini esirgemesin, toprağı bol olsun, ama zamanı değil şimdi onu düşünmenin...

ŞABYELSKİ: Birlikte çalardık... Olağanüstü, eşsiz kadın...

(Saşa hüngür hüngür ağlar.)

LEBEDEV Şimdi de sen mi?.. Tanrı aşkına sus! Tanrım, ikisi birden böğürüyor... bense... ben... Gidin bari buradan, konuklar görecek!

ŞABYELSKİ: Paşa, güneşin parlaklığı mezarda yatana bile hoş gelir, eğer ümit varsa yaşlılığa bile dayanılır. Fakat, hiçbir ümidim yok benim, hiçbir ümidim yok.

LEBEDEV Durumun gerçekten de kötü... Ne çoluk çocuğun, ne paran, ne de işin var. Ama, başa gelen çekilir! *(Saşa'ya)* Fakat, sen niçin ağlıyorsun?

ŞABYELSKİ: Paşa, para ver bana. Öteki dünyada ödeşiriz. Paris'e gidip karımın mezarını göreyim. Servetinin yarısını başkalarına dağıtmış bir adamım ben, biliyorsun, bunun için istemeye hakkım var şimdi. Zaten dostumdan istiyorum...

LEBEDEV *(şaşkın)* İki gözüm, bende metelik yok! Fakat... Peki... peki! Yani söz vermiyorum... Fakat... anlıyor musun... Pekâlâ, pekâlâ! *(Kendi kendine)* Canımı çıkardılar!..

VIII

ÖNCEKİLER, BABAKİNA

BABAKİNA *(girer)* Nerede benim kavalyem? Kont, nasıl cüret edebiyorsunuz beni yalnız bırakmaya! Oo, kötü adam! *(Yelpazesiyle Kont'un eline vurur.)*

ŞABYELSKİ *(tiksintiyle)* Rahat bırakın beni! Sizden iğreniyorum!

BABAKİNA *(şaşakalmış)* Ne?.. Ha?..

ŞABYELSKİ Defolun!

BABAKİNA *(koltuğa yığılır)* Ah!.. *(Ağlar.)*

IX

ÖNCEKİLER, ZİNAİDA SAVİŞNA

ZİNAİDA SAVİŞNA *(ağlayarak girer)* Birisi geliyor... Sağdıç olmalı... Kiliseye gitme zamanı geldi... *(Hüngür hüngür ağlar.)*

SAŞA *(yalvarırcasına)* Anne!

LEBEDEV İşte herkes böğürmeye başladı! Kuartet! Ne diye havayı nemlendiriyorsunuz canım! Matyev! Marfa Yegorovna!.. Madem susmuyorsunuz, öyleyse ben de... ben de ağlıyorum işte... *(Ağlar)* Tanrım!

ZİNAİDA SAVİŞNA Senin annene ihtiyacın yok, onun rızasını almadın, ama ne yapalım... hayır dualarım seninle olsun...

(Fraklı ve eldivenli, İvanov girer.)

X

ÖNCEKİLER, İVANOV

LEBEDEV Bir bu eksikti! Bu da nesi?..

SAŞA: Niçin buraya geldin?

İVANOV Baylar, özür dilerim, Saşa'yla yalnız konuşmam gerekiyor.

LEBEDEV Nikâhtan önce gelinin evine gelinmez! Kurallara aykırı bir şey bu! Şimdi şen kilisede olmalıydın!

İVANOV Paşa, rica ederim...

(Lebedev omuzlarını silker. Zinaida Savişna, Lebedev, Kont ve Babakina çıkarlar)

XI

SAŞA, İVANOV

SAŞA *(sert)* Nedir?

İVANOV Kötü bir duygu eziyor beni, fakat yine de soğukkanlılıkla konuşmalıyım. Dinle Saşa: Bugün nikâh töreni için giyindim, kuşandım, aynaya göz attım ve şakaklarımdaki akları gördüm... Şura, olmaz bu iş! Daha zaman varken keselim bu anlamsız komediyi... Sen genç, taze, geleceği olan bir insansın. Oysa ben...

SAŞA: Bunlar hep eski hikâye, dinlemekten de bıktım artık! Kiliseye git, bekletme oradakileri.

İVANOV Kiliseye değil, doğru eve gideceğim ben, sen de nikâhtan vazgeçildiğini bildireceksin, bir şeyler söyle artık. Aklımızı başımıza toplamanın zamanıdır. Ben Hamlet'i oynadım, sen de yüce ruhlu genç kızı. Ama artık yeter.

SAŞA *(şiddetle)* Ne biçim konuşma bu! Dinlemek istemiyorum!

İVANOV Fakat ben konuşmak istiyorum ve konuşacağım.

SAŞA: Niçin geldin buraya? Yakınmaların gülünçleşiyor. Alay konusu olacak bir hal alıyor.

İVANOV Yok, artık yakınmıyorum. Alay konusu mu dedin? Evet, alay ediyorum kendimle. Eğer bin kere daha güçlü bir biçimde alaya alabilseydim kendimi, bütün dünyayı kahkahalarla üstüme güldürebilseydim, hiç kuşkun olmasın, yapardım bunu da. Aynada yüzüme bir göz attım, vicdanım-

da sanki bir bomba patladı! Kendimle alay ettim, utançtan az daha aklımı oynatıyordum. *(Güler)* Melankoli! Soylu tasa! Anlaşılmaz acı! Bir oturup şiir yazmadığım kaldı. Sızlanmalar, Lazar rolü oynamalar, kendi can sıkıntılarımla herkesi tasalandırmalar, hayır, hayır, hayır! Güneşin parladığını ve bir karıncanın bile kendinden hoşnut olarak yükünü taşıdığını göre göre; yaşama gücünü bir daha ele geçirmemek üzere yitirdiğini, paslandığını ve hayatını tükettiğini, bir ruh güçsüzlüğüne kapılıp gırtlağına kadar iğrenç bir melankoliye gömüldüğünü kavramak — hayır, hayır, hayır! Bazılarının seni bir şarlatan saydıklarını, bazılarının sana acıdıklarını, bazılarının sana yardım eli uzattıklarını ve en kötüsü, bazılarının sende yeni bir peygamber görerek iç çekmelerine saygıyla kulak verdiklerini ve onlara hemen yeni bir din bildirmeni beklediklerini görmek... Hayır! Tanrıya şükür, gururumu ve vicdanımı yitirmedim daha! Buraya gelirken alay ediyordum kendi kendimle, kuşların ve ağaçların da benimle alay ettiklerini sanıyordum...

SAŞA: Artık kötülük bile değil bu, basbayağı delilik!

İVANOV Öyle mi sanıyorsun? Hayır, deli değilim. Şimdi her şeyi gerçek durumlarıyla görebiliyorum, düşüncelerim senin vicdanın kadar duru. Birbirimizi seviyoruz, fakat evlenemeyiz. Ben delirebilir, istediğim kadar kederli düşüncelere kadar gömülebilirim, fakat başkalarının hayatını yıkma hakkım yok! Yakınmalarım ve mızmızlıklarımla karımın son yılını zehirledim. Sen daha nişanlımken gülmeyi unuttun, beş yıl birden yaşlandın. Hayatta her şeyi açık seçik anlayabilen baban benim yüzümden insanları anlayamaz oldu. Gittiğim her yere can sıkıntısı, neşesizlik, hoşnutsuzluk taşıyorum. Dur, kesme! Böyle dizginsiz konuştuğum için özür dilerim, fakat kötü bir duygu eziyor beni, elimden gelmiyor başka türlü konuşmak. Ömrüm boyunca hiçbir zaman yalan söylememiş, hayata iftira etmemiştim. Fakat böyle mızmız biri olunca kendim de sezmeden hayatı karalamaya, kaderden yakınmaya, acınmaya başladım. Bu yaşama iğrentisi beni dinleyenlere de bulaşıyor, onlar da hayattan soğuyorlar. Şu durumuma bir bak! Yaşamakla sanki doğaya lütufta bulunuyorum. Şeytan canımı alsın benim!

SAŞA Dur... Söylediklerinden anladığıma göre, demek ki mız-

mızlıktan, sızlanmaktan bıktın, artık yeni bir hayata başlamanın zamanı geldi!.. Bu çok güzel bir şey!..

İVANOV Ben hiç de güzel bir şey göremiyorum burada! Hangi yeni hayat? Geri dönülmez biçimde mahvolmuş bir adamım ben! Artık sen de bunu anlamalısın. Yeni bir hayat!

SAŞA Nikolay, kendine gel! Nereden biliyorsun mahvolduğunu? Nedir bu yaptığın? Hayır, artık ne konuşmak, ne de dinlemek istiyorum! Kiliseye git!

İVANOV Ben mahvolmuş bir adamım!

SAŞA Bağırma, konuklar duyacak!

İVANOV Eğer aklı başında sağlıklı bir adam, hiçbir neden yokken Lazar rolüne çıkar, başaşağı yuvarlanmaya başlarsa, onu kimse kurtaramaz! Peki, sen söyle, beni ne kurtarabilir? İçki içemem, başımı ağrıtıyor; kötü şiirler yazmayı beceremiyorum; bu ruh tembelliğine tapınıp onu yüceltmek de olanaksız. Tembellik tembelliktir, güçsüzlük de güçsüzlük. Başka türlü adlandıramam onları. Mahvolduysam mahvoldum demektir. Konuşacak bir şey yok bunun üzerinde. *(Arkaya bakar.)* İşimizi güçleştirebilirler. dinle, eğer beni seviyorsan yardım et bana. Hemen şu dakika bırak beni!..

SAŞA: Ah Nikolay, beni ne kadar yorduğunu bir bilsen! Bana nasıl acı verdiğini bir bilsen. Her gün yeni bir sorunla karşı karşıya bırakıyorsun beni, hepsi de birbirinden çetin. Nasıl çıkayım işin içinden... gerçek bir aşk beklerken acı veren bir aşk buldum...

İVANOV Karım olursan eğer, daha da çetinleşecek bu sorunlar. Bırak beni! Yüreğindeki duygunun aşk değil, şerefli bir kişiliğin direnişi olduğunu anlamalısın. Ne pahasına olursa olsun beni yeniden diriltmek görevini üstüne aldın. Bir zafer kazanacağın düşüncesi okşuyordu seni. Şimdi geriye dönmeye hazırsın, fakat aldatıcı bir duygu engelliyor bunu. Anlamalısın!

SAŞA Ne tuhaf, ne yabanıl bir mantığın var! Seni bırakayım öyle .ni? Nasıl olur bu? Ne anan, ne kızkardeşin, ne de bir tek dostun var... Batmış bir adamsın. Varın yoğun çalındı, çevren iftiracılarla kuşatıldı...

İVANOV Aptallık ettim buraya gelmekle. Sana gelmeden yapmalıydım yapacağımı.

(Lebedev girer.)

DÖRDÜNCÜ PERDE

XII

ÖNCEKİLER, LEBEDEV

SAŞA *(babasına bakar)* Baba, kudurmuş gibi buraya gelmiş, eziyet ediyor bana. İstiyor ki, onu bırakayım. Eğer evlenirsek ben mahvolurmuşum. Baba, söyle ona, onun yüce ruhluluğu gerekli değil bana, ne yaptığımı biliyorum ben.

LEBEDEV Hiçbir şey anlayamıyorum. Ne yüce ruhluluğu?..

İVANOV Evlenmeyeceğiz.

SAŞA Evleneceğiz! Baba, söyle ona, evleneceğiz.

LEBEDEV Dur, dur!.. Peki niçin evlenmeyecek misiniz?

İVANOV Ona her şeyi anlattım, ama anlamak istemiyor

LEBEDEV Hayır, ona değil bana anlat, ama öyle anlat ki anlayabileyim! Ah Nikolay Alekseyevşiç! Tanrından bul! Hayatımızı öyle dumanlandırdın ki, sanki tımarhanede yangın çıkmış, ben de oradayım! Çevreme bakıyor, hiçbir şey anlayamıyorum... Sanki Tanrı'nın hışmına uğradım! Peki, sen benden ne istiyorsun şimdi? Ne istiyorsun bu yaşlı adamdan? Seni düelloya çağırmasını mı?

İVANOV Hayır, hiç gereği yok bunun. Yalnız omuzlarınızın üzerinde bir başa sahip olmanızı ve Rus dilini anlamanızı istiyorum!

SAŞA *(heyecanlıdır, sahnede dolaşır)* Korkunç! Korkunç! Sanki bir bebek!

LEBEDEV Demek ki başımı avuçlarımın içine alıp düşünmekten başka yapacak bir şey yok. Dinle, Nikolay: Bütün bunlar sence pek akla yatkın, pek ince, psikoloji kurallarına pek uygun şeyler olabilir; fakat bence sadece skandal ve mutsuzluk. Beni, bu yaşlı adamı, son olarak dinle! Bak ne diyeceğim: aklını başına topla! Herkes her şeye nasıl yalın olarak bakıyorsa sen de öyle bak! Bu dünyada her şey çok anlaşılır ve açıktır. Tavan ak, çizme kara, şeker tatlıdır. Sen Saşa'yı seviyorsun, o da seni seviyor. Seviyorsan kal, sevmiyorsan git, yargıca başvurmana gerek yok. İşte her şey böyle anlaşılır ve açık seçiktir! İkiniz de sağlıklı, akıllı, ahlaklı insanlarsınız, Tanrıya şükür, karnınız tok, sırtınız pek... Yani, daha ne istiyorsun? Paran mı yok? Bu da dert mi?

Mutluluk paraya mı bağlı? Anlıyorsun elbette... Yurtluğun rehine konuldu, faizlerini ödeyemiyorsun, ama düşün ki ben de bir babayım, bunları anlıyorum... Bırakın Zinaida Savişna nasıl istiyorsa öyle davransın. Tanrı iyiliğini versin onun. Kızını drahomasız bırakıyormuş, varsın bıraksın... Şuroçka'ya kalırsa paranın hiç gereği yokmuş... İlkeler Schopenhauer... Saçma bütün bunlar.. Bankada kimsenin bilmediği bir on binim yatıyor. *(Arkaya bakar)* Benim dışımda şeytanın bile bilgisi yok onların varlığından... Büyük annemin paraları... İşte bu para ikinizin... Alın, yalnız iki bini Matyev'in olacak, söz verin iki binini ona vereceğinize...

(Konuklar salonda toplanmaktadır.)

İVANOV Paşa, konuşacak bir şeyim yok benim. Ben vicdanımın buyruğuna uyuyorum.

SAŞA: Ben de vicdanımın buyruğuna uyuyorum... Seni bırakmayacağım. Gidip annemi çağırayım. *(Çıkar.)*

XIII

İVANOV LEBEDEV

LEBEDEV Hiçbir şey anlayamıyorum...

İVANOV Dinle öyleyse zavallı adam... Ben şerefli bir adam mıyım, yoksa bir alçak mı? sağlıklı bir adam mıyım, yoksa bir psikopat mı; bunları açıklamaya çalışmayacağım. Anlayamazsın. Bir zamanlar ateşli, içten, akıllı bir gençtim; sevgilerim, nefretlerim ve inançlarım kimseninkilere benzemezdi. On adammışım gibi çalışır, on adammışım gibi ümit ederdim. Yel değirmenleriyle savaşır, alnımla duvarlara tos vururdum. Gücümü tartıya vurmadan ve daha hayatı öğrenmeden sırtıma öyle ağır bir yük yüklendim ki bir süre sonra belim çatırdadı, damarlarım uzayıp gevşedi. Tükettim kendimi. Ölçüsüz içiyor, coşuyor, çalışıyordum. Söyle, sonuç başka türlü olabilir miydi? Biz o kadar yetersiziz ve yapılacak işler de o kadar çok ki!.. Tanrım, o kadar çok ki!.. İşte, kendisiyle savaştığım hayat nasıl acımadan öç alıyor benden! İşte otuz beşindeyim ve kendimi içkiyle sersemlemiş bir adam gibi duyumsuyorum. Yaşlandım ben, yaşlı bir

adamın gecelik entarisini giyindim... Yorgun, bitkin, parça parça, inançsız, aşksız; ağır bir baş ve tembel bir ruhla insanların arasında başıboş dolaşıyor ve şu sorulara karşılık bulamıyorum: Kimim ben, niçin yaşıyorum, amacım ne? Aşk saçma bir şey, okşayışlar gereksizce tatlı, çalışma anlamsız, şarkılar ve ateşli söylevlerse bayağı ve eski. Nereye gidersem gideyim, kendimle birlikte tasa, soğuk bir can sıkıntısı, hoşnutsuzluk ve yaşama iğrentisi taşıyorum... Geri dönülmez bir biçimde mahvoldum ben! Otuz beşinde yorgun düşmüş, düşkırıklığına uğramış, değersiz zaferlerinin ağırlığı altında ezilmiş bir adam var karşında; utançtan boğuluyorum, güçsüzlüğümle alay ediyorum... Ah, gururum nasıl da ayaklanıyor, nasıl kuduruyorum! *(Sendeler.)* Tüh, nasıl yitirdim kendimi! Sendeliyorum artık... Kötüledim ben. Matyev nerede? Beni eve götürsün.

SALONDA SESLER: Sağdıç geldi!

XIV

ÖNCEKİLER, ŞABYELSKİ, sonra BORKİN, LİVOV SAŞA ve KONUKLAR

ŞABYELSKİ *(girerken)* Başkasının kullanılmış frakını giydik, eldivenlerimiz yok diye alaycı bakışlara bak sen... aptalca iğnelemelere, gülümsemelere bak... İğrenç insanlar!

BORKİN *(hızla girer. Elinde bir demet çiçek, yakasında sağdıçlık belgesi olan bir başka çiçek.)* Uf! Bak hele, nerede! *(İvanov'a.)* Sizi kilisede bekliyorlar, sizse burada felsefe yapıyorsunuz! İşte tam bir komik! Tanrım, tam bir komik! Kiliseye nişanlınızla değil benimle gitmeniz gerekir kurallara göre. Nişanlınızı almak içinse yine kiliseden benim gelmem gerekir. Acaba anlayamıyor musunuz? Bay komik!

LİVOV *(girer, İvanov'a)* Siz burada mısınız? *(Yüksek sesle)* Nikolay Alekseyeviç, burada, herkesin duyabileceği bir biçimde söylüyorum ki, siz bir alçaksınız...

İVANOV *(soğuk)* Pek çok teşekkürler.

(Genel şaşkınlık)

BORKİN *(Livov'a)* Sayın bay! Bu yaptığınız aşağılık bir şey! Sizi düelloya çağırıyorum!

LİVOV Bay Borkin, bırakın düelloyu, sizinle konuşmayı bile

kendim için alçaltıcı bir şey sayarım. Fakat bu öneri Bay İvanov'dan gelirse sevinçle kabul edeceğim!

ŞABYELSKİ: Sayın Bay, sizinle ben dövüşeceğim!

SAŞA *(Livov'a)* Nedir bu? Niçin hakaret ettiniz ona? Baylar, durun, davranışını açıklayacak bana; evet, niçin?

LİVOV Boş yere hakaret etmedim Aleksandra Pavlovna. Buraya şerefli bir insan olarak sizin gözlerinizi açmaya geldim, rica ederim dinleyin beni.

SAŞA: Yani ne söyleyeceksiniz? Şerefli bir insan olduğunuzu mu? Bunu bütün dünya biliyor. Elinizi vicdanınıza koyup söyler misiniz bana, acaba davranışlarınızın farkında mısınız? Şimdi şerefli bir insan gibi buraya girerek ona öylesine hakaret ettiniz ki, bu hakaretin ağırlığı altında az kalsın ben ölecektim. Daha önce de onu bir gölge gibi izleyerek yaşamasını güçleştirdiniz. Böyle davranmakla görevinizi yerine getirdiğinize inanıyor, şerefli bir insan olduğunuzu sanıyordunuz. Onun özel yaşantısına karışıyor, onu yeriyor ve yargılıyordunuz. Bana ve bütün öbür tanıdıklara imzasız mektuplar yağdırdınız, bütün bunları yaparken de şerefli bir insan olduğunuzu düşündünüz. Şerefli bir iş yaptığınızı sanarak onun hasta karısına da eziyet ettiniz, kadıncağıza şüphelerinizle acı çektirdiniz. Bütün bu zorbalıkları ve alçaklıkları yaparken de hep şerefli bir insan olduğunuzu sandınız!

İVANOV *(güler)* Düğün yeri değil, parlamento! Bravo, bravo!..

SAŞA *(Livov'a)* Düşününüz şimdi: davranışlarınızın farkında mısınız, değil misiniz? Ahmak, kalpsiz insanlar! *(İvanov'un elini tutar)* Gidelim buradan Nikolay! Baba, gidelim!

İVANOV Nereye? Dur, her şeyi bitireceğim şimdi! Gençliğimin yeniden dirildiğini, eski İvanov'un canlandığını duyumsuyorum. *(Tabancasını çıkarır.)*

SAŞA *(haykırır)* Nikolay, ne yapmak istiyorsun! Nikolay! Tanrı aşkına yapma!

İVANOV Ne zamandır baş aşağı yuvarlanıyordum! Artık durmam gerekiyor. Her şey burada bitmeli! Uzaklaşın! Teşekkür ederim Saşa!

SAŞA *(bağırır)* Nikolay, Tanrı aşkına! Tutun onu!

İVANOV Bırakın! *(Kurtulur, kendini vurur.)*

PERDE

VANYA DAYI

KİŞİLER

ALEKSANDR VLADİMİROVİÇ SEREBRYAKOV (Emekli profesör)
YELENA ANDREYEVNA (Serebryakov'un karısı, 27 yaşında)
SOFYA ALEKSANDROVNA SONYA (Serebryakov'un ilk evliliğinden kızı)
MARİYA VASİLYEVNA VOYNİTSKAYA (Serebryakov'un ilk karısının annesi, merhum bir devlet danışmanının dul eşi)
İVAN PETROVİÇ VOYNİTSKİ VANYA (Mariya Vasilyevna'nın oğlu, Sonya'nın dayısı)
MİHAİL LVOVİÇ ASTROV (Doktor)
İLYA İLYİÇ TELYEGİN (Yoksullaşmış bir toprak ağası)
MARİNA (Yaşlı dadı)
BİR İŞÇİ

Olay Serebryakov'un yurtluğunda geçer.

BİRİNCİ PERDE

Bahçe. Evin terası görünüyor. Ağaçların arasındaki yolda, bir kavak ağacının altına konulmuş bir çay masası. Sıralar, sandalyeler. Sıralardan birinde bir gitar var. Masadan az uzakta bir salıncak. Saat öğleden sonra üç suları. Hava kapanıktır

Marina *(ufak tefek, tıknaz, ağır hareketli bir kocakarı, semaverin başında oturmuş çorap örüyor)* ile Astrov *(gezinmekte.)*

MARİNA *(bardağa çay koyarak)* İç yavrucuğum.

ASTROV *(isteksizce alır)*: Nedense canım istemiyor.

MARİNA: Belki votka içmek isterdin, ha?

ASTROV Yok. Her gün içmem. Hava da çok sıkıntılı zaten. *(Bir sessizlik)* Dadı, seninle tanışalı ne kadar oldu?

MARİNA *(düşünür)* Ne kadar mı? Dur bakayım... Sen bizim buraya ilk ne zaman gelmiştin?.. Vera Petrovna, Sonya-cığın annesi sağdı daha. Onun sağlığında iki kış geldin bize... Eh, demek on bir yıl olmuş... *(Biraz düşünerek)* Belki de daha fazla...

ASTROV Çok değiştim mi o zamandan bu yana?

MARİNA Çok. O zamanlar gençtin, yakışıklıydın, yaşlandın şimdi. Yine yakışıklısın yakışıklı olmasına ama o zaman başkaydı ne de olsa. Soñracığıma, şimdi votka da içiyorsun.

ASTROV Öyle... On yıl içinde başka biri olup çıktım. Neden, biliyor musun? Çok çalıştım dadı. Sabahtan akşama kadar

durup dinlenmeden, bütün gün ayaktayım.. Geceleri de, şimdi gelip hastaya çağıracaklar korkusuyla uyuyabilirsen uyu. Seninle tanıştığımızdan bu yana bir tek özgür günüm olmadı. Yaşlanmaz mı insan? Zaten yaşam dediğimiz şeyin kendisi de öylesine sıkıcı, aptalca ve kirli ki... Yutuyor insanı. Çevren tuhaf kişilerle dolu, baştan aşağı tuhaf kişilerle. Onlarla birkaç yıl birlikte yaşayınca da, farkına varmadan tuhaflaşıyorsun sen de. Kaçınılmaz bir yazgı bu. *(Kaytan bıyıklarını burarak)* Şu pala bıyıklara bak. Ancak bir ahmak böyle bıyık bırakabilir. Dadı, tuhaf bir adam olup çıktım ben de... Gerçi bunamasına bunamadım daha, Tanrıya şükür, aklım yerinde, ama gel gör ki duygularım köreldi sanki. Canım hiçbir şey çekmiyor, hiçbir şeye gereksinim duymuyorum, kimseyi sevmiyorum... Sevdiğim bir sensin belki. *(Alnına bir öpücük kondurarak)* Çocukluğumda tıpkı sana benzeyen bir dadım vardı.

MARİNA Belki de bir şeyler yemek istersin, ha?

ASTROV Yok. Büyük Perhiz'in üçüncü haftasında Malitskoye'ye gittim, tifüs salgını varmış... Halk kulübelerde serilip kalmış... Pislik, koku, duman; danalar da yerde hastalarla birlikte yatıyor. Domuz yavruları ortalıkta... Gün boyunca, oturmadan, ağzıma bir lokma koymadan oradan oraya koşup durdum. Eve geldim, orada da dinlenmek yok; demiryolundan bir makasçı getirdiler, tren çarpmış. Adamcağızı masaya yatırdım ameliyat etmek için, kloroform verirken ölmesin mi... İşte o zaman, hiç de sırası değilken, adamı sanki kasten öldürmüşüm gibi, duygularım altüst oldu, vicdanım sızladı... Oturdum, gözlerimi kapadım, düşünmeye koyuldum. Bizden yüz, iki yüz yıl sonra yaşayacak olanlar kendileri için yol açmakta olduklarımız, bizi hayırla anacaklar mı acaba? Yok dadı, anmayacaklar.

MARİNA: İnsanlar anmazsa, Tanrı anar.

ASTROV Sağolasın. Çok iyi söyledin bunu.

(Voynitski girer.)

VOYNİTSKİ *(evden çıkmıştır; dağınık görünüşünden, kahvaltı sonrasında uyuduğu bellidir. Sıraya oturur, cakalı boyunbağını düzeltir)* Evet... *(Sessizlik)* Evet...

ASTROV İyi uyudun mu?

VOYNİTSKİ: Evet... Çok. *(Esner)* Profesör zevcesiyle buraya

taşınalı beri, yaşam çığırından çıktı... Zamanında uyumuyorum, kahvaltıda ve öğle yemeğinde abur cubur yiyorum, bir de şarap içmek çıktı... Bütün bunlar sağlığa aykırı şeyler! Önceleri tek bir boş dakikam yoktu, Sonya'yla nasıl da çalışırdık! Şimdi Sonya çalışıyor, bense uyuyor, yiyip içiyorum. Yok, iyi bir şey değil bu.

MARİNA *(başını sallayarak)* Düzene bak! Profesör saat on ikide kalkıyor, semaver sabahtan beri kaynıyor, herkes onun kalkmasını bekliyor. Onlar yokken öğle yemeğini herkes gibi saat birde yerdik, şimdi akşamın yedisinde yiyoruz. Profesör geceleri okuyup yazıyor ya, bir de bakmışsın saat ikide zil çalıyor... Ne var canımın içi? Çay! Haydi, milleti uyandır, semaveri hazırla... Düzene bak!

ASTROV Daha uzun süre kalacaklar mı?

VOYNİTSKİ *(ıslık çalar)* Yüz yıl! Profesör buraya yerleşmeye karar verdi.

MARİNA Alın işte. Semaver iki saattir masada bekliyor, onlar gezmeye çıktılar.

VOYNİTSKİ Gelirler, gelirler Telaşlanma.

(Sesler işitilir; gezintiden dönen Serebryakov, Yelena Andreyevna, Sonya ve Telyegin, bahçenin derinliklerinden gelmektedirler.)

SEREBRYAKOV Çok güzel, çok güzel... Olağanüstü görüntüler.

TELYEGİN :Fevkalade, efendimiz.

SONYA Yarın fidanlığa gidiyoruz baba. Gelmek ister misin?

VOYNİTSKİ Baylar, çaya buyurun!

SEREBRYAKOV Dostlarım, benim çayımı çalışma odama gönderin, lütfen! Bugün yapmam gereken şeyler var daha

SONYA Fidanlığı çok seveceksiniz eminim...

(Yelena Andreyevna, Serebryakov ve Sonya eve girerler; Telyegin masaya gider, Marina'nın yanına oturur.)

VOYNİTSKİ: Sıcaktan boğuluyor insan, yüce bilginimiz ise, sırtında palto, ayağında galoşlar, şemsiyesi, eldivenleri...

ASTROV Kendini koruyor olmalı.

VOYNİTSKİ: Ya öteki; ne kadar da güzel! Ne kadar da! Ömrümde daha güzel bir kadın görmedim.

TELYEGİN Kırda arabayla giderken Marina Timofeyevna, şu

masaya bakarken, gölgeli bahçede gezerken, anlatılmaz bir mutluluk duyuyorum! Hava enfes, kuşlar cıvıldıyor, hepimiz huzur ve uyum içindeyiz, insana daha ne gerekir? *(Çayını alarak)* Size bütün kalbimle teşekkür ederim.

VOYNİTSKİ *(hülyalı)* O gözler... Harikulade bir kadın!

ASTROV Bir şeyler anlatın, İvan Petroviç.

VOYNİTSKİ *(uyuşuk)* Ne anlatayım istiyorsun?

ASTROV Yeni bir şeyler yok mu?

VOYNİTSKİ Yeni hiçbir şey yok. Her şey eskiden nasıldıysa öyle. Tıpkı benim gibi. Hatta belki ben daha da kötüledim, tembelleştim. Hiçbir şey yapmıyor, moruklar gibi homurdanıp duruyorum sadece. Annem olacak o yaşlı saksağan da, hâlâ kadın özgürlüğü diye gaklayıp duruyor; bir gözü mezara dönük, ötekiyle o bilgiç kitaplarında yeni yaşamın şafağını arıyor.

ASTROV Ya profesör?

VOYNİTSKİ Profesör eskiden olduğu gibi sabahtan geceyarılarına kadar çalışma odasına kapanıp yazıyor. «Aklımızı zorlayıp, alnımızı kırıştırıp, durmadan kasideler yazıp duruyoruz, ama ne kendimize ne de kasidelerimize bir övgü işittiğimiz var.» Zavallı kağıtlar! Yaşamöyküsünü yazsa, daha iyi ederdi. Ne yüce bir konu! Emekli bir profesör, anlarsın ya, kadidi çıkmış ukala dümbeleği, bilgin bir çiroz... Damla illeti, romatizma, migren; kıskançlıktan ve çekememezlikten karaciğeri büyümüş... Bu çiroz balığı, ilk karısının yurtluğunda oturuyor şimdi, canı hiç istemediği halde oturuyor; çünkü kentte yaşamaya kesesi elverişli değil. Durmadan bahtsızlıklarından yakınır, gerçekte olağanüstü bahtlıdır. *(Sinirli)* Düşün bir, ne baht! Sıradan bir kilise kayyumunun oğlu, bir papaz okulu öğrencisi, akademik kariyer, kürsüler elde ediyor, «efendimiz» diye hitap ediliyor kendisine, senatör damadı oluyor, vs... vs... Fakat bütün bunlar önemli değil. Sen asıl şu işe bak: Adam tam yirmi beş yıl, sanattan zırnık anlamadan sanat üstüne yazıp çizmiş. Yirmi beş yıl, gerçekçilik, doğalcılık ve bunlar gibi bir sürü saçmalık üstüne başkalarının düşüncelerini geveleyip durmuş; yirmi beş yıl, akıllıların zaten çoktandır bildiği, aptalları ise ilgilendirmeyen konularda okuyup yazmış, demek oluyor ki yirmi beş yıldır havanda su dövmekte. Ama sen bir de afraya tafraya

bak: Yüksekten atmaya bak! Emekli oldu, ama kendisini tanıyan bir tek kişi yok; tam anlamıyla bir hiç; demek yirmi beş yıl başkasının yerini işgal etmiş. Ama gel gör ki bir yarı tanrı gibi yürümesi var herifçioğlunun!

ASTROV Hadi hadi, belli ki kıskanıyorsun onu.

VOYNİTSKİ Kıskanıyorum, evet! Ya kadınlar üstündeki başarısı! Hiçbir Don Juan böylesine eksiksiz bir başarı kazanmamıştır! İlk karısı benim kız kardeşim, o dünyalar güzeli tatlı yaratık, şu mavi gök gibi temiz insan, profesör bozuntusunun öğrencilerinden çok daha fazla sayıda hayranı olan kadın, onu ancak tertemiz meleklerin kendileri gibi temiz ve güzel varlıkları sevebilecekleri gibi seviyordu... Annem, kaynanası, hâlâ tapar ona ve hâlâ kutsal bir korku duyar ondan. İkinci karısı, akıllı, dilber bir kadın —kendisini az önce gördünüz— artık yaşlandığı bir sırada evlendi onunla; gençliğini, güzelliğini, özgürlüğünü, parıltısını sundu ona. Ne için? Neden?

ASTROV Profesöre sadık mı?

VOYNİTSKİ Ne yazık ki, evet.

ASTROV Neden ne yazık ki?

VOYNİTSKİ Bu sadakat baştan sona sahte de, ondan. Bu sadakatte pek fazla gösteriş var, ama mantığın izi yok. Tahammül edemediğin yaşlı bir kocayı aldatmak ahlaksızlık sayılıyor da, kendi içinde zavallı gençliğini, canlılık duygusunu boğmaya çalışmak ahlaksızlık sayılmıyor.

TELYEGİN *(ağlamaklı)* Vanya, böyle konuşman hoşuma gitmiyor. Tabii öyledir... Karısına ya da kocasına ihanet eden, güvenilmez bir insandır, o vatanına da ihanet edebilir!

VOYNİTSKİ *(can sıkıntısıyla)* Kes şu zırıltıyı, Vaflya!

TELYEGİN Bağışla, Vanya. Karım, düğünümüzün ertesi günü, benim çekici olmayan dış görünüşüm yüzünden, sevdiği adama kaçtı. Ama ben görevimi yine de aksatmadım. Şu anda bile seviyorum onu ve sadığım; elimden geldiğince de yardım ediyorum. Hatta yurtluğumu verdim ona, sevdiği adamdan peydahladığı çocukların eğitimi için... Mutluluğumu yitirdim, ama gururum kaldı. Ya o? Gençliği tükendi, güzelliği doğa yasalarının etkisiyle soldu, sevdiği adam öldü... Ne kaldı elinde?

(Sonya ile Yelena Andreyevna girerler, az sonra da

elinde bir kitapla, Mariya Vasilyevna girer, oturur, kitabını okur; çay verirler, bakmadan alır, içer.)

SONYA *(dadısına, çabuk çabuk)* Dadıcığım, köyden birileri var kapıda. Git de bak, neymiş, çayı ben koyarım... *(Bardaklara çay koyar.)*

(Dadı çıkar. Yelena Andreyevna çayını alır, salıncakta içer.

ASTROV *(Yelena Andreyevna'ya)* Kocanız için geldim. Çok hasta olduğunu yazmıştınız, romatizma, bir şeyler daha... Ama sapasağlam.

YELENA ANDREYEVNA Dün akşam içi sıkıldı, bacaklarındaki ağrılardan yakındı; bugün bir şeyi yok...

ASTROV Bense canımı dişime takıp tam otuz verst dört nala at koşturdum. Neyse, neyse, ilk kez olan şey değil zaten. Artık sabaha kadar sizde kalırım, hiç değilse, Latince'de *guantum satis* derler hani, doyasıya bir uyku çekerim.

SONYA : İşte bu çok güzel olur. Bizde öyle seyrek yatıya kalıyorsunuz ki. Sanırım yemek de yemediniz.

ASTROV Hayır efendim, yemedim.

SONYA Böylece aynı zamanda öğle yemeği de yemiş olacaksınız. Öğle yemeklerini saat yedide yiyoruz şimdi. *(Çayını içer)* Soğumuş!

TELYEGİN Semaverin ısısı önemli ölçüde düştü artık.

YELENA ANDREYEVNA Zararı yok İvan İvaniç, soğukta içeriz.

TELYEGİN Özür dilerim efendim, İvan İvaniç değil İlya İlyiç efendim... İlya İlyiç Telyegin, ya da yüzümdeki çillerden ötürü bazılarının taktıkları adla, Vaflya. Bir zamanlar Sonya'ya vaftiz babalığı etmiştim ve zevciniz hazretleri beni çok iyi tanırlar. Şimdi sizin burada kalıyorum efendimiz, bu yurtlukta... Eğer fark etmek lütfunda bulunduysanız, her gün öğle yemeğini sizinle yiyorum.

SONYA : İlya İlyiç yardımcımızdır, sağ kolumuzdur. *(Tatlılıkla)* Hadi vaftiz babacığım, size çay koyayım yine.

MARİYA VASİLYEVNA : Ah!

SONYA : Neyiniz var anneanneciğim?

MARİYA VASİLYEVNA Aleksandr'a söylemeyi unuttum... Aklım başımda değil ki... Bugün Harkov'dan, Pavel Alekseyeviç'ten mektup aldım. Yeni broşürünü göndermiş...

ASTROV İlginç mi?

MARİYA VASİLYEVNA İlginç, ama bir tuhaf. Yedi yıl önce kendi savunduğu şeyi çürütüyor. Korkunç bir şey bu!

VOYNİTSKİ Korkunç olan bir şey yok. *Maman*, çayınızı için.

MARİYA VASİLYEVNA Ama ben konuşmak istiyorum!

VOYNİTSKİ Ama elli yıldır durmadan konuşuyor ve broşürler okuyoruz. Bitirsek artık.

MARİYA VASİLYEVNA Nedense ben konuştuğum zaman rahatsız oluyorsun. Bağışla *Jan*, ama şu son yıl içinde öyle değiştin ki, seni tanıyamaz oldum... Belirli görüşleri olan bir insandın sen, parlak bir kişiliktin.

VOYNİTSKİ Ya, evet! Parlak bir kişiliktim, hiç kimseyi aydınlatmayan... *(Bir sessizlik)* Parlak bir kişilikmişim.. Bundan daha zehirleyici bir alay olamaz! Tam kırk yedi yaşımdayım. Bir yıl öncesine kadar ben de tıpkı sizin gibi, gerçek yaşamı görmemek için, gözlerimi bile bile sizin o bilimsel kılıklı saçmalıklarınızla dumanlandırmaya çalışıyor, ve iyi bir şey yaptığımı sanıyordum böylece. Ama şimdi, ah, bir bilseniz! Kederden, öfkeden uyku tutmuyor geceleri! Yaşlılığımın şimdi elde etmeme olanak tanımadığı şeyleri elde edebilecek olduğum zamanı öylesine aptalca harcadığım için.

SONYA Vanya dayı, can sıkıyorsun.

MARİYA VASİLYEVNA *(oğluna)* Şu anda yaptığın, bir zamanki görüşlerini suçlamaktan başka bir şey değil... Oysa suçlu onlar değil, sensin. Görüş denilen şeylerin, kendi başlarına, ölü harflerden başka bir şey olmadıklarını unutmamalıydın... Eylemde bulunmak gerekirdi.

VOYNİTSKİ Eylem mi? Herkes sizin *herr* profesör gibi, yazan bir *perpetuum mobile* olmaya yetenekli değildir.

MARİYA VASİLYEVNA Ne demek istiyorsun?

SONYA *(yalvarırcasına)* Anneanne! Vanya dayı! Yalvarırım!

VOYNİTSKİ Susuyorum. Susuyor ve özür diliyorum.

(Bir sessizlik.)

YELENA ANDREYEVNA Bugün de hava pek güzel... Sıcak değil...

(Bir sessizlik)

VOYNİTSKİ Tam insanın kendini asacağı bir hava...

(Telyegin gitarı akord eder. Marina tavuklara seslenerek evin çevresinde dolaşır.)

MARİNA: Geh, bili bili bili...

SONYA: Dadıcığım, köylüler niye gelmiş?

MARİNA Hep aynı şey. Yine o boş araziler konusu. Geh bili bili bili...

SONYA Hangisine sesleniyorsun?

MARİNA Benekliye... Civcivleriyle bir yerlere gitmiş... Karga kapmasa da... *(Çıkar.)*

(Telyegin bir polka çalar; hepsi susup dinlerler; bir işçi girer.)

İŞÇİ Doktor bey burada mı? *(Astrov'a)* Bağışlayın, Mihail Lvoviç sizi istiyorlar da...

ASTROV Nereden?

İŞÇİ: Fabrikadan...

ASTROV *(kederle)* Eksik olma, sağol. Ne yapalım, gideceğiz *(Bakışlarıyla kasketini aranır)* Hiç hesapta yoktu bu, allah kahretsin...

SONYA Gerçekten de, ne tatsız şey Fabrikadan öğle yemeğine gelirsiniz artık...

ASTROV Yok, çok geç olur... Nasıl yetişeyim, bilmem ki... *(İşçiye)* Baksana ikigözüm, bana bir kadeh votka getiriver. *(İşçi çıkar.)* Nasıl yetişeyim, bilmem ki... *(Kasketini bulur)* Ostrovski'nin oyunlarından birinde pala bıyıklı ve yeteneği kıt biri vardır. İşte o, benim. Eh, kalın sağlıcakla bayanlar, baylar... *(Yelena Andreyevna'ya)* Günün birinde yolunuz düşer de Sofya Aleksandrovna'yla bana uğrayacak olursanız pek memnun kalırım. Küçük bir yurtluğum var, topu topu otuz, kırk dönümlük bir yer. Fakat ilginizi çeker mi bilmem, öyle bir örnek bahçeye ve fidanlığa sahibim ki, benzerlerini çevremizdeki yüzlerce kilometrelik bölgede bulamazsınız. Yurtluğumun hemen bitişiğinde de bir devlet fidanlığı var... Korucu yaşlı bir adam; durmadan hasta olur; bu yüzden, aslında orada da bütün işleri yürüten benim.

YELENA ANDREYEVNA Sizin orman sevginizden söz ettilerdi bana. İnsan bu yolla da çok yararlı işler yapabilir gerçekten, fakat asıl görevinize engel olmuyor mu bu? Doktorsunuz.

ASTROV Asıl görevimizin ne olduğunu Tanrı bilir.

YELENA ANDREYEVNA İlginç bir iş mi bari, ormanla uğraşmak?

ASTROV İlginç.

VOYNİTSKİ *(ironik)* Çok!

YELENA ANRDEYEVNA *(Astrov'a)* Genç bir adamsınız! Olsa olsa hadi otuz altı, otuz yedi yaşında olun... Hiç sanmıyorum ilginç bir şey olacağını hep ağaçlarla uğraşmanın... Bence çok tekdüze bir şey bu.

SONYA Yok, son derece ilginçtir Mihail Lvoviç her yıl yeni fidanlar diker Bunun için bronz madalyayla diploma gönderdiler ona. Eski ormanlar yok edilmesin diye de çaba gösteriyor. Eğer onu dinlerseniz, mutlaka katılırsınız görüşlerine. Ormanların dünyayı güzelleştirdiğini, insana güzelliği kavramayı öğrettiğini, içimizi yüce duygularla doldurduğunu söylüyor. Ormanlar, sert iklimleri yumuşatır. İklimi yumuşak olan ülkelerde, doğayla savaşta daha az güç harcanır. Orada insanlar daha yumuşak huylu ve sevecendirler. Daha güzel ve duyarlıdırlar. Konuşmaları zarif, hareketleri sevimli ve uyumludur. Öyle ülkelerde bilim ve sanat gelişip çiçek açar; felsefeleri iç karartıcı değildir, kadınlara davranışları zarif bir soyluluk taşır...

VOYNİTSKİ *(gülerek)* Bravo, bravo!.. Bütün bunlar sevimli ve hoş şeyler, ama inandırıcı değil; ve *(Astrov'a)* izin ver de dostum, sobalarımızda odun yakmaya ve ambarlarımızı keresteyle inşa etmeye devam edelim.

ASTROV Sobanda tezek yakabilir, ambarı da taşla inşa edebilirsin. Hadi, gereksinim nedeniyle ağaç kesilmesini anlayalım, fakat bütün bir ormanın toptan yok edilmesine ne demeli? Rusya'nın ormanları balta vuruşları altında çatırdıyor, milyarlarca ağaç mahvediliyor; hayvanların, kuşların barınakları boşalıyor, ırmakların suları çekiliyor, kuruyorlar; olağanüstü güzellikte doğa görünümleri geri gelmezce yitip gidiyor. Ve bütün bunların nedeni, tembel insan oğlunun yere eğilip de yakacağım almaya aklının yetmemesi. *(Yelena Andreyevna'ya)* Öyle değil mi, hanımefendi? Bu güzelliği sobada yakmak, yaratamadığımız şeyi yok etmek için mantıksız bir barbar olmak gerek. Kendisine verilen şeyi çoğaltması için mantıkla, yaratıcı güçle donatılmıştır insan; ama bugüne kadar hep, yaratacağına yok etti. Ormanlar gitgide tükeniyor, ırmaklar kuruyor, av hayvanlarının kökü kurudu, iklim bozuldu, yeryüzü günden güne yoksullaşıyor,

çirkinleşiyor. *(Voynitski'ye)* Tabii, dudak büküyorsun, ciddî gelmiyor sana söylediklerim... Belki, belki gerçekten de garip bir yan var bunda, ama kesilmekten kurtardığım köy ormanlarının yakınından geçerken, ya da kendi ellerimle yetiştirdiğim genç bir fidanlığın hışırdadığını işittiğimde, iklimin biraz da bizim irademize bağlı olduğunu ve eğer insanoğlunun mutluluğu bin yıl sonraya kalacaksa bunda biraz da kendimin kabahatli olacağını kavrıyorum. Bir kayın fidanı dikip de nasıl yeşerdiğini, rüzgârda nasıl salındığını gördüğümde, içim gururla doluyor ve ben... *(Tepsi içinde bir kadeh votkayı getiren işçiyi görerek)* Fakat... *(Alıp içer)* gitmeliyim... Tüm bunlar, herhalde gariplik olmalı eninde sonunda. Hepinizi selamlamakla şeref duyarım! *(Eve doğru yürür).*

SONYA *(koluna girerek birlikte gider onunla)* Bize ne zaman geleceksiniz bir daha?

ASTROV Bilmem...

SONYA Yine bir ay sonra mı yoksa?

(Astrov'la eve girerler; Mariya Vasilyevna ile Telyegin masanın başında kalırlar; Yelena Andreyevna ile Voynitski terasa giderler.)

YELENA ANDREYEVNA Siz de İvan Petroviç, olmayacak işler yaptınız yine, Mariya Vasilyevna'yı kızdırmak, *perpetuum mobile*'den söz etmek pek gerekliydi sanki! Kahvaltı da da Aleksandr'la tartıştınız yine. Ne küçüklük!

VOYNİTSKİ Ya nefret ediyorsam ondan!

YELENA ANDREYEVNA Aleksendr'dan nefret etmek için hiçbir neden yok, herkes gibi biri o da. Sizden daha kötü değil.

VOYNİTSKİ Yüzünüzü, davranışlarınızı dışardan görebilseniz... Yaşamaya üşeniyorsunuz sanki! Ah, nasıl bir üşengeçlik bu!

YELENA ANDREYEVNA Ah, hem üşeniyorum, hem de canım sıkılıyor! Herkes sövüp duruyor kocama, acıyarak bakıyorlar bana. Zavallı kadın yaşlı bir kocası var! Bana gösterilen bu yakınlığın nedenini nasıl da anlıyorum! Az önce ne diyordu Astrov: Ormanları düşüncesizce mahvediyorsunuz ve çok geçmeden yeryüzünde hiçbir şey kalmayacak. Tıpkı bunun gibi, insanları da düşüncesizce mahvediyorsunuz ve sa-

yenizde çok geçmeden yeryüzünde ne sadakat, ne iffet, ne de özveri yeteneği kalacak. Sizin olmayan bir kadına neden ilgisiz kalamıyorsunuz? Çünkü —haklı bu doktor— hepinizin içinde bir yıkma, yok etme şeytanı var Ne ormanlara, ne kuşlara, ne kadınlara, ne birbirinize acıyorsunuz.

VOYNİTSKİ Bu felsefeyi sevmiyorum! *(Bir sessizlik)*

YELENA ANDREYEVNA Yorgun, sinirli bir yüzü var bu doktorun. İlginç bir yüz. Sonya'nın ondan hoşlandığı apaçık. Âşık ona. Ve anlıyorum duygularını onun. Burada bulunduğum sırada, işte üçüncü keredir geliyor Ama öyle dalgınım ki, bir kez bile gerektiğince konuşamadım onunla, yakınlık gösteremedim. Kötü yürekli biri olduğumu düşünmüştür. Bana öyle geliyor ki İvan Petroviç, ikimiz de usanç verici, can sıkıcı insanlar olduğumuz için böyle dostuz sizinle! Usanç verici! Bana böyle bakmayın, hoşlanmıyorum bundan.

VOYNİTSKİ Sizi seviyorsam eğer, nasıl başka türlü bakabilirim? Benim için mutluluk demeksiniz; yaşam, gençlik demeksiniz! Biliyorum, duygularımın karşılık görme şansı hiç yok, sıfıra eşit. Ama zaten gözlerinize bakmama, sesinizi işitmeme izin vermenizden başka bir şey istediğim yok.

YELENA ANDREYEVNA Yavaş, duyabilirler sesinizi! *(Eve doğru yürürler)*.

VOYNİTSKİ *(onu izleyerek)* Aşkımdan söz etmeme izin verin, beni yanınızdan kovmayın, benim için en büyük mutluluk olacaktır bu...

YELENA ANDREYEVNA Artık işkenceye dönüştü.. *(Birlikte eve girerler.)*

(Telyegin gitarın tellerini tımbırdatır, bir polka çalar; Mariya Vasilyevna okumakta olduğu broşürün sayfa yanlarındaki boşluklara bir şeyler not etmektedir.)

PERDE

İKİNCİ PERDE

Serebryakovlar'ın yemek salonu, gece. Bahçeden bekçinin sopa vuruşları işitilmektedir

Serebryakov *(açık bir pencere önünde bir koltuğa oturmuş, uyuklamaktadır)* ve Yelena Andreyevna *(onun yanında oturmakta ve o da uyuklamaktadır.)*

SEREBRYAKOV *(uyanarak)* Kim var burada? Sonya, sen misin?

YELENA ANDREYEVNA Hayır, benim.

SEREBRYAKOV Lenoçka, sen misin... Of, dayanılmaz bir ağrı bu!

YELENA ANDREYEVNA Battaniyen yere düşmüş. *(Kaldırarak bacaklarına sarar yeniden)* Pencereyi kapatayım bari Aleksandr.

SEREBRYAKOV Yok, boğuntu geliyor Uyuklamışım az önce. Bir düş gördüm... Güya sol bacağım benim değilmiş. Dayanılmaz bir acıyla uyandım. Yok, damla hastalığı değil bu, daha çok romatizmaya benziyor. Saat kaç olmuş?

YELENA ANDREYEVNA On ikiyi yirmi geçiyor *(Bir sessizlik.)*

SEREBRYAKOV Sabahleyin kitaplıkta Batyuşkov'un kitabını arayıver. Bizde olması gerek.

YELENA ANDREYEVNA: Ha?

SEREBRYAKOV Sabahleyin Batyuşkov'un kitabını arayıver kitaplıkta. Bizde olduğunu anımsıyorum. Fakat soluk alırken ne diye zorlanıyorum böyle...

YELENA ANDREYEVNA Yoruldun. İki gecedir uyumuyorsun.

SEREBRYAKOV Turgenyev'in damla illeti yüzünden *angina pectoris'e* yakalandığı söylenir. Benim başıma da gelmesin... İğrenç bir şey bu yaşlılık. Allah kahretsin. Kocayınca kendi kendimden iğrenir oldum. Sizler de tiksiniyorsunuzdur bana bakarken.

YELENA ANDREYEVNA Yaşlılığından öyle bir ses tonuyla söz ediyorsun ki, sanki senin yaşlanmandan ötürü hepimiz suçluyuz.

SEREBRYAKOV Zaten benden en çok tiksinen de sensin.

(Yelena Andreyevna kalkıp daha uzağa oturur.)

SEREBRYAKOV Haklısın tabii. Aptal değilim ya, anlıyorum. Gençsin, sağlıklısın, güzelsin, yaşamak istiyorsun. Bense moruğun tekiyim, cesetten farksızım. Ne sanıyorsun? Anlamıyor muyum sanki? Bugüne kadar hayatta kalmış olmamın aptalca bir şey olduğunu kabul ediyorum. Ama az daha bekleyin, çok geçmeden özgür kalacaksınız... Yalnız süre birazcık daha uzayacak, hepsi bu.

YELENA ANDREYEVNA Öldürüp tüketiyorsun beni. Sus allah aşkına.

SEREBRYAKOV Sayende herkesin ölüp tükendiği, canlarının sıkıldığı, gençliklerinin yok olup gittiği, hayattan sadece benim zevk aldığım, hoşnut olduğum sonucu çıkıyor bundan. Evet, tabii, kuşkusuz!

YELENA ANDREYEVNA Sus! Canıma okudun artık!

SEREBRYAKOV Herkesin canına okudum. Kuşkusuz.

YELENA ANDREYEVNA *(gözyaşları arasından)* Of, dayanamayacağım artık! Söyle, ne istiyorsun benden?

SEREBRYAKOV Hiçbir şey..

YELENA ANDREYEVNA Sus öyleyse. Rica ediyorum.

SEREBRYAKOV Tuhaf şey, İvan Petroviç, hatta yaşlı bunak Marya Vasilyevna konuştuğunda bir şey olduğu yok, ama ben tek bir söz söylemeye göreyim, herkes kendini mutsuz hissetmeye başlıyor. Hatta sesimin tonu bile tiksindiriyor onları, peki, bir an için tiksinç, bencil, despot biri olduğumu varsayalım; acaba şu yaşlılık yıllarımda da biraz bencil olmaya hakkım yok mu? Acaba hak etmedim mi bunu? Soruyorum, huzurlu bir yaşlılığa, insanların ilgisine hakkım yok mu?

YELENA ANDREYEVNA Hiç kimse haklarına itiraz etmiyor se-

nin. *(Pencere rüzgârda çarpar.)* Rüzgâr çıktı, kapatayım şu pencereyi. *(Kapar.)* Yağmur yağacak birazdan. Kimse haklarına itiraz etmiyor senin.

(Bir sessizlik; bekçinin bahçede sopasını vurarak dolaştığı ve bir türkü söylediği işitilir.)

SEREBRYAKOV Hayatın boyunca bilim için çalış; çalışma odana, kürsüne, saygıdeğer arkadaşlarına alış; sonra birdenbire, hiçbir nedeni yokken bu kabirde bul kendini, her gün aptalca suratlar gör karşında, değersiz konuşmalar dinle... Ben yaşamak istiyorum; başarıyı, ünü, çevremde gürültü patırtı olmasını seviyorum... Burdaysa sürgünde gibiyim. Her an geçmişin özlemini çekmek, başkalarının başarılarını izlemek, ölümden korkmak... Dayanamıyorum! Gücüm yetmiyor! Ve burada da yaşlılığımı başıma kakıyorlar.

YELENA ANDREYEVNA Bekle biraz, sabret, beş altı yıl sonra ben de yaşlanmış olacağım.

(Sonya girer.)

SONYA Baba, doktor Astrov'u kendin çağırttın, şimdi de görmek istemiyorsun. Nazik bir davranış değil bu. Adam boş yere rahatsız edildi.

SEREBRYAKOV Ne yapayım Astrov'unu senin? Ben astronomiden ne kadar anlarsam o da tıptan o kadar anlıyor.

SONYA Senin damla hastalığının tedavisi için bütün tıp fakültesi buraya getirtilecek değildi ya.

SEREBRYAKOV Konuşmayacağım bu kaçıkla.

SONYA Nasıl isterseniz, *(Oturur)* Benim için hepsi bir

SEREBRYAKOV Saat kaç oldu?

YELENA ANDREYEVNA Bir.

SEREBRYAKOV Boğuluyorum. Sonya, masadan ilacımı versene bana.

SONYA Hemen. *(İlacı verir.)*

SEREBRYAKOV *(sinirli)* Of, bu değil! Bir şey de istenmiyor ki!

SONYA Lütfen kapris yapma! Belki hoşlananlar olabilir bundan, ama benden ırak olsun, rica ederim! Ben hoşlanmıyorum. Zaten vaktim de yok. Yarın erken kalkacağım. Ot biçilecek.

(Üstünde robdöşambrla Voynitski girer Elinde bir kandil vardır.)

VOYNİTSKİ Dışarda fırtına kopmak üzere. *(Bir şimşek çakar.)*

Gördünüz mü! *Helène* ve Sonya gidip yatın hadi, sizden nöbeti almaya geldim.

SEREBRYAKOV *(ürkmüş)* Hayır, hayır! Onunla yalnız bırakmayın beni! Hayır! Çenesiyle öldürür beni!

VOYNİTSKİ Ama onların da dinlenmesi gerek! İki gecedir uyumuyorlar.

SEREBRYAKOV Gidip uyusunlar, ama sen de git. Teşekkür ederim. Yalvarırım. Bir zamanlarki dostlugumuz adına, dediğimi yap. Sonra konuşuruz.

VOYNİTSKİ Bir zamanlarki dostlugumuz... Bir zamanlarki...

SONYA Vanya dayı, sus.

SEREBRYAKOV *(karısına)* Canımın içi, beni onunla yalnız bırakma! Çenesiyle öldürür beni.

VOYNİTSKİ Gülünç kaçmaya başladı artık.

(Marina bir kandille girer.)

SONYA Dadı, sen yatsaydın bari. Çok geç oldu.

MARİNA Semaver masadan kalkmadı daha. Nasıl gidip yatayım.

SEREBRYAKOV Kimse uyumuyor herkes yorgunluktan bitkin düşmüş, sadece ben mutluluk içindeyim.

MARİNA *(Serebryakov'a yaklaşır; tatlılıkla)* Nasıl oldun cancağızım? Ağrın var mı hâlâ? Benim de bacağım bir sızıldıyor, bir sızıldıyor ki.. *(Battaniyeyi düzeltir)* Eskiden beri size dirlik vermedi bu hastalık. Rahmetli Vera Petrovna, Sonyacığımın annesi, zaman olur, geceleri ayakta, üzüntüler içinde kıvranır, çırpınır, didinirdi. Çok severdi sizi, çok... *(Bir sessizlik)* Yaşlanınca çocuklaşır insan, kendisine acın sın ister, gel gör ki yaşlılara kimsenin acıdığı yok. *(Serebryakov'un omuzuna bir öpücük kondurur)* Gel cancağızım, yatağına yatırayım seni. Gel, canımın içi... Ihlamur içireyim sana, ayaklarını ısıtayım... Senin için Tanrı'ya dua edeyim...

SEREBRYAKOV *(duygulanmış)* Gidelim, Marina.

MARİNA Benim de bacaklarım bir sızıldıyor, bir sızıldıyor ki! *(Serebryakov'u Sonya'yla birlikte götürürler.)* Vera Petrovna, Sonyacığımın annesi, öyle zamanlar olurdu ki, kıvranır, çırpınıp didinir, gözyaşı dökerdi... Sen, Sonyacığım, küçücüktün daha, aklın bir şeye ermezdi... Hadi, hadi cancağızım... *(Serebryakov, Sonya ve Marina çıkarlar.)*

YELENA ANDREYEVNA Canıma okudu. Ayakta güç duruyorum. ,

VOYNİTSKİ: O sizin canınıza okudu, bense kendi kendimin. İşte üçüncü gecedir gözümü kırpmadım.

YELENA ANDREYEVNA: Geçimsizlik var bu evde. Anneniz broşürleriyle profesör dışında herkesten nefret ediyor; profesör alıngan, bana güvenmiyor, sizden korkuyor; Sonya babasına kızgın, bana kızgın, işte iki haftadır konuşmuyor benimle; siz kocamdan nefret ediyor, açıkça aşağılıyorsunuz annenizi, benimse sinirlerim yay gibi gergin ve bugün yirmi kez ağlamanın sınırlarına geldim... Geçimsizlik var bu evde...

VOYNİTSKİ Felsefeyi bırakalım!

YELENA ANDREYEVNA: Kültürlü, akıllı bir insansınız İvan Petroviç. Dünyayı haydutların, yangınların değil de, nefretin, düşmanlığın, bütün bu küçük didişmelerin mahvettiğini anlamanız gerekir... Sizin işiniz homurdanmak değil herkesi barıştırmak olmalı...

VOYNİTSKİ: Beni önce kendi kendimle barıştırın! Birtanem... *(Ansızın Yelena Andreyevna'nın eline kapanır ve öper.)*

YELENA ANDREYEVNA: Bırakın! *(Elini çeker)* Gidin buradan!

VOYNİTSKİ: Birazdan yağmur dinecek, doğada her şey tazelenecek, derin derin soluk alıp verecek... Fırtına beni tazelemeyecek sadece. Gece gündüz yaşamımın geri dönülmezce yok olup gittiği düşüncesi boğuyor beni. Geçmiş diye bir şey yok benim için. Aptalca, boş şeylerle harcanıp tüketildi çünkü. Şimdiki zaman, saçmalığıyla korkunç. İşte size benim yaşamım ve aşkım. Ne işe yararlar, ne yapayım onları? Size olan duygularım boş yere harcanıp gidiyor, bir çukura düşen gün ışığı gibi. Kendim de harcanıp gidiyorum.

YELENA ANDREYEVNA Bana olan aşkınızdan söz ettiğinizde beynim duruyor sanki, ne diyeceğimi bilemiyorum. Özür dilerim ama size söyleyecek bir şeyim yok. *(Gitmek ister)* İyi geceler.

VOYNİTSKİ *(yolunu keserek)* Bu evde, yanıbaşımda bir başka yaşamın, sizin yaşamınızın yok olup gittiği düşüncesiyle nasıl acı çektiğimi bilseniz! Ne bekliyorsunuz daha? Hangi

yerin dibine batasıca felsefedir engel oldu size? Anlayın artık, anlayın...

YELENA ANDREYEVNA *(dik dik bakarak)* İvan Petroviç, sarhoşsunuz siz!

VOYNİTSKİ Olabilir, olabilir...

YELENA ANDREYEVNA Doktor nerede?

VOYNİTSKİ Orada... Gece bende kalıyor. Olabilir, olabilir. Her şey olabilir!

YELENA ANDREYEVNA Bugün de içtiniz demek? Ama neden?

VOYNİTSKİ: İnsana yaşıyormuşum gibi geliyor ne de olsa... Engel olmayın bana Hélène!

YELENA ANDREYEVNA Eskiden hiç bir zaman içmez ve hiç bir zaman böyle çok konuşmazdınız... Gidip yatın! Sıkılıyorum sizden.

VOYNİTSKİ *(eline kapanarak)* Birtanem... eşsiz kadın!

YELENA ANDREYEVNA *(kederle)* Bırakın beni. İğrenç bir şey oldu artık bu.

VOYNİTSKİ *(yalnız)* Gitti... *(Bir sessizlik)* On yıl önce rahmetli kızkardeşimin evinde rastlamıştım ona. O sırada o on yedisindeydi, bense otuz yedi yaşında. Ona neden o zaman aşık olmadım, evlenme teklifinde bulunmadım? Pekala da olurdu! Karım olacaktı şimdi... Evet... Şimdi ikimiz de uyanmış olurduk fırtınadan. O korkar, ben onu kollarımda tutar, «Korkma, yanındayım» diye fısıldardım. Ah, ne tatlı düşünceler bunlar, ne güzel düşünceler, yüzüm gülüyor... Ama, Tanrım, düşüncelerim kafamda birbirine karışıyor... Neden yaşlandım? Neden anlamıyor beni? O tumturaklı konuşma biçiminden, uyuşukluğundan, dünyanın yok olup gideceği üstüne saçma uyuşuk düşüncelerinden, bütün bunlardan nasıl da nefret ediyorum! *(Bir sessizlik)* Ah, nasıl aldatıldım, nasıl! Tapıyordum bu profesöre, bu zavallı marazlıya. Bir öküz gibi çalıştım onun için! Sonya'yla birlikte sıkıp suyunu çıkardık bu yurtluğun, son damlasına kadar. Köy ağaları gibi, bezir yağı, nohut, lor peyniri ticareti yaptık. Kuruş kuruş biriktirip ona binlikler göndermek için kendi lokmamızı bile yemedik doyasıya. Onunla, onun bilim adamlığıy-

la gurur duyuyor, onunla yaşıyor, onunla soluk alıyordum! Yazdığı ve ağzından çıkan her şey tartışılmaz bir hikmet gibi görünüyordu bana... Tanrım, ya şimdi? Emekli oldu sonunda ve bütün yaşamı sonuçlarıyla gözler önünde: Ondan emek ürünü tek bir sayfa kalmayacak, tümüyle bilinmeyen biri, bir hiç! Bir sabun köpüğü! Ve aldatıldım ben... Apaçık görüyorum bunu, bir ahmak gibi aldatıldım...

(Sırtında redingotu, yeleksiz ve boyunbağsız, Astrov girer Çakırkeyiftir. Telyegin gitarıyla arkasından gelmektedir.)

ASTROV Çal!

TELYEGİN Herkes uyuyor efendim.

ASTROV Çal!

(Telyegin hafiften tımbırdatır.)

ASTROV *(Voynitski'ye)* Yalnız mısın? Hanımlar yok mu? *(Elleri bögründe, hafiften türkü söyler.)* «Kulübe dansetsin, soba horan tepsin; yatacak yeri yok ev sahibinin..» Fırtına uyandırdı beni. Yağmur yaman yağıyor. Saat kaç şimdi?

VOYNİTSKİ Şeytan bilir.

ASTROV Yelena Andreyevna'nın sesini duydum gibi geldi bana.

VOYNİTSKİ Az önce buradaydı.

ASTROV Görkemli kadın. *(Masadaki ilaç şişelerini gözden geçirerek)* İlaçlar! Nerelerden reçete alınmamış ki! Markov... Moskova... Tula... Damla illetiyle bütün kentlerde kafa ütülemiş. Hasta mı gerçekten, yoksa numara mı yapıyor?

VOYNİTSKİ Hasta.

(Bir sessizlik)

ASTROV Bugün niye üzgünsün böyle? Profesöre mi üzülüyorsun yoksa?

VOYNİTSKİ: Bırak beni.

ASTROV Belki de profesörün hanımına âşıksın, ha?..

VOYNİTSKİ: Onunla arkadaşız.

ASTROV Ha, demek arkadaşsınız artık?

VOYNİTSKİ Ne demek oluyor bu «artık»?

ASTROV Bir kadın bir erkeğin ancak şu sıra içinde arkadaşı olabilir: Önce tanıdığı, sonra sevgilisi, ve daha sonra artık arkadaşı...

VOYNİTSKİ: Felsefenin en yavanı ve bayağısı...

ASTROV Ha? Evet... Bayağılaşmakta olduğumu itiraf etmeliyim. Gördüğün gibi ben de sarhoşum. Genellikle ayda bir içerim. İçince de aşırı ölçüde küstah ve yüzsüz oluyorum. Her şey vız geliyor! En güç ameliyatlara girişiyor, üstesinden de geliyorum. Gelecek üstüne en geniş tasarımlar kuruyor, artık kendimi acayip bir adam olarak görmüyor, insanlığa çok büyük yarar sağladığıma inanıyorum! Ve böyle zamanlarda kendi kişisel felsefe sistemime sahip oluyorum, ve de hepiniz, kardeşler, böcek gibi, mikrop gibi görünüyorsunuz gözüme. *(Telyegin'e)* Vaflya, çal!

TELYEGİN Sevgili dostum, senin için bütün ruhumla çalmak istiyorum, ama evde uyuyanlar var!

ASTROV Çal!

(Telyegin hafiften çalar.)

ASTROV Şimdi bir şeyler içmek pek güzel olurdu. Gidip bakalım, bizim orada konyak kalmış olacak. Şafakla birlikte de bana gideriz. Tamam mı? Bir sağlık memurum var, hiçbir zaman «tamam mı» demez, «tamam mi» der Korkunç bir düzenbazdır... Ha, tamam mi? *(İçeri giren Sonya'yı görür)* Özür dilerim, boyunbağımı çıkarmıştım.

(Hızla çıkar, Telyegin de onun ardı sıra gider.)

SONYA: Vanya dayı, doktorla içtiniz yine değil mi? Tencere yuvarlandı, kapağını buldu. Hadi öteki artık hep böyle zaten diyelim, ya sana ne oluyor? Yaşına başına yakışıyor mu?

VOYNİTSKİ Yaşla ilgisi yok bunun. Gerçekten yaşamayınca insan, seraplarla avunur. Ne de olsa, tam bir hiçlikten daha iyidir.

SONYA: Kuru otlar çoktan biçildi. Her gün yağmur yağıyor, her şey çürüyor. Sen ise seraplarla uğraşıyorsun. Çiftlik işlerini tümüyle bıraktın... Her şey benim üstüme kaldı, takatim bitti, tükendi artık... *(Korkuyla)* Dayı, gözlerinde yaş var...

VOYNİTSKİ: Ne yaşı? Yaş filan yok... saçma... Şimdi rahmetli annen gibi baktın bana... Canım benim *(Ellerini, yüzünü öpücüklere boğar)* Kızkardeşim benim... canım kırkardeşim benim... nerede şimdi? Bilseydi eğer! Ah, eğer bilseydi!

SONYA Neyi? Dayı, neyi bilseydi?

VOYNİTSKİ: Zor şeyler bunlar... Kötü şeyler... Neyse... Neyse... sonra... Neyse... gideyim ben. *(Çıkar.)*

SONYA *(kapıyı çalar)* Mihail Lvoviç! Uyumuyorsunuz ya? Bir dakika gelir miydiniz!

ASTROV *(kapının arkasından)* Hemen! *(Az sonra gelir. Yeleğini giymiş, boyunbağını takmıştır)* Emrinizdeyim.

SONYA Size iğrenç gelmiyorsa eğer, kendiniz istediğiniz kadar için, ama yalvarırım dayıma içirmeyin. Ona çok zararlı bu.

ASTROV Peki. Bir daha içmeyiz. *(Bir sessizlik)* Zaten hemen eve dönüyorum. Karar verildi onaylandı bile... Atları koşarlarken şafak da sökmüş olur.

SONYA Yağmur yağıyor. Bekleyin sabah olsun.

ASTROV Fırtına yakınımızdan geçiyor, bizi ucu yakaladı. Gideyim ben. Lütfen bir daha da babanız için çağırmayın beni. Ben ona hastalığınız damladır diyorum, o romatizma diye diretiyor. Ben yatmasını rica ediyorum, o oturuyor. Zaten bugün hiç konuşmadı benimle.

SONYA Şımartılmış. *(Büfeyi araştırır)* Bir şeyler yemek istermiydiniz?

ASTROV Çok iyi olurdu.

SONYA Geceleri atıştırmayı severim. Büfede bir şeyler var sanırım. Dediklerine göre, kadınlar üstünde büyük başarılar kazanmış hep, kadınlar şımartmış onu.

(Büfenin önüne oturur, yemeye başlarlar.)

ASTROV Bugün hiçbir şey yemedim, içtim sadece.. Babanız güç bir adam. *(Bir şişe alır büfeden)* Mümkün mü? *(Kadehini doldurup içer)* Bakın, kimse yok şu anda, dosdoğru söyleyeyim: Sizin bu evde bir ay bile yaşayamazdım gibi geliyor, bu atmosfer boğardı beni. Damla illetine ve kitaplarına gömülmüş babanız, içi sıkıntılı Vanya dayınız, büyük anneniz, ve bir de üvey anneniz...

SONYA Ne olmuş üvey anneme?

ASTROV Bir insanın her şeyi güzel olmalıdır: Yüzü, giyimi, iç dünyası, düşünceleri... Çok güzel bir kadın, kuşku yok bunda. Fakat... yemekten, uyumaktan, çevrede dolanmaktan ve güzelliğiyle hepimizi büyülemekten başka yaptığı bir şey yok... Hiçbir yükümlülüğü yok. Başkaları çalışıyor onun için... Öyle değil mi? Ama bence aylak bir yaşam temiz olamaz. *(Bir sessizlik)* Bununla birlikte, belki de fazla katı davranıyorum. Hoşnut değilim bu yaşamdan, tıpkı Vanya

dayınız gibi. Bu yüzden ikimiz de homurdanıp duruyoruz.

SONYA: Yaşamdan hoşnut değilsiniz demek?

ASTROV Aslında, seviyorum yaşamayı. Ama bizim bu taşralı, Rus, yerli yaşamımıza dayanamıyorum, tüm benliğimle nefret ediyorum ondan. Kendi kişisel yaşamıma gelince, Tanrı hakkı için, hiçbir iyi şey yok benim yaşamımda. Bilir misiniz, karanlık gecede ormanda yürürken, uzakta bir ışıkçığın parladığını gördüğünüzde, artık ne yorgunluğu, ne karanlıkları, ne de yüzünüze çarpan dalları hissedersiniz... Bu bölgede benim kadar çalışan kimse yok, biliyorsunuz. Yazgım beni yerden yere vurmaktan vazgeçmiyor hiç. Dayanılmaz acılar çekiyorum kimi zaman ve uzakta bir ışıkçığım yok... Kendim için bir şey beklediğim yok artık, insanları da sevmiyorum... Çoktandır sevmiyorum hiç kimseyi...

SONYA Hiç kimseyi mi?

ASTROV Hiç kimseyi. Eski anılarımızın hatırına, dadınıza biraz yakınlık duyuyorum sadece. Köylüler çok tekdüze, gelişmemişler, pislik içinde yüzüyorlar Aydınlarla da iyi geçinmek çok güç. Yoruyorlar insanı. Bütün o sevimli tanıdıklarımız, çok sığ düşünüyorlar, duyguları çok yüzeysel, burunlarından ötesini gördükleri yok, tek sözcükle aptal hepsi. Kafa yetenekleri biraz daha gelişmiş olanlar ise düpedüz isterikler. İç gözlem ve abes beyin etkinlikleriyle çürümüşler. Ağlayıp sızlarlar bunlar, nefret kusarlar, hezeyan halinde iftira yağdırırlar; insana yan yan yaklaşır, kaş altından bakar ve yaftayı yapıştırırlar: «Hım, bir psikopat!» Ya da, «Bir laf ebesi bu!» Alnına nasıl bir yafta yapıştıracaklarını bilemedikleri kişileri de, «Tuhaf bir adam bu, tuhaf!» diye nitelerler. Orman seviyorsam, tuhaflıktır bu. Et yemiyorsam, bu da tuhaflıktır... Doğaya, insana, dolaysız, temiz, özgür bir yaklaşım kalmamış artık... Kalmamış, vesselam! *(İçmek ister.)*

SONYA *(engel olur)* Durun, rica ederim, yalvarırım içmeyin artık.

ASTROV Neden?

SONYA Size hiç yakışmıyor bu, hiç! Zarif bir insansınız, sesiniz öyle tatlı ki... Hatta, tanıdığım hiç kimsenin olmadığı kadar yakışıklısınız. Neden, içki içen, kâğıt oynayan, sıradan insanlara benzemek istiyorsunuz? Hayır, yalvarırım böy-

le davranmayın. İnsanların bir şey yaratacak yerde kendilerine yukardan verileni, Tanrı'nın verdiğini de yıkıp yok ettiklerini söylersiniz hep. Öyleyse neden, neden yıkıp yok ediyorsunuz kendinizi? Yalvarırım, yapmayın bunu. Böyle davranmayın, ne olur...

ASTROV *(elini Sonya'ya uzatarak)* Artık içmeyeceğim.

SONYA Söz verin bana.

ASTROV Şeref sözü.

SONYA *(Astrov'un elini kuvvetle sıkarak)* Teşekkür ederim.

ASTROV Tamam. Ayıldım artık. Görüyorsunuz ya, tümüyle ayığım ve ömrümün sonuna kadar da böyle kalacağım. *(Saatine bakar.)* Evet, devam edelim... Dediğim gibi, benim için çok geç artık... Yaşlandım, çalışmaktan bitkin düştüm, tüm duygularım köreldi ve bana öyle geliyor ki, kimseye bağlanamam artık... Sevdiğim kimse yok... ve kimseyi sevemem bundan böyle... Beni hâlâ çeken tek şey güzelliktir. Güzelliğe karşı ilgisiz değilim. Bana öyle geliyor ki, Yelena Andreyevna istese, bir gün içinde döndürebilirdi başımı... Ama aşk değil ki bu, gönülden bir bağlılık değil ki... *(Eliyle gözlerini kapar ve titrer.)*

SONYA Neniz var?

ASTROV Hiçbir şey... Büyük Perhiz sırasında, bir hasta elimin altında öldü, kloroform verirken...

SONYA Unutun artık bunu *(Bir sessizlik)* Söyleyin bana Mihail Lvoviç... Diyelim bir kız arkadaşım, ya da küçük kızkardeşim olsa ve siz onun... diyelim ki sizi sevdiğini öğrenseniz... Ne yapardınız?

ASTROV *(omuz silkerek)* Bilmem. Sanırım hiçbir şey. Onu sevemeyeceğimi anlamasını sağlardım, kafamın yeterince dolu olduğunu... Her ne ise, yolcu yolunda gerek, zamanıdır. Bağışlayın, ikigözüm, yoksa sabaha kadar bitiremeyiz bu konuşmayı... *(Sonya'nın elini sıkar.)* İzninizle salondan geçeceğim. Yoksa dayınız engel olur diye korkuyorum. *(Çıkar.)*

SONYA *(yalnız)* Hiçbir şey söylemedi.. Gönlü hâlâ kapalı bana, ama nedense bir mutluluk var içimde... *(Mutlulukla güler)* Ona zarifsiniz, soylusunuz, sesiniz ne kadar tatlı dedim... Yersiz mi kaçtı yoksa? Nasıl da insanı okşayan bir titreşimi var sesinin... Sanki hâlâ dolaşıyor havada, hâlâ duyuyorum onu... Küçük kız kardeşten söz ettiğimde, anla-

madı... *(Ellerini burarak)* Of, ne korkunç şey, güzel olmayışım! Ne korkunç! Biliyorum güzel olmadığımı, biliyorum, biliyorum... Geçen pazar kiliseden çıkarken benim için söylenenleri işittim... Bir kadın, «İyi kız, hoş kız, çok temiz kalbi var, ama ne yazık, çirkin,» diyordu... Çirkin...

(Yelena Andreyevna girer.)

YELENA ANDREYEVNA *(pencereleri açar)*: Fırtına geçti. Ne güzel bir hava. *(Bir sessizlik)* Doktor nerede?

SONYA Gitti.

(Bir sessizlik)

YELENA ANDREYEVNA Sofi!

SONYA Ne var?

YELENA ANDREYEVNA Daha ne kadar surat asacaksın bana? Birbirimize bir kötülük yapmadık. Neden düşman olalım? Yeter artık...

SONYA Ben de istiyordum bunu. *(Yelena Andreyevna'yı kucaklar)* Küslük yeter.

YELENA ANDREYEVNA Çok sevindim!

(İkisi de heyecanlıdırlar.)

SONYA Babam yattı mı?

YELENA ANDREYEVNA: Hayır, salonda oturuyor Haftalardır konuşmuyoruz birbirimizle. Tanrı bilir neden... *(Büfenin açık olduğunu görür)* Hayrola?

SONYA Mhail Lvoviç yemek yedi.

YELENA ANDREYEVNA Şarap da var... Haydi arkadaşlığımıza içelim.

SONYA Haydi.

YELENA ANDREYEVNA Aynı kadehten... *(Doldurur.)* Böylesi daha iyi. Birbirimize de sen diyelim artık, tamam mı?

SONYA Tamam. *(İçer ve öpüşürler.)* Çoktandır barışalım istiyordum, ama utanıyordum nedense... *(Ağlar.)*

YELENA ANDREYEVNA Niye ağlıyorsun?

SONYA Yok bir şey, öyle işte...

YELENA ANDREYEVNA Peki, peki, yeter... *(Ağlar)* Tuhafım... İşte ben de ağlıyorum... *(Bir sessizlik)* Babanla içten pazarlıklı evlendiğimi düşünerek kızıyorsun bana, değil mi... Yemine inanıyorsan eğer, yemin ederim, severek evlendim onunla... Bir bilgin, tanınmış bir kişi olarak etkiledi beni... Gerçek bir sevgi değildi bu, yapaydı; ama o zaman gerçek

gibi görünmüştü bana. Oysa sen düğünümüzden beri, akıllı, kuşkucu bakışlarınla beni cezalandırmaktan vazgeçmedin.

SONYA Tamam, barıştık artık! Unutalım.

YELENA ANDREYEVNA İnsanlara öyle bakma, yakışmıyor sana. Herkese inanmalı, başka türlü yaşanmaz.

(Bir sessizlik.)

SONYA Bir dost gibi, yürekten söyle bana... Mutlu musun?

YELENA ANDREYEVNA Hayır.

SONYA Biliyordum bunu. Bir soru daha; ama içtenlikle yanıtla: Genç bir kocan olsun ister miydin?

YELENA ANDREYEVNA Nasıl da küçük bir kız gibisin hâlâ. Tabii isterdim. *(Güler)* Hadi, bir şey daha sor bakayım, bekliyorum...

SONYA Doktordan hoşlanıyor musun?

YELENA ANDREYEVNA Evet, çok..

SONYA *(güler)* Suratımda salakça bir ifade var değil mi? Gitti o, ama ben hâlâ sesini, adımlarını işitiyorum sanki... Karanlık pencereye baktığımda yüzünü görüyorum... Dur da anlatayım bunu... Ama böyle yüksek sesle konuşmamalıyım, utanıyorum... Benim odama gidelim, orada konuşuruz. Beni çok salak buluyorsun, değil mi? İtiraf et... Onun hakkında bir şeyler söylesene bana...

YELENA ANDREYEVNA Ne söyleyeyim istiyorsun?

SONYA Akıllı bir insan... Her şeyi başarıyor, her şeyin üstesinden gelebilir Hem hastaları iyileştiriyor, hem ormanlar yetiştiriyor...

YELENA ANDREYEVNA İş ormanda, ya da doktorlukta değil... Canımın içi, yetenek konusu bu, anlasana! Ama sen yeteneğin ne olduğunu bilir misin? Gözüpeklik, özgür bir kafa, geniş görüşlülük demektir yetenek... Bir ağaç dikiyor ve bin yıl sonra neler olacağını görüyor şimdiden, insanlığın mutluluğunu görür gibi oluyor. Böyle insanlar azdır, onları sevmek gerekir... İçiyor, kabalık yaptığı oluyor, ama ne çıkar? Rusya'da yetenekli insan temiz kalamaz ki. Düşünsene, ne biçim bir yaşamı var bu doktorun! Çamurdan geçilmez yollar, ayazlar, kar fırtınaları, aşmak zorunda olduğu uzak mesafeler... Halk kaba, yabanıl; yoksulluk, hastalık almış yürümüş... Böyle bir ortamda her gün çalışan, didinen

insanın, temiz ve ayık olarak kırk yaşlarına ulaşması güçtür. *(Öper Sonya'yı)* Senin mutlu olmanı yürekten dilerim, mutluluğa layıksın... *(Kalkar)* Bense bıkkınlık verici, ikinci sınıf bir insanım hep... Müzik çalışmalarımda, kocamın evinde, tüm romantik ilişkilerde, her yerde tek sözcükle, önemsiz bir kişi oldum. Gerçekten de Sonya, mutsuzum, çok mutsuzum! *(İçi kabarmış yürür sahnede.)* Bu dünyada mutluluk yok bana. Yok! Niye gülüyorsun?

SONYA *(yüzünü gizleyerek güler)* Ben öyle mutluyum... öyle mutluyum ki!

YELENA ANDREYEVNA Bir şeyler çalmak istiyorum... Şimdi bir şeyler çalmak isterdim.

SONYA: Çal. *(Kucaklar onu.)* Uyuyamam artık... Çal hadi!

YELENA ANDREYEVNA Hemen. Baban uyumuyor ama. Hastayken müzikten rahatsız oluyor. Git de sor. Bir şey demezse çalarım. Hadi, git.

SONYA Gidiyorum. *(Çıkar.)*

(Bahçeden bekçinin sopa vuruşları işitilir.)

YELNENA ANDREYEVNA Çoktandır çalmadım. Çalıp ağlayacağım, aptallar gibi. *(Pencereye doğru)* Sen misin takırdayan Yefim?

BEKÇİNİN SESİ Benim!

YELENA ANDREYEVNA Takırdama, bey hasta..

BEKÇİNİN SESİ Hemen gidiyorum! *(Islık çalar.)* Hey, Karabaş, Çomar, gelin buraya!

(Bir sessizlik)

SONYA *(döner)* Olamazmış!

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Serebryakovlar'ın konuk salonu. Sağda, solda ve ortada olmak üzere üç kapı vardır. Gündüz.

Voynitski, Sonya *(oturmakta)* ve Yelena Andreyevna *(bir şeyler düşünerek sahnede gezinmekte.)*

VOYNİTSKİ *Herr* profesör bugün bu salonda öğleden sonra saat üçte toplu olarak bulunmamız konusunda emir buyurdular. *(Saatine bakar)* Bire çeyrek var. Herhalde bir konuda dünyaya açıklamak istediği bir bildirisi var.

YELENA ANDREYEVNA: Bir iş konusu olmalı.

VOYNİTSKİ Ne işi olacak... Bütün yaptığı, zırvalar yazmak, homurdanmak ve başkalarını kıskanmak.

SONYA *(sitemli)* Dayı!

VOYNİTSKİ Peki, peki, özür dilerim. *(Yelena Andreyevna'yı göstererek)* Şuna bakın, yürürken uyuşukluktan sendeliyor. Pek tatlı! Pek hoş!

YELENA ANDREYEVNA Gün boyunca vızıldıyorsunuz, yorulmadınız mı daha! *(Tasalı)* Can sıkıntısından boğuluyorum. Ne yapacağımı bilmiyorum.

SONYA *(omuzlarını silkerek)* İş mi yok? Yeter ki iste.

YELENA ANDREYEVNA Örneğin?

SONYA Yurtluğun işleriyle uğraş, köylü çocuklarını eğit, hastaları iyileştir. Az iş mi bunlar? Biliyor musun, babamla sen burada yokken, Vanya dayıyla ben pazara gidip un satardık.

YELENA ANDREYEVNA Beceremem bunları. Hem de ilginç değil. Benim bildiğim, köylüler bir takım romanlarda eğitilir, hasta olanları iyileştirilir. Gerçek yaşamda durup dururken gidip de nasıl eğiteyim, iyileştireyim onları.

SONYA: Niye eğitemeyecekmişsin, ben de bunu anlamıyorum. Belki azıcık alışırsan sen de. *(Kucaklar onu)* Sıkılma, canımın içi. *(Güler)* Canın sıkılıyor, yerinde duramıyorsun. Can sıkıntısıyla tembellik bulaşıcıdır. Bak, Vanya dayı, senin arkanda gölge gibi dolaşmaktan başka bir şey yapmaz oldu. Ben işi gücü yüzüstü bıraktım, koşup sana geliyorum çene çalmak için. Tembelleştim, elimi işe süremiyorum! Doktor Mihail Lvoviç eskiden çok seyrek gelirdi buraya, en çok ayda bir kez; şimdi her gün burada, ormanlarını da, değirmenini de unuttu... Büyücü olmalısın sen...

VOYNİTSKİ Ne diye böyle yiyip bitiriyorsunuz kendinizi? *(Canlı)* Eşsiz, görkemli kadın, aklınızı başınıza devşirseniz e! Bir denizkızı kanı dolaşıyor damarlarınızda, ama niçin denizkızı gibi davranmıyorsunuz? Ömrünüzde bir kez olsun koyverin kendinizi! Bir su cinine abayı yakıp balıklama dalın girdaba... Öyle ki, başta *Herr* Profesör, ağzımız bir karış açık, donup kalalım hepimiz...

YELENA ANDREYEVNA *(öfkeli)* Beni rahat bırakın! Ne insafsızlık bu! *(Çıkmak ister.)*

VOYNİTSKİ *(engel olur)* Peki, peki, iki gözüm, bağışlayın beni... Özür dilerim. *(Elini öper)* Barışalım.

YELENA ANDREYEVNA Sabır taşı olsa çatlar bu kadarına, kabul edin.

VOYNİTSKİ: Barışma ve uzlaşmamızın simgesi olarak size bir demet gül getireceğim şimdi, sabahtan hazırlamıştım. Sonbahar gülleri. Gönül çekici, hüzünlü güller *(Çıkar.)*

SONYA Sonbahar gülleri, gönül çekici, hüzünlü güller *(İkisi birden pencereye bakarlar.)*

YELENA ANDREYEVNA İşte güz geldi bile. Kışı nasıl geçireceğiz burada! *(Bir sessizlik)* Doktor nerede?

SONYA Vanya dayının odasında. Bir şeyler yazıyor Vanya dayının gittiğine sevindim, seninle konuşmak istiyorum.

YELENA ANDREYEVNA Ne hakkında?

SONYA: Ne hakkında olabilir!.. *(Başını Yelena'nın göğsüne yaslar.)*

YELENA ANDREYEVNA: Peki, yeter, yeter... *(Saçlarını okşar Sonya'nın.)* Yeter.

SONYA: Çirkinim ben.

YELENA ANDREYEVNA Çok güzel saçların var.

SONYA: Hayır! *(Kendini aynada görmek için başını çevirip bakar.)* Hayır. Bir kadın güzel değilse, «Çok güzel gözleriniz var, çok güzel saçlarınız var...» derler. Altı yıldır tutkunum ona, annemi sevdiğimden daha çok seviyorum onu. Her an sesini işitiyor, ellerimde ellerinin sıcaklığını hissediyorum; her an içeri girivereceksemiş gibi gözüm kapıda. Şu sıra her gün buralarda, ama beni görmüyor bile... Bilsen nasıl acı veriyor bana bu! Hiçbir umudum yok, hiçbir! *(Ümitsizlik içinde)* Ey Tanrım, güç ver bana... Bütün gece dua ettim... Her fırsatta yaklaşıyorum ona, bir söz bulup konuşmaya başlıyorum, gözlerine bakıyorum. Artık ne gururum, ne kendimi tutma gücüm kaldı... Dün akşam dayanamayıp Vanya dayıya söyledim âşık olduğumu... Hizmetçiler de biliyor onu sevdiğimi, bilmeyen kalmadı...

YELENA ANDREYEVNA: Ya o?

SONYA: O benim farkımda bile değil..

YELENA ANDREYEVNA *(düşünceli)* Tuhaf bir insan... Biliyor musun, ne geldi aklıma? İzin ver, konuşayım onunla. İhtiyatlı konuşurum, ima ederim... *(Bir sessizlik)* Öyle ya, daha ne kadar sürecek bu bilinmezlik... Ha? İzin ver, konuşayım onunla! *(Sonya başıyla onaylar.)*

YELENA ANDREYEVNA İyi. Sevip sevmediğini öğrenmek güç değil. Sen hiç utanma, tedirgin olma canımın içi... Çok dikkat ederim ağzını ararken, farkına bile varmaz. Tek bir şey öğreneceğiz: Evet ya da hayır. *(Bir sessizlik)* Eğer hayırsa, gelmesin buraya. Tamam mı?

(Sonya başıyla onaylar.)

YELENA ANDREYEVNA: Göz görmeyince gönül katlanır derler.. Ertelemeyelim bu işi, hemen soralım. Bana birtakım krokiler göstermek istediğini söylüyordu. Git, söyle kendisini beklediğimi.

SONYA *(büyük bir heyecan içinde)* Bana gerçeği olduğu gibi söyleyeceksin ama...

YELENA ANDREYEVNA: Elbette. Bence gerçek, niteliği ne olursa olsun, belirsizlik kadar korkunç değildir. Güven bana yavrucuğum.

SONYA Peki, peki. Krokilerini görmek istediğini söyleyeceğim ona. *(Çıkarken kapının yanında bir an durur)* Yok, belirsizlik daha iyi... Ne de olsa, umuttur...

YELENA ANDREYEVNA Ne oldu?

SONYA: Hiç. *(Çıkar.)*

YELENA ANDREYEVNA *(yalnız)* Başkasının sırrını bilip de yardım edememek ne kötü *(Düşünceli)* Sonya'ya âşık değil, bu belli bir şey, ama neden evlenmesinler? Güzel bir kız değil, ama o yaştaki bir köy doktoruna ne kadar uygun bir eş olurdu. Akıllı, altın gibi yüreği var, tertemiz!.. Yok, yok, bu değil sorun... *(Bir sessizlik)* Bu zavallı kızcağızı anlıyorum. Bütün bildikleri yemek, içmek ve uyumak olan birtakım sönük gölgelerin insan diye dolaştığı, bayağılıktan başka bir şeyin işitilmediği bir çevrede can sıkıntısından boğulurken, arada bir o geliyor... Ötekilere benzemeyen, yakışıklı, ilginç, çekici bir adam, ve sanki karanlıklarda ay doğmuş gibi oluyor. Böyle bir adamın çekiciliğine kapılmak, bir an unutmak kendini... Galiba ben de kapıldım biraz. Evet, onsuz canım sıkılıyor; ve evet, onu düşündüğüm için gülümsüyorum işte... Şu Vanya Dayı, sözüm ona damarlarında bir denizkızı kanının dolaştığını söylüyor... «Ömrünüzde bir kez olsun koyverin kendinizi...» Kimbilir, belki gerçekten de yapmam gereken budur. Özgür bir kuş gibi uçup uzaklaşabilseydim hepinizden, miskin suratlarınızdan, konuşmalarınızdan; dünyada var olduğunuzu unutsaydım... Ama korkağın biriyim ben, çekingenim... Vicdan azabından da kurtulamam sonra... Sanki bilmiyor muyum her gün neden geldiğini buraya... Kendimi suçlu hissetmeye başladım bile. Sonya'nın dizlerine kapanmak, özür dilemek, ağlamak istiyorum...

ASTROV *(bir krokiyle girer)* İyi günler! *(Elini sıkar.)* Yaptığım resmi görmek istemişsiniz?

YELENA ANDREYEVNA Dün akşam bana çalışmalarınızı göstermeyi vaadettiniz... İşiniz yok ya?

ASTROV Ne demek! *(Krokiyi oyun masasına serer ve raptiyeyle sabitleştirir.)* Nerede doğdunuz?

YELENA ANDREYEVNA *(ona yardım ederken)* Petersburg'da.

ASTROV Nerede öğrenim gördünüz?

YELENA ANDREYEVNA: Konservatuvarda.

ASTROV O zaman bu size ilginç gelmeyecektir belki

YELENA ANDREYEVNA Neden? Doğrusu, taşrayı, köyü iyi bilmem pek; ama çok okudum.

ASTROV Bu evde bana ayrılmış bir çalışma masası var. İvan Petroviç'in odasında. Yorgunluktan bitkin düştüğümde, iyice alıklaşınca yani, her şeyi olduğu gibi bırakır buraya koşarım, ve işte, şu gördüğünüz şeyle eğlenirim bir iki saat. İvan Petroviç'le Sofya Aleksandrovna hesap tahtasının boncuklarını şakırdatırlarken onların yanıbaşındaki masamda oturur çiziktirip dururum; ve bir sıcaklık, bir huzur hissederim içimde ve cırcır böceğinin ötüşünü dinlerim. Ama çok sık değil, ayda bir kez bu mutluluğu hak görürüm kendimde. *(Krokiyi göstererek)* Bakın şimdi. İlçemizin elli yıl önceki durumunun haritasıdır bu. Koyu ve açık yeşiller ormanları gösterir; gördüğünüz gibi bölgenin yarısı ormanla kaplı. Yeşillerin üzerindeki kırmızı taramalar, oralarda çok sayıda mus geyiği ve yaban keçisi bulunduğu anlamına geliyor. Bitki örtüsünü de, hayvanları da gösteriyorum burada. Bir zamanlar şu gölde kuğular, kazlar, ördekler yaşıyordu. Eskilerin dediği gibi, her kuşun hükmü okunurdu; bulut gibi uçuşurlardı. Bucakların ve köylerin dışında gördüğünüz gibi, şuraya buraya küçük köycükler, çiftlikler, manastırlar serpiştirilmiş... Sığır davar ve at pek çoktu o sıralar. Mavi renk bunu gösteriyor. Sözgelimi, şu bucağın bulunduğu yörede mavi renk çok koyu; çünkü çok sayıda yılkı vardı burada, her haneye üç at düşüyordu. *(Bir sessizlik)* Daha aşağıya, şuraya bakın şimdi. Burası yirmi beş yıl önceyi gösteriyor. Ormanlar, toplam alanın üçte biri kadar artık. Yaban keçisi kalmamış. Mus geyiği hâlâ var Yeşil ve mavi renklerin koyuluğu azalıyor. Vesaire, vesaire... Üçüncü bölüme geçelim: İlçenin bugünkü durumunu gösteren haritaya. Şurda burda yeşile rastlıyoruz, ama kesintisiz değil artık, birbirinden ayrı lekeler halinde. Ne mus geyiği, ne kuğu, ne yaban horozu kalmış. Eski küçük köycüklerden, çiftliklerden manastırlardan, değirmenlerden eser yok. Genelde, ağır ağır ilerleyen, kuşkuya yer bırakmayan ve öyle görünüyor ki gelecekteki on on beş yıl içinde tamamlanacak bir yozlaşmanın tablosu bu. Şimdi, bunun olağan bir süreç, eski yaşamın, eskü kültürün yerini kaçınılmaz olarak yeni-

lerine bırakması olduğunu söyleyebilirsiniz. Evet, yok edilen ormanların bulunduğu yerlere şoseler, demiryolları yapılmış olsa, bütün bu alanları işlikler, fabrikalar, okullar kaplasa, halk daha sağlıklı, daha zengin, daha akıllı olsaydı, kabul ederdim bunu. Ama buralarda yok böyle bir şey! Tüm bölgede aynı bataklıklar, sivrisinekler, aynı yolsuzluk, yoksulluk, tifo, dizanteri, yangınlar... Önünde durulmaz bir varoluş mücadelesinin sonucunda ortaya çıkan bir yozlaşmanın tablosudur bu; gerilikten, bilgisizlikten, bilinçsizlikten ileri gelen bir yozlaşmanın... O zaman, üşümüş, aç, hasta insan, yaşamın son kırıntılarını kurtarmak, çocuklarını korumak için, içgüdüsel olarak, bilinçsizce, elinin altına gelen her şeye sarılmakta, açlığını gidermek, ısınabilmek için, yarınını düşünmeden, her şeyi yok etmektedir... Hemen hemen her şey yok edilmiş, ama yerlerine henüz hiçbir şey yapılmamış. *(Soğuk)* Yüzünüzdeki ifade, bunların sizi pek ilgilendirmediğini gösteriyor.

YELENA ANDREYEVNA: Ama öyle az anlıyorum ki bunlardan.

ASTROV Bunda anlaşılmayacak bir şey yok ki. İlginizi çekmiyor, hep su.

YELENA ANDREYEVNA Doğrusunu söylemek gerekirse şu anda zihnim başka bir şeyle meşgul. Özür dilerim. Sizi küçük bir sorgudan geçirmem gerekiyor, ama utanıyorum, söze nasıl başlayacağımı bilemiyorum.

ASTROV Sorgu mu dediniz?

YELENA ANDREYEVNA Evet, sorgu, fakat... pek masum... Oturalım. *(Otururlar.)* Konu, genç bir insanla ilgili! Dürüst iki insan, iki dost gibi konuşacağız şimdi, açıkyüreklilikle konuşacak ve unutacağız konuştuklarımızı. Tamam mı?

ASTROV Tamam.

YELENA ANDREYEVNA Konu, üvey kızım Sonya'yla ilgili. Hoşlanıyor musunuz ondan?

ASTROV: Evet, kendisine saygım var...

YELENA ANDREYEVNA: Kadın olarak hoşunuza gidiyor mu?

ASTROV *(kısa bir sessizlikten sonra)* Hayır.

YELENA ANDREYEVNA Birkaç söz daha, ve bitireceğiz. Farkettiğiniz bir şey olmadı mı?

ASTROV Hiçbir şey.

YELENA ANDREYEVNA *(elini tutarak)* Onu sevmiyorsunuz,

gözlerinizden okuyorum bunu... Ama acı çekiyor o... Anlayın bunu, ve... buraya gelmeyin artık.

ASTROV *(ayağa kalkar)* Benim o çağım geçti... Ve zaten zamanım da yok... *(Omuzlarını silkerek)* Nasıl zaman bulayım? *(Sıkılmış ve şaşkındır.)*

YELENA ANDREYEVNA Öf, ne tatsız konuşma. Sırtımda bir ton yük varmış gibi sıkıntılıyım. Eh, çok şükür bitti bu da. Unutalım, hiç konuşmamışız gibi, ve... lütfen gidin. Akıllı bir adamsınız, anlamanız gerek... *(Bir sessizlik)* Kıpkırmızı kesildiğimi hissediyorum...

ASTROV Bir iki ay önce söyleseydiniz bunu belki düşünürdüm, ama şimdi... *(Omuzlarını silkerek)* Madem o acı çekiyor, öyleyse, tabii... Fakat anlamadığım bir şey var: Ne gerek vardı bu sorguya? *(Yelena Andreyevna'nın gözlerinin içine bakar ve işaret parmağını sallar)* Sizi kurnaz sizi!

YELENA ANDREYEVNA Ne demek oluyor bu?

ASTROV *(gülerek)* Kurnazsınız! Sonya'nın acı çektiğini varsayalım, olabilir bu, fakat bu sorgunun anlamı ne? *(Yelena Andreyevna'nın konuşmasına engel olarak, canlı)* Lütfen şaşırmış gibi yapmayın. Buraya her gün neden geldiğimi pekâlâ biliyorsunuz... Neden ve kimin için, çok iyi biliyorsunuz bunu... Tatlı, yırtıcı dişi kuş sizi! Bana öyle bakmayın, feleğin çemberinden geçmiş, yaşlı bir serçeyim ben...

YELENA ANDREYEVNA *(şaşırmış)* Yırtıcı dişi kuş! Hiçbir şey anlayamıyorum!

ASTROV Tatlı, yumuşak tüylü gelincik sizi! Kurbanlar gerekli size! İşte bir aydır hiçbir şey yaptığım yok. Her şeyi yüzüstü bıraktım, gözlerim hep sizi arıyor, ve bu korkunç hoşunuza gidiyor sizin, korkunç... Eh, elden ne gelir? Yenik düştüm. Sorgudan önce de biliyordunuz bunu. *(Kollarını kavuşturup başını eğer)* İşte boyun eğiyorum. Yiyin beni!

YELENA ANDREYEVNA Aklınızı yitirmişsiniz siz!

ASTROV *(sırıtarak)* Sıkılgansınız...

YELENA ANDREYEVNA Yoo, sizin sandığınızdan çok daha yüksekteyim ben! Yemin ederim. *(Çıkmak ister.)*

ASTROV *(yolunu keserek)* Bugünden tezi yok gidiyorum ve bir daha da adım atmayacağım buraya, fakat... *(Elini tutar, çevreye bakınır)* Sizinle nerede görüşelim? Çabuk söyleyin, nerede? Gelen olur şimdi, hadi söyleyin... *(Tutkulu)* Ne ka-

dar olağanüstü, ne kadar göz alıcısınız... Bir öpücük... O güzel kokulu saçlarınızı bir öpeyim yeter...

YELENA ANDREYEVNA Size yemin ederim ki...

ASTROV *(konuşmasına engel olarak)* Ne diye yemin edecek mişsiniz? Yemine ne gerek var... Fazla söze ne gerek var... Oh, nasıl da güzelsiniz. Bunlar ne güzel eller *(Ellerini öper.)*

YELENA ANDREYEVNA Yeter artık ama... Gidin buradan... *(Ellerini çeker.)* Kendinizi kaybettiniz.

ASTROV Söyleyin, söyleyin öyleyse, yarın nerede görüşüyoruz? *(Kollarını beline dolar)* Görüyorsunuz işte, kaçınılmaz bir şey bu, görüşmeliyiz. *(Öper. Tam bu sırada elinde bir gül demetiyle Voynitski girer ve kapıda durur.)*

YELENA ANDREYEVNA *(Voynitski'yi görmemiştir.)* Kıymayın bana... bırakın... *(Başını Astrov'un göğsüne koyar.)* Hayır! *(Gitmek ister.)*

ASTROV *(beline sarılıp durdurarak)* Yarın fidanlığa geliyorsun... Saat ikide... Tamam mı? Evet mi? Geleceksin değil mi?

YELENA ANDREYEVNA *(Voynitski'yi görerek)* Bırakın! *(Büyük bir utanç ve şaşkınlık içinde pencereye doğru gider)* Korkunç bir şey bu!

VOYNİTSKİ *(gül demetini bir sandalyenin üzerine koyar; heyecanlıdır; mendiliyle yüzünü ve boynunu kurular)* Önemli değil... Evet... Önemli değil...

ASTROV *(kabadayıca)* Bugün, muhterem İvan Petroviç, hava pek fena sayılmaz. Sabahleyin kapanıktı, yağmur yağacak gibiydi ama, şimdi açtı... Doğrusunu söylemek gerekirse, güz çok iyi geliyor, kışlık ekin çok iyi sonuç verecek... *(Krokiyi dürer.)* Sadece günler kısaldı... *(Çıkar.)*

YELENA ANDREYEVNA *(hızla Voynitski'ye giderek)* Çaba gösterin, tüm etkinizi kullanın, kocamla bugünden tezi yok gidelim buradan! Duyuyor musunuz? Bugünden tezi yok!

VOYNİTSKİ *(yüzünün terini kurulayarak)* Ha? Ya, evet... İyi... Hélène, her şeyi gördüm, her şeyi...

YELENA ANDREYEVNA *(sinirli)* Duyuyor musunuz? Bugünden tezi yok gitmeliyim buradan!

(Serebryakov, Sonya, Telyegin ve Marina girerler.)

TELYEGİN Bendenizin de, efendimiz, sağlığım yerinde değil

pek. İki gündür rahatsızım... Kafam bir tuhaf...

SEREBRYAKOV Ötekiler nerede? Hiç hoşlanmıyorum bu evden. Labirente benziyor. Yirmi altı kocaman oda, herkes bir yere sıvışıyor, koydunsa bul. *(Zile basar.)* Marya. Vasilyevna'yla Yelena Andreyevna'yı çağırın buraya!

YELENA ANDREYEVNA: Ben buradayım.

SEREBRYAKOV Lütfen oturun dostlarım.

SONYA *(Yelena Andreyevna'ya yaklaşır, sabırsızlıkla)* Ne dedi?

YELENA ANDREYEVNA Sonra söylerim.

SONYA Titriyorsun? Üzüntülüsün? *(Yüzüne merakla, anlamaya çalışarak bakar)* Anlıyorum... Buraya bir daha hiç gelmeyeceğini söyledi... değil mi? *(Bir sessizlik)* Söylç hadi! Öyle değil mi?

(Yelena Andreyevna başıyla onaylar.)

SEREBRYAKOV *(Telyegin'e)* Sağlıksızlığa eninde sonunda katlanıyor insan. Fakat şu köy yaşamının düzenine alışamadım gitti. İçimde dünyadan başka bir gezegene yuvarlanmışım gibi bir duygu var. Evet, oturun dostlarım, lütfen. Sonya! *(Sonya başı kederle öne eğik durmaktadır. İşitmez.)* Sonya! *(Bir sessizlik)* İşitmiyor. *(Marina'ya)* Dadı, sen de otur. *(Dadı oturur, çorap örmeye koyulur.)* Dostlarım, çok rica ediyorum. Hani, derler ya, kulak kesilin şimdi! *(Güler.)*

VOYNİTSKİ *(gergin ve sıkıntılı)* Bana... belki de gerek yoktur? Gidebilir miyim?

SEREBRYAKOV Hayır, sana herkesten daha çok gerek var şimdi.

VOYNİTSKİ Size ne gibi bir yararım dokunabilir?

SEREBRYAKOV Size... Ne gereği var bu hırçınlığın? *(Bir sessizlik)* Sana karşı bir kabahatim olduysa, bağışla lütfen.

VOYNİTSKİ Bırak bu edayı... Sadede gelelim... Ne istiyorsun? *(Mariya Vasilyevna girer.)*

SEREBRYAKOV İşte, *maman* da geldi. Şimdi başlıyorum. *(Bir sessizlik)* Sizi, efendiler, buraya çağırmamın nedeni, bir müfettişin geleceğini bildirmektir* Neyse, şakayı bir yana bırakalım. İş ciddi. Ben dostlarım, sizi buraya, yardımınızı ve öğütlerinizi rica etmek için çağırdım ve her zamanki lütuf-

* Gogol'ün «Müfettiş»inde geçen bir cümle. *(Çev.)*

kârlığınıza güvenerek bunları elde edebileceğimi umuyorum! Ben bir akademisyenim, kitapların adamıyım, pratik yaşama her zaman yabancı kalmışımdır. Bu nedenle, bu konuda bilgi sahibi kişilerin kılavuzluğu olmadan bir şey yapamam. İşte bu yüzden, İvan Petroviç, İlya İlyiç, *maman,* sizlere danışmak istiyorum. Sorun şu, *manet omnis una nox,* yani hepimiz ölümlüyüz... Yaşlandım artık. Hastayım. Bu nedenlerle, mal mülk ilişkilerime ailemin yararı bakımından bir çekidüzen vermenin tam zamanı olduğunu düşünüyorum. Benim yaşamım bitti artık, kendimi düşünmüyorum... Fakat genç bir karım, yetişkin bir kızım var. *(Bir sessizlik)* Köy yaşamını sürdürmek benim için olanaksız. Bizler köy için yaratılmamışız. Yurtluktan gelen gelir de kentte yaşamaya yetmez. Sözgelimi ormanı satacak olsak, bir daha yararlanamayacağımız geçici bir çare olur bu. Öyle bir çare bulmalı ki her yıl az çok belirli bir geliri güvence altına alsın. Ben böyle bir çare buldum ve şimdi onu görüşünüze sunmakla şeref duyacağım. Ayrıntıları geçerek, ana hatlarıyla açıklayacağım düşüncemi. Yurtluğumuz yıllık gelir olarak, değerinin, ortalama bir hesapla, yüzde ikisinden fazla getirmiyor. Onu satmayı öneriyorum. Böylece elde ettigimiz parayı hisse senedi ve tahvillere yatıracak olursak yüzde dört, yüzde beş faiz alırız ve sanıyorum birkaç bin ruble de Finlandiya'da küçük bir yazlık satın almaya ayırabiliriz

VOYNİTSKİ Dur Yalnış işitmiş olmalıyım. Tekrar et, ne dedin?

SEREBRYAKOV Parayı hisse senedi ve tahvile yatırıp ayırdığımız birkaç bin rubleyle de Finlandiya'da bir yazlık satın alırız, dedim.

VOYNİTSKİ Yok, Finlandiya değil... Başka bir şey daha söyledin.

SEREBRYAKOV Yurtluğu satmayı öneriyorum..

VOYNİTSKİ Hah, buydu işte. Demek yurtluğu satacaksın, çok güzel. Harika bir fikir Fakat yaşlı annem ve şu gördüğün Sonya'yla birlikte nereye kaybolmamızı emrediyorsun?

SEREBRYAKOV Bütün bunları zamanı geldikçe konuşacağız. Acelesi yok.

VOYNİTSKİ: Dur. Şu ana kadar bir ahmaktan başka bir şey olmadığım ortaya çıkıyor. Şu ana kadar bu yurtluğun Sonya'

ya ait olduğunu sanmak aptallığını göstermişim. Rahmetli babam kızkardeşime çeyiz olarak satın almıştı onu. Şu ana kadar, tam bir ahmak gibi, yasa gereğince, yurtluğun kızkardeşimden Sonya'ya geçmiş olduğunu sanıyordum.

SEREBRYAKOV Doğru, yurtluk Sonya'nındır. Bunu tartışan mı var? Sonya'nın rızası olmadan onu satacak değilim. Zaten bu işi Sonya'nın iyiliği için yapmayı tasarlıyorum.

VOYNİTSKİ: Akıl almaz bir şey bu! Akıl almaz bir şey! Ya ben aklımı kaçırdım, ya da ya da...

MARİYA VASİLYEVNA Jan, Aleksandr'a karşı çıkma. İnan bana, neyin iyi neyin kötü olduğunu o bizden iyi bilir!

SEREBRYAKOV Neden telaşlandığını anlamıyorum. Tasarının ideal olduğunu söylemiyorum. Eğer herkes onu yararsız bulacak olursa, ısrar edecek değilim..

(Bir sessizlik)

TELYEGİN *(sıkıntılı ve şaşkın)* Ben, efendimiz, bilime karşı sadece derin bir saygı değil, aynı zamanda, ailesel, akrabasal duygular beslemekteyim. Kardeşim Grigori İlyiç'in karısının kardeşi, yüksek malumlarınızdır, Konstantin Trifimoviç Lakedemonov, yüksek ihtisas sahibiydi...

VOYNİTSKİ Dur, Vaflya, iş konuşuyoruz şimdi... Bekle biraz, sonra devam edersin... *(Serebryakov'a)* Tamam, ona sor işte. Bu yurtluk onun amcasından satın alındı.

SEREBRYAKOV Ah, neden sorayım? Niçin?

VOYNİTSKİ Bu yurtluk, o zaman doksan beş bin rubleye alınmıştı. Babam yetmiş bin ödemiş, yirmi beş bin borç kalmıştı. Şimdi dinleyin beni... Eğer ben canım gibi sevdiğim kızkardeşimin yararına mirastan vazgeçmemiş olsaydım bu yurtluk satın alınamazdı. Onunla da yetinmeyip, tam on yıl öküz gibi çalıştım, borcun tümünü ödedim.

SEREBRYAKOV Bu t- -tışmayı başlattığıma pişman oldum.

VOYNİTSKİ Yurtluk borçlardan temizlendi ve bugünkü durumuna geldiyse bu benim kişisel çabalarımın sonucudur. Ve şimdi, yaşlandım ve paçamdan tutup atıyorlar beni buradan.

SEREBRYAKOV Anlamıyorum, nereye varmaya çalışıyorsun!

VOYNİTSKİ Tam yirmi beş yıl yönettim bu yurtluğu, çalışıp didindim, sana en vicdan sahibi bir kâhya gibi para gönderdim; ama bütün bu süre boyunca bir kere bile teşekkür et-

medin bana. Bütün bu süre boyunca —gençlik yıllarımdan bu güne kadar— yılda beş yüz ruble aldım. Sadaka parası! Bu parayı bir ruble bile arttırmak hiçbir zaman geçmedi aklından.

SEREBRYAKOV İvan Petroviç, bunu ben nasıl bilebilirdim? Pratikten hiçbir şey anlamayan bir adamım ben. Kendin istediğin kadar arttırabilirdin bu parayı.

VOYNİTSKİ Neden çalmadım sanki? Neden hepiniz birden horlamıyorsunuz beni hırsızlık yapmadığım için? Adalete en uygun şey olurdu bu, şimdi de böyle yoksul düşmezdim.

MARİYA VASİLYEVNA *(sert)* Jan!

TELYEGİN *(heyecanlı)* Vanya, dostum yapma, yapma... Tir tir titriyorum bak... İyi ilişkilerimizi neden bozalım? *(Öper onu)* Yapma.

VOYNİTSKİ Tam yirmi beş yıl işte şu annemle, köstebek gibi dört duvar arasında yaşadık... Bütün düşüncelerimiz, bütün duygularımız seninle ilgiliydi. Gündüzleri seni, senin çalışmalarını konuşur, seninle övünür, adını en büyük saygıyla anardık. Gecelerimizi, şimdi bütün benliğimle hor gördüğüm dergileri, kitapları okuyarak mahvettik.

TELYEGİN Yapma, Vanya, Yapma... Artık dayanamıyorum...

SEREBRYAKOV *(öfkeyle)* Anlamıyorum, ne istiyorsun?

VOYNİTSKİ Bizim gözümüzde daha yüce bir dünyanın varlığıydın sen. Makalelerini ezbere biliyorduk... Ama gözlerim açıldı artık! Her şeyi görüyorum! Sanat üstüne yazıyorsun ama, sanattan bir şey anladığın yok! Sevdiğin bütün o çalışmaların metelik etmezmiş! Aldattın bizi!

SEREBRYAKOV Baylar! Yatıştırın onu, yetti artık! Çıkıp gideceğim!

YELENA ANDREYEVNA İvan Petroviç, susmanızı istiyorum! İşitiyor musunuz?

VOYNİTSKİ Susmayacağım! *(Çıkıp gitmek isteyen Serebryakov'un önünü keserek)* Dur, bitirmedim! Hayatımı mahvettin! Yaşamadım ben, yaşamadım! Senin yüzünden hayatımın en güzel yıllarını yok ettim, telef olup gittiler! Sen benim en amansız düşmanımsın!

TELYEGİN Dayanamıyorum... Dayanamıyorum artık... Çıkıp gideyim... *(Şiddetli bir heyecan içinde çıkar.)*

SEREBRYAKOV Ne istiyorsun benden? Benimle böyle bir ton-

da konuşmaya ne hakkın var? Sen bir hiçsin! Yurtluk seninse, al onu, ihtiyacım yok!

YELENA ANDREVYEVNA Şu andan tezi yok bu cehennemden çıkıp gidiyorum! *(Bağırır)* Daha fazla dayanamam!

VOYNİTSKİ Hayatım yok olup gitti! Yetenekli, akıllı gözüpek bir insanım ben... Eğer normal yaşamış olsam, bir Schopenhauer, bir Dostoyevski çıkabilirdi benden... Saçmalamaya başladım! Aklımı kaçırıyorum!... Anneciğim, ümitsizlikten boğuluyorum! Anneciğim!

MARİYA VASİLYEVNA *(sert)* Aleksandr'ı dinle!

SONYA *(dadısının önünde diz çöker, sokulur ona)* Dadıcığım! Dadıcığım!

VOYNİTSKİ Anneciğim! Ne yapayım? Yok, bir şey söylemeyin! Ben kendim biliyorum ne yapacağımı! *(Serebryakov'a)* Beni unutmayacaksın! *(Ortadaki kapıdan çıkar.)*

(Mariya Vasilyevna da arkasından gider.)

SEREBRYAKOV Baylar, ne demek oluyor bütün bunlar? Bu kadarı fazla artık! Bu çılgını uzaklaştırın benden! Onunla aynı çatı altında yaşayamam! Şurada *(ortadaki kapıyı gösterir)* benimle neredeyse yan yana yaşıyor Köye, ya da küçük eve taşınsın... Yoksa ben göçerim buradan. Fakat onunla aynı evde oturamam bundan böyle..

YELENA ANDREYEVNA *(kocasına)* Bugünden tezi yok gidiyoruz buradan! Hemen şu dakika hazırlığa başlayalım!

SEREBRYAKOV Değersiz adam! Sen bir hiçsin!..

SONYA *(diz çökmüş durumda babasına dönerek, sinirli, gözyaşları arasından)* İnsaflı olmalısınız baba! Ben ve Vanya Dayı öyle mutsuzuz ki! *(Umutsuzluğunu dizginleyerek)* Unuttun mu, daha genç olduğun yıllarda Vanya Dayı'yla ninem geceleri senin için kitap çevirir, kağıtlarını kopye ederlerdi. Geceler boyu, her allahın gecesi! Ben ve Vanya Dayı durmak dinlenmek bilmeden çalıştık, kendimiz için bir tek kuruş harcamaya kıyamadık, hepsini sana gönderdik... Ekmeğimizi alın terimizle kazandık. Doğru değil böyle konuşmam, biliyorum, böyle konuşmam doğru değil ama, sen de anlamalısın bizi baba. İnsaflı olmalısın!

YELENA ANDREYEVNA *(heyecanlanmış, kocasına)* Aleksandr, Tanrı hakkı için, barış onunla. Yalvarırım.

SEREBRYAKOV Peki, barışayım. Onu ne suçluyor, ne de kızı-

yorum ona. Fakat davranışının en azından tuhaf olduğunu kabul edin. İzninizle, yanına gideyim. *(Orta kapıdan çıkar.)*

YELENA ANDREYEVNA: Daha yumuşak davran, yatıştır onu. *(Arkasından çıkar.)*

SONYA *(dadısına sokularak)*: Dadıcığım! Dadıcığım!

MARİNA: Bir şey yok yavrum. Erkek kazlar böyledirler, tıslar tıslar, sonra pısarlar... Tıslar tıslar, pısarlar...

SONYA: Dadıcığım!

MARİNA *(saçını okşar)*: Ayazda kalmış gibi titriyorsun! Hadi, hadi, küçük öksüzüm benim, Tanrı kullarına acır. Şimdi bir ıhlamur kaynatırım sana, ya da sıcak ahududu şerbeti yaparım, geçer Üzme kendini, küçük öksüzüm... *(Orta kapıya öfkeyle bakar)* Coşup taştınız erkek kazlar, Tanrı cezanızı versin!

(Sahne gerisinden bir silah sesi ve Yelena Andereyevna'nın çığlıklar kopardığı işitilir.)

MARİNA Uf, Tanrı cezanızı versin!

SEREBRYAKOV *(koşarak girer, korkuyla sendelemektedir)* Tutun onu! Tutun! Çıldırdı!

(Yelena Andreyevna ile Voynitski kapıda boğuşmaktadırlar.)

YELENA ANDREYEVNA *(Voynitski'nin elinden tabancayı almaya çalışarak)*: Verin onu! Verin diyorum size!

VOYNİTSKİ: Bırakın, *Hélène!* Bırakın beni!

(Kurtulur, koşarak girer, bakışlarıyla Serebryakov'u arar)

Nerede o? Hah, orada işte! *(Ateş eder.)* Mum! *(Bir sessizlik)* İsabet etmedi mi? Yine mi ıska? *(Öfkeyle)* Ah, şeytan... şeytan götürsün...

(Tabancayı yere çalar, bir sandalyeye bitkin yığılır. Serebryakov donup kalmıştır Yelena Andreyevna duvara dayanmış, bayılacak gibidir.)

YELENA ANDREYEVNA Götürün beni buradan! Götürün, öldürün... Ama... Burada kalamam... kalamam...

VOYNİTSKİ *(ümitsizlik içinde)* Oh, ne yaptım ben! Ne yapıyorum?

SONYA *(usulca)* Dadıcığım! Dadıcığım!

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

İvan Petroviç'in yatak odası. Aynı zamanda yurtlugun işlerinin yürütüldüğü çalışma odası olarak kullanılmaktadır. Pencere kıyısında üstünde gelir, gider defterleri ve her türden kağıdın durduğu büyük bir masa, bir yazı masası, kasalar, teraziler. Astrov için konulmuş bir küçük masanın üzerinde, resim gereçleri, boyalar, bir evrak çantası durmaktadır Bir kafes, içinde bir sığırcık. Duvarda, kimseye gerekli olmadığı belli bir Afrika haritası. Muşamba kaplı çok büyük bir divan. Solda, başka odalara açılan bir kapı; sağda, salona açılan kapı. Sağdaki kapının önüne, köylüler yeri kirletmesin diye bir yolluk serilmiştir Bir güz akşamı. Sessizlik.

Telyegin *ve* Marina *karşı karşıya oturmuş, yün sarmaktadırlar*

TELYEGİN Elinizi tez tutun Marina Timofeyevna, birazdan vedalaşmaya çağırırlar. Atların koşulması için emir verdiler bile.

MARİNA *(daha çabuk sarmaya çalışarak)* Az bir şey kaldı.

TELYEGİN Harkov'a gidiyorlar. Oraya yerleşeceklermiş.

MARİNA Böylesi çok daha iyi.

TELYEGİN Ürktüler Yelena Andreyevna, «Bir saat bile burada kalamam artık...» diyor da başka bir şey demiyor... Gidelim de gidelim... «Harkov'da bir süre oturur, duruma bakar, sonra da eşyalarımızı aldırırız» diyor. Eşyasız gidecekler.

Demek, Marina Timofeyevna, burada oturmaları kısmet değilmiş. Ne denir, alınyazısı...

MARİNA Böylesi çok daha iyi. Sabah çıkarttıkları patırtı yetmiyormuş gibi bir de ateş ettiler. Yazıklar olsun!

TELYEGİN Öyle. Tam Ayvazovski'nin * fırçasına değecek bir konu.

MARİNA Gözlerim kör olsa da görmeseydim. *(Bir sessizlik)* Eskiden nasıl yaşıyorduysak, yine öyle yaşayacağız artık. Sabah sekizde çay, saat birde öğle yemeği, akşam olunca da akşam yemeğine oturulacak. Her şeyin bir düzeni olmalı... Adam gibi, hıristiyan gibi yaşamalı... *(İçini çeker.)* Ben günahkâr, çoktandır erişte yemedim..

TELYEGİN Ya, çoktandır erişte yenmedi bu evde. *(Bir sessizlik)* Çoktandır Bu sabah, Marina Timofeyevna, köyde yürüyorum, bakkal arkamdan, «Hey seni asalak, çanak yalayıcı!» diye bağırmasın mı? Öyle bir acı geldi ki...

MARİNA Sen de aldırma anacığım. Hepimiz Tanrının asalağıyız. İş yapmadan oturduğumuz mu var? Sen, Sonya, İvan Petroviç hepimiz, çalışıp didiniyoruz! Hepimiz... Sonya nerede?

TELYEGİN Bahçede. Doktorla birlikte İvan Petroviç'i arıyorlar. Canına kıyar diye korkuyorlar.

MARİNA Ya o tabanca nerede?

TELYEGİN *(fısıltıyla)* Bodruma sakladım.

MARİNA *(alaylı bir gülümsemeyle)* Vay başımıza gelenler!

(Voynitski ve Astrov bahçeden gelirler.)

VOYNİTSKİ Bırak beni! *(Marina ile Telyegin'e)* Gidin buradan, hiç değilse bir saatliğine yalnız bırakın beni! Gözetim altında olmak istemiyorum?

TELYEGİN Hemen Vanya... *(Parmaklarının ucuna basarak çıkar.)*

MARİNA Erkek kaz seni! Tıs! Tıs! Tıs!

(Yün çilesini toplar, çıkar.)

VOYNİTSKİ Bırak beni!

ASTROV Seve seve! Zaten çoktan çıkıp gitmem gerekirdi buradan; fakat, tekrar ediyorum, benden aldığını geri vermezsen, gitmeyeceğim.

* Ünlü bir Rus ressamı *(Çev.)*

VOYNİTSKİ Senden hiçbir şey almadım.

ASTROV Bak, ciddi konuşuyorum, beni yolumdan alıkoyma. Çoktan gitmem gerekiyordu.

VOYNİTSKİ Senden hiçbir şey almadım.

(Otururlar.)

ASTROV Demek öyle, ha? Ne yapalım, biraz daha beklerim. Ama sonra, kusura bakma, zor kullanmam gerekecek. Seni bağlayıp arama yapacağız. Bunu çok ciddi söylüyorum.

VOYNİTSKİ Nasıl istersen. *(Bir sessizlik)* Ne enayilik: Sen iki kez ateş et, birini bile tutturama! Kendimi bunun için hiçbir zaman bağışlamayacağım!

ASTROV Madem ateş etmeye heveslendin, bari kendi kafana ateş etseydin ya!

VOYNİTSKİ *(omuzlarını silkerek)* Tuhaf. Adam öldürmeye kalkıştım, ama tutuklamıyorlar beni, mahkemeye vermiyorlar. Demek, deli sayıyorlar beni. *(Kindar bir gülüşle)* Evet, ben deliyim de, yeteneksizliklerini, ahmaklıklarını, insanı çileden çıkaran acımasızlıklarını profesör maskesi, çok bilmiş gözbağcı maskesi altında gizleyenler deli değil! Moruklara varıp sonra da herkesin gözü önünde başkalarını kucaklayanlar deli değil... Onu nasıl kucakladığını gördüm!

ASTROV Evet efendim, kucakladım efendim. Sana da işte bu kaldı! *(Nanik yapar.)*

VOYNİTSKİ *(kapıya bakarak)* Yok, asıl deli olan, dünya. Sizleri hâlâ üstünde tuttuğu için!

ASTROV Aptallığı bırak.

VOYNİTSKİ Ne var, deli değil miyim? Öyleyse davranışlarımdan da sorumlu değilim, aptalca konuşmak hakkına sahibim.

ASTROV Eski bir hiledir bu. Deli değil, dengi bozuksun sen. Dengesizsin, maskarasın. Önceleri ben de her dengi bozuğu hasta, anormal sayardım. Oysa şimdiki düşüncem, insanın normal durumunun dengi bozukluk olduğudur Sen tamamen normalsin.

VOYNİTSKİ *(yüzünü elleriyle kapar)* Utanıyorum! Bilsen, nasıl utanıyorum! Öyle keskin bir utanç duygusu ki bu, hiçbir acıyla karşılaştırılamaz. *(Tasayla)* Dayanamıyorum! *(Masaya eğilir)* Ne yapayım ben? Ne yapayım?

ASTROV Hiçbir şey

VOYNİTSKİ : Bir şey ver bana! Oh, Tanrım... Kırk yedi yaşındayım, altmış yaşına kadar yaşayacağımı varsaysak, daha on üç yılım var... Çok uzun! Bu on üç yılı nasıl geçireceğim? Ne yapacağım, ne ile dolduracağım onları? Oh, anlıyor musun beni... *(Astrov'un elini çırpınmalı bir biçimde yakalar)* Anlıyor musun, eğer hayatın geri kalanını bir başka türlü yaşamak olanağı olsaydı... Işıklı, dingin bir sabah uyanmak hayata yeniden başladığını, bütün geçmişin unutulduğunu, bir duman gibi dağılıp gittiğini hissetmek. *(Ağlar)* Yeni bir hayata başlamak... Söyle bana, nasıl başlamalı... ne ile...

ASTROV *(bezgin)* Ee, yeter artık be! Ne yeni hayatı! Seninle benim işimiz bitik...

VOYNİTSKİ Öyle mi?

ASTROV Bundan eminim.

VOYNİTSKİ Bir şey ver bana.. *(Kalbini göstererek)* İçim yanıyor.

ASTROV *(kızgın, bağırır)* Kes artık! *(Yumuşamış)* Bizden yüz yıl, iki yüz yıl sonra yaşayıp da hayatımızı böyle aptalca, böyle tatsız yaşadığımız için bizi hor görecek olanlar belki de mutlu olmanın yolunu bulacaklardır Bize gelince.. Bizim seninle tek bir umudumuz var: Mezarlarımızda yatarken, hayaller, belki hatta boş hayaller görmek... *(Bir iç çekişiyle)* Evet kardeş. Tüm bu bölgede, aklı başında aydın, dürüst, iki kişi vardı sadece: Sen ve ben. Fakat on yıl içinde günlük yaşamın tekdüzeliği, bu iğrenç hayat, içine çekip yuttu bizi, çürümüş buharlarıyla kanımızı zehirledi, biz de herkes gibi sıradan, bayağı kişiler olup çıktık. *(Canlı)* Fakat, lakırdıya tutma beni. Aldığını geri ver!

VOYNİTSKİ Ben senden hiçbir şey almadım.

ASTROV İlaç çantasından morfin şişesini aldın. *(Bir sessizlik)* Dinle, eğer ne pahasına olursa olsun kendini öldürmek niyetindeysen, git ormana, orada vur kendini. Ama morfini geri ver. Laf çıkar sonra, onu sana benim verdiğimden kuşkulanırlar... Oysa bana senin otopsini yapmak yeter de artar bile... Böyle bir şeyi ilginç bulacağımı mı sanıyorsun?

(Sonya girer.)

VOYNİTSKİ Beni rahat bırak.

ASTROV *(Sonya'ya)* Sofya Aleksandrovna dayınız ilaç çan-

tamdan bir şişe morfin çalmış, geri vermiyor. Söyleyin, akıllıca bir şey değil bu, tadında bıraksın. Zamanım da yok, gitmeliyim.

SONYA Vanya Dayı, morfini aldın mı?

(Bir sessizlik.)

ASTROV Aldı. Eminim...

SONYA Geri ver onu. Neden korkutuyorsun bizi? *(Tatlılıkla)* Ver, dayıcığım. Ben sanki senden daha çok mu mutluyum. Ama yine de umutsuzluğa kaptırmıyorum kendimi, sabrediyorum, hayatım kendi kendine bitene kadar da sabredeceğim... Sen de sabret. *(Bir sessizlik)* Ver onu! *(Elini öper.)* Kıymetli, yiğit dayım! Canım, biricik dayıcığım, ver hadi! *(Ağlar)* İyi yüreklisin sen, bize acıyıp vereceksin onu! Sabret dayıcığım! Sabret!

VOYNİTSKİ *(şişeyi masada koyduğu yerden alıp, Astrov'a verir)* Peki, al! *(Sonya'ya)* Ama bir an önce çalışmaya başlayalım, bir şeyler yapalım, dayanamayacağım yoksa... Dayanamayacağım.

SONYA Evet, evet, çalışacağız. Bizimkileri uğurlar uğurlamaz çalışmaya koyulacağız... *(Masadaki kağıtları sinirli biçimde karıştırır)* Her şeyi yüzüstü bıraktık.

ASTROV *(Şişeyi ilâç çantasına koyar ve kayışları sıkılaştırır)* Artık yola koyulabilirim.

YELENA ANDREYEVNA *(girer)* İvan Petroviç, siz burada mısınız? Az sonra yola çıkıyoruz. Gidip Aleksandr'ı görün, size bir şey söylemek istiyor.

SONYA Git, Vanya Dayı. *(Voynitski'nin koluna girer)* Gidelim. Babamla barışmalısınız. Mutlaka.

(Sonya ve Voynitski çıkarlar.)

YELENA ANDREYEVNA Gidiyorum. *(Elini Astrov'a uzatır)* Elveda.

ASTROV Demek gidiyorsunuz artık?

YELENA ANDREYEVNA Atlar arabaya koşuldu bile.

ASTROV Elveda.

YELENA ANDREYEVNA Bugün buradan gideceğinizi vaadetmiştiniz bana.

ASTROV Biliyorum. Birazdan yola çıkıyorum. *(Bir sessizlik.)* Korktunuz mu? *(Elini tutar)* Gerçekten, o kadar korkutucu mu bu?

YELENA ANDREYEVNA Evet.

ASTROV Belki her şeye rağmen, kalırdınız. Ha? Yarın, fidanlıkta...

YELENA ANDREYEVNA Hayır Karar verildi artık. Size böyle cesaretle bakabiliyorsam, gitme kararının verilmesindendir... Bir tek şey dileyeceğim sizden: Benim hakkımda iyi düşünün. Bana saygı duyasınız istiyorum.

ASTROV Eeh! *(Bir sabırsızlık hareketi yapar.)* Gitmeyin, çok rica ediyorum. Anlasanıza, bu dünyada yapacak hiçbir şeyiniz yok. Sizin, yaşamınızın hiçbir amacı yok, sizi oyalayacak hiçbir şey yok, ve eninde sonunda, duygularınıza teslim olacaksınız. Kaçınılmaz bir şey bu. Ne olur, Harkov'da, Kursk'ta, ne bileyim bir başka yerde değil de, burada, doğanın koynunda olsun bu... Hem de şiirsel olur, çok güzel olur doğrusu... Buralarda fidanlıklar, tam Turgenyev zevkine uygun, yarı harap çiftlikler vardır

YELENA ANDREYEVNA Ne gülünçsünüz. Size kızgınım, ama yine de tatlı duygularla anacağım sizi... İlgi çekici, özgün bir kişisiniz. Bir daha hiçbir zaman görüşmeyeceğiz, öyleyse niye saklamalı: Size kapıldım da biraz... Hadi, el sıkışalım, dostça ayrılalım. Beni kemlikle anmayın.

ASTROV *(elini sıkar)* Evet, gitmeniz daha iyi... *(Düşünceli)* İyi yürekli, içten bir insansınız sanki... ama yine de tüm varlığınıza sinmiş tuhaf bir şey var. Kocanızla çıkıp geldiniz; burada çalışan, çabalayan, bir şeyler yaratmaya uğraşan kim varsa işlerimizi bırakıp bütün yaz kocanızın damla illeti ve sizinle uğraşmak zorunda kaldık. İkiniz, o ve siz, hepimize tembelliğinizi başıboşluğunuzu bulaştırdınız. Kendimi size kaptırdım ve bütün bir ay boyunca elimi işe sürmedim. Oysa bu zaman süresince insanlar hastalandı; ormanlarıma genç fidanlıklara hayvan sürüleri sokuldu!.. Yani siz ve kocanız nereye ayak basarsanız kurutuyorsunuz orayı... Şaka ediyorum tabii, ama yine de... tuhaf. Ve eminim, eğer kalsaydınız çok büyük yıkımlar olacaktı burada. Ben de yıkılacaktım... ve sizin durumunuz da pek parlak olmayacaktı... Öyleyse, gidin! *Finita la comedia!*

YELENA ANDREYEVNA *(Astrov'un masasından bir kurşun kalem alır ve hızla cebine koyar)* Bu kurşun kalemi anmalık olarak alıyorum.

ASTROV Ne tuhaf şey... Tanıştık ve birdenbire, nedense... artık hiçbir zaman görüşmeyeceğiz. Dünyada her şey böyle. Hazır kimse yokken, Vanya Dayı bir buketle girmemişken, bırakın... öpeyim sizi... Veda öpücüğü... Ha? *(Boynunu öper.)* İşte böyle... çok güzel.

YELENA ANDREYEVNA Size mutluluklar dilerim... *(Çevreye bakınır)* Peki, işte, hayatta bir kere de bu olsun! *(Astrov'u taşkın bir hareketle öper, ve hemen aynı anda hızla ayrılırlar birbirlerinden).* Gitmeliyim artık.

ASTROV Olabildiğince çabuk gidin. Atlar koşulmuşsa hemen yola çıkın.

YELENA ANDREYEVNA Buraya geliyorlar sanırım.

(İkisi de kulak kabartırlar.)

ASTROV Finita!

(Serebryakov, Voynitski, elinde kitabıyla Mariya Vasiliyevna, Telyegin ve Sonya girerler.)

SEREBRYAKOV *(Voynistki'ye)* Geçmişi unutalım. Olup bitenlerden sonra, şu birkaç saat içinde o kadar çok şey yaşadım ve düşündüm ki, nasıl yaşamak gerektiği konusunda gelecek kuşaklara nasihat olarak koca bir tez yazabilirmişim gibi geliyor bana. Senin bağışlanma dileğini gönülden kabul ediyor, senden de beni bağışlamanı diliyorum. Elveda!

(Voynitski'yle üç kez öpüşürler.)

VOYNİTSKİ Daha önce aldığını düzenli olarak almaya devam edeceksin. Her şey eskisi gibi olacak.

(Yelena Andreyevna, Sonya'yı kucaklar.)

SEREBRYAKOV *(Mariya Vasilyevna'nın elini öper)* Maman!

MARİYA VASİLYEVNA *(onu öperek)* Aleksandr, yine fotoğraf çektirin de gönderin bana. Benim için ne kadar değerli olduğunuzu bilirsiniz.

TELYEGİN Elveda efendimiz! Bizi unutmayın!

SEREBRYAKOV *(kızını öperek)* Elveda... Elveda herkese... *(Astrov'un elini sıkar)* Sevimli dostluğunuz için teşekkür ederim... Sizin düşünce tarzınıza, coşkularınıza, meraklarınıza, taşkınlıklarınıza saygı duyuyorum... Fakat, yaşlı bir adamın, veda selamına bir uyarı eklemesine izin verin: Baylar, ortaya gerçek iş koymak gerekir! Evet, gerçek iş koymak gerekir ortaya! *(Eğilerek selamlar herkesi)* Hepinize mutluluklar dilerim! *(Çıkar. Mariya Vasilyevna ile Sonya da*

arkasından giderler.)

VOYNİTSKİ *(Yelena Andreyevna'nın elini tutkuyla öperek)* elveda... Bağışlayın beni... Bir daha hiçbir zaman görüşmeyeceğiz.

YELENA ANDREYEVNA *(duygulanmıştır)* Elveda sevgili dostum. *(Voynistki'nin başına bir öpücük kondurur ve çıkar.)*

ASTROV *(Telyegin'e)* Vaflya, söyle de, bu arada benim atları koşsunlar..

TELYEGİN Peki dostum. *(Çıkar.)*

(Astrov ve Voynitski yalnız kalırlar.)

ASTROV *(masadan boyaları toplar, çantasına koyar)* Niye uğurlamaya gitmiyorsun?

VOYNİTSKİ Bırak gitsinler. Ben... ben, yapamıyorum. Çok güç. Hemen bir şeylerle uğraşmam gerek. Çalışmak, çalışmak! *(Masadaki kağıtları karıştırır.)*

(Bir sessizlik. Koşum takımlarının çıngıraklarından, arabaların hareket ettiği anlaşılır.)

ASTROV Gittiler. Profesör memnundur şimdi. Bir daha öldürsen gelmez artık buraya.

MARİNA *(girer)* Gittiler *(Koltuğa oturup çorap örmeye koyulur)*.

SONYA *(girer)* Gittiler. *(Gözyaşlarını kurular)* Yolları açık olsun. *(Dayısına)* Eh, Vanya Dayı, hadi bir şeyler yapmaya koyulalım artık.

VOYNİTSKİ Çalışmak, çalışmak...

SONYA Seninle birlikte şu masanın başına oturmayalı ne kadar, ne kadar uzun zaman geçti. *(Masadaki lambayı yakar.)* Mürekkep kalmamış... *(Mürekkep şişesini alır, dolaba gidip mürekkep doldurur)* Fakat gitmiş olmaları yine de keder veriyor bana...

MARİYA VASİLYEVNA *(ağır ağır girer)* Gittiler! *(Oturur, okumaya dalar.)*

SONYA *(masaya oturur, hesap defterlerini gözden geçirmeye koyulur)* Her şeyden önce Vanya Dayı, faturaları kaydedelim. Korkunç savsaklamışız bunu. Bugün birisi hesabını istetti yine. Faturasını yazıver. Sen birini yazarken, ben ötekini yazarım...

VOYNİTSKİ *(yazar)* Bay... hesabına...

(Sessizce yazarlar.)

MARİNA *(esner)* Uykum geldi.

ASTROV Ne sessizlik... Divit uçları gıcırdıyor, cırcır böceği ötüyor... Canım çekmiyor ayrılmayı buradan... *(Koşum çıngırakları işitilir.)* İşte atları koşuyorlar... Sanırım sizlerle vedalaşmak zamanı geldi dostlarım, masamla da vedalaşayım —ve yolcu yolunda gerek!— *(Krokilerini evrak çantasına koyar.)*

MARİNA Acelen ne? Kalsana.

ASTROV Olmaz.

VOYNİSTKİ *(yazar)* «Ve eski borcundan iki ruble yetmiş beş kopek kaldı...»

(Bir İşçi girer.)

İŞÇİ Mihail Lvoviç, atlar koşuldu.

ASTROV Duydum. *(İlaç çantasını, bavulunu, evrak çantasını verir ona)* Al şunları, dikkat et, çanta ezilmesin.

İŞÇİ: Başüstüne. *(Çıkar.)*

ASTROV Haydi bakalım... *(Vedalaşmak için yaklaşır odadakilere.)*

SONYA Bir daha ne zaman görüşeceğiz?

ASTROV Sanırım yazdan önce değil. Kışın görüşebileceğimizi sanmıyorum... Tabii, eğer gerek olursa haber verirsiniz, gelirim. *(Elini sıkar)* Konukseverliğiniz, yakınlığınız... tek sözcükle her şey için teşekkürler. *(Gidip dadının alnından öper)* Allahaısmarladık, ihtiyarcık..

MARİNA Çay içmeden gidiyorsun öyle mi?

ASTROV Canım istemiyor dadı.

MARİNA: Belki bir kadeh votka içerdin?

ASTROV *(kararsız)*: Belki...

(Marina çıkar.)

ASTROV *(bir sessizlikten sonra)*: Atlardan biri topallıyor nedense. Dün Petruşka suvarmaya götürürken fark ettim...

VOYNİTSKİ Nallarım değiştirmelisin.

ASTROV Rojdestvennoye'de nalbanta uğramalı. Başka çare yok. *(Afrika haritasına yaklaşıp bakar)* Belki de şu Afrika sıcaktan cayır cayır yanıyordur şimdi! Korkunç bir şey!

VOYNİTSKİ Evet öyle olmalı.

MARİNA *(üstünde bir kadeh votka ve bir ekmek dilimi bulunan bir tepsiyle döner)* Buyur.

(Astrov votkayı alır, içer.)

MARİNA Afiyet olsun yavrum. *(Eğilerek selam verir)* Bir lokma da ekmek alsaydın.

ASTROV Yok, böyle iyi... Hepinize mutluluklar dilerim! *(Marina'ya)* Beni geçirme dadı. Gereği yok.

(Çıkar. Sonya onu uğurlamak için kandille arkasından gider Marina koltuğuna oturur.)

VOYNİSTKİ *(yazar)* 2 Şubat, 20 libre bezir yağı... 16 Şubat, yine 20 libre bezir yağı... Kara buğday...

(Bir sessizlik. Koşum çıngırakları işitilir.)

MARİNA Gitti.

(Bir sessizlik.)

SONYA *(döner, kandili masaya koyar)* Gitti.

VOYNİTSKİ *(Hesap tahtasında hesap yapıp yazar.)* Toplam... on beş... yirmi beş...

MARİNA *(esner)* Tanrım, günahlarımızı bağışla...

(Telyegin ayaklarının ucuna basarak girer, kapının yakınında oturur, gitarını yavaşça akord eder.)

VOYNİTSKİ *(Sonya'nın saçlarını okşayarak)* Çocuğum, bilsen nasıl güç geliyor bana! Ah, bilsen, nasıl güç geliyor!

SONYA Ne yapabiliriz? Yaşamak gerek! *(Bir sessizlik)* Yaşayacağız Vanya Dayı. Çok uzun günler, boğucu akşamlar geçireceğiz. Alınyazımızın bütün sınavlarına sabırla katlanacağız. Bugün de, yaşlılığımızda da, dinlenmek bilmeden, başkaları için çalışıp didineceğiz. Ecel saati gelip çatınca da uysalca öleceğiz ve orada, mezarın ötesinde, çok acı çektik, gözyaşı döktük, çok acı şeyler yaşadık diyeceğiz. Ve Tanrı acıyacak bize, ve biz seninle, canım dayıcığım, parlak, güzel, sevimli bir hayata kavuşacağız ve buradaki mutsuzluklarımıza sevecenlikle, hoşgörüyle gülümseyeceğiz ve dinleneceğiz. İnanıyorum buna dayıcığım, bütün kalbimle, tutkuyla inanıyorum... *(Voynitski'nin önünde diz çöker ve başını onun avuçlarına koyar Yorgun bir sesle tekrar eder.)* Dinleneceğiz!

(Telyegin gitarıyla yumuşak bir ezgi çalar.)

SONYA Dinleneceğiz! Melekleri dinleyeceğiz, elmaslar gibi yıldızlarla kaplı gökleri göreceğiz. Dünyanın tüm kötülüklerinin, tüm acılarımızın, dünyayı baştan başa kaplayacak olan merhametin önünde silinip gittiğini göreceğiz ve hayatımız bir okşayış gibi dingin, yumuşak, tatlı olacak. İnanı-

yorum, inanıyorum buna. *(Dayısının gözyaşlarını mendiliyle kurular)* Zavallı, zavallı Vanya Dayı, ağlıyorsun... *(Gözyaşları arasından)* Hayatında mutluluğu tadamadın, ama bekle Vanya Dayı, bekle... Dinleneceğiz... *(Kucaklar onu)* Dinleyeceğiz!

(Bekçinin sopa vuruşları. Telyegin gitarını usulca çalmakta, Mariya Vasilyevna broşürün kıyılarına notlar almakta, Marina çorap örmektedir.)

SONYA Dinleneceğiz!

PERDE AĞIR AĞIR İNER

VİŞNE BAHÇESİ

Komedi - Dört bölüm

KİŞİLER

LUBOV ANDREYEVNA RANEVSKAYA (Çiftlik sahibi kadın)
ANYA (Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)
VARYA (Ranevskaya'nın kız evlatlığı, 24 yaşında)
LEONİD ANDREYEVİÇ GAYEV (Ranevskaya'nın erkek kardeşi)
YERMOLAY ALEKSEYEVİÇ LOPAHİN (Tüccar)
PYOTR SERGEYEVİÇ TROFİMOV (Yüksek okul öğrencisi)
BORİS BORİSOVİÇ SİMEONOV PİŞÇİK (Çiftlik sahibi)
ŞARLOTTA İVANOVNA (Mürebbiye)
SEMYON PANTELEYEVİÇ YEPİHODOV (Muhasip)
DUNYAŞA (Hizmetçi kız)
FİRS (Uşak, 87 yaşında bir ihtiyar)
YAŞA (Genç uşak)
Yoldan Geçen
İstasyon Şefi
Posta Memuru
Konuklar (Hizmetçiler)

Olay, L. A. Ranevskaya'nın çiftliğinde geçer.

BİRİNCİ PERDE

Çocukların yatak odası olarak kullanılmış olduğu için hâlâ bu adı taşıyan bir oda. Birkaç kapı vardır. Bunlardan biri Anya'nın odasına açılır. Şafaktan az önce. Güneş doğmak üzeredir. Mayıs. Vişne ağaçları çiçek açmaya başlamıştır Fakat dışarıda hava soğuktur, bahçede sabah ayazı vardır.
Odanın pencereleri kapalıdır

Dunyaşa elinde mum, Lopahin bir kitapla girerler.

LOPAHİN Tren geldi, çok şükür Saat kaç?

DUNYAŞA Nerdeyse iki. *(Mumu üfleyerek söndürür.)* Hava aydınlandı sayılır.

LOPAHİN Ne kadar gecikti tren? En azından iki saat. *(Esneyip gerinir.)* Ben de az aptallardan değilim ha! Buraya treni istasyonda karşılamak için geldim, sonra da uyuya kalmışım... Oturduğum yerde... Hay Allah! Bari sen uyandırsaydın beni.

DUNYAŞA: Gittiniz sandım. *(Kulak kabartır)* İşte, galiba geliyorlar.

LOPAHİN *(kulak kabartır)* Yok... Bagajları almak, şu bu derken... *(Bir susuştan sonra)* Lubov Andreyevna beş yıl kaldı yurt dışında. Bilmiyorum şimdi nasıldır... İyi bir insan. Yumuşak, sade. On beş yaşında bir oğlandım, rahmetli babam —o sırada köyde bakkallık yapıyordu— yüzüme yumruğuyla vurmuş, burnumdan kan boşanmıştı... Neden bil-

mem, birlikte çiftliğin avlusundaydık bu sırada; babam sarhoştu. Lubov Andreyevna, şimdi anımsayabildiğimce çok gençti, incecikti; beni bu odaya, musluğun başına getirmiş, «Ağlama köylücük,» demişti; «evleninceye kadar geçer...» *(Bir susuştan sonra)* Köylücük... Babam köylüydü evet... Benimse şimdi beyaz bir yeleğim, kahverengi potinlerim var... Gelgelelim, altın palan da vursan eşek yine eşektir... Zenginim şimdi, bol param var, ama biraz düşünürsen köylü köylüdür... *(Kitabın sayfalarını çevirir)* Şimdi şu kitabı okuyordum ya, aklıma hiçbir şey girmedi. Okurken uyuya kalmışım. *(Susarlar.)*

DUNYAŞA Köpekler de sabaha kadar uyumadılar; efendilerinin geleceğini sezinlediler demek.

LOPAHİN: Dunyaşa, neyin var senin?

DUNYAŞA: Elim ayağım titriyor. Kendimi tutmasam bayılacağım...

LOPAHİN Pek çıtkırıldım olmuşsun. Giyimin küçük hanım giyimi. Saçın başın desen, öyle. Olmaz. İnsan kendini bilmeli.

(Yepihodov bir çiçek demetiyle girer. Ceket giymiştir. İyice parlatılmış çizmeleri her adım atışta şiddetle gıcırdamaktadır.)

(İçeri girdiği an elindeki demeti düşürür.)

YEPİHODOV *(çiçekleri yerden alırken)* Bahçıvan gönderdi. oturma odasına konulacakmış. *(Çiçekleri Dunyaşa'ya verir.)*

LOPAHİN Bir bardak şıra getirsene bana.

DUNYAŞA Başüstüne. *(Çıkar.)*

YEPİHODOV Sabah ayazı, eksi üç, ama vişnelik baştan aşağı çiçeğe kesmiş. Şu bizim iklimi beğenmiyorum. *(İçini çeker.)* Beğenmiyorum, hayır. Bir kerecik de yüzümüze gülse ya. Ha, Yermolay Alekseyeviç, izninizle ekleyeyim, şu çizmeleri alalı üç gün oldu, bir gıcırtı bir gıcırtı, deme gitsin. Neyle yağlamalı dersiniz?

LOPAHİN Yeter. Kafa şişirdin.

YEPİHODOV Her gün yeni bir musibet geliyor başıma. Ama umurumda değil artık, aldırmıyorum, gülümsüyorum bile.

(Dunyaşa girer, Lopahin'e şırayı verir.)

(Devamla) Ben gideyim. *(Çarpıp masayı düşürür)* Alın işte... *(Bir çeşit zafer kazanmışçasına)* Görüyor musunuz, ya-

ni ifademi bağışlamanızı rica ederim, şu duruma bakın... Harika bir durum!.. *(Çıkar.)*

DUNYAŞA: Biliyor musunuz Yermolay Alekseyeviç, niye gizleyeyim sizden; Yepihodov evlenme önerisinde bulundu bana.

LOPAHİN Ya!

DUNYAŞA: Bilmem ki ne yapmalı... Yumuşak huylu bir insan, ama bazı kere konuşmaya başladı mı, hiçbir şey anlamıyorsun... Güzel şeyler, duygulu şeyler, ama anlaşılmıyor. Sanki hoşlanıyorum gibi ondan. Beni çılgınca seviyor. Bahtsız bir insan. Her gün bir musibet geliyor başına. Burada takılmak için ona ne diyorlar biliyor musunuz: Yirmi iki musibet.

LOPAHİN *(kulak kabartır)* İşte sanırım geliyorlar.

DUNYAŞA: Geliyorlar! Ne oluyor bana... Her yanım buz kesti.

LOPAHİN Evet, geliyorlar gerçekten. Karşılayalım gidip. Beni tanıyacak mı acaba? Beş yıl oldu görüşmeyeli.

DUNYAŞA *(heyecan içinde)* Şimdi bayılacağım... Ah, bayılıyorum.

(Eve iki yaylı arabanın yanaştığı işitilir. Lopahin ve Dunyaşa hızla çıkarlar. Sahne boş kalır Yandaki odalarda bir gürültü başlar. Lubov Andreyevna'yı istasyonda karşılamaya gitmiş olan Firs, bir sopaya dayanarak sahneden hızlı hızlı geçer. Üstünde eski moda bir uşak üniforması, başında silindir şapka vardır Bir şeyler homurdanmaktadır ya, tek sözcüğü anlaşılmaz. Sahnede gürültü gitgide artar Bir ses: «Buradan geçelim...» Lubov Andreyevna, Anya, zincirinden tuttuğu küçük bir köpekle Şarlotta İvanovna, yol giysileri içinde; Varya sırtında palto ve başında bir atkıyla; Gayev, Simeonov-Pişçik, Lopahin. bir bohça ve şemsiyeyle Dunyaşa, çeşitli eşyalarla hizmetçiler girerler. Hepsi odadan geçerler.)

ANYA Buradan geçelim. Anne, bu odayı anımsıyor musun?

L. ANDREYEVNA *(sevinçli gözyaşları içinde)* Çocuk odası!

VARYA: Öyle soğuk ki, ellerim dondu. *(L. Andreyevna'ya)* Odalarınız bıraktığınız gibi anneciğim, biri beyaz, öteki menekşe renginde

L. ANDREYEVNA Çocuk odası, sevgili odam benim... Küçük

bir kızken burada uyurdum... *(Ağlar)* Şimdi de küçük bir kız gibiyim sanki... *(Kardeşini, Varya'yı, sonra yeniden kardeşini öper)* Varya da hep aynı, eskisi gibi, rahibeye benziyor. Dunyaşa'yı da tanıdım... *(Dunyaşa'yı öper))*

GAYEV Tren iki saat gecikti. Ne biçim iş? Ne biçim düzen?

ŞARLOTTA *(Pişçik'e)* Köpeğim fındık da yer.

PİŞÇİK *(şaşkın)* Tasavvur edebiliyor musunuz?

(Anya ve Dunyaşa dışında hepsi çıkarlar.)

DUNYAŞA Gözlerimiz yollarda kaldı... *(Anya'nın paltosunu, şapkasını çıkarmasına yardım eder.)*

ANYA Yolda dört gece uyumadım... Şimdi de dondum.

DUNYAŞA Gittiğinizde büyük perhiz günleriydi, kar yağıyordu, ayaz vardı. Şimdi öyle mi ya? Canım benim! *(Gülerek öper Anya'yı.)* Gözlerimiz yollarda kaldı, canım benim, biriciğim... Size hemen söylemekten kendimi alamayacağım, bir dakika beklemeye bile sabrım yok...

ANYA *(tembel)* Ne var yine?

DUNYAŞA Sayman Yepihodov var ya, Paskalyadan hemen sonra evlenme önerisinde bulundu bana.

ANYA Aklın fikrin hep bu işte. *(Saçlarını düzelterek)* Bütün firketeleri yitirmişim... *(Çok yorgundur, sendelemektedir.)*

DUNYAŞA Ne düşüneceğimi bilemiyorum artık. Beni öyle seviyor, öyle seviyor ki!

ANYA *(odasının kapısına sevecenlikle bakarak)* Odam, pencerelerim, sanki hiç ayrılmamış gibiyim onlardan. Evimdeyim! Yarın sabah kalkıp bahçeye koşacağım... Ah bir uyuyabilsem! Tüm yol boyunca uyumadım, içimi bir tedirginlik kemirdi durdu.

DUNYAŞA Geçen gün Pyotr Sergeyeviç geldiler.

ANYA *(sevinçle)* Petya!

DUNYAŞA Hamamda uyuyorlar şimdi, orda yatıp kalkıyorlar. Bize rahatsızlık vermek, yük olmak istemiyorlarmış. *(Cep saatine bakar.)* Kendilerini uyandırmak gerekirdi ya, Varvara Mihaylovna istemedi. Onu uyandırma dedi.

(Belinde bir anahtar demetiyle Varya girer.)

VARYA Dunyaşa, tez kahve yetiştir... Annem kahve istiyor.

DUNYAŞA Hemen. *(Çıkar.)*

VARYA Eh, tanrıya şükürler olsun, geldiniz. Evdesin yine.

(Anya'yı okşayarak) Canımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

ANYA: Çok sıkıntı çektim.

VARYA Tahmin ediyorum!

ANYA: Yola çıktığımda paskalyanın son haftasıydı, çok soğuk vardı o sırada. Şarlotta yol boyunca hokkabazlık yaptı, çenesi de durmak bilmedi. Sanki ne diye taktın kuyruğuma onu...

VARYA: Tek başına gidemezdin ki yavrucuğum. On yedi yaşında!

ANYA: Paris'e vardık. Orası da soğuk, kar yağıyor. Fransızcam berbat. Annem beşinci katta bir yerde oturuyor. Gittiğimde konukları vardı. Birtakım Fransız kadınlar, elinde kitapla yaşlı bir katolik papaz. Leş gibi sigara dumanı sinmiş, sıkıntılı bir oda. Anneme birden öyle acıdım, öyle acıdım ki, boynuna sarıldım, bırakmadım bir türlü... Annem de sonra okşadı durdu beni, ağladı...

VARYA *(gözyaşları içinde)* Yeter, yeter...

ANYA: Mentone'daki yazlığını zaten satmış, hiçbir şeyi kalmamış, hiçbir şeyi. Bende tek kuruş yok; Paris'e dar darına ulaşmıştık. Ve annem anlayamıyordu bunu. İstasyon lokantalarında yemeğe oturuyoruz, en pahalı yemekleri ısmarlıyor. Garsonlara da birer ruble bahşiş. Şarlotta da aşağı kalmadı ondan. Yâşa dersen, öylesine okkalı porsiyonlar istiyordu ki kendine, korkunç! Yâşa annemin uşağı, onu da getirdik.

VARYA Gördüm alçağı.

ANYA Ee, nasıl oldu? Borç taksitlerini ödeyebildin mi?

VARYA Ne gezer.

ANYA Tanrım, tanrım...

VARYA Çiftlik ağustosta satılığa çıkarılıyor

ANYA Tanrım...

LOPAHİN *(kapıdan içeri başını uzatarak meler)* Me-ee-ee... *(Geri çekilir.)*

VARYA *(ağlamaklı)* Suratına şunu bir indirsem... *(Yumruğunu sıkar.)*

ANYA *(Varya'yı kucaklar; sevecen)* Varya, sana evlenme önlerisinde bulundu mu? *(Varya başını olumsuz anlamda sallar)* Seviyor seni ama... Ne diye birbirinize açılmıyorsunuz? Ne bekliyorsunuz?

VARYA: Bana kalırsa bir şey çıkmayacak bu işten. Onun yığınla işi var, benimle uğraşmaya vakti yok... Zaten umursamıyor da beni... Tanrı iyiliğini versin ya, onu karşımda görmek ağır geliyor bana. Herkes düğünümüzden söz ediyor; kutlayan kutlayana, fol yok yumurta yok oysa, her şey bir düş gibi... *(Bir başka ses tonuyla)* Yeni bir broş almışsın, arı, öyle değil mi?

ANYA *(kederli)* Annem satın aldı. *(Odasına gider; bu kez sevinçle, bir çocuk gibi konuşur)* Paris'te balona da bindim!

VARYA: Canımın içi geldi! Güzeller güzeli geldi!

(Dunyaşa cezveyle dönmüş, kahveyi hazırlamakta dır.)

VARYA *(kapının yanında durarak, devamla)* Bütün gün, cancağızım, ev işleriyle uğraşırken, bir yandan da düş kuruyorum. Seni bir zengin kocaya versek benim de içim rahat ederdi. Bir manastıra girerdim. Sonra Kiev'e... Moskova'ya filan giderdim... Kutsal yerleri gezerdim durmadan... Ne güzel olurdu!

ANYA: Bahçede kuşlar ötüşüyor. Saat kaç?

VARYA: Üç olmalı. Uyumalısın artık cancağızım. *(Anya'nın odasına girer.)* Ne güzel olurdu!

(Yâşa bir battaniye ve yol çantasıyla girer.)

YÂŞA *(sahne boyunca yürür; çok nazik)* Buradan geçebilir miyim efendim?

DUNYAŞA: Sizi neredeyse tanıyamıyordum Yâşa... Yurt dışında ne kadar da değişmişsiniz.

YÂŞA: Hımmm... Ya siz kimsiniz?

DUNYAŞA Siz buradan gittiğinizde ben şu kadarcıktım. *(Eliyle yerden yukarıya doğru bir işaret yapar)* Dunyaşa, Fedor Kozoyedov'un kızı. Anımsayamadınız!

YÂŞA Hımmm... Fıstık! *(Çevreye bakınır, kızı kucaklar, Dunyaşa bir çığlık atar, elindeki tabağı düşürür. Yâşa hızla çıkar.)*

VARYA *(kapıda, hoşnutsuz bir sesle)* Ne oluyor orada?

DUNYAŞA *(ağlamaklı)* Tabağı kırdım.

VARYA: Uğurdur.

ANYA *(odasından çıkarak)* Anneme haber vermeli: Petya burada.

VARYA: Hizmetçilere onu uyandırmamalarını söyledim.

ANYA *(düşünceli)* Babam öleli altı yıl oldu. Ondan bir ay sonra da kardeşim Grişa boğuldu ırmakta. Yedi yaşında, güzelim oğlancık. Annem dayanamadı tüm bunlara. Alıp gitti başını, gitti, arkasına bakmadan... *(Titrer)* Nasıl da anlıyorum onu! Bir bilse, nasıl da anlıyorum! *(Bir susuştan sonra)* Petya Trifimov, Grişa'nın öğretmeniydi, anneme acısını anımsatacak şimdi...

(Sırtında bir ceket ve beyaz bir yelekle Firs girer).

FİRS *(cezveye bakar; kaygılı)* Hanımefendi kahvaltılarını burada yapacaklar *(Beyaz eldivenlerini giyer)* Kahve hazır mı? *(Dunyaşa'ya sertçe)* Hey! Hani bunun kreması?

DUNYAŞA: Hay Allah!.. *(Hızla çıkar.)*

FİRS *(kahve cezvesinin yanında telaşlı hareketler yapar)* Beceriksiz... *(Mırıldanır)* Paris'ten geldiler... Beyefendi de bir zamanlar Paris'e gitmişti... Faytonla... *(Güler.)*

VARYA: Firs, ne oluyor?

FİRS: Daha ne olsun? *(Sevinçli)* Hanımım geldi! Bu günü de gördüm! Artık ölsem de gam yemem... *(Sevinçten ağlar.)*

(L. Andreyevna, Lopahin, Gayev, Simeon-Pişçik girerler. Simeon-Pişçik'in üzerinde ince çuhadan bir cepken ve şalvar vardır. Gayev girerken, kolları ve bedeniyle bilardo oynuyormuşçasına hareketler yapar.)

L. ANDREYEVNA Nasıl deniyordu? Söylesene... Sarı top köşeye! Ortada bir çiftleme!

GAYEV Köşeden bir kesme! Bir zamanlar seninle bu odada yatardık kardeşim, şimdi elli birinci yaşımı sürmekteyim ne kadar tuhaf bir şey bu...

LOPAHİN Evet, zaman geçip gidiyor.

GAYEV Kim?

LOPAHİN: Zaman diyorum, geçip gidiyor

GAYEV Burası da tefarik otu kokuyor...

ANYA: Ben yatmaya gidiyorum, iyi geceler anne. *(Annesini öper.)*

L. ANDREVYEVNA Bir tanem benim, yavrum. *(Anya'nın elini öper.)* Eve döndüğüne seviniyor musun? Ben hâlâ inanamıyorum.

ANYA: Hoşça kal dayı.

GAYEV *(Anya'nın yüzünü ve elini öper)* Tanrı seni korusun. Ne kadar da annesine benziyor! *(Kızkardeşine)* Luba, onun yaşındayken tıpkı böyleydin.

(Anya, Lopahin ve Pişçik'le el sıkışır, çıkar ve arkasından kapıyı kapatır.)

L. ANDREYEVNA Çok yoruldu.

PİŞÇİK: Yol çok uzun olmalı.

VARYA *(Lopahin'e ve Pişçik'e)* Eh, baylar? Saat üç, konuk gideceği zamanı da bilmeli.

L. ANDREYEVNA *(güler)* Hep aynısın Varya. *(Kucaklayıp öper onu.)* Kahvemi içeyim, hep birden kalkarız. *(Firs, L. Andreyevna'nın ayağının altına bir yastık koyar.)* Teşekkür ederim cancağızım. Kahveye alıştım... Gece gündüz içiyorum. Sağolasın ihtiyarcık. *(Firs'i öper.)*

VARYA: Gidip bakayım, bütün eşyaları getirdiler mi?.. *(Çıkar.)*

L. ANDREYEVNA Bu oturan ben miyim? *(Güler)* Sıçramak, kollarımı sallamak geliyor içimden. *(Yüzünü elleriyle kapar)* Ya bütün bu gördüklerim düşse! Tanrı bilir ya, seviyorum yurdumu, içten seviyorum. Kompartımanın penceresinden dışarı bakıyordum, ağlıyordum hep... *(Gözyaşları içinde)* Şu kahvemi içeyim. Çok teşekkür Firs, teşekkürler ihtiyarcığım. Çok sevinçliyim, hâlâ yaşadığına...

FİRS Dün değil, önceki gün...

GAYEV Kulağı iyi işitmiyor.

LOPAHİN Benimse sabahın saat beşinde Harkov'a gitmem gerekli. Ne can sıkıcı bir iş! Oysa size bakmak, sizinle konuşmak isterdim... Her zamanki gibi olağanüstü güzelsiniz.

PİŞÇİK *(derin derin iç geçirerek)* Hatta daha da güzellleşmiş... Üstünde Paris giysileri... İnsanın fikri şaşıyor...

LOPAHİN Kardeşiniz, işte şu Leonid Andreyiç, benim için, odunun tekidir, köy ağasıdır der. Banaysa vız gelir, tırıs gider bunlar. Varsın, dilediğini söylesin o. Benim istediğim tek şey, sizin bana eskisi gibi inanmanız, insanı allak bullak eden o dokunaklı gözlerinizin eskiden olduğu gibi bana bakmalarıdır. Allah büyüktür! Babam, sizin babanızla dedenizin kölesiydi. Ama siz bir zamanlar benim için öyle çok şeyler yaptınız ki, onların dışında kalan her şeyi unuttum. Sizi en yakınımda bir insan gibi, hatta daha da çok seviyorum...

L. ANDREYEVNA: Yerimde oturamıyorum, elimde değil... *(Sıçrayıp kalkar, şiddetli bir heyecan içinde yürür)* Bu mutluluğu kaldıramayacağım... Gülün üstüme, aptalın tekiyim beln... Ah, dolapçığım benim... *(Dolabı öper.)* Masacığım benim...

GAYEV Dadı öldü, sen yokken.

L. ANDREYEVNA *(oturur, kahvesini içer)* Biliyorum, toprağı bol olsun. Yazdılardı bana.

GAYEV Anastasi de öldü. Petruşka Kosoy ise ayrıldı bizden; şimdi kentte, karakolda çalışıyor. *(Cebinden bir akide şekeri kutusu çıkarır. Ağzına atıp emer.)*

PİŞÇİK: Kızım Daşenka size selam söyledi...

LOPAHİN Size çok hoş, çok sevindirici bir şey bildirmek istiyorum. *(Saatine bakar)* Gitme vaktim de geldi. Ama haydi bir iki sözle anlatıvereyim. Biliyorsunuz, borçlarınızın karşılığında vişne bahçesi satışa çıkarıldı; ağustosun yirmi ikisinde açık artırma var. Ama siz hiç kaygılanmayın cancağızım, gönül rahatlığıyla uyuyun, çünkü bir çıkış yolu var Şimdi tasarımı söyleyeceğim size. Dikkatinizi rica ederim. Çiftliğiniz kentten yirmi verst uzaklıkta bulunuyor, ve şimdi de yakından demir yolu geçmede. Ve eğer vişne bahçesiyle ırmak arasındaki topraklarınız, üzerlerinde yazlık evler yapılmak üzere parsellenir de bu iş için kiraya verilirse, yılda en azından yirmi beş bin ruble gelirin olur.

GAYEV Özür dilerim, çok saçma!

L. ANDREYEVNA Sizi tam olarak anlayamıyorum Yermolay Alekseyiç.

LOPAİN Yazlıkçılardan dönüm başına en azından yirmi beş ruble alırsınız. Ve hemen şimdi başlayın bu işe, size istediğiniz yemini edeyim; güze kadar elinizde kıymık kadar boş arazi kalmaz, hepsini alırlar. Uzun sözün kısası, kutlarım sizi, kurtuldunuz. Arazinin bulunduğu yöre bir harika. Irmak yüzmeye elverişli derinlikte. Fakat, kuşkusuz, toprağın düzenlenmesi, temizlenmesi gerekiyor Sözgelimi, bütün eski yapıları, artık hiçbir işe yaramayacak şu evi yıkmak, yaşlı vişne bahçesini de kesip ortadan kaldırmak gerekecek...

L. ANDREYEVNA: Kesip ortadan kaldırmak mı? İkigözüm, bağışlayın ama, sizin hiçbir şeyden anladığınız yok. Eğer tüm

bu ilin sınırları içinde ilgiye değer, hatta seçkin bir şey varsa, o da bizim vişne bahçemizdir.

LOPAHİN Bahçenizin seçkin olan tek yanı genişliğidir, başka bir şey değil. Vişne dediğiniz iki yılda bir yetişir, onu da ne yapacaksınız, kimsenin satın aldığı yok.

GAYEV «Ansiklopedik Sözlük»te bu bahçenin sözü ediliyor.

LOPAHİN *(saatine bakarak)* Eğer bir şeyler düşünmez, bir şeyler yapmazsak, yirmi iki ağustosta vişne bahçesi de, tüm çiftlik de açık artırmayla satılacak. Karar sizin! Başka bir çıkış yolu yok, yemin ederim. Yok başka bir çıkış yolu!

FİRS: Eski zamanlarda, bundan kırk elli yıl önce, vişneyi kurutur, suda yumuşatır, salamuraya yatırır reçel kaynatırlardı; kimi zaman da...

GAYEV Kapa çeneni Firs!

FİRS: Kimi zaman da kurutulmuş vişneyi arabalarla Moskova'ya, Harkova'ya götürürlerdi. Para vardı bu işte! Vişne kurusu da bir yumuşak, bir sulu, bir tatlı, bir kokulu olurdu ki o zamanlar. Yapmanın yolunu yordamını bilirlerdi...

L. ANDREYEVNA Ne oldu şimdi bu yol yordama?

FİRS Unutuldu. Kimse anımsamıyor.

PİŞÇİK *(L. Andreyevna'ya)* Paris'te ne var ne yok? Nasıl oralar? Kurbağa yediniz mi?

L. ANDREYEVNA Timsah yedim.

PİŞÇİK: Tasavvur edebiliyor musunuz!

LOPAHİN Şimdiye kadar köylerde efendilerle köylüler olurdu. Şimdi bir de yazlıkçılar çıktı. En küçüklerine varana kadar bütün kentlerin çevresi bu yazlıkçılarla doldu. Hatta yazlıkçı sayısının yirmi yıl sonra olağanüstü artacağı söylenebilir. Şimdi balkonlarında oturup çay içmekle yetiniyorlar ya, gün gelecek, o bir dönümlük topraklarında çiftçilikle de uğraşacaklardır; o zaman da vişne bahçeniz, mutlu, zengin, görkemli bir yaşam kazanacak!..

GAYEV *(kızar)* Ne saçmalık!

(Varya ve Yâşa girerler.)

VARYA Anneciğim, iki telgraf var size. *(Anahtarlardan seçip ayırdığı biriyle eski dolabı şangırtıyla açar.)* İşte, burada.

L. ANDREYEVNA: Paris'ten. *(Telgrafları okumadan yırtar.)* Paris işi sona erdi...

GAYEV Luba, biliyor musun bu dolap kaç yaşındadır? Geçen hafta alttaki çekmeceyi açmıştım; baktım birtakım rakamlar işlenmiş kızgın demirle. Tam yüz yıl önce yapılmış bu dolap. Nasıl? Ha? Diyorum, jübilesi bile yapılabilirdi. Cansız bir cisim, evet, ama ne de olsa bir kitap dolabıdır.

PİŞÇİK *(şaşkınlık içinde)* Yüz yıl... Tasavvur edebiliyor musunuz?

GAYEV Evet... Çok değerli bir şeydir. *(Dolaba dokunarak)* Değerli, çok saygın dolap! Yüz yılı aşkın bir süredir iyiliğin ve adaletin parlak ülkülerine hizmet eden varlığın önünde saygıyla eğiliyorum. Senin verimli bir çalışmaya o eşsiz çağrın, soyumuzun tüm kuşakları boyunca *(gözyaşları içinde)* zihin açıklığını, iyi bir geleceğe olan inancı destekledi; bizleri yüz yıl boyunca iyilik ve toplumsal bilinç ülküleriyle besleyip eğittin.

(Bir sessizlik)

LOPAHİN :Evet...

L. ANDREYEVNA : Hep aynısın Lenya.

GAYEV *(biraz bozulmuş)* Toptan sektirip sağ köşeye! Ortadan bir kesme!

LOPAHİN *(saate bakar)* Eh, ben gitmeliyim artık.

YAŞA *(L. Andreyevna'ya ilaç verir)* Haplarınızı belki şimdi alırsınız...

PİŞÇİK : Cancağızım, ilaç denen şeyi almaya hiç gerek yoktur. Çünkü ondan ne yarar ne zarar gelir... Verin bakayım şunları bana... sultanım. *(Hapları alır, avucuna boşaltır, üstlerine üfler, ağzına koyar ve bir yudum suyla yutar hepsini)* İşte!

L. ANDREYEVNA *(korku içinde)* Aklınızı mı kaçırdınız!

PİŞÇİK : Yo, yuttum hepsini.

LOPAHİN : Ne işkembe!

(Hepsi güler)

FİRS : Paskalyada bizdelerdi, yarım kova hıyar turşusu yediler *(Homurdanır.)*

L. ANDREYEVNA : Neden söz ediyor?

VARYA : Üç yıldan beridir homurdanıp duruyor böyle. Alıştık artık.

YAŞA : Yaşlılık...

(Şarlotta İvanovna, bir deri bir kemik, üstünde beyaz bir giysi, adamakıllı sıkılmış kemerinde bir tekgözlükle sahneden geçer.)

LOPAHİN Bağışlayın Şarlotta İvanovna, sizin hatırınızı sormadım henüz. *(Elini öpmek ister.)*

ŞARLOTTA *(elini çekerek)* Şimdi elimi öpmenize izin verirsem, arkadan dirseğimi, onun arkasından da omzumu istersiniz...

LOPAHİN Bugün işim rast gitmiyor. *(Hepsi gülerler)* Şarlotta İvanovna, bir numara yapın hadi!

L. ANDREYEVNA Şarlotta hadi bir numara yapın da görelim!

ŞARLOTTA Olmaz, şimdi uyumak istiyorum. *(Çıkar.)*

LOPAHİN Üç hafta sonra görüşmek üzere. *(L. Andreyevna'nın elini öper.)* Şimdilik hoşça kalın. Artık gitmeliyim. *(Gayev'e)* Allahaısmarladık. *(Pişçik'le öpüşür.)* Allahaısmarladık. *(Varya'nın, sonra Firs ve Yaşa'nın ellerini sıkar.)* Canım gitmek istemiyor. *(L. Andreyevna'ya)* Eğer yazlık işini düşünür de dediğim yönde bir karara varırsanız bildirin bana, size elli bin ruble borç veririm. İyi düşünün.

VARYA *(sert)* Gideceksiniz gidin artık canım!

LOPAHİN Gidiyorum, gidiyorum... *(Çıkar.)*

GAYEV Odun. Fakat, özür dilerim... Varya evlenecek onunla... Varya'nın yavuklusudur.

VARYA: Saçmalamayın dayı.

L. ANDREYEVNA Ne var bunda Varya? Çok sevinirdim böyle bir şeye. Yermolay Alekseyeviç iyi bir insan.

PİŞÇİK Doğrusunu söylemek gerekirse, çok saygı değer bir kişi... Benim Daşenka da... diyor ki... bir sürü şey söylüyor. *(Bir ara horlar, fakat hemen uyanır.)* Saygı değer hanımefendi, bana iki yüz kırk ruble borç vermenizi çok rica ediyorum... Yarın ipotek faizi ödeyeceğim...

VARYA *(korkmuş)* Yok paramız, yok!

L. ANDREYEVNA Gerçekten tek kuruşum yok.

PİŞÇİK: Bulunur, bulunur. *(Güler)* Ümidimi hiçbir zaman yitirmem. Her şey bitti, mahvoldum artık diye düşündüğüm bir sırada, demiryolu benim topraklardan geçmez mi! Tabii para ödediler bana bunun için. Bir de bakmışsın yarın öbür

gün bir şeyler daha oluverir... Daşenka iki yüz bin papel kazanacak... piyango bileti var.

L. ANDREYEVNA Kahvemi bitirdim, şimdi dinlenmeye çekilebilirim.

FİRS *(Gayev'in üstünü fırçalar; öğüt verircesine söylenir)* Yine yanlış pantolon giymişsiniz. Sizinle ne yapacağım bilmem ki!

VARYA *(sessiz)* Anya uyuyor. *(Usulca pencereyi açar)* Güneş doğdu artık, hava ılındı. Anneciğim, şu ağaçların güzelliğine bakın. Ne harika! Tanrım, ne güzel hava. Sığırcıklar ötüşüyor!

GAYEV *(öteki pencereyi açar)* Bahçe baştan aşağı beyaza kesmiş. Unutmadın ya Luda? Bu uzun yol, uzatılmış bir kemer gibi, öylece dümdüz uzar gider. Ay ışığıyla aydınlanmış gecelerde pırıl pırıldır. Anımsıyor musun? Unutmadın ya?

L. ANDREYEVNA *(pencereden bahçeye bakar)* Ah, çocukluğum benim, o lekesiz yıllar! Bu odada uyur, buradan bahçeye bakardım, her sabah mutluluk da uyanırdı benimle. Bu bahçe o zamanlar da böyleydi tıpkı, hiçbir şey değişmemiş. *(Sevinçle güler)* Beyaz, tüm beyaz! Oh, bahçem benim! Üzücü karanlık güzden, soğuk kıştan sonra gençsin yine, mutlulukla dolusun! Göğün melekleri bırakıp gitmediler seni... Ah göğsümün üzerinden, omuzlarımdan şu ağır taşı bir kaldırabilsem, geçmişi unutabilsem!

GAYEV Evet, şimdi bu bahçe borcun karşılanması için satılacak, ne kadar tuhaf...

L. ANDREYEVNA Bakın, bakın, rahmetli annemiz dolaşıyor bahçede... beyaz giysileriyle! *(Sevinçle güler)* İşte, o...

GAYEV Nerede?

VARYA Tanrı sizi esirgesin anneciğim.

L. ANDREYEVNA Yok kimse, bana öyle gelmiş. Sağda, yolun kameriyeye dönen kıvrımında beyaz bir ağaç kadın gibi eğilmiş...

(Sırtında aşınmış bir öğrenci üniformasıyla Trofimov girer, gözlüklüdür.)

L. ANDREYEVNA *(devamla)* Ne harika bir bahçe bu! Beyaz çiçek yığınları, mavi gök...

TROFİMOV Lubov Andreyevna!

(L. Andreyevna ona bakar.)

(Trofimov, devamla) Sizi selamlayacak, hemen çıkıp gideceğim. *(L. Andreyevna'nın elini hareretle öper)* Sabaha kadar beklemem emredilmişti ama sabrım yetmedi...)

(L. Andreyevna tanıyamadan bakmaktadır.)

VARYA *(gözyaşları içinde)* Petya Trofimov bu.

TROFİMOV Petya Trofimov. Grişa'nızın eski öğretmeni... Tanınmayacak kadar değiştim mi gerçekten?

(L. Andreyevna onu kucaklar ve sessizce ağlar.)

GAYEV *(üzgün)* Yeter Luba, yeter.

VARYA *(ağlar)* Sabaha kadar beklemenizi söylemiştim size Petya.

L. ANDREYEVNA Grişam benim Oğulcuğum... Grişa.. oğlum...

VARYA: Elden ne gelir anneciğim. Tanrı öyle istedi.

TROFİMOV *(yumuşak, ağlamaklı)* Yeter, yeter...

L. ANDREYEVNA *(sessizce ağlar)* Oğulcuğum öldü, boğuldu... Ne için? Ne için dostum? *(Sessiz)* Anya uyuyor orada, bense bağıra bağıra konuşuyorum. Gürültü yapıyorum... Size ne oldu Petya? Ne diye kötülediniz böyle? Ne diye yaşlandınız?

TROFİMOV Trende bir köylü karısı, sünepe beyefendi dedi bana.

L. ANDREYEVNA: O zamanlar çocuktunuz, sevimli bir öğrenciydiniz, şimdi saçlarınız dökülmüş, gözlükler... Herhalde öğrenci değilsinizdir artık? *(Kapıya gider.)*

TROFİMOV Sanırım sonsuza kadar öğrenci kalacağım ben...

L. ANDREYEVNA *(kardeşini öper, sonra Varya'yı)* Haydi gidip yatalım... Sen de yaşlanmışsın Leonid.

PİŞÇİK *(onun ardı sıra giderek)* Demek uyuyacağız şimdi... Oh, damla hastalığım nüksetti yine. Ben sizde kalayım... Lubov Andreyevna, ruhum; yarın sabah da iki yüz kırk rublecik bulabilsek...

GAYEV Hep eski terane...

PİŞÇİK: İki yüz kırk ruble... İpotek faizlerini ödeyeceğim...

L. ANDREYEVNA: Para yok bende cancağızım.

PİŞÇİK: Vallahi iade edeceğim ikigözüm... Çok bir şey değil ki...

L. ANDREYEVNA: Peki, peki, Leonid versin... Sen ver Leonid.

GAYEV Veririm, avucunu yalasın.

L. ANDREYEVNA Ver, ne yapalım... İhtiyacı varmış... İade edecekmiş.

(L. Andreyevna, Trofimov, Pişçik ve Firs çıkarlar. Gayev, Varya ve Yâşa kalır.)

GAYEV Kızkardeşim har vurup harman savurmak alışkanlığını bırakmamış hâlâ. *(Yâşa'ya)* Biraz ötede dur aslanım, leş gibi tütün kokuyorsun.

YÂŞA *(alaycı)* Siz de, Leonid Andreyiç, nasıldıysanız öylece kalmışsınız.

GAYEV Ne? *(Varya'ya)* Ne dedi bu?

VARYA *(Yâşa'ya)* Annen köyden gelmiş, dünden beri uşaklar bölmesinde bekliyor seni, görüşmek istiyor...

YÂŞA Allah selamet versin!

VARYA: Seni utanmaz seni!

YÂŞA Bana çok gereği vardı sanki. Yarın da gelebilirdi. *(Çıkar).*

VARYA Anneciğim hep eskisi gibi. En ufak bir değişiklik yok. Ona kalsa elimizde avucumuzda ne varsa, ona buna dağıtır.

GAYEV Öyle... *(Bir susuştan sonra)* Eğer bir hastalığa karşı çok fazla tedavi çaresi öneriliyorsa, bu hastalığın tedavisi yok demektir. Düşünüyorum, kafamı çatlatıyorum, bir sürü çare geliyor aklıma, bir sürü. Ama bu, doğru dürüst tek bir çare yok demektir. Birinden mirasa konmak, Anya'mızı çok zengin biriyle evlendirmek, Yaroslavl'a gidip yaşlı kontes teyzede şansımızı denemek, bunların hepsi de pek güzel olurdu. Teyze çok zengindir.

VARYA *(ağlar)* Tanrı yardımcınız olsun...

GAYEV Bırak şimdi zırlamayı. Teyze çok zengin ama bizi sevmiyor. Kızkardeşim önce soylu olmayan birine, bir dava vekiline kocaya vardı. *(Anya kapıda görünür.)* Soylu olmayan birine kocaya vardı ve daha sonra da pek erdemlice davrandı denemez. Çok iyi, çok tatlı bir insan, çok seviyorum, ama yumuşatıcı nedenler ne olursa olsun, yine de kusurlu olduğunu kabul etmemiz gerek. Zaten en ufak bir davranışında bile hissediliyor bu.

VARYA *(fısıltıyla)* Anya kapıda.

GAYEV Kim? Şaşılacak şey, sağ gözüme bir şeyler oldu... İyi göremiyorum. Perşembe günü bölge mahkemesindeydim de.

(Anya girer.)

VARYA: Ne diye uyumuyorsun Anya?

ANYA: Uyuyamıyorum. Uyku tutmuyor.

GAYEV Miniciğim benim. *(Anya'nın yüzünü ellerini öper)* Çocuğum... *(Gözyaşları içinde)* Sen benim yeğenim değil meleğimsin, her şeyimsin benim. İnan bana, inan...

ANYA: Sana inanıyorum dayı. Herkes seviyor, sayıyor seni... Fakat, dayıcığım, susman gerekiyor, susman. Annem için az önce neydi o söylediğin ablama? Ne diye söyledin bunu?

GAYEV Haklısın, haklısın... *(Anya'nın eliyle kendi yüzünü kapar.)* Gerçekten korkunç bir şey bu. Tanrım! Tanrı beni kurtarsın! Bugün de dolabın önünde bir söylev çektim!.. Ne aptallık! Daha söylevi bitirdiğim anda anlamıştım aptallık yaptığımı.

VARYA Doğru dayıcığım, sussanız daha iyi olur. Susun, hepsi bu.

ANYA Susarsan kendin de rahat edeceksin.

GAYEV Susacağım. *(Anya'nın ve Varya'nın ellerini öper.)* Susacağım. Sadece işten söz edeceğim. Perşembe günü bölge mahkemesindeydim, birkaç arkadaşla konuştum, söylediklerinden anladığıma göre, faiz ödeyerek, bono karşılığında bankadan borç para alınabiliyor.

VARYA Tanrı yardımcınız olsun!

GAYEV Salı günü gidip yine konuşacağım. *(Varya'ya)* Zırlamayı kes. *(Anya'ya)* Annen Lopahin'le konuşacak; Lopahin ona olmaz demez... Sen de dinlenir dinlenmez, Yaroslavl'a, kontes ninene gideceksin. Böylece üç koldan birden hareket edersek bu işi çözümleriz. Faizleri öderiz, kuşkum yok bundan... *(Ağzına bir akide şekeri atar)* Şerefim üzerine, istediğiniz her şey üzerine yemin ederim ki çiftlik satılmayacak! *(Coşkun)* Mutluluğum üzerine yemin ederim! İşte sana elimi uzatıyorum, eğer engellemezsem bu açık artırmayı, alçak adam, şerefsiz adam de bana! Tüm varlığım üzerine yemin ederim!

ANYA *(yeniden yatışmıştır, mutludur)* Ne kadar iyisin dayı, ne kadar akıllısın! *(Kucaklar)* İçim rahatladı! Yatıştım! Mutluyum!

FİRS *(sitemle)* Leonid Andreyiç, hiç mi tanrı korkusu yok sizde. Ne zaman uyuyacaksınız?

GAYEV Hemen, hemen. Sen git Firs. Ben artık kendim soyunurum. Eh, çocuklar, haydi *bye-bye*... Ayrıntıları yarın konuşuruz. Şimdi gidip yatın siz de. *(Anya'yı ve Varya'yı*

öper) Seksenli yılların adamıyım ben... Geçmiş yıllarla övünecek değilim ama, yine de kendime güven duymam için yaşamda başımdan çok şey geçtiğini söyleyebilirim. Köylülerin beni sevmeleri boşuna değil. Köylüyü tanımak gerek! Onunla hangi...

ANYA: Dayı. Başladın yine...

VARYA: Dayıcığım, susun.

FİRS *(sert)* Leonid Andreyiç!

GAYEV Gidiyorum, gidiyorum... Köşelerden çiftleyerek ortayal Beyaz topa bir vuruş... *(Çıkar. Ardı sıra Firs de tıpış tıpış yürür.)*

ANYA İçim rahatladı şimdi. Yaroslavl'a gitmek istemiyorum, ninemi sevmiyorum, ama yine de rahatladım. Teşekkürler sana dayı. *(Oturur.)*

VARYA: Uyumalı artık. Gidiyorum ben. Burada sen yokken tatsızlıklar oldu. Eski uşak odasında, biliyorsun, yaşlı uşaklar oturur sadece. Yefimuşka, Polya, Yevstigney bir de Karp. Birtakım dolandırıcıları da yanlarında geceletmeye başladılar, sesimi çıkarmadım. Bir de söylenti çıkarmışlar: Sözde, eli sıkıldıktan, yaşlı uşaklara yiyecek olarak nohuttan başka bir şey vermiyor muşum. Görüyor musun... Bütün bu laflar da Yevstigney'in başının altından çıkıyor... Peki, dedim... Madem öyle, görürsün sen. Çağırdım Yevstigney'i... *(Esner)* Geldi... Yevstigney dedim, bana nasıl yaparsın bunu, sersem... *(Anna'ya bakar)* Aneçka!

(Bir sessizlik)

Uyudu... *(Anya'nın koluna girer)* Yatağa gidelim haydi... Gidelim! *(Götürür)* Canımın içi uyudu! Gidelim... *(Çıkarlar.)*

(Bahçenin arkalarından bir yerden bir çobanın çaldığı kavalın sesi gelmektedir. Trofimov sahneden geçer; Varya'yla Anya'yı görünce durur.)

VARYA Şşşş... Uyuyor... uyuyor... Gidelim canımın içi.

ANYA *(usulca, yarı uykuda)* Nasıl yorulmuşum... Hep çanlar, çanlar... Dayı, sevgili dayıcığım... Annem... Dayım...

VARYA: Gidelim yavrucuğum, gidelim... *(Anya'nın odasına girerler.)*

TROFİMOV *(sevecen)* Güneşim benim! İlkbaharım!

PERDE

İKİNCİ PERDE

Kırsal alan. Yana kaykılmış, çoktan terk edilmiş bir manastır. Yanında bir kuyu; bir zamanlar mezar taşı oldukları anlaşılan büyük taşlar, eski bir tahta sıra. Gayevler'in çiftliğine giden yol görünür. Yanda, biraz uzakta, yukarı doğru uzanan kavakların gölgeli görüntüsü; vişne bahçesi oradan başlamaktadır. Uzakta birbiri ardısıra telgraf direkleri; ve çok çok uzakta, ufuk çizgisinde, büyük kentin ancak çok iyi ve açık havalarda görülebilen belli belirsiz silueti. Güneş batmak üzeredir. Şarlotta, Yâşa ve Dunyaşa tahta sırada oturmaktadırlar. Yepihodov yanlarında durmakta, gitar çalmaktadır. Hepsi düşünceye dalmıştır. Başında eski bir kasket olan Şarlotta omzundan tüfeğini çıkarır, Kemerinin tokasını düzeltir

ŞARLOTTA *(düşünceli)* İyi ki kimlik kartım yok da, kaç yaşında olduğumu bilmiyorum, hep gençmişim gibi geliyor bana. Küçük bir kız olduğum sırada babamla annem panayırlara gider, çok güzel numaralar yaparlardı. Ben de ölüm saltosu atar, çeşit çeşit numaracıklar yapardım. Babacığımla anneciğim öldükten sonra bir Alman hanımefendi beni alıp okuttu. Böylece yetiştim, sonra da mürebbiye oldum. Fakat nereliyim, kimim, bilmiyorum... *(Cebinden bir hıyar*

çıkarıp yemeye başlar.) Hiçbir şey bilmiyorum.
(Bir sessizlik)
Canım öyle konuşmak istiyor ki. Ama kiminle konuşacaksın... Kimsem yok.

YEPİHODOV *(gitarla çalıp söyler):* «Bana ne dünya telaşından, bana ne dosttan düşmandan...» Mandolin çalması ne güzel oluyor.

DUNYAŞA Mandolin değil o, gitar. *(Küçük bir el aynasına bakarak pudralanır.)*

YEPİHODOV Bir aşk çılgını için bu bir mandolindir... *(Mırıldanır)* «Karşılıklı aşkın ateşiyle ısınırdı yürek...
(Yâşa türküye katılır)

ŞARLOTTA: Ne korkunç türkü söylüyor bu insanlar... Uy... Çakallar gibi...

DUNYAŞA *(Yâşa'ya)* Yine de yurt dışında olmak ne mutluluk değil mi?

YÂŞA: Evet, kuşkusuz. Düşüncenizi kabul etmemem olanaksız. *(Esner. Sonra bir sigara tüttürür.)*

YEPİHODOV Anlaşılır bir şey. Yurt dışında artık herşey çoktandır tam kıvamında.

YÂŞA Çok açık.

YEPİHODOV Ben gelişmiş bir insanımdır, çeşitli kitaplar okurum, hepsi de ilginçtirler, fakat şu dört yön dedikleri şeyi bir türlü anlayamıyorum. Sonra, doğrusu ya, yaşamak ya da kendini vurmak, benim için fark etmez, fakat yine de yanımda bir revolver taşıyorum. Bakın... *(Tabanca gösterir.)*

ŞARLOTTA Hıyarı yiyip bitirdim. Şimdi gidiyorum. *(Tüfeği yine omzuna takar.)* Yepihodov, çok akıllı ve çok korkunç bir adamsın; kadınların seni çılgınca sevmesi gerek. Brr! *(Uzaklaşırken)* Ne kadar akıllı olurlarsa olsunlar yine de aptal bunlar... Konuşabileceğim kimse yok... Hep yalnızım, yalnız, hiç kimsem yok... Kimim ben, neden varım, belli değil... *(Hızlı hızlı uzaklaşır.)*

YEPİHODOV Doğrusu ya, başka konulara değinmeden, kendimi anlatacak olursam, yazgımın bana karşı çok acımasız olduğunu söylemem gerekiyor, kasırganın küçük bir tekneyle oynaması gibi oynuyor benimle; hadi yanıldığımı varsayalım, öyleyse neden bu sabah uyandığımda, sözün gelişi,

baktım, göğsümün üstünde korkunç iri bir örümcek duruyor... İşte böyle. *(İki eliyle gösterir.)* Sonra bir bardak şıra içeyim desem, bakıyorum, yüksek derecede sevimsiz bir şey var içinde, tahtakurusu cinsinden...

(Bir sessizlik)

Buckle'dan bir şey okudunuz mu?

(Bir sessizlik)

Sizi bir çift sözle rahatsız etmek istiyorum Avdotya Fedorovna.

DUNYAŞA: Söyleyin.

YEPİHODOV Sizinle başbaşa olmak isterdim... *(İçini çeker.)*

DUNYAŞA *(utanıp sıkılarak)* Pekâlâ... Ancak önce bana harmaniyemi getirin... Dolabın yanında duruyor... Burası biraz serinledi de.

YEPİHODOV Başüstüne... Hemen getireyim... Şimdi biliyorum artık revolverimle ne yapacağımı... *(Gitarı alır, çala çala uzaklaşır.)*

YÂŞA: Yirmi iki musibet... Sersemin teki, doğrusunu söylemek gerekirse... *(Esner.)*

DUNYAŞA İnşallah kendini vurmaz.

(Bir sessizlik)

Sinirli, kaygılı biri olup çıktım, her şey beni kaygılandırıyor. Bey evine hizmete alındığımda küçük bir kızdım. Artık köy yaşamına alışkanlığı yitirdim. Bakın ellerime, hanımefendi elleri gibi akça pakça oldular. Soylular gibi öyle nazlı, öyle çıtkırıldım oldum ki, her şeyden korkuyorum... Korkunç bir şey bu... Yâşa, beni aldatacak olursanız, sinirlerim ne olur bilemiyorum...

YÂŞA *(kızı öper)* Fıstığım! Kuşkusuz her genç kız kendini bilmelidir, kötü davranışlı kızlardan hiç haz etmem.

DUNYAŞA: Sizi korkunç sevdim, çok kültürlüsünüz, her şeyin değerini verebilirsiniz.

(Bir sessizlik)

YÂŞA *(esner)* Eve-et... Bence, eğer bir genç kız birini seviyorsa, ahlâksızlık yapıyor demektir...

(Bir sessizlik)

Açık havada sigara içmek pek hoş oluyor... *(Kulak kabartır)* Gelen var... Efendilerimiz geliyor...

(Dunyaşa tutkuyla kucaklar onu)

Doğru eve gidin, ırmakta yüzmekten dönüyormuş gibi, bu yoldan gidin. Karşılaşırsanız sizinle buluştuğumuzu sanacaklar. Bunu istemem.

DUNYAŞA *(usulca öksürür)* Sigara dumanından başıma ağrı çıktı... *(Gider.)*

(Yâşa yalnızdır. Manastırın yanına oturur. L. Andreyevna, Gayev, Lopahin girerler)

LOPAHİN Kesin olarak karar vermek gerek, zaman bizi beklemiyor. Soru çok basit aslında. Toprağı yazlık evler yapımı için kiraya vermek istiyor musunuz, istemiyor musunuz? Yanıtı da tek sözcük: Evet ya da hayır. Tek bir sözcük!

L. ANDREYEVNA : Bu iğrenç puroları kim içmiş burada... *(Oturur).*

GAYEV Demiryolu döşendi, her şey çok kolaylaştı. *(Oturur.)* Kente gittik, yemeğimizi yedik, döndük. Hepsi bir gün içinde. Şimdi eve gidip bir parti bilardo çekeyim... Sarı top ortaya!

L. ANDREYEVNA Yeterince vaktin var.

LOPAHİN Tek bir sözcük sadece! *(Yalvarırca)* Ama yanıt verin bana.

GAYEV *(esner)* Ne dediniz?

L. ANDREYEVNA *(para çantasına bakar)* Dün çok param vardı, bugün çok az. Zavallı Varyacığım, fazla masraf olmasın diye süt çorbasıyla doyuruyor herkesi. Mutfaktaki ihtiyarlara da nohuttan başka bir şey vermiyor. Bense anlamsızca har vurup harman savuruyorum. *(Para çantasını düşürür, altın paralar saçılır.)* Eh, döküldüler işte... *(Kederlenmiştir.)*

YÂŞA : İzninizle hemen toplayayım efendim. *(Paraları toplar)*

L. ANDREYEVNA Teşekkür ederim Yâşa. Ne diye yemek yemeye gittim sanki... Berbat bir müzikli restoran, masa örtüleri sabun kokuyor... Ne diye bu kadar çok içiyorsun Lenya? Ne diye bu kadar çok yiyorsun? Ne diye bu kadar çok konuşuyorsun? Bugün restoranda yine çok konuştun ve hepsi de yersizdi. Yetmişli yıllar üstüne, dekadanlar üstü-

ne... Kime bu laflar? Garsonlara dekadanlardan söz etmek!..

LOPAHİN Evet.

GAYEV *(elini sallar)* Ben iflah olmam, bu açık... *(Yâşa'ya sinirli)* Nedir bu, ne diye durmadan göz önünde dolaşıp duruyorsun...

YÂŞA *(güler)* Sesinizi duyduğumda gülmemi tutamıyorum...

GAYEV *(kızkardeşine)* Ya ben, ya o...

L. ANDREYEVNA Gidin buradan Yâşa, çekilin karşımdan.

YÂŞA *(L. Andreyevna'ya para kesesini verir)* Hemen gidiyorum. *(Gülmesini zor tutarak)* Hemen... *(Çıkar.)*

LOPAHİN Yurtluğunuzu zenginlerden Deriganov satın almaya hazırlanıyor. Açık artırmaya kendisi gelecekmiş diyorlar...

L. ANDREYEVNA: Siz bunu nereden duydunuz?

LOPAHİN Kentte konuşuyorlar.

GAYEV Yaroslavl'daki teyze para göndereceğini vaadetti ya, ne zaman ve ne kadar belli değil...

LOPAHİN Hiçbir fikriniz yok mu? Yüz bin; iki yüz bin?

L. ANDREYEVNA: Yok canım... On on beş bin gönderse ona da şükür.

LOPAHİN Kusura bakmayın ama, sizin kadar aklı havada, sizin kadar işten anlamaz, sizin kadar tuhaf insanlara rastlamadım daha. Size, kendi anadilinizde çiftliğinizin satılması söyleniyor, ve siz bunu anlamıyorsunuz.

L. ANDREYEVNA: Ne yapalım peki? Akıl verin, ne yapalım?

LOPAHİN Size durmadan bunu anlatıyorum ya. Her gün aynı şeyi söylemekten dilimde tüy bitti. Vişne bahçesini de, çiftlik arazisini de yazlık evler yapımı için kiraya vermelisiniz, ve bunu hemen, bir an önce yapmak zorundasınız— çünkü açık artırma günü gelip çattı!— Anlayın artık, anlayın bunu! Bir kere şu yazlık konusunda kesin karara varın. Avuç dolusu para vereceklerdir ve kurtulacaksınız.

L. ANDREYEVNA Yazlık, yazlıkçılar... Bağışlayın ama, çok bayağı...

GAYEV: Seninle tümüyle aynı kanıdayım.

LOPAHİN: Ya hüngür hüngür ağlayacak, ya avazım çıktığı kadar bağıracak, ya da düşüp bayılacağım şimdi. Yok artık! Canıma okudunuz be! *(Gayev'e)* Siz bir sümsüksünüz!

GAYEV Ne?

LOPAHİN Sümsük! *(Çıkıp gitmek ister.)*

L. ANDREYEVNA *(ürkmüş)* Yo gitmeyin, kalın burada cancağızım. Belki bir şeyler düşünürüz!

LOPAHİN Bunda düşünülecek ne var!

L. ANDREYEVNA: Gitmeyin rica ederim. Sizinle birlikte ne de olsa daha neşeliyiz.

(Bir sessizlik)

Kötü bir önsezi var içimde, sanki evimiz üstümüze çökecekmiş gibi...

GAYEV *(derin bir düşüncede)* Köşeye bir çiftleme... Ortada çapraz vuruş...

L. ANDREYEVNA İşlediğimiz günahların cezası...

LOPAHİN Ne günahınız olacak sizin...

GAYEV *(ağzına bir akide şekeri atarak)* Sözde varımı yoğumu akide şekerine harcamışım... öyle diyorlar... *(Güler.)*

L. ANDREYEVNA Benim ne günahım olacak, ha?.. Bir çılgın gibi, her an, durmaksızın saçıp savurdum paralarımı... Ve borçlanmaktan başka işi olmayan biriyle evlendim. Kocamın ölümüne şampanya neden oldu —çok içki içerdi— ve ne yazık ki birisine tutuldum hemen arkasından. Karşılıklı bir ilişkiye dönüştü bu, ve tam bu sırada —bu benim ilk cezalandırılışımdı ve darbe başıma indi dosdoğru— oğlum... boğuldu ırmakta, biliyorsunuz. Yurt dışına attım kendimi büsbütün, hiçbir zaman dönmemek üzere, bu ırmağı görmemek için bir daha... Gözlerimi kapadım, koştum bilinçsizce. O da ardım sıra, acımasızca, kabaca izledi beni... Mentone yakınlarında bir yazlık satın aldım, çünkü o hastalanmıştı orada. Ve tam üç yıl, gece gündüz, dinlenmek nedir bilmedim; hasta yedi bitirdi beni, içimin canlılığı söndü. Ve geçen yıl, yazlığı borçlarımız yüzünden sattıktan sonra Paris'e gittim. Orada da soyup soğana çevirdi beni, bıraktı sonra, bir başka kadınla çekip gitti... Kendimi zehirleyip öldürmeyi denedim... Ne kadar aptalca, ne kadar utanç verici... Sonra ansızın Rusya, yurdum çekti beni... Kızım. *(Gözyaşlarını siler)* Tanrım, tanrım, acı bana, bağışla günahlarımı! Cezalandırma daha fazla! *(Cebinden bir telgraf çıkarır)* Bugün Paris'ten aldım. Bağışlamamı diliyor, döne-

yim diye yalvarıyor... *(Telgrafı yırtar.)* Sanki müzik sesi geliyor bir yerlerden. *(Kulak kabartır.)*

GAYEV Bizim ünlü yahudi orkestrası bu. Dört keman, flüt ve kontrbas, anımsadın mı?

L. ANDREYEVNA Hâlâ duruyor mu onlar? Bir fırsatta bize çağıralım da bir akşam partisi düzenleyelim.

LOPAHİN *(kulak kabartır)* İşitilmiyor... *(Ezgiyi usuldan mırıldanır)* «Almanlar, parayı göster, Rus'u Fransız'a çevirsinler.» *(Güler)* Dün tiyatroda seyrettiğim oyun ne güzeldi, çok gülünçtü.

L. ANDREYEVNA Gülünç bir şey görmüyorum ben... Oyun değil de kendinizi seyretseniz daha iyi olur. Ne kadar renksiz bir yaşamı var hepinizin, ne kadar çok boş laf ediyorsunuz.

LOPAHİN Doğru. Niye gizlemeli ki, aptalca yaşıyoruz...

(Bir sessizlik)

Babam köylüydü, odunun tekiydi, aklı hiçbir şeye ermezdi, beni okutmadı, kafayı çekip dayak atmayı bilirdi sadece, hem de her zaman sopayla. Aslında ben de ondan farksızım, salağın, odunun tekiyim. Hiçbir şey okumam. İmlam derseniz, berbattır. Hem öylesine berbattır ki, ne zaman bir şey yazmak zorunda kalsam utancımdan yerin dibine geçerim.

L. ANDREYEVNA Sizin evlenmeniz gerek dostum.

LOPAHİN : Evet... Bu doğru.

L. ANDREYEVNA Bizim Varya'yla evlenseniz iyi edersiniz. Çok iyi bir kızdır.

LOPAHİN : Evet.

L.ANDREYEVNA : Alçakgönüllü, yalın bir insandır o, bütün gün çalışıp didinir; hepsinden önemlisi de, seviyor sizi. Siz de çoktandır hoşlanıyorsunuz ondan.

LOPAHİN Daha ne? Ben razıyım... Çok iyi kız.

(Bir sessizlik)

GAYEV Bana da bir görev önerdiler. Yılda altı bin... Duydun mu?

(Bir palto taşıyarak Firs girer.)

FİRS Lütfen beyim, giyinin, hava nemli.

GAYEV *(paltoyu giyer)* Sen de sıktın artık.

FİRS: Hadi hadi... Sabahtan bir haber vermeden çıkıp gittiniz. *(Gayev'i süzer.)*

L. ANDREYEVNA: Nasıl da yaşlandın Firs!

FİRS: Ne buyurdunuz?

LOPAHİN Çok yaşlandın diyorlar.

FİRS: Çok oldu, yaşıyorum... Beni evlendirmek istediklerinde.. daha babacığınız dünyaya gelmemişti... *(Güler)* Bizi serbest bırakan yasa çıktığındaysa, ben artık oda hizmetçilerinin başıydım. O zaman serbest olmak istemedim, efendilerin yanında kaldım.

(Bir sessizlik)

Çok sevinçliydi herkes, gözümün önüne geliyor da şimdi, ama neye sevindiklerini kendileri de bilmiyordu.

LOPAHİN Yasa çıkmadan önceki zamanlar çok iyiydi. Ne de olsa kamçılıyorlardı sizi.

FİRS *(işitmez)* Tabii. Köylü efendisini, efendi köylüsünü bilirdi o zaman; şimdi her şey karmakarışık oldu, hiçbir şey anlaşılmıyor.

GAYEV Sus Firs. Yarın kente gitmem gerekecek. Beni bir generalle tanıştırmayı vaat ettiler, bonoları ciro edebilirmiş.

LOPAHİN Bu yolla hiçbir şey elde edemezsiniz. Faizleri de ödeyemezsiniz.

L. ANDREYEVNA: Ona bakmayın siz, sayıklıyor. General meneral yok.

(Trofimov, Anya ve Varya girerler.)

GAYEV İşte bizimkiler geliyor.

ANYA Annem orada.

L. ANDREYEVNA *(sevecen)* Gelin, gelin... Sevgili kızlarım benim... *(Anya'yı ve Varya'yı kucaklayarak)* Ah bir bilseydiniz, ikinizi de nasıl sevdiğimi. Oturun yanıbaşıma; hah şöyle.

(Herkes oturur)

LOPAHİN Bizim ebedi öğrenci her zamanki gibi kızlarla geziyor.

TROFİMOV Sizi ilgilendirmez.

LOPAHİN Neredeyse elli yaşına basacak, hâlâ öğrenci.

TROFİMOV Aptalca şakalarınızdan vazgeçin.

LOPAHİN Bunda bozulacak ne var, acaip adam?

TROFİMOV: Bana sataşmaktan vazgeçsen iyi edersin.

LOPAHİN *(güler)* Sorabilir miyim, beni nasıl görüyorsunuz?

TROFİMOV Sizi şöyle görüyorum Yermolay Alekseyiç: Varlıklı bir insansınız; yakında milyoner olacaksınız. Yoluna çıkan her şeyi yiyip yutan aç gözlü bir canavar, metabolizma olgusu bakımından nasıl gerekliyse, sen de öyle gereklisin.

(Herkes güler.)

VARYA Petya, siz en iyisi gezegenlerden söz edin.

L. ANDREYEVNA: Yok, hadi dünkü konuşmayı sürdürelim.

TROFİMOV Hangi konudaydı bu konuşma?

GAYEV Gururlu insan konusunda.

TROFİMOV Dün çok konuştuk ama, bir sonuca varamadık. Sizin görüşünüze göre, gururlu insanın kişiliğinde gizemli bir şeyler olmalıdır. Belki kendinize göre siz de haklısınız, fakat eğer yalın biçimde, çok yalın biçimde düşünecek olursak, insan mademki çok büyük ölçüde kaba ve akılsızdır, mademki derin biçimde mutsuzdur, o zaman nedir gurur? Gururun ne anlamı var. Kendi kendimize hayran olmaktan vazgeçmeliyiz. Yapılacak tek şey çalışmaktır.

GAYEV Ne yaparsan yap öleceksin.

TROFİMOV Kim bilir? Ve, ne demektir ölüm? Belki insanın yüz duygusu var da, insan öldüğünde bunlardan bizim tanıdığımız beş tanesi ölmektedir de, öteki doksan beş tanesi canlı kalmaktadır.

L. ANDREYEVNA Petya, ne kadar akıllısınız!..

LOPAHİN *(ironik)* Dehşet.

TROFİMOV İnsanlık, sahip olduğu güçleri yetkinleştirerek ileriye doğru gidiyor. Onun bugün akıl erdiremediği şeyler, bir zaman gelecek, elle tutulurcasına anlaşılır olacaktır; fakat çalışmalıyız, gerçeği arayanlara tüm gücümüzle destek olmalıyız. Rusyamız'da şimdilik çok az kişi çalışıyor. Benim tanıdığım aydınların büyük çoğunluğu hiçbir şey araştırmaz, hiçbir şey yapmaz ve şimdilik emek harcamaya yetenekli değiller. Kendilerini aydın diye adlandırırlar ya, hizmetçi kadını «sen» diye çağırır, köylülere hayvana davranır gibi davranırlar. Ciddi hiçbir şey okumazlar, hemen hemen hiçbir şey yazmazlar, bilimin sadece sözünü ederler, sanattan pek az anlarlar. Hepsi ciddidir, hepsinin yüzünden

düşen bin parçadır, ciddiyet konusunda hiçbiri burnundan kıl aldırmaz, durmaksızın felsefe yaparlar... Ama tüm bu aydınların gözü önünde işçiler çok kötü beslenmekte, yastıksız uyumakta, tek göz odada otuz kırk kişi barınmaktadır. Nereye baksak karanlık, rutubet, ahlak düşkünlüğü... Ve çok açık bir şey ki. bizde tüm iyi konuşmalar, sadece ve sadece başkalarını ve kendimizi kandırmak içindir. Gösterin bana, üstünde o kadar çok ve sık çene çaldığımız çocuk yuvalarımız hani nerede? Nerede okuma salonlarımız? Sadece romanlarda rastlıyoruz bunlara. Gerçek yaşamda kırıntıları bile yok. Var olan sadece pislik, bayağılık, Asyalılık... Asık suratlardan korkarım ben, sevmem onları, ciddi konuşmalardan korkarım. En iyisi susalım!

LOPAHİN Biliyor musunuz, sabahları saat beşte kalkarım ben, sabahın köründen akşama kadar çalışırım, elimde para vardır her zaman kendimin ve başkalarının parası; ve çevremdeki insanların ne biçim kişiler olduklarını çok iyi görürüm. Namuslu, dürüst insanların ne kadar az olduğunu anlamak için herhangi bir iş yapmaya kalkışmak yeter. Bazı kereler uyku tutmadığında düşünürüm de; «Tanrım,» derim, «Sonsuz büyüklükte ormanlar verdin bizlere; göz alabildiğine geniş tarlalar, en derin ufuklar... Tüm bunlara sahip olan bizler gerçekten birer dev olabilmeliydik...»

L. ANDREYEVNA Nerden çıkardın şimdi devleri... Masallarda iyidir onlar, insanı korkuturlar yoksa.

(Sahnenin derinliğinden, gitarını çalarak Yepihodov geçer.)

(düşünceli) Yepihodov geliyor...

ANYA *(düşünceli)* Yepihodov geliyor...

GAYEV Güneş battı baylar.

TROMİFOV Evet.

GAYEV *(usuldan, şiir okur gibi)* Ey doğa, ey olağanüstü varlık, sonsuz bir aydınlıkta parlarsın, olağanüstü bir güzellikle ve umursamasızca... Ey kendisine anne dediğimiz; benliğinde yaşamın varlığını ve yokluğunu birleştirirsin. Can veren de, yok eden de sensin...

VARYA *(yalvarırca)* Dayı!

ANYA: Dayı, başladın yine!

TROFİMOV Siz en iyisi topu çift vuruşla ortaya gönderin.

GAYEV Sustum, sustum.

(Hepsi otururlar, düşünceye dalarlar. Sessizlik. Sadece Firs'in usuldan homurdandığı işitilmektedir. Ansızın, sanki gökten gelircesine, uzak bir ses, kopan bir telin gittikçe yavaşlayan, kederli sesi işitilir.)

L. ANDREYEVNA: Nedir bu?

LOPAHİN Bilmem. Belki uzakta, kömür ocaklarında, bir vagon tellerden kopup düştü. Fakat çok uzakta bir yerde.

GAYEV Belki de bir kuş bu... Balıkçıl türünden.

TROFİMOV Ya da puhukuşu...

L. ANDREYEVNA *(ürperir)* Birden içim fena oldu nedense...

(Bir sessizlik)

FİRS: Felaketten önce de böyle olmuştu: Hem baykuş ötmüş, hem de semaver durmaksızın uğuldamıştı.

GAYEV Hangi felaketten önce?

FİRS: Serbest bırakılmamızdan...

(Bir sessizlik)

L. ANDREYEVNA Dostlar, gidelim artık, hava kararıyor. *(Anya'ya)* Gözlerinde yaşlar var... Ne oluyor sana kızım? *(Kucaklar.)*

ANYA İşte öyle anne. Bir şeyim yok.

TROFİMOV Bir gelen var.

(Başında yıpranmış bir kasket, sırtında bir palto yoldan geçen görünür. Çakırkeyiftir.)

YOLDAN GEÇEN Söyler misiniz lütfen, buradan doğruca istasyona gidebilir miyim?

GAYEV Gidebilirsiniz. Bu yolu izleyin.

YOLDAN GEÇEN Candan teşekkürler... *(Öksürerek)* Harika bir hava... *(Bir şiir okur)* «Kardeşim benim, acı çeken kardeşim... Kulak ver Volga'nın iniltisine... *(Varya'ya)* Mademoiselle, şu karnı aç Rus'a otuz kopek verir misiniz?

(Varya ürküp bağırır)

LOPAHİN *(Sert)* Her terbiyesizliğin bir ölçüsü vardır!

L. ANDREYEVNA *(aceleyle)* Alın... İşte... *(Para çantasını karıştırır)* Gümüş yok... Neyse... Alın, şu altını...

YOLDAN GEÇEN Candan teşekkürler! *(Çıkar.)*

(Gülerler.)

VARYA *(ürkmüş)* Gidiyorum ben... Gidiyorum... Evde insanların yiyecek bir şeyi yok, siz tanımadığınız birine altın para veriyorsunuz...

L. ANDREYEVNA Beni, bu aptal kafayı ne yapmalı bilmem ki! Ne kadar para kalmışsa, evde hepsini sana vereceğim. Yermolay Alekseyiç, bana biraz daha borç verin...

LOPAHİN Başüstüne.

L. ANDREYEVNA: Gidelim baylar, vaktidir. Varya, seni de buracıkta kocaya verdik gitti, kutlarım.

VARYA *(gözyaşları arasından)* Anne, böyle şeylerle alay edilmez.

LOPAHİN Bir manastıra git, Ohmeliya...

GAYEV Benimse ellerim titriyor, çoktandır bilardo oynamadım.

LOPAHİN Ohmeliya, ey peri, dualarında beni aklından çıkarma!

L. ANDREYEVNA Gidelim baylar. Akşam yemeğine az kaldı.

VARYA: Korkuttu beni. Yüreğim nasıl çarpıyor.

LOPAHİN Baylar, size bir kez daha bildiriyorum: Yirmi iki ağustosta vişne bahçesi satılacak. Düşünün bunu!.. Düşünün!..

(Trofimov'la Anya dışında hepsi çıkarlar.)

ANYA *(gülerek)* Yoldan Geçen'den Allah razı olsun. Varya'yı korkuttu da, yalnız kalabildik.

TROFİMOV Varya korkuyor, ansızın birbirimize aşık oluruz diye bütün gün yanımızdan ayrılmıyor. Dar kafası, bizim aşkın da üstünde olduğumuzu anlamaya yetenekli değil. Adına aşk denilen, özgürlüğe ve mutluluğa engel o küçük ve saydam şeyin çevresinden dolanıp geçmek: İşte bizim yaşamımızın amacı ve anlamı. İleri! Biz orada, uzakta parıldayan parlak yıldızlara doğru gidiyoruz, bizi kimse tutamaz! İleri! Dostlar, geride kalmayın.

ANYA *(ellerini çırparak)* Ne güzel konuşuyorsunuz!

(Bir sessizlik)

Bugün burası olağanüstü güzel.

TROFİMOV: Evet, hava harika.

ANYA: Bana ne yaptınız böyle Petya; ne yaptınız da vişne bahçesini eskisi gibi sevmiyorum artık. Öyle içten seviyor-

dum ki onu, dünyada bizim bahçeden daha güzel bir yer yoktur gibi geliyordu bana.

TROFİMOV Tüm Rusya bizim bahçemizdir. Dünya büyük ve çok güzel. Orada olağanüstü güzellikte pek çok yer var.

(Bir sessizlik)

Bir düşünün Anya, sizin dedeniz, dedenizin dedesi, tüm atalarınız köle sahibi derebeylerdi. Şimdi soruyorum size, bahçenizdeki her bir vişneden, her bir yapraktan, her bir ağaç gövdesinden size insan varlıklarının baktığını hissetmiyor musunuz; seslerini işitmiyor musunuz onların... Sizlerin tümünü, bugün yaşamakta olanlarınızı ve daha önce yaşamış olan atalarınızı, canlı insanların mülkiyetine sahip olmak çarpıklaştırdı... Ve böylece, anneniz, siz ve dayınız, başkalarının hesabına, borç karşılığında, kapınızın eşiğinden bile içeri sokmadığınız başka insanların sırtından yaşadığınızın farkında bile değilsiniz... En azından iki yüz yıl geri kaldık. Henüz hiçbir şeyimiz yok. Sadece felsefe yapıyor, tasadan yakınıyor, ya da kafayı çekip duruyoruz. Çok açık bir şey ki, bugünü yaşamak için önce geçmişin kefaretini ödememiz, onun hesabını görmemiz gerekir. Bu kefaret de ancak acı çekerek, olağanüstü, sürekli bir emekle ödenir. Anlayın bunu Anya.

ANYA: Yaşadığımız ev çoktandır kendi evimiz değil artık. Ben de çıkıp gideceğim buradan, söz veriyorum.

TROFİMOV Cebinizde çiftliğin bir anahtarı varsa, çıkarıp kuyuya atın onu ve alıp başınızı gidin. Rüzgâr gibi özgür olun.

ANYA *(coşku içinde)* Ne güzel söylediniz.

TROFİMOV: İnanın bana Anya, inanın! Henüz otuz yaşında bile değilim, gencim daha, bir öğrenciyim. Fakat o kadar çok şeye katlanmam gerekti ki! Kış geldi mi, hasta, kaygılı, yoksul, bir dilenci gibi boynu bükük, çaresiz kalıyorum. Alın yazım beni nerelere savurmadı ki! Fakat ruhum yine de, her zaman, her dakika, gece gündüz, açıklanamaz önsezilerle doluydu. İçimde mutluluğun önsezileri var... Anya, görüyorum onu artık...

ANYA *(düşünceli)*: Ay doğuyor...

(Yepihodov'un, gitarıyla hep aynı hüzünlü ezgiyi çal-

dığı işitilmektedir. Ay doğar Kavakların orada bir yerde, Anya'yı arayan Varya'nın, «Anya! Neredesin!» diye seslendiği işitilir.)

TROFİMOV Evet, ay doğuyor.

(Bir sessizlik)

İşte ta kendisi, mutluluk, geliyor işte; gitgide yaklaşıyor; daha yakına, daha yakına geliyor, ayak seslerini işitiyorum bile! Biz onu görmesek, tanımasak da ne çıkar? Başkaları görecektir!

(Varya'nın sesi: «Anya! Neredesin.)

Yine bu Varya! *(Kızgın)* İnsanı çileden çıkarır!

ANYA : Irmak kıyısına gidelim, orası sakindir.

TROFİMOV : Gidelim.

(Giderler.)

(Varya'nın sesi «Anya! Anya!»)

PERDE

ÜÇÜNCÜ PERDE

Salondan bir kapı boşluğuyla ayrılan konuk odası. Oda bir şamdanla aydınlanmıştır. İkinci bölümde sözü edilen Yahudi orkestrasının, eşiğin arkasında çaldığı parçalar işitilmektedir. Akşamüstü. Salonda grand-rond yapılmakta. S. Pişçik'in sesi: «Promenade à une paire.» Çiftler konuk odasından çıkarlar. Birinci çift: Pişçik'le Şarlotta İvanovna; ikinci çift: Trofimov'la L. Andreyevna; üçüncü çift: Anya'yla posta memuru; dördüncü çift: Varya'yla İstasyon Şefi, vb. Varya sessizce ağlamakta, dans ederken gözyaşlarını kurulamaktadır. Son çiftte Dunyaşa vardır. Konuk odasından geçerler. Pişçik bağırır: «Grand-rond, balancez!» ve «Les cavaliers à genoux et remerciez vos dames!»

Frak giymiş olan Firs, bir tepside Seltz suyu getirir. Pişçik ve Trofimov konuk odasına girerler.

PİŞÇİK: Yüksek tansiyon var bende, bu yüzden iki kalp krizi geçirdim; dans etmem kolay değil, fakat derler ya hani, sürüye düştün mü ister havla, ister havlama, ama mutlaka kuyruk salla. Zaten bir at gibi sağlıklıyımdır. Rahmetli babam, —mekânı cennet olsun, çok şakacıydı— bir gün köke nimiz konusunda konuşurken, Kaligula'nın senatoda bindiği atın biz Simeon Pişçikler'in en eski atası olduğunu söylemişti. *(Oturur.)* Fakat parasızlıktan daha beter şey yok! Aç

köpek etten başka bir şeye inanmaz derler ya... *(Bir an horlar ve hemen uyanır.)* Ben de öyle... Aklımda fikrimde paradan başka bir şey yok...

TROFİMOV Görünüşünüzde gerçekten de atı andıran bir şey var.

PİŞÇİK: Ne olmuş... At iyi hayvandır Satarsın...

(Yandaki odada bilardo oynandığı işitilir. Salonda, kapı boşluğunun altında Varya görünür)

TROFİMOV *(takılır)* Bayan Lopahina! Bayan Lopahina!

VARYA *(öfkeli)* Sünepe beyefendi!

TROFİMOV Evet, sünepe bir beyefendiyim ben, bununla da övünüyorum.

VARYA *(acı bir düşünce içinde)* Müzikçileri kiraladılar ya, neyle ödeyecekler? *(Çıkar.)*

TROFİMOV *(Pişçik'e)* Tüm yaşamınız boyunca, borç faizlerini ödemek için harcadığınız enerjiyi bir başka şeye harcamış olsaydınız, sanırım, eninde sonunda dünyanın altını üstüne getirebilirdiniz.

PİŞÇİK: Filozof... Nietzsche... büyük, çok ünlü... muazzam bir adam, akıllı... Yapıtlarında belirttiğine göre, sahte para yapılabilirmiş...

TROFİMOV Siz Nietzsche okudunuz mu?

PİŞÇİK Ben mi, yok canım... Daşenka söz etmişti. Öyle bir durumdayım ki şimdi, kalp para yapmaktan başka çarem kalmadı... Öbür gün için üç yüz ruble ödemem gerekiyor... Yüz ellisini buldum... *(Cebini yoklar. Kaygıyla)* Paralar yitmiş, paraları yitirdim! *(Ağlamaklı)* Paralar nerde? *(Sevinçli)* Burdalarmış, astarın arkasına koymuşlar... Birden ter bastı...

(L. Andreyevna ve Ş. İvanovna girerler)

L. ANDREYEVNA *(bir lezginka mırıldanarak)* Niye bu kadar gecikti Leonid? Ne yapıyor kentte? *(Dunyaşa'ya)* Dunyaşa, müzikçilere çay verin...

TROFİMOV Demek açık artırma yapılmadı henüz, öyle anlaşılıyor.

L. ANDREYEVNA Müzikçi çağırmamız da yersiz bizim, balo düzenlememiz de yersiz... Neyse... *(Oturur ve usuldan ezgiyi mırıldanır.)*

ŞARLOTTA *(Pişçik'e bir deste kart uzatarak)* İşte size bir des-

te kart; şimdi aklınızdan herhangi bir kart geçirin.

PİŞÇİK Geçirdim.

ŞARLOTTA Kartları karın şimdi. Pek güzel. Verin bana; ah benim zavallı, sevimli Bay Pişçikim. *Ein, zwei, drei!* Şimdi bakın bakalım, o kart sizin yan cebinizde mi?..

PİŞÇİK *(yan cebinden kartı çıkarır)* Maça sekizlisi, ta kendisi! *(Şaşkın)* Tasavvur edebiliyor musunuz?

ŞARLOTTA *(avucunda kart destesini tutarak, Trofimov'a)* Söyleyin, çabuk, en üstteki kart hangisi?

TROFİMOV Öyle mi? Hadi bakalım, maça kızı.

ŞARLOTTA İşte burada! *(Pişçik'e)* El? Üstteki kart hangisi?

PİŞÇİK Kupa beyi.

(Yeraltından geliyormuşçasına gizemli bir kadın sesi yanıtlar onu «O, evet, hava çok güzel hanımefendi.)

Siz benim idealimdeki insansınız...

(Ses «Siz de hanımefendi, benim çok hoşuma gittiniz.)

İSTASYON ŞEFİ *(alkışlar)* Bravo! Bayan Vantrilok!

PİŞÇİK: Tasavvur edebiliyor musunuz! Şarlotta İvanovna, büyüleyici kadın... Âşık oldum... vallahi...

ŞARLOTTA Âşık mı oldunuz? *(Omuzlarını silker)* Siz hiç âşık olabilir misiniz? *Gunter Mensche, aber schlechter Musikant*[*]

TROFİMOV *(Pişçik'in omuzuna vurarak)* Yaman bir atsınız...

ŞARLOTTA Şimdi bir numaraya daha ilginizi rica ederim. *(Masadan bir şal alır)* İşte çok güzel bir şal, yok mu alıcısı?.. *(Şalı havada sallar)* Yok mu alan?

PİŞÇİK *(şaşkın)* Tasavvur edebiliyor musunuz?

ŞARLOTTA *Ein,. zwei, drei! (Yere sarkıttığı şalı hızla kaldırır; altında duran Anya bir reverans yapar, koşup annesini kucaklar ve geriye, salona doğru koşup gider herkesin şaşkınlığı arasında.)*

L. ANDREYEVNA *(alkışlar)* Bravo, bravo!..

ŞARLOTTA İşte bir tane daha: *Ein, zwei, drei. (Şalı kaldırır altında Varya durmakta, selam vermektedir.)*

PİŞÇİK *(şaşkın)* Tasavvur edebiliyor musunuz?

Almanca İyi insan fakat kötü müzikçi.

ŞARLOTTA: Son! *(Şalı Pişçik'in üstüne atar, bir reverans yapar ve salona doğru koşup gider.)*

PİŞÇİK *(Şarlotta'nın arkasından koşarak)* Hınzır kadın!.. Ne kadın ama!.. Ne kadın... *(Çıkar.)*

L. ANDREYEVNA: Leonid hâlâ yok. Bu kadar zaman kentte ne yapar, anlamıyorum! Her şey belli olmuştur artık; çiftlik ya satılmış, ya da açık artırma yapılmamıştır; ne diye bu kadar uzun süre habersiz bırakır ki bizi!

VARYA *(onu avutmaya çalışarak)* Dayım yurtluğu gerisin geri satın almıştır, bundan hiç kuşkum yok.

TROFİMOV *(alaycı)* Evet.

VARYA Ninem borcun devredilmesi ve yurtluğun kendi adına satın alınması için vekâletname gönderdi ona. Bunu Anya için yaptı. Eminim, tanrı yardım edecek, yurtluğu dayım satın alacaktır.

L. ANDREYEVNA Yaroslavl'daki nine yurtluğun kendi adına satın alınması için topu topu on beş bin ruble gönderdi güvenmiyor bize— bu paraysa faizleri bile ödemeye yetmez. *(Yüzünü elleriyle kapar)* Bugün yazgım belirlenecek, yazgım...

TROFİMOV *(Varya'ya takılır)* Madame Lopahina!

VARYA *(öfkeli)* Ebedi öğrenci! İki kere üniversiteden kovulduğu yetmemiş.

L. ANDREYEVNA: Niye kızıyorsun Varya? Lopahin diye takılıyor sana, ne var bunda? Gönlün istiyorsa evlen Lopahin'le. İyi, ilginç bir insan. İstemiyorsa gönlün, evlenme. Kimse zorlamıyor seni ikigözüm...

VARYA: Benim için ciddi bir iş bu anneciğim. Ne diye dosdoğru konuşmamalı, iyi bir insan, hoşlanıyorum ondan.

L. ANDREYEVNA O zaman evlen onunla. Beklemenin anlamı ne!

VARYA: Anneciğim, ona evlenme önerisinde ben bulunacak değilim ya! İşte iki yıldır herkes ondan söz ediyor bana, o ise ya susuyor, ya işi alaya vuruyor. Anlıyorum. Zenginleşiyor gitgide; işi başından aşkın, benimle uğraşmaya vakti yok. Biraz param olsa; çok değil yüz ruble kadar bir şey, her şeyi bırakıp alıp başımı giderdim. Bir manastıra giderdim.

TROFİMOV Kutsal güzellik!

VARYA *(Tromifov'a)* Üniversite öğrencisinin akıllı olması gerekir! *(Yumuşak bir tonla, ağlamaklı)* Ne kadar çirkinleştiniz Petya, nasıl da yaşlandınız! *(L. Andreyevna'ya, sakin)* Fakat işsiz duramam ki ben anneciğim, her dakika bir şey yapmalıyım.

(Yâşa girer.)

YÂŞA *(gülmesini güçlükle tutarak)* Yepihodov bilardo topunu kırdı!.. *(Çıkar.)*

VARYA: Yepihodov'un ne işi var burada? Bilardo oynamasına kim izin verdi onun? Bu insanları anlamıyorum... *(Çıkar.)*

L. ANDREYEVNA: Sataşmayın ona Petya, görüyorsunuz, zaten acılı.

TROFİMOV O da üstüne görev olmayan işlere burnunu sokmasın. Bütün bir yaz, bana da Anya'ya da dirlik vermedi, aramızda aşk falan doğar korkusuyla. Ona ne? Zaten sözü bile edilemez böyle bir şeyin, bayağılıktan uzağım ben. Biz aşkın üstündeyiz!

L. ANDREYEVNA: Bense, galiba aşkın altındayım. *(Şiddetli bir tedirginlikle)* Nerede bu Leonid? Çiftlik satıldı mı, satılmadı mı, bir bilsem... Öyle mutsuzum ki, ne düşüneceğimi bilemiyorum artık; benliğim yitip gidiyor sanki... Şimdi bağırabilirim... aptalca bir şey yapabilirim. Kurtarın beni Petya. Konuşun bir şeyler anlatın.

TROFİMOV Çiftlik bugün satılmış ya da satılmamış, hepsi bir değil mi? Bu iş çoktan bitmişti, geriye dönüş yok, yol kapandı. Sakin olun sevgili dost. Kendinizi aldatmayın. Yaşamınızda hiç değilse bir kez olsun gerçeğin doğrudan doğruya gözlerinin içine bakın.

L. ANDREYEVNA: Hangi gerçeğin? Siz gerçeğin ve gerçek olmayanın nerede olduğunu görebiliyor musunuz, bense yitirdim görme yeteneğimi, hiçbir şey göremiyorum. Siz bütün önemli sorunları gözüpekçe çözümlüyorsunuz, fakat söyleyin bana cancağızım, gençliğinizden ötürü değil mi bu; bu sorunların hiçbirinin size acı vermeyişinden ötürü değil değil mi? Gözüpekçe bakıyorsunuz ileriye doğru; fakat bunun nedeni orada korkunç bir şey görmeyişiniz, böyle bir şey beklemeyişiniz değil mi? Hayatın genç gözlerinize he-

nüz kapalı oluşu değil mi? Bizden daha dürüst, daha cesur, daha ciddi bir kişiliğiniz var... Fakat biraz derinliğine düşünün, azıcık yüce gönüllü olun da bağışlayın beni. Burada doğdum ben; babam, annem, dedem burada yaşıyorlardı... Seviyorum bu evi; vişne bahçesi olmadan kavrayamıyorum hayatımı... Satılması çok gerekiyorsa beni de onunla birlikte satın... *(Sarılıp alnından öper Trofimov'u)* Oğlum burada boğuldu... *(Ağlar)* Acıyın bana, iyi, doğru insan.

TROFİMOV Acınızı tüm ruhumla paylaştığımı biliyorsunuz.

L. ANDREYEVNA Fakat başka türlü, başka türlü söylemek gerek bunu... *(Şalını alır; üstünden yere bir telgraf düşer.)* İçimde öyle bir ağırlık var ki, bugün, anlayamazsınız. Burası çok gürültülü; her ses ruhumu irkiltiyor, odama da kapanamıyorum, tek başımayken sessizlik korkunç. Beni suçlamayın Petya... Sizi aileden biri gibi severim. Anya'yı seve seve verirdim size, yemin ederim... Ama ikigözüm, okumak da gerek, okulunuzu bitirmelisiniz. Sizse hiçbir şey yapmıyor, alınyazınızın elinde oradan oraya savrulup duruyorsunuz, tuhaf bir şey bu... öyle değil mi? Ha? Şu sakalınıza da bir şeyler yapmalı ki büyüsün azıcık... *(Güler)* Gülünçsünüz!

TROFİMOV *(telgrafı yerden alarak)* Yakışıklı olmak diye bir sorunum yok.

L. ANDREYEVNA: Telgraf Paris'ten. Her gün geliyor. Dün, bugün. Bu yabanıl adam hastalanmış yine, işleri yine tıkırında değil... Bağışlanmak diliyor benden; oraya gideyim diye yalvarıyor. Paris'e gidip onun yanı başında olmam gerekirdi gerçekten de. Yüzünüz pek ciddi Petya; fakat ne yapabilirim cancağızım; hasta, yalnız, mutsuz biri, orada kim bakar ona, onu kim hata yapmaktan korur, ilaçlarını kim verir zamanında? Niye gizleyeyim, ne diye susayım, seviyorum onu, açık bir şey bu. Seviyorum, seviyorum... Boynumda bir taş bu, kendisiyle dibe doğru çekiyor beni... Fakat seviyorum bu taşı ben, onsuz yapamam. *(Trofimov'un elini tutup sıkar)* Kötü bir şey düşünmeyin Petya, hiçbir şey söylemeyin, konuşmayın...

TROFİMOV *(gözyaşları arasından)* Tanrı aşkına bağışlayın açık sözlülüğümü, fakat bu adam soyup soğana çevirdi sizi!

L. ANDREYEVNA Hayır, hayır, konuşmayın böyle... *(Kulaklarını kapar.)*

TROFİMOV Fakat alçağın biri o, bunu sizden başka bilmeyen yok! Alçağın teki, beş para etmez bir alçak!..

L. ANDREYEVNA *(ölçülü bir öfkeyle)* Yirmi altı ya da yirmi yedi yaşındasınız, fakat hâlâ bir lise iki öğrencisi gibisiniz!

TROFİMOV Varsın olsun!

L. ANDREYEVNA Artık yetişkin bir erkek olmanız gerekiyor. Sizin yaşınızda seven insanları anlamak gerekir. İnsanın bu yaşta kendisinin de sevmesi, âşık olması gerekir! *(Kızgın)* Evet, evet. Pek öyle «temiz» filan da değilsiniz siz. Bir temizlik hastasısınız, hepsi bu. Gülünç bir ucubesiniz, ucube...

TROFİMOV *(dehşet içinde)* Neler söylüyor!

L. ANDREYEVNA: «Ben aşkın üstündeyim!» Siz aşkın üstünde filan değilsiniz, Firs'in pek güzel söylediği gibi beceriksizin tekisiniz. Sizin yaşınızda bir insanın sevgilisinin olmaması!

TROFİMOV *(dehşet içinde)* Korkunç! Neler söylüyor! *(Başı elleri arasında hızla salona doğru gider.)* Aramızda her şey bitti! *(Sofaya çıkar.)*

L. ANDREYEVNA *(arkasından bağırır)* Petya, durun! Gülünç adam, şaka yaptım sizinle! Petya!

(Sofadan, birinin merdivenlerde hızlı hızlı yürüdüğü, sonra gürültüyle aşağı yuvarlandığı işitilir. Anya ve Varya bağırırlar Fakat hemen arkasından gülüşme sesleri gelir.)

Ne oluyor orada?

(Anya koşarak girer.)

ANYA *(gülerek)* Petya merdivenden yuvarlandı! *(Koşarak çıkar).*

L. ANDREYEVNA Ne antika adam şu Petya...

(İstasyon şefi salonun ortasında durmuş, A. Tolstoy'un «Günahkâr Kadın»ını okumakta, çevresindekiler dinlemektedirler. Fakat henüz birkaç dize okuyabilmişken, sofadan vals müziği işitilir; okuma kesilir. Herkes dansa başlar. Trofimov, Anya, Varya sofadan içeri girerler.)

L. ANDREYEVNA Peki Petya, peki... Kötü bir niyetim yoktu... Özür dilerim... Hadi dans edelim... *(Petya'yla dans ederler.)*

(Anya ve Varya dans etmektedirler Firs girer. Değneğini yandaki kapının yakınına koyar Yâşa da konuk odasına gelmiş, dansı izlemektedir.)

YÂŞA: Nasılsın dede?

FİRS: Keyfim yok. Eskiden balolarımızda generaller, baronlar, amiraller dans ederdi. Şimdiyse posta memuruyla istasyon şefine çağrı çıkarışımız yetmiyormuş gibi, bir de gönülsüz geliyorlar. Bir şeyler oldu bana, güçten düştüm. Rahmetli efendim, büyükbaba, her hastalığı mühür mumu tozuyla tedavi ederdi. Yirmi yıldır, hatta daha da fazla, bu tozdan alıyorum, belki de yaşamamın nedeni bu.

YÂŞA: Kafa ütüledin artık dede. *(Esner)* Tez elden nalları diksen iyi olacak.

FİRS Eh, seni beceriksiz seni. *(Homurdanır.)*

(Trofimov ve L. Andreyevna salonda, sonra konuk odasında dans ederler.)

L. ANDREYEVNA *Merci*... Oturacağım ben... *(Oturur)* Yoruldum.

(Anya girer.)

ANYA *(heyecanlı)* Az önce mutfakta birinin söylediğine göre, Vişne bahçesi satılmış bugün

L. ANDREYEVNA Kime satılmış?

ANYA: Kime olduğunu söylemedi. Zaten çıkıp gitti sonra. *(Trofimov'la dans ederek salona girerler.)*

YÂŞA Moruğun biriydi bunu söyleyen. Yabancı.

FİRS Leonid Andreyiç hâlâ gelmedi. Paltosu da inceydi; dömisezon, üşütecek. Ne olacak, toy gençlik işte!

L. ANDREYEVNA Şimdi düşüp öleceğim. Yâşa, gidip öğrenin, kime satılmış.

YÂŞA Herif çoktan gitti, moruğun tekiydi. *(Güler.)*

L. ANDREYEVNA *(yumuşak bir kederle)* Niye gülüyorsunuz? Keyfinizin sebebi nedir?

YÂŞA Yepihodov çok gülünç. Boş kafanın teki. Yirmi iki musibet.

L. ANDREYEVNA Firs, çiftlik satılırsa eğer, sen nereye gidersin?

FİRS: Nereye emredersenız oraya giderim.

L. ANDREYEVNA Yüzün niye böyle? İyi değil misin? Gidip yatsan iyi olur

FİRS: Evet... *(Alaylı)* Ben gidip yatarsam burada kim servis yapar, işleri kim yoluna koyar. Bütün evde bir ben varım.

YÂŞA *(L. Andreyevna'ya)* Lubov Andreyevna! Dinlemek lütfunda bulunursanız, bir dileğim var sizden! Eğer yine Paris'e gidecek olursanız, yalvarırım size, beni de alın. Burada kalmamın bilakis hiçbir olanağı yok. *(Çevresine bakınır, alçak sesle)* Söylemeye ne gerek, kendiniz görüyorsunuz, ülke cahil, halk ahlaksız, cansıkıntısından başka bir şey yok, mutfakta doğru dürüst karın doymuyor, buradaysa ipe sapa gelmez şeyler homurdanarak Firs dolanıp duruyor. Beni de birlikte alın, ne olur!

(Pişçik girer.)

PİŞÇİK Bir valsçik lütfeder miydiniz, güzeller güzeli... *(L. Andreyevna onunla gider)* Büyüleyici dilber, ne pahasına olursa olsun bir yüz seksen rublecik koparacağım sizden... Koparacığım... *(Dans eder)* Yüz seksen rublecik...

(Salona geçerler)

YÂŞA *(sessizce bir ezgi mırıldanır)* «Ruhumdaki hicranı anlayacak mısın?»

(Salonda, başında gri bir silindir şapka, damalı pantolonlu biri, kollarını sallayarak sıçramaktadır. Bağırtılar: «Bravo Şarlotta İvanovna.»)

DUNYAŞA *(pudralanmak için durmuştur)* Küçük hanım dans etmemi emrediyor. Kavalye çok, dam azmış. Benimse başım dönüyor dans ederken, yüreğim çarpıyor. Firs Nikolayeviç, az önce posta memuru öyle bir şey dedi ki bana, soluğum tıkanacak gibi oldu.

(Müzik kesilir.)

FİRS Ne dedi?

DUNYAŞA: Siz, dedi; bir çiçek gibisiniz.

YÂŞA *(esner)* Cehalet... *(Çıkar.)*

DUNYAŞA Bir çiçek gibi. Öyle duygulu bir kızım ki ben, tatlı sözleri korkunç seviyorum.

FİRS: Fazla sürtüyorsun.

(Yepihodov girer.)

YEPİHODOV Avdotya Fedorovna, karşınızda görmek istemiyorsunuz beni... tıpkı bir böcekmişim gibi. *(İçini çeker)* Eh, yaşam!

DUNYAŞA Ne istiyorsunuz?

YEPİHODOV Hiç kuşku yok ki, siz de haklı olabilirsiniz. *(İçini çeker.)* Fakat görüş açısından bakılacak olursa, siz —böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum— beni tümüyle bir ruh durumuna soktunuz. Ben kendi talihimi biliyorum, her gün bir musibet geliyor başıma; buna da çoktan alışkınım, öyle ki yazgıma gülümseyerek bakıyorum. Bana söz verdiniz, hatta ben...

DUNYAŞA: Rica ederim, sonra konuşalım, şimdi beni rahat bırakın. Şimdi ben hayal kuruyorum. *(Yelpazesini sallar.)*

YEPİHODOV Her gün bir musibet geliyor başıma, ve ben, böyle konuşma hakkını kendimde görüyorum, gülümsemekle yetiniyorum, hatta gülüyorum.

(Varya salondan girer.)

VARYA Hâlâ gitmedin öyle mi, Semyon? Gerçekten, ne saygısız adamsın sen! *(Dunyaşa'ya)* Sen git buradan Dunyaşa. *(Yepihodov'a)* Ya bilorda oynayıp istekayı kırıyor, ya konukmuş gibi konuk odasında dolaşıyorsun.

YEPİHODOV Bana ceza vermeye, izninizle, hakkınız yok!

VARYA Sana ceza vermiyorum, konuşuyorum sadece. Biliyor musun, yerinde durduğun yok, iş yaptığın hiç yok. Seni muhasebeci tuttuk, ama niye? belli değil.

YEPİHODOV *(onuru kırılmış)* Çalışır mıyım, gezer miyim, yer miyim, bilardo mu oynarım; bunları ancak, anlayan ve yaşlı insanlar yargılayabilir.

VARYA Benimle böyle konuşmaya cüret mi ediyorsun ha! *(Parlayarak)* Böyle konuşmaya cüret ediyorsun, ha! Demek ben hiçbir şeyden anlamıyorum ha! Defol burdan! Hemen!

YEPİHODOV *(korkmuş)* Daha nazik olmanızı rica ederim.

VARYA *(öfkeden kendini yitirerek)* Hemen defol buradan! Defol!

(Yepihodov kapıya doğru gider, Varya da arkasından)

Yirmi iki musibet seni! Bir daha görünme buralarda! Gözüm görmesin seni!

(Yepihodov çıkar. Kapının arkasından sesi işitilir: «Sizi şikâyet edeceğim.»)

VARYA: Geri geliyorsun öyle mi? *(Firs'in kapının yanına bırak-*

tığı sopayı alır.) Geliyorsun ha? Geliyorsun? Şimdi seni... *(Sopayı sallar Bu sırada Lopahin girer; fakat sopa değmemiştir ona.)*

LOPAHİN Naçiz teşekkürler...

VARYA *(kızgın ve alaycı)* Özür dilerim!

LOPAHİN Bir şey değil efendim. Hoş kabulünüz için candan teşekkürler.

VARYA: Teşekküre değmez. *(Uzaklaşır, sonra Lopahin'e bakar ve yumuşakça sorar)* Bir yanınızı incitmedim ya?

LOPAHİN Hayır, hiçbir şey olmadı. İri bir şişlik olacak sadece. *(Salonda sesler: «Lopahin geldi! Yermolay Alekseyiç!»)*

PİŞÇİK: Şükür kavuşturana, şükür görüştürene... *(Lopahin'le öpüşürler.)* Konyak kokuyorsun sevgili dost, iki gözüm. Biz de burada eğleniyoruz.

(Lubov Andreyevna girer.)

L. ANDREYEVNA: Siz misiniz Yermolay Alekseyiç? Neden geciktiniz bu kadar? Leonid nerede?

LOPAHİN Leonid Andreyiç benimle geldi, şimdi geliyor...

L. ANDREYEVNA *(heyecanlı)*: Ee, ne oldu? Yapıldı mı açık artırma? Söyleyin, durmayın!

LOPAHİN *(utangaç bir tavırla sevincini belli etmemeye çalışarak)* Açık artırma saat dörtte sona erdi... Treni kaçırdık, dokuz buçuğa kadar beklemek zorunda kaldık. *(Güçlükle soluk alarak)* Uf! Başım dönüyor biraz...

(Gayev girer. Sağ elinde öteberi vardır; sol eliyle gözyaşlarını kurular.)

L. ANDREYEVNA: Lenya ne oldu? Lenya, anlat! *(Sabırsız, gözyaşları içinde)* Hadi, tanrı aşkına...

GAYEV *(yanıt yerine elini sallar; ağlayarak, Firs'e)* Al şunları... Ançuez, Kerç ringası... Bugün ağzıma lokma koymadım... Ne kadar acı çektim!

(Bilardo salonuna açılan kapı açıktır; topların birbirine vuruşu ve Yâşa'nın sesi işitilir: «Yedi ve on sekiz.» Gayev'in yüzündeki anlatım değişir, artık ağlamamaktadır.)

GAYEV *(devamla)* Korkunç yoruldum. Firs, yardım et bana, üstümü değiştireyim. *(Salondan geçerek kendi odasına gider. Firs de arkasından.)*

PİŞÇİK Açık artırma ne oldu, anlatsana yahu!
L. ANDREYEVNA Vişne bahçesi satıldı mı?
LOPAHİN Satıldı.
L. ANDREYEVNA Kim aldı?
LOPAHİN Ben.

(Bir sessizlik)

(L. Andreyevna ezilmiştir. Koltuğa ve masaya tutunmasa düşecektir. Varya belinden anahtarları çıkarır, yere, konuk odasının ortasına fırlatır, çıkar.)

LOPAHİN *(devamla)* Ben satın aldım. Durun baylar, rica ederim, başım dönüyor, konuşamıyorum... *(Güler)* Mezata gittik, baktık, Deriganov gelmiş bile. Leonid Andreyiç'te sadece bir on beş bin vardı. Deriganov borcun üstüne hemen bir otuz bin sürdü. Baktım iş böyle, sen misin, kırk bin dedim. O kırk beşe yükseltti. Ben elli beşe. O, uzun sözün kısası, beş beş yükseltiyor, ben on on... Eh, sonunda bende kaldı. Borcun üstüne doksan bin verdim, bende kaldı. Vişne bahçesi artık benim. Benim! *(Kahkahalarla güler)* Tanrım, tanrım, vişne bahçesi artık benim oldu! Konuşun, sarhoşsun deyin bana, aklın başında değil, gördüklerin hep düş deyin... *(Tepinir)* Üstüme gülmeyin! Babamla dedem mezarlarından başlarını kaldırıp da olup biteni görselerdi, o sümsük, yarı cahil Yermolaylar'ının, kışın çıplak ayakla seyirten Yermolay'ın, dünyada bir eşi daha bulunmayan çiftliği satın aldığını görselerdi... Dedemle babamın köle olduğu, mutfağına bile giremedikleri çiftliği satın aldım. Uykudayım. Bu gördüklerim, düş, hayal... Bilinmezliğin karanlığıyla kaplı imgelemin bir oyunu bu... *(Anahtarları yerden alır; sevgiyle gülümseyerek)* Anahtarları fırlatıp attı, artık buranın sahibesi olmadığını göstermek istiyor... *(Anahtarları şıngırdatır.)* Eh, hepsi bir.

(Orkestranın akord sesleri işitilir.)

LOPAHİN *(devamla)* Hey, müzikçiler, çalın, dinlemek istiyorum sizi! Gelin de görün Yermolay Lopahin'in baltayı kaptığı gibi vişne bahçesine nasıl dalacağını, ağaçlarını nasıl birbiri ardına devireceğini. Yazlıklar kuracağız. Torunlarımızla onların torunları yeni bir yaşam görecekler burada... Müzik, haydi, çal!

(Müzik çalar. L. Andreyevna, bir sandalyeye yığılmış, acı acı ağlamaktadır.)

LOPAHİN *(devamla; sitem eder)* Neden, neden dinlemediniz beni? Zavallıcığım benim, iyi yürekliciğim, iş işten geçti artık. *(Gözyaşları içinde)* Oh, tüm bunlar geçseydi bir an önce, şu kırık dökük mutsuz yaşamımız bir yoluna girseydi...

PİŞÇİK *(Lopahin'in koluna girerek)* Ağlıyor. Biz salona geçelim, yalnız kalsın biraz... Gidelim... *(Çekip salona doğru götürür Lopahin'i.)*

LOPAHİN Müzik, canlı çal! Her şey istediğim gibi olmalı! *(İronik)* Yeni efendi geliyor, vişne bahçesinin sahibi. *(Küçük bir masaya çarpar, kolu şamdana çarpar, şamdan düşecek gibi sallanır.)* Her şeyin karşılığını ödeyebilirim! *(Pişçik'le çıkar.)*

(Salonda ve konuk odasında, oturduğu yere büzülmüş acı acı ağlayan Lubov Andreyevna'dan başka kimse yoktur. Müzik usul usul çalmaktadır. Anya ile Trofimov hızla girerler. Anya annesine yaklaşır, önünde diz çöker. Trofimov salon kapısında kalır.)

ANYA: Anne!.. Anne, ağlıyor musun? Canım, iyi yürekli, sevgili annem, güzel anneciğim, seviyorum seni... Tanrı seni korusun... Vişne bahçesi satıldı, yok artık, bu gerçek, gerçek, ama ağlama, ağlama anneciğim, önümüzde bütün bir yaşam var daha, senin iyi, temiz ruhun var... Gidelim birlikte, gidelim sevgili anneciğim, gidelim buradan!.. Yeni bir bahçe kurarız, bundan daha görkemlisini; göreceksin, göreceksin bak, sessiz, derin bir sevinç dolacak içine akşam güneşi gibi, gülümseyeceksin o zaman, yüzün gülecek... Gidelim haydi! Gidelim!..

PERDE

DÖRDÜNCÜ PERDE

Dekor birinci bölümdeki gibi. Pencerelerden perdeler çıkarılmış, duvarlardan tablolar indirilmiştir. Kalan birkaç parça mobilya, satılmak üzere gibi bir köşeye yığılmıştır. Bir boşluk duygusu. Dışarıya açılan kapının yanında ve sahnenin derinliklerinde, bavullar, denkler, vb. Soldaki kapı açıktır. Buradan Varya ve Anya'nın sesleri gelmektedir. Lopahin ayakta beklemekte, Yâşa üstünde dolu şampanya kadehleri bulunan bir tepsi tutmaktadır. Sofada Yepihodov bir sandık bağlamaktadır. Sahne gerisi derinliğinde bir uğultu. Bunlar vedalaşmaya gelen köylülerdir. Gayev'in sesi: «Teşekkür kardeşler, teşekkür sizlere...

YÂŞA: Basit halk vedalaşmaya gelmiş. Şöyle bir düşüncem var Yemolay Alekseyiç, ne dersiniz; diyorum ki halkın kendisi iyi ama düşüncesi kıt.

(Uğultu diner. L. Andreyevna ve Gayev sofadan girerler. L. Andreyevna ağlamamaktadır, fakat solgundur ve yüzü ağlayacakmış gibi titremektedir; konuşamaz.)

GAYEV Para kesesini çıkarıp verdin onlara Luba. Olmaz böyle! Olmaz!

L. ANDREYEVNA: Başka türlü yapamazdım. Yapamazdım başka türlü.

(Uzaklaşırlar.)

LOPAHİN *(kapıya doğru, arkalarından)* Lütfen, çok rica ediyorum. Bir veda kadehçiği. Kentten getirmeyi akıl edemedim ama, istasyon büfesinde bir şişecik bulabildim. Lütfen. *(Bir sessizlikten sonra)* Ne yapalım baylar! İstemiyorsanız istemeyin. *(Kapıdan uzaklaşır.)* Bilsem hiç satın almazdım. Eh, ben de içmem. *(Yâşa tepsiyi özenle masaya koyar.)* İç Yâşa, sen iç bari.

YÂŞA: Gidenlerin sağlığına! Sizin de sağlığınıza! *(İçer.)* Bu şampanya hakiki değil, sizi temin ederim.

LOPAHİN Şişesi sekiz ruble. *(Bir sessizlikten sonra)* Allah belasını versin, ne soğuk burası.

YÂŞA: Bugün soba yanmadı. Nasıl olsa gidiyoruz. *(Güler.)*

LOPAHİN Niye gülüyorsun?

YÂŞA: Sevinçten.

LOPAHİN Ekim ayındayız ya, hava güneşli, dingin, sanki yaz gibi. Yapı işleri için çok elverişli bir hava. *(Saate, sonra kapıya bakar.)* Baylar, trene kırk beş dakika kaldığından haberiniz var mı? Demek yirmi dakika sonra istasyona hareket etmelisiniz. Elinizi çabuk tutun.

(Trofimov sırtında paltoyla avludan gelir.)

TROFİMOV: Sanırım artık gitme zamanı. Atlar koşuldu. Şeytan bilir, kaloşlarım nerede. Yitirdim onları. *(Kapıya doğru)* Anya, kaloşlarım yok. Bulamıyorum.

LOPAHİN Benim de Harkov'a gitmem gerek. Sizinle aynı trende olacağız. Bütün kış Harkov'da kalacağım. Burada çene çalıp durduk, işsizlikten imanım gevredi. İşsiz kalamam ben, işsiz kalınca, ne yapacağımı, ellerimi nereye koyacağımı bilemiyorum. Sanki yabancı ülkeden gelmiş insanlar gibi, tuhaf tuhaf çene çalıp duruyorsunuz.

TROFİMOV Gidiyoruz işte, siz de yeniden yararlı işlerinize girişirsiniz.

LOPAHİN: Bir kadeh şampanya yuvarlasana.

TROFİMOV: İstemem.

LOPAHİN: Demek yolculuk Moskova'ya şimdi.

TROFİMOV Evet, onları kente kadar geçirecek sonra da yarın kendim Moskova'ya gideceğim.

LOPAHİN: Öyle... Şimdi profesörler ders vermiyor, hepsi se-

nin gelmeni bekliyorlardır!

TROFİMOV Seni ilgilendirmez.

LOPAHİN: Kaç yıldır okuyorsun üniversitede?

TROFİMOV Daha yeni bir şeyler bulsana. Bu hem eskidi, hem de kabak tadı verdi. *(Kaloşlarını aramaktadır)* Biliyor musun, belki de bir daha artık hiç görüşmeyeceğiz; ayrılmadan önce izin ver de bir öğüt vereyim sana: Kollarını sallama!.. Geniş el kol hareketleri yapmak alışkanlığından vazgeç. Şimdi şu yazlık kurmak, yazlıkçıların zamanla yeni çiftçiler olacağı filan gibi hesapların var ya, bunlar da geniş el kol hareketleri yapmaktır aslında... Fakat yine de severim seni. İnce, zarif parmakların var, tıpkı bir sanatçınınki gibi. İnce, zarif bir ruhun var...

LOPAHİN *(onu kucaklar)* Elveda cancağızım. Her şey için teşekkürler. İhtiyacın olur, yol için para vereyim sana.

TROFİMOV Ne yapayım parayı? İhtiyacım yok.

LOPAHİN: Yahu paranız yok, biliyorum.

TROFİMOV Teşekkür ederim, çeviri yapıp kazandım. İşte buradalar, cebimde. *(Kaygılı)* Kaloşlarım yok oldu!

VARYA *(öteki odadan)* Alın şu pisliklerinizi! *(Sahneye bir çift lastik çizme fırlatılır.)*

TROFİMOV Ne diye öfkeleniyorsun Varya? Hımmm... Bunlar benim kaloşlarım değil.

LOPAHİN İlkbaharda bin dönümlük haşhaş ekmiştim, şimdi kırk bin pangnot temiz para kazandım. Haşhaşlarım çiçek açtığında görülecek şeydi. Yani, demek istediğim, kırk bin papel temiz para kazanmış bulunmaktayım. Bu bakımdan sana borç verebilirim. Ne diye burun kıvırıyorsun? Köylüyüm, onun için değil mi?..

TROFİMOV Senin baban köylüymüş, benimki eczacıydı, ve bütün bunlardan kesinlikle hiçbir şey çıkmaz. *(Lopahin, kâğıt paralar çıkarır cebinden)* Bırak, bırak... İstersen iki yüz bin ver, almam. Ben özgür bir insanım. İster varlıklı, ister yoksul olun, sizlerin hepinizin değer verdiğiniz şeylerin benim gözümde havada uçan bir tüy kadar değeri yoktur. Sizler olmadan da yaparım ben, umurumda değilsiniz. Güçlü ve gururluyumdur ben. İnsanlık yüce bir gerçeğe, yüce bir mutluluğa doğru gidiyor... Dünyada elde edilebi-

lecek en yüce gerçeğe ve en yüce mutluluğa doğru gidiyor insanlık... Ve ben ön saflarındayım bu gidişin!

LOPAHİN Varabilecek misin?

TROFİMOV Varacağım. *(Bir sessizlikten sonra)* Varacağım, ya da başkalarına yol göstereceğim, nasıl varılacağını öğreteceğim onlara.

(Uzaktan ağaçlara inen balta sesi gelir.)

LOPAHİN Eh, hadi kal sağlıcakla cancağızım. Gitme vakti geldi. Birbirimize burun kıvırıp duruyoruz ya, öte yandan yaşam durmaksızın akıp gidiyor. Uzun süre, aklıma yorgunluk getirmeden çalışıp didindiğimde, düşüncelerim kuş gibi hafifler, mutlu olurum ve neden var olduğumu biliyormuşum gibi gelir bana da. Dostum, şu Rusya'da, ne için var oldukları belirsiz ne kadar çok insan olduğunu bilir misin? Eh, neyse, konumuz bu değil. Leonid Andreyev'in bir bankada iş bulduğunu, yılda altı bin ruble alacağını söylüyorlar. Gel gör ki yerinde oturtamazsın, çok tembel...

ANYA *(kapıdan)* Annem, biz daha buradayken ağaçların kesilmemesini rica ediyor.

TROFİMOV Gerçekten de, insan birazcık olsun düşünmez mi... *(Sofadan dışarı çıkar.)*

LOPAHİN Hemen durdurayım, hemen... Öyle ya, doğru. *(Onun ardı sıra çıkar.)*

ANYA : Firs'i hastaneye götürdüler mi?

YÂŞA : Sabahleyin söyledim. Sanırım götürdüler.

ANYA *(salondan geçmekte olan Yepihodov'a)* Semyon Panteleyiç, bir soruşturun bakalım, Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

YÂŞA *(incinmiş)* Sabahleyin Yegor'a söyledim. On kere sormanın ne anlamı var!

YEPİHODOV Kadim ihtiyar Firs'in kesin kanımca artık onarılmaya gereksinimi yok, dedelerinin yanına gitmesi gerekiyor. Ve ben onu ancak kıskanabilirim. *(Bavulu, içinde şapkaların bulunduğu karton bir kutunun üstüne koyar, kutu ezilir.)* Buyurun, tabii! Biliyordum zaten. *(Çıkar.)*

YÂŞA : Yirmi iki musibet...

VARYA *(kapının arkasından)* Firs'i hastaneye götürmüşler mi?

ANYA : Götürmüşler.

VARYA Ne diye doktora mektup yazılmadı?

ANYA: Arkadan yazarız... *(Çıkar.)*

VARYA *(yandaki odadan)* Yâşa nerede? Söyleyin annesi gelmiş, vedalaşmak istiyor onunla.

YÂŞA *(elini sallar)* İnsanı çileden çıkarmaktan başka bir şey bilmezler.

(Eşyaların yanında bir şeylerle uğraşıp duran Dunyaşa, Yâşa yalnız kalınca yaklaşır ona.)

DUNYAŞA Bir kerecik olsun yüzüme baksaydınız Yâşa. Gidiyorsunuz, bırakıyorsunuz beni... *(Ağlayarak boynuna atılır.)*

YÂŞA: Ne var ağlayacak? *(Şampanya içer.)* Altı gün sonra yine Paris'te olacağım. Yarın ekspresе atladığımız gibi, ver elini Paris. İnanasım gelmiyor. *Vive la France!* Buraları bana göre değil, yaşayamıyorum... elimde değil... Cehaleti gördüm, benden pas... *(Şampanya içer)* Ne var ağlayacak? Edepli davranın, o zaman ağlamazsınız.

DUNYAŞA *(pudralanır, aynaya bakarak)* Paris'ten mektup yazın. Yâşa, sizi seviyordum, nasıl da seviyordum Yâşa! Ben narin bir yaratığım Yâşa!

YÂŞA Gelen var. *(Bavulların yanında bir şeyler yapar, usuldan bir ezgi mırıldanır.)*

(L. Andreyevna, Gayev, Anya ve Şarlotta İvanovna girerler.)

GAYEV Gitmeliyiz artık. Çok az zaman kaldı. *(Yâşa'ya bakarak)* Kimden geliyor bu ringa balığı kokusu?

L. ANDREYEVNA On dakika sonra arabaya yerleşmiş olmalıyız... *(Odaya göz atar.)* Elveda sevgili evim, yaşlı dedecik. Kış geçecek, ilkbahar gelecek, ama sen olmayacaksın artık, yıkıyorlar seni. Bu duvarları ne kadar çok gördük! *(Kızını hararetle öper.)* Hazinem benim, ışıl ışılsın, gözlerin iki elmas gibi parıldıyor. Sevinçli misin? Çok mu?

ANYA Çok! Yeni bir yaşam başlıyor anne!

GAYEV *(neşeli)* Gerçekten de, şimdi her şey yolunda. Vişne bahçesinin satışına kadar hepimiz kaygılıydık, acı çekiyorduk; şimdi sorun kesinlikle geri dönülmezce çözümlenince, hepimiz yatıştık, hatta neşemiz yerine geldi... Ben banka görevlisiyim, finansçıyım şimdi... Sarı top ortaya, ve sen

Luba, ne olursa olsun daha iyi görünüyorsun, bunda kuşku yok.

L. ANDREYEVNA: Evet. Sinirlerim daha iyi, bu gerçek. *(Şapkasını ve mantosunu verirler.)* Uykularım düzeldi. Eşyalarımı götürün Yaşa. Vaktidir. *(Anya'ya)* Yavrucuğum, çok geçmeden görüşeceğiz... Paris'e gidiyorum. Yaroslavl'daki büyükannenin çiftliği satın almak için gönderdiği parayla yaşayacağım orada —yaşasın büyükanne!— Bu para ise çok az bir zaman yetecek.

ANYA Anneciğim, çabuk, çabuk döneceksin değil mi? Öyle değil mi? Ben hazırlanıp lise sınavını verecek, sonra çalışıp sana yardım edeceğim Sonra anneciğim, birlikte kitaplar okuyacağız, çok kitap okuyacağız; önümüzde yeni, olağanüstü güzellikte bir dünya açılacak... *(Düş kurar)* Anne, çabuk dön...

L. ANDREYEVNA Döneceğim, altın kızım benim. *(Kızını kucaklar.)*

(Lopahin girer. Şarlotta usuldan bir şarkı mırıldanmaktadır.)

GAYEV Şarlotta mutlu: Şarkı söylüyor.

ŞARLOTTA *(kucağına kundaklanmış bebeğe benzeyen bir bohça alır)* Yavrum benim, ninni, ninni... *(Bir bebek ağlaması işitilir: «Inga... Inga...»)* Sus, güzel yavrum benim, sevgili yavrum benim, *(«Inga...» «Inga...»)* Öyle acıyorum ki sana! *(Bohçayı fırlatıp eski yerine atar)* Lütfen bir yer bulun bana. Böyle yapamam.

LOPAHİN Buluruz Şarlotta İvanovna, kaygılanmayın.

GAYEV Herkes bizi bırakıyor. Varya gidiyor... Birdenbire gereksizleştik.

ŞARLOTTA Kentte yaşayacak bir yerim yok benim. Gitmeliyim. *(Bir ezgi mırıldanır.)* Hepsi bir...

(Pişçik girer.)

LOPAHİN Doğanın şu mucizesine bakın!

PİŞÇİK *(soluk soluğa)* Oy, durun bir soluk alayım... Öldüm bittim canım ciğerlerim... hele bir su verin...

GAYEV Yine para istemeye geldiniz değil mi? En iyisi şuradan gideyim de ağzımdan kötü bir söz çıkmasın... *(Çıkar.)*

PİŞÇİK: Çoktandır gelemedim size... Güzeller güzeli... *(Lopa-*

hin'e) Buradasın... Çok sevindim seni gördüğüme... Dâhi adam... al... al şunu... *(Lopahin'e bir tomar para verir.)* Dört yüz ruble... Sekiz yüz kırk da bana kalıyor.

LOPAHİN *(hiçbir şey anlamaksızın omuzlarını silker)* Düş gibi bir şey... Nereden buldun bu parayı allasen?

PİŞÇİK: Dur... çok sıcak... Olağanüstü bir olay. İngilizler geldiler, toprağımda beyaz bir çamur buldular... *(Lubov Andreyevna'ya)* İşte, dört yüz de size... Güzeller güzeli... eşsiz kadın... *(Paraları verir.)* Geri kalanı sonra veririm. *(Su içer.)* Az önce trende bir delikanlı söyledi, sözüm ona, büyük filozofum bir damdan atlamayı öneriyormuş... «Atla» diyormuş, hepsi bu kadar. *(Şaşkınlık içinde)* Tasavvur edebiliyor musunuz! Su!

LOPAHİN Kim bu İngilizler yahu?

PİŞÇİK: Onlara o çamurun olduğu toprak parçasından kiraladım, yirmi dört yıllığına... Eh, kusura kalmayın, vaktim yok... daha ötelere gitmeliyim dört nala... Znoykov'a... Kardamonov'a uğrayacağım... Hepsine borcum var... *(Suyu içer.)* Haydi kalın sağlıcakla... Perşembe günü yine uğrarım.

L. ANDREYEVNA: Az sonra kente gidiyoruz biz, ben de yarın yurt dışına hareket ediyorum...

PİŞÇİK *(kaygılı)* Ne diye gidiyorsunuz kente? Ben de eşyalara... bavullara bakıyorum da... Eh, ne yapmalı... *(Ağlamaklı)* Olsun... Çok akıllı insanlar şu İngilizler... Neyse... kalın sağlıcakla... Tanrı yardımcınız olsun... Neyse... Şu dünyada her şeyin bir sonu var. *(Lubov Andreyevna'nın elini öper.)* Bir gün benim de nalları diktiğim haberi... kulağınıza kadar ulaştığında... bu adı anımsayın da... «Dünyada bir Simeon Pişçik vardı... Mekânı cennet olsun» deyin... Hava olağanüstü güzel... Evet... *(Şiddetli bir tedirginlik içinde çıkar, fakat ansızın kapıdan dönüp seslenir.)* Daşenka'nın sizlere selâmı var! *(Çıkar.)*

L. ANDREYEVNA Şimdi gidebiliriz artık. İki kaygıyla ayrılıyorum buradan. Birincisi: Firs'i hasta bırakıp gitmemiz. *(Saatine bakar.)* Daha beş dakikamız var.

ANYA: Anne, Firs'i hastaneye götürdüler bile. Yâşa götürdü sabahleyin.

L. ANDREYEVNA İkinci kaygım: Varya. Sabahları erkenden kalkıp çalışmaya alıştı, şimdi işsiz güçsüz, sudan çıkmış balığa dönecek. Zayıfladı, sararıp soldu, ağlayıp duruyor zavallıcık... *(Bir sessizlikten sonra)* Yermolay Alekseyiç, çok iyi bilirsiniz ki onu sizinle evlendirmek hayalimdi... Herkes bir an meselesi olarak görüyordu evlenmenizi. *(Anya'ya bir şey fısıldar, Anya Şarlotta'ya başıyla bir işaret yapar; ikisi de çıkarlar.)* Seviyor sizi, siz de ondan hoşlanıyorsunuz, ama bilmiyorum, bilmiyorum neden kaçıyorsunuz birbirinizden. Anlamıyorum!

LOPAHİN Doğrusunu söylemek gerekirse, ben kendim de anlamıyorum bunu. Her şey bir tuhaf. Eğer zaman varsa hâlâ, işte ben şimdi hazırım... Bitirelim bu işi, hemen. Yoksa siz olmadan ben ona evlenme önerisinde bulunamayacağımı hissediyorum.

L. ANDREYEVNA Harika. Bir dakikacık, hemen çağırayım onu.

LOPAHİN Bu arada, şampanya da var. *(Kadehlere bakarak)* Boşalmışlar, biri içip bitirmiş bile. *(Yaşa öksürür.)* Buna lâp lâp içip bitirmek derler...

L. ANDREYEVNA *(canlı)* Çok güzel. Biz çıkalım... Yaşa, *allez!* onu çağıracağım şimdi... *(Kapıya)* Varya, her şeyi bırak, buraya gel. Çabuk! *(Yaşa'yla çıkar.)*

LOPAHİN *(saate bakar)* Evet...

(Susuş)

(Kapıda ölçülü bir gülüş, fısıltılar; sonunda Varya girer.)

VARYA *(uzun süre eşyalara bakar)* Tuhaf bir türlü bulamıyorum.

LOPAHİN Ne arıyorsunuz?

VARYA Kendim koydum ama nereye koyduğumu unuttum.

(Susuş)

LOPAHİN Siz şimdi nereye gidiyorsunuz Varvara Mihaylovna?

VARYA: Ben mi? Ragulinler'e... Onların işlerine bakmam için anlaştık... Hani, yöneticilik mi diyorlar ne...

LOPAHİN Şu Yaşneva'da oturanlar mı? Yetmiş kilometre uzakta. *(Bir sessizlikten sonra)* İşte, bu evdeki yaşam sona erdi.

VARYA *(eşyalara göz gezdirerek)* Nerde bu... Ya da, belki

sandığa koymuşumdur... Evet, bu evde yaşam sona erdi... Artık hiç olmayacak...

LOPAHİN Ben de şimdi Harkov'a gidiyorum... aynı trenle. Çok da işim var. Buradaki işleri çevirmesi için Yepihodov'u tuttum.

VARYA: İyi ya!

LOPAHİN Geçen yıl tam bu sırada kar yağıyordu, anımsıyorsanız eğer. Şimdiyse hava dingin, güneşli. Yalnız soğuk biraz... Eksi üç.

VARYA Termometreye bakmadım... *(Bir sessizlikten sonra)* Zaten bizim termometre kırıldı.

(Sessizlik)

(Avluda kapıya doğru bir ses: «Yermolay Alekseyeviç!»)

LOPAHİN *(çoktandır bu sesi bekliyormuşçasına)* Bir dakika! *(Hızla çıkar.)*

(Varya yere oturur. Başını giysi bohçalarına dayar, sessizce ağlar. Kapı açılır Lubov Andreyevna usulca girer.)

L. ANDREYEVNA: Ne oldu? *(Bir sessizlikten sonra)* Gidelim.

VARYA *(artık ağlamamaktadır. Gözlerini kurular)* Evet zamanı geldi anneciğim. Ben Ragulinler'e bugün yetişirim, yeter ki treni kaçırmayalım...

L. ANDREYEVNA *(kapıya)* Anya, giyin!

(Anya girer; sonra Gayev, Şarlotta İvanovna. Gayev'in sırtında, başlıklı kalın bir palto vardır. Hizmetçi kadınlar, arabacılar toplanır. Yepihodov eşyaların çevresinde telaştadır.)

L. ANDREYEVNA Şimdi yola koyulalım.

ANYA: Yola!

GAYEV Dostlarım, sevgili, değerli dostlarım benim! Bu evi sonsuzca bırakırken, susabilir miyim, tutabilir miyim kendimi veda duygularımı dile getirmeden, şu anda ruhumu ve tüm benliğimi dolduran...

ANYA *(yalvarırcasına)* Dayı!

VARYA: Dayıcığım, yapmayın!

GAYEV *(keyifsiz)* Sarı top çift vuruşla ortaya... Susuyorum.

(Trofimov girer; sonra Lopahin.)

LOPAHİN Yepihodov, paltom!

L. ANDREYEVNA: Bir dakikacık daha oturacağım. Sanki daha önce bu evin duvarlarını, tavanlarını hiç görmemişim... Şimdi içime sindirecekmiş gibi bakıyorum onlara, sımsıcak bir sevgiyle...

GAYEV Anımsıyorum da, altı yaşındaydım, bir paskalya günü pencereye oturmuş bakıyordum, babam kiliseden dönüyor

L. ANDREYEVNA Bütün eşyalar toplandı mı?

LOPAHİN Sanırım hepsi. *(Paltosunu giyerken, Yepihodov'a)* Yepihodov gözünü dört aç, her şey yolunda gitsin.

YEPİHODOV *(kısık bir sesle)* Siz gönlünüzü ferah tutun Yermolay Alekseyiç!

LOPAHİN Sesine ne oldu?

YEPİHODOV Az önce su içerken boğazıma bir şey kaçtı.

YAŞA *(horgörüyle)* Cehalet...

L. ANDREYEVNA Gidiyoruz ve tek bir canlı kalmayacak burada...

LOPAHİN Ta ilkbahara kadar.

VARYA *(bohçasından şemsiyesini çıkarır; kaldırıyormuş gibi. Lopahin bir sakınma hareketi yapar)* Ne oluyorsunuz, ne oluyorsunuz... Aklımdan bile geçirmem.

TROFİMOV Baylar, gidip arabalara oturalım... Zaman geldi geçiyor! Tren neredeyse gelecek!

VARYA: Petya, işte kaloşların, bavulların yanında. *(Ağlamaklı)* Nasıl da pisler, eskiler...

TROFİMOV *(kaloşlarını alırken)* Gidelim dostlar!..

GAYEV *(çok sarsılmış, ağlamaktan korkarak)* Tren... İstasyon... Ortaya bir çapraz vuruş... Beyaz top çift vuruşla köşeye...

L. ANDREYEVNA: Gidelim!

LOPAHİN Herkes burada mı? Orada kimse yok ya? *(Soldaki yan kapıyı kilitler.)* Burada eşyalar yığılı, kitlemek gerek. Gidelim!

ANYA: Elveda evim, elveda eski yaşam!

TROFİMOV Selam yeni yaşam! *(Anya'yla çıkarlar.)*

(Varya bakışlarıyla odayı tarar, acele etmeksizin çıkar. Yaşa, köpeğiyle birlikte Şarlotta çıkarlar.)

LOPAHİN Demek ilkbahara kadar. Çıkalım, baylar... Allahaıs-

marladık... *(çıkar.)*

(Lubov Andreyevna ve Gayev; ikisi kalmışlardır Bunu bekliyorlarmışçasına birbirlerinin boynuna atılarak sessizce, işitilmekten sakınarak ağlarlar.)

GAYEV *(mutsuzluk içinde)* Kardeşim, kardeşim benim...

L. ANDREYEVNA Oh, sevgili, tatlı, güzel bahçem... Yaşamım, gençliğim, mutluluğum, elveda!.. Elveda!..

(Anya'nın neşeyle çağıran sesi: «Anne!» Trofimov'un neşeli canlı sesi: «Haydi!»)

L. ANDREYEVNA: Son kez bakayım duvarlara, pencerelere... Rahmetli annem bu odada dolaşmayı severdi...

GAYEV Kardeşim, kardeşim benim!..

(Anya'nın sesi: «Anne!» Trofimov'un sesi: «Haydi!»)

L. ANDREYEVNA Gidelim!..

(Çıkarlar.)

(Sahne boştur. Tüm kapıların kitlendiği, ardından arabaların hareket ettiği işitilir. Sessizlik. Bu sessizliğin ortasında ağaçlara inen baltanın boğuk sesi duyulur. Tek tek ve hüzünlü. Ayak sesleri işitilir. Sağdaki kapıda Firs görünür. Her zamanki gibi ceket ve beyaz yelek vardır üzerinde. Ayaklarında terlikler. Hastadır.)

FİRS *(kapıya yaklaşır; kapı koluna eliyle dokunur):* Kitli. Gittiler... *(Divana oturur)* Beni unuttular... Neyse... burada otururum... Leonid Andreyiç kürkünü giymemiştir yine, paltoyla çıkmıştır... *(Kaygıyla içini çeker.)* Kabahat bende, bakmadım... Çiçeği burnunda gençlik! *(Anlaşılması olanaksız bir şeyler homurdanır.)* Yaşam geçip gitti, hiç yaşamamışım gibi. *(Uzanır.)* Yatayım. Gücün de kalmadı; hiçbir şeyin kalmadı, hiçbir şeyin... Eh, sen... beceriksiz!.. *(Kımıltısız yatıp kalır.)*

(Uzak bir ses, gökten geliyor gibi, kopan bir telin, donan, kederli sesi işitilir. Sessizlik bastırır yeniden. Sadece uzaktan, bahçeden, ağaca inen baltanın sesi gelmektedir.)

PERDE

ANTON ÇEHOV

BÜTÜN OYUNLARI·I

İVANOV ● VANYA DAYI ● VİŞNE BAHÇESİ

"Sanırım Anton Çehov'la karşılaşan herkes, içinde ister istemez daha yalın, daha doğru, daha kendisi olma isteğini duyardı... Çehov hayatı boyunca hep kendi ruhsal bütünlüğü içinde yaşadı; her zaman kendisi olmayı, iç özgürlüğünü korumayı başardı. Başkalarının, özellikle daha kaba insanların, Anton Çehov'dan beklediklerine hiç aldırmadı... Bu güzel yalınlığın içinde, kendisi de yalın, gerçek ve içten olan her şeyi sevdi ve kendine özgü bir güçle başkalarına da yalın olmayı öğretti."

– Maksim Gorki

Anton Çehov'un 1860-1904) bu kitapta bir araya getirilen üç oyunu onun tiyatro türündeki ustalığını tarihsel gelişmesi içinde yansıtmaktadır. İlk dönem oyunlarından **İvanov** Çehov'un dolaysız eyleme ağırlık veren, **Vanya Dayı** ile **Vişne Bahçesi** ise dolaylı eyleme dayanan oyunlarının en başarılı örnekleridir.

ADAM

9 78975 418282 8

adam 201

ISBN 975-418-282-5